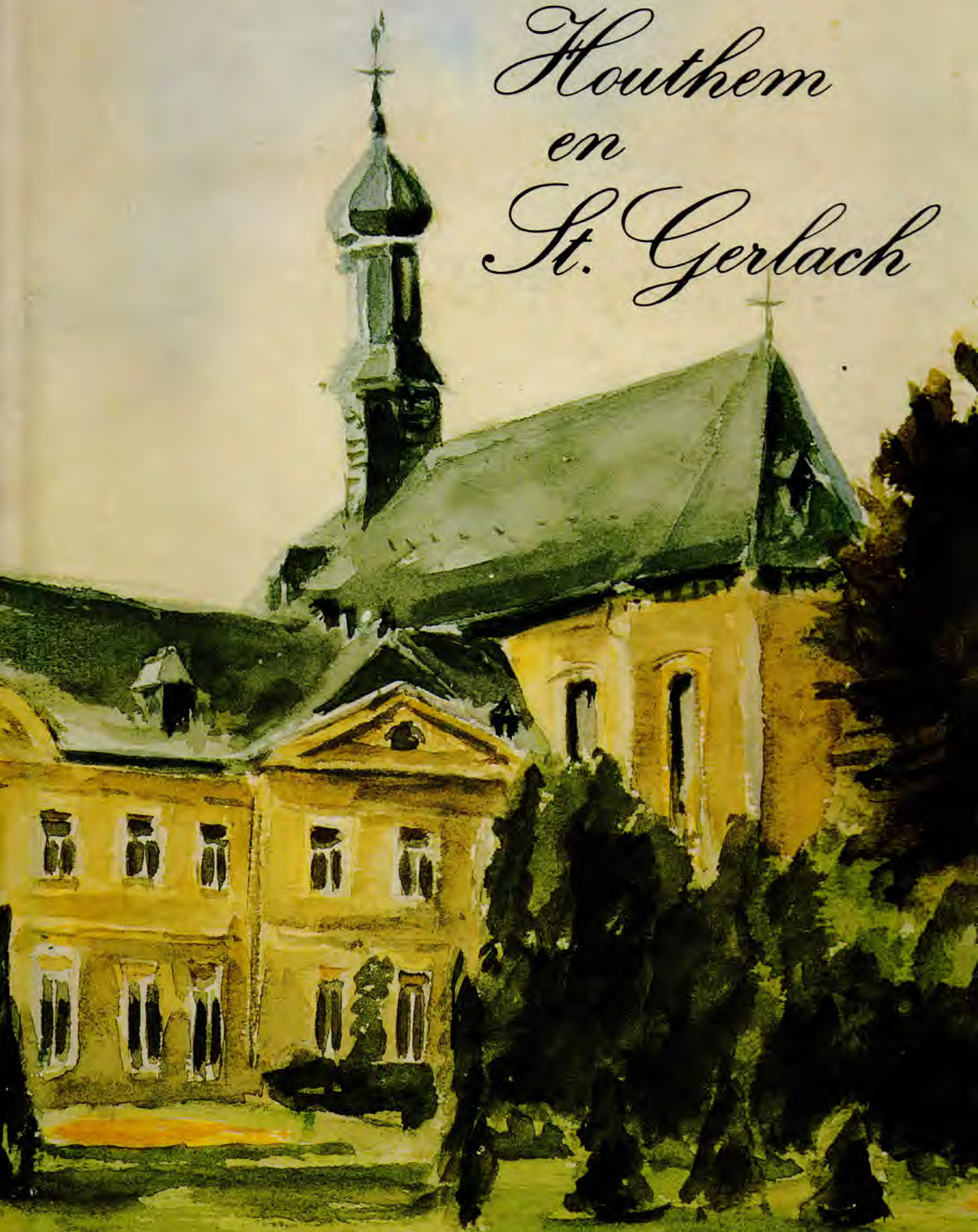

*Houthem
en
St. Gerlach*

Houthems Verleden

door: H.J.J. Philippens

L. Ruyters

De digitalisering van 'Houthems Verleden' is mogelijk geworden door de schenking/
overdracht van de auteursrechten door de erven Philippens
aan de Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach.

Voor deze geste zijn wij hen veel dank verschuldigd.

Houthems verleden

door

H.J.J. Philippens

Druk: Drukkerij Eijdens, Eygelshoven

**Ruitersiegel van Reinoud J, heer van Monschau
en Valkenburg.
Het zegel is bevestigd aan een akte van
25 mei 1316.**

Ten geleide

Precies 5 jaar geleden heb ik voor "De geschiedenis van Valkenburg-Houthem" op verzoek van de samenstellers een voorwoord geschreven. Het is zeer verheugend zo iets binnen 5 jaar weer te mogen doen, nu echter bij gelegenheid van een omvangrijke beschrijving van de rijke historie van Houthem-St. Gerlach. Binnen het grote geheel van Valkenburg aan de Geul hebben alle kernen een dermate interessante en rijke geschiedenis, dat afzonderlijke beschrijvingen steeds weer belangrijke bijdragen opleveren aan de kennis van vroeger eeuwen en daarmee van nu.

Dankzij de enorme inspanningen van de heer Philippens, gedurende 7 jaren, zijn zeer uiteenlopende en belangrijke onderwerpen in zijn boek beschreven. Onder meer de beschrijving van het adellijke vrouwenstift, van de schepenbank van Houthem en het riddergoed Strabach. Ook wordt belangrijk bronnenmateriaal uitgewerkt, hetgeen de waarde van het boek bijzonder ten goede komt.

Een mijns inziens zeer interessant en belangrijk hoofdstuk handelt over de bevolking en haar bezit gedurende enkele eeuwen. Een meer preciese beschrijving van het wel en wee van de inwoners dan door dat van de individuen, die tenslotte gezamenlijk "geschiedenis schreven" is nauwelijks mogelijk.

Geschiedenis is tenslotte een beschrijving van niet alleen de bijzondere zaken, maar juist ook van het gewone dagelijkse leven.

De heer Philippens is er alleszins in geslaagd tot een goede verhouding in de beschrijving van de "gewone" en "buitengewone" historie van Houthem-St. Gerlach te komen. Niet alleen zij die verbonden zijn of zich verbonden voelen met Houthem-St. Gerlach, maar ook velen daarbuiten, zullen met plezier en belangstelling dit werk lezen.

Valkenburg aan de Geul, november 1983
De burgemeester van Valkenburg aan de Geul,
P.P.M. Gilissen

BEKENTMAECKINGE.

WOrdt mits desen aen een yder bekend gemaect dat d'

in naeme van het Adelyck Clooster St. Gerlach ordens van Premonstryt op dagh s'morgens de klokke negen uren zynde den 1765 op het Adelyck Clooster van St. Gerlach sal Sit-dagh houden, om aldaer t'ontfangen den gewoonlycken jaerlyxsen Erfpacht, Chynsen ende Capuynen met d'achterstellige jaeren, op pene dat regens die fallianten op die panden sal Gerichtelyck Geprocedeert worden. Signatum St. Gerlach den

17

J. H. J. Silmer Proost

D'een segget den anderen voorts.

Colofon

Omslag-illustratie: G. Ruyters. Volgens een aquarel 1950

Fotografie: Harry Paping Maastricht

Druk: Eijdems, Eijgelshoven

Met dank aan het Anjerfonds Limburg voor de verleende bijdragen.

Voorwoord

Hoewel de geschiedenis van Houthem verder teruggaat dan het leven van St. Gerlach (± 1100 - ± 1170), is toch de twaalfde eeuw uitgangspunt van dit boek. Het achtste eeuwfeest van deze heilige heeft indertijd door restauratiewerkzaamheden in de kerk en het voortijdig overlijden van pastoor P. Houben, geen doorgang kunnen vinden. Ik hoop dan ook door middel van deze uitgave een der bekendste heiligen uit onze streek alsnog te herdenken.

Naast het leven van St. Gerlach, het klooster en de kerk, welke een belangrijk onderdeel van dit boek vormen, is er aandacht voor het leven en werken van vele generaties Houthemenaren.

Hopelijk zal de belangstelling voor het plaatselijk verleden hierdoor toenemen. Onvolledigheden zijn niet ondenkbaar en ik ben het daarom volkomen eens met wijlen dhr. H.A. Beaujean, die in zijn boek "Schetsen uit de geschiedenis van Heerlerheide" het oude gezegde aanhaalt: "Dao is geine meister of hae vint siene meister".

Tenslotte dank ik allen die op een of andere wijze hun medewerking hebben verleend bij de totstandkoming van dit boek. In het bijzonder dhr. G. Laeven (Huize de Heek, Valkenburg), die deze uitgave financieel mogelijk maakte. Verder de medewerkers van het Rijksarchief in Limburg die mij gedurende vele jaren in staat stelden de benodigde gegevens te verzamelen. Tevens veel dank aan dhr. N. Eussen, de gemeentearchivaris van Sittard, voor zijn correcties en adviezen en zeker niet op de laatste plaats mijn schoonzoon dhr. R. van der Zalm, leraar geschiedenis, die het afgelopen half jaar zeer vele uren meewerkte aan de voltooiing van dit boek.

Houthem-St. Gerlach, november 1983

H.J.J. Philippens

¶ Sancti gexlaci:

St. Gerlach en het klooster

Hoofdstuk I

De eerste eeuwen

Daar wij mensen maar korte tijd leven
en als gras voorbij gaan,
zo zijn wij genoodzaakt
de nuttige verhalen daadwerkelijk in schrift te brengen.

Otto, bisschop van Luik, in een handvest over Houthem anno 1096.(1)

Houthem is fraai gelegen in een dal, omgeven door een ring van heuvels, de laatste uitlopers van de Ardennen.

De naam Houthem wordt ontleend aan "bosrijke gebieden". De naam komt in vele variaties voor, o.a. in 1096 als Holten, in 1140 als Holtheim en in 1244 als Houtheim. Een omvangrijk bos was hier eertijds aanwezig, zich uitstrekkend van Meerssen tot Hulsberg. In dit Ravensbos stonden eeuwenoude woudreuzen die de hoogten van dit dal beheersten.

Vanaf de bosrand vinden de zachtglooiende heuvels bedekt met heide en bossages hun begrenzing aan de onafzienbare beemden.

Hier heeft de Geul met haar grillige bochten en vele vertakkingen haar domein. De Geul met haar watertoevoer van de vele bronnen met hun beekjes, de grubben of de holle wegen en met haar schilderachtige steile mergel- en rotswanden, vormde de begrenzing met de heerlijkheid Berg.

De smalle onverharde landstraat was gelegen aan de voet van een hoog talud, waarop de vele steegjes aansloten.

Eens trokken over deze weg volkeren van allerlei ras. Zij kwamen en gingen en lieten hun (voet)sporen achter. Zij die bleven, bouwden hier hun hutten, bedekt en beschut door 't gebladerte van boom en struik.

De aanwezige volksstam, de Eburonen onder hun aanvoerder koning Ambiorix, moest zich verdedigen tegen de oprukkende Romeinen, rond het jaar 50 vóór Christus. De Romeinen werden de nieuwe heersers en met hen begon een nieuw tijdperk. Vele overblijfselen van hun nederzettingen getuigen nog van hun aanwezigheid. Restanten van zo'n "villa", teruggevonden aan de Niestenweg in Vroenhof, werden nog verwerkt in de fundamenteën van de 12e eeuwse kapel aldaar. Evenals in Herkenberg, het Ronde Bos en het Ravensbos, moeten al deze nederzettingen op een gewelddadige wijze vernield zijn rond 200 na Christus.

Van groot belang voor de naburige streek werd het oude dorp Marsna (Meerssen), waar keizer Karel de Grote, 768-814, een palts had.

In 847 vergaderden aldaar zijn drie kleinzoon: keizer Lotharius, heerser van het Midden-Frankische Rijk, Karel de Kale, koning van Frankrijk en Lodewijk, koning van Duitsland, die elkaar vrede beloofden. In 851 kwamen zij nogmaals in Meerssen bijeen.

Door erflijning kwam Meerssen naderhand in bezit van Gerberga, dochter van Hendrik de Vogelaar, koning van Duitsland. Gerberga huwde in 928 Giselbrecht, hertog van Lotharingen en na diens dood Lodewijk van Overzee, koning van Frankrijk. Zij was erfgename van de palts van Meerssen.

De abdij van de H. Remigius in Reims (590) kreeg door schenking van Gerberga in 968 haar vrijgoederen (allodium) in Meerssen ter grootte van 1000 ha.

De monniken namen niet onmiddellijk bezit van de Meerssener paltskapel, die bediend werd door kanunniken. Toen de laatste kanunnik was gestorven, traden de monniken van Reims hiervoor in de plaats. Zo ontstond de proosdij, waartoe de (oorspronkelijke) dorpen Houthem, Amby, Ulestraten, Schimmert en Bunde behoorden.

De proost van Meerssen had eveneens rechten in Limmel, Beek, Klimmen, Hulsberg en Schin op Geul.

Het waren de monniken van Meerssen die omstreeks 1140 in Houthem een kapel gesticht hebben aan de Vroenhof (hoeve van de heer) en haar woonkern. In die tijd kwam Houthem ook in de belangstelling door het verblijf van de kluizenaar Gerlach in "Ingendaël", grondgebied van Houthem, het latere gehucht St. Gerlach.

Het leven van St. Gerlach

Gerlach, een aanzienlijk ridder, sterk en dapper in de krijg, was afkomstig uit de Haspengouw (2). Het jaar van zijn geboorte moet begin 1100 zijn geweest. Zijn woonplaats is onbekend, maar moet gezocht worden in de omgeving van Maastricht.

De wereld waarin Gerlach leefde, verschilde aanzienlijk met die van onze eeuw. Hij beleefde nog de tijd van de kruistochten - om het H. Land te bevrijden - die aller aandacht hadden. Ook Gerlach zou eens dit land betreden, niet als krijgsman en ridder, maar als de samaritaan om noodlijdenden te helpen.

Als tijdgenoot had hij Goswin II, heer van Valkenburg, en de graaf van Gulik. Het was deze laatste die een steekspel liet opvoeren - een toernooi voor ridders te paard, die met de lans in de hand eer en roem wilden behalen - ten aanschouwe van talrijke edelen met hun jonkvrouwen. Bij deze gelegenheid vernam Gerlach het ontstellende nieuws van de plotselinge dood van zijn echtgenote.

Diep bedroefd keerde hij huiswaarts. Nu zag hij pas in, hoe ijdel de genoegens zijn van een mens in zijn korte bestaan.

Gerlach wilde zijn leven beteren, stelde orde op zaken en vertrok ter bedevaart naar Rome om bij de paus vergeving te krijgen van zijn zonden (3). Deze legde hem de zware penitentie op om 7 jaren in Jeruzalem armen en zieken te verplegen in een gasthuis. Doch Gerlach vond dit nog niet genoeg en ging daarbij varkens en ander vee hoeden om zo de geringste te willen zijn onder de mensen.

Toen uiteindelijk de boetetijd verstreken was, keerde Gerlach rond 1155 naar Rome terug. Hij kreeg van paus Adriaan IV toestemming zijn verder leven als kluizenaar door te brengen, geheel naar eigen inzicht en onafhankelijk van een of ander klooster.

Dit werd hem schriftelijk bevestigd door de paus. Het schrijven is evenwel verloren gegaan.

Van Rome keerde Gerlach terug naar zijn geboortestreek. Blijkbaar gaf hij de voorkeur aan Houthem voor een verder leven als kluizenaar. In dit bosrijk gebied nabij de Geul stond een oeroude eik, in verre omtrek welbekend. Een zeer ruime boom, uitgehold door ouderdom tot aan de wortels. Deze boom werd Gerlachs verblijf. Een hoop stenen bedekt met een mat diende hem tot bed. Hij leefde zeer sober en gebruikte alleen water en brood vermengd met as. Hij was gekleed met een haren vacht en een harnas of pantser waaroverheen een kleed.

Door weer en wind bezocht hij elke dag het graf van St. Servaas in Maastricht. Zaterdags evenwel niet, dan ging zijn voorkeur uit naar de O.L. Vrouwekerk, als kapel gesticht door keizer Karel de Grote.

Armen en gebrekkigen verleende hij hulp en gaf hen troost in hun moeilijkheden. Zijn levenswijze bleef echter niet zonder tegenspraak bij de monniken van de proosdij in Meerssen. Deze hadden in kerkelijk opzicht zeggenschap over Houthem. Zij waren de stichters van de eerste kapel in Vroenhof in een tijd dat Gerlach nog niet aanwezig was.

Grote argwaan hadden zij tegen Gerlach die rond 1155 in zijn eik woonde en over wie zij geen bevoegdheden hadden. Het kwam zover dat zij hem bij de bisschop in Luik aanklaagden, met de beschuldiging dat hij in zijn verblijf schatten bewaarde.

De bisschop, gehoor gevende aan deze aanklacht, beval de eik om te hakken. Toen bleek dat Gerlach niets te verbergen had; integendeel, men zag in hoe heilig hij leefde in de eenzaamheid in dit Geuldal.

De bisschop, edelmoedig, liet van het hout van de eik een wooncel maken, met daarnaast een kleine kapel waar een priester de H. Mis kon opdragen. Voortaan zou Gerlach onder het toezicht van abt Erpo van de abdij Kloosterrade (Rolduc) staan. Op zekere dag werd Gerlach bezocht door een edele vrouwe Oda uit het huis van Heinsberg. Zij was een dochter van Goswin II van Valkenburg en zuster van Goswin III en Philippus, de aartsbisschop van Keulen. Zij schonk Gerlach enige stukken grond rondom zijn cel gelegen.(4)

Een bijzondere relatie had de heilige Hildegarde van Bingen met Gerlach. Deze beroemde profetes vernam in een visioen hoe haar tijdgenoot in boete en versterving leefde (5).

Kort voor zijn dood gebeurde het dat de priester Rutger in Gerlachs kapel de H. Mis opdroeg; toen hij klaar was, ging hij voor Gerlach in de nog bestaande put water halen. Gerlach proefde hiervan, maar weigerde te drinken omdat dit wijn was. Nogmaals werd water gehaald dat weer naar wijn smaakte. Toen ging Gerlach zelf water halen en proefde ten derde male wijn. Men moest wel tot de erkenning komen dat dit Gods beschikking was.

Gerlachus oud geworden, voelde zijn einde naderen. Hij had 14 jaar in strenge boetvaardigheid geleefd. Op 5 januari 1165 was zijn laatste uur aangebroken (6). Geen priester was aanwezig om hem ter zijde te staan. De legende wil dat St. Servaas hem de laatste sacramenten toediende. Hij stierf diezelfde avond en werd in zijn kapel begraven. Slechts enige kennissen bezochten zijn graf en weldra raakte hij in de vergetelheid.

Op een gegeven moment kwam men evenwel tot de ontdekking dat de grond boven zijn graf openscheurde. Na dichtung begon het scheuren opnieuw, zodanig dat de stoffelijke resten zichtbaar werden. Voor de gelovigen kon dit geen toeval zijn. Het gerucht verspreidde zich snel en een grote toeloop van volk ontstond. Zij die Gerlach gekend hadden, vereerden hem sindsdien als een heilige. Uit de verre omtrek kwamen de zieken, de kreupelen en allen die in deze tijd leven moesten zonder enige hulp.

Vele wonderen staan opgetekend, zoals dat van Adam, een jonge ridder uit Berg. Men verhaalt over zijn genezing van een etterachtig gezwel in mond en keel, waardoor hij niet eten en drinken kon. Hij werd op een wagen gezet om in Maas-tricht de relieken van St. Servaas te vereren en voor zijn genezing te bidden. Doch St. Servaas verleende hem ogenschijnlijk geen hulp en bewaarde deze macht voor St. Gerlachus. De ouders keerden terug. Ondertussen had de jonge man gedachtig aan de godvruchtige Gerlach, deze in grote nood aangeroepen om genezing. Haastig werd een bode naar zijn graf gezonden om een beetje aarde te halen. Na vermenging met water en nuttiging werd hij genezen.

Stichting van een klooster

Het klooster van Heinsberg, gesticht door Goswin II en zijn vrouw Jutta in 1150 voor de broeders en zusters Norbertijnen van de orde Premonstreit, was van groot belang voor de verdere geschiedenis van Houthem.

Goswin II, heer van Valkenburg en Heinsberg, had al vóór 1165, toen Gerlach nog leefde, grond geschonken bij de eik in Houthem. Na Gerlachs dood duurde het enige tijd, eer men tot de erkenning kwam, dat deze nog niet vergeten was bij de bevolking. Onvermoeibaar werd hij aangeroepen voor genezing van mens en dier. Er gebeurden vele wonderen, die alle opgetekend staan in de annalen.

De toevlucht van pelgrims werd zo groot, dat de kapel nodig vervangen moest worden. In 1201 besloot Goswin IV, heer van Valkenburg (1188-1212), bij het graf van Gerlach een klooster te stichten. Men krijgt de indruk dat Goswin de religieuze verzorging van de pelgrims voor ogen had; hij deed daarbij een beroep op de jonge orde der Norbertijnen in Heinsberg. Hij gaf opdracht aan broeder Dederik in Heinsberg de zorg van een gasthuis in Houthem op zich te nemen. Zo ontstond geleidelijk een dubbel kloostertje van broeders en zusters. Deze verplaatsing werd goedgevonden door bisschop Guido van Preneste, alsook door de bisschop van Luik en de aartsdiaken van Kempenland.

Het klooster was aanvankelijk een houten gebouw met een sobere inrichting; de kloosterlingen waren merendeels voor hun levensonderhoud afhankelijk van het moederhuis in Heinsberg.

Het graf van St. Gerlach werd regelmatig bezocht door pelgrims uit de wijde omtrek. Zij waren het, die door hun offergaven het klooster mede instand hielden. In de loop der jaren vermeerde zijn bezit zodanig, dat het geen beroep meer behoefde te doen op de goederen van Heinsberg.

Desondanks raakte het klooster rond 1210 in zo'n staat van verwaarlozing, dat de kerk uiteindelijk tot schuur ging dienen. Het graf van de heilige, gelegen tussen twee Geularmen, werd herhaaldelijk bij overstromingen overspoeld.

Als gevolg van een verschijning kwam proost Joannes van Heinsberg (1209-1220) persoonlijk naar Houthem, om aan deze treurige toestand een einde te maken. Engelbert, aartsbisschop van Keulen, en Theodorus, heer van Heinsberg, begiftigden in 1218 het klooster van Houthem.

Vermoedelijk tussen 1218-1230 maakte dit klooster plaats voor een adellijk vrouwenstift en verdwenen de kanunniken en lekebroeders.

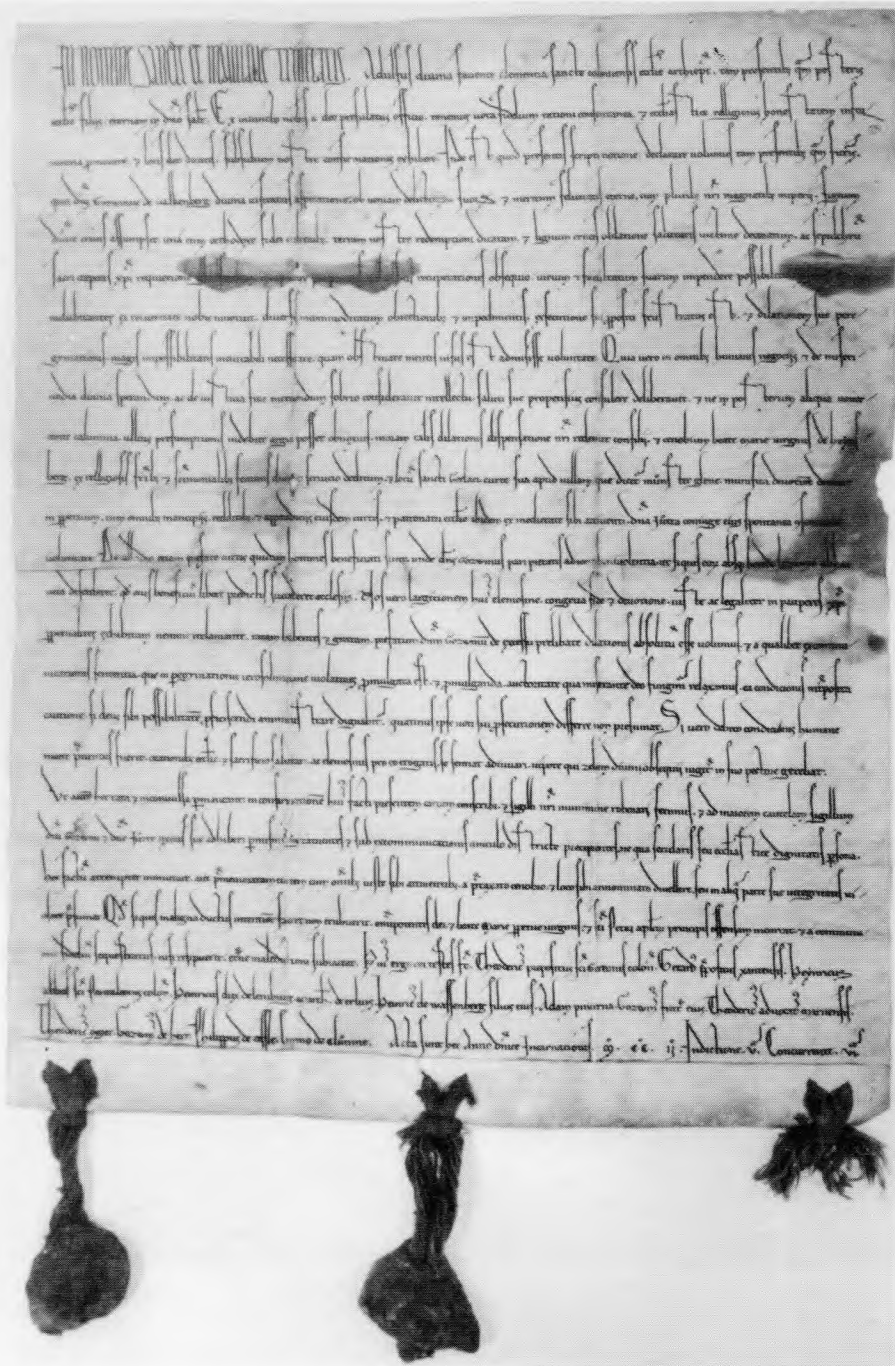
In de dagen dat de biograaf zijn "Vita Gerlaci" schreef (1225), was St. Gerlach een bloeiend pelgrimsoord. De wonderen werden opgetekend door een Norbertijner koorheer uit het klooster van St. Gerlach.

Voetnoot:

- 1 Citaat uit "Houthem en het adellijk vrouwenstift" door Jos Habets (ter ziener herinnering).
2. Ontleend aan J. van Craywinckel, uitgave 1665.
3. De grote bedevaartsplaatsen waren o.a. Rome en Santiago. In de middeleeuwen konden sommige zwaar gestraften ontheven worden van hun straf, indien zij een bedevaart volbrachten.
4. Het is zeer twijfelachtig of Gerlach enig grondbezit in Houthem zijn eigendom kon noemen. Dat hij niettemin toch een verblijf vond, kan gebeurd zijn op initiatief van Goswin II, die Gerlach kennende uit vroeger jaren, deze behulpzaam was bij het vinden van een geschikt verblijf op zijn grondgebied.
Goswin I, heer van Valkenburg en Heinsberg, had reeds in de 11e eeuw landbezit in Houthem, waarvan hij een deel aan Gerlach geschonken had. Dit domeintje was tegen het einde van de 11e eeuw bezit van een zekere ridder Bosso van Bra (plaats in de provincie Luik), die gehuwd was met Helwidis, dochter van Ingelram van Horpmaal (bij Tongeren). Hij had zijn bezit verpand aan de Onze Lieve Vrouwekerk in Maastricht voor 50 mark, onder conditie dat Goswin I ten alle tijden het recht had om het pand te lossen en het goed als zijn eigendom aan zich te trekken. De bijzonderheden staan vermeld in een oorkonde van bisschop Otbert van Luik uit het jaar 1096. Deze had eveneens een schuld aan Goswin, vanwege de aankoop van het kasteel Bouillon. Hij wilde in 1096 50 mark afbetalen, maar hij had geen contanten. Daarom droeg bisschop Otbert het bezit van twee molens aan de Jeker bij Maastricht over aan de Onze Lieve Vrouwekerk. Door deze overmaking kon hij zijn pand ten gunste van Goswin inlossen, die als gevolg hiervan eigenaar werd.
5. Hildegard van Bingen, geboren in de burcht Böckenheim a.d. Nahe, was benedictines in het klooster in Rupertsberg bij Bingen. Vanaf haar prilste jeugd bezat zij een buitengewone ziensgave. In 1143 kreeg ze bevel haar visioenen op te tekenen. Zij voerde een uitgebreide correspondentie met bijna alle vooraanstaande personen van haar tijd. Zij componeerde veel en ondernam lange reizen. Zij stichtte een dochterklooster in Eibingen, waar haar relieken rustten. Feestdag 17 september.
Zie verder: "Studie over het leven van St. Gerlach te Houthem" door Dom. C. Damen O.S.B. (Publications 1956-57).
6. Jos Habets houdt als sterfjaar 1172 aan.

Gezicht op Kerk en Klooster Aquarel van J. van Diik einde 18e eeuw

Oorkonde van Adolf aartsbisschop van Keulen anno 1202.

Kroniek

- 1202 Adolf, aartsbisschop van Keulen en Goswin IV, heer van Valkenburg, die zijn gelofte om ter kruistocht te trekken tot dan toe niet gestand heeft kunnen doen, heeft ter compensatie aan het klooster van de H. Maagd Maria in Heinsberg en de "locum sancti Gerlaci" zijn hof in de villa Munsterglene (Munstergeleen) geschonken, een en ander met toestemming van zijn echtgenote Jutta (van Limburg).
Origineel op perkament met de zegels van Adolf van Keulen en Goswin van Valkenburg. Zegel van Jutta is verloren gegaan.
- 25.1.1231 Deken en kapittel van de O.L. Vrouwekerk in Maastricht verklaren dat Lambert Suto enige in Holtheim (Houthem) gelegen en aan het kapittel ciijnsplichtige landerijen met hun toestemming heeft verkocht aan de kerk van St. Gerlach.
- 10.1.1233 Paus Gregorius IX verklaart dat hij de zusters van het klooster der H. Maagd in St. Gerlach op hun verzoek onder zijn bescherming neemt en hen krachtens zijn apostolisch gezag bevestigt in hun bezittingen.
- Maart 1241 Dirk II, heer van Valkenburg, verklaart dat hij aan de proost en het klooster van St. Gerlach een in Houthem gelegen bos heeft verkocht tegen een prijs minder dan de juiste koopwaarde. Dit verschil in prijs wordt als aalmoes aan het klooster geschonken tot lafenis van zijn ziel en die van zijn voorouders.
- 5.7.1254 Dirk II verklaart dat hij o.m. 4 bunder land in Houthem alsook een jaarrente van 15 soldi aan het klooster heeft geschonken, te gebruiken bij de jaargetijde van zijn overleden echtgenote Berta (van Limburg-Montschau).
- Juni 1270 Walram, heer van Valkenburg, verklaart dat hij de weg door het dorp St. Gerlach aan het klooster heeft geschonken.
- 28.5.1273 Engelbert de Ysenbruc, aartsdiaken van Kempenland, deelt mee dat Walram I het patronaatsrecht van de kerk van Oirsbeek aan het klooster van St. Gerlach heeft geschonken.
- 31.1.1279 Akte van verkoop door de abdij van Kloosterrade (Rolduc) aan het klooster in Houthem van al haar goederen in Houthem gelegen, welke eens geschonken waren door de edele vrouwe Reinwidia van Roermond voor elf Luikse marken.

- 13.12.1314 Eerste vermelding van een altaar van de H. Michiel, waarvoor een brandende lamp geschonken wordt door zuster Joanne De Hare, onder proost Godefroid.
- 23.4.1320 "Onderhoud van een brandende lamp", die geplaatst moet worden bij een met lelies versierd en op een groene draagbaar rustend kruisbeeld, dat Joanne de Hare in het klooster van St. Gerlach heeft laten opstellen, onder proost Nicolaas.
- 30.7.1331 Ridder Arnold van Berghe heeft in zijn testament nagelaten aan het klooster 5 ad 6 malder rogge, jaarlijks te nemen van zijn hof in Stroebeeke, voor zijn jaargetijde (Zie elders in de bijlage over het riddergoed in Strabeek).
- 7.8.1333 Proost Henricus en het hele convent maken bekend, dat zij met zware schulden belast zijn, en verkopen daarom 5 morgen land en weide op de Pas in Houthem.
- 7.8.1333 Proost Henricus en het convent verklaren dat zij een jaarrente van een mud rogge hebben verkocht, die geheven wordt uit hun hoeve in Heke.
- 21.9.1345 Akte van overdracht van een halve bunder land in Wijlre door Philippus, leerlooier, zoon van Philippus uit Maastricht, aan het altaar van de H. Gregorius en Agatha in de kerk van St. Gerlach.
- 1345 Dirk, heer van Valkenburg, verklaart het verbod aan het klooster gedaan geen nonnen boven het getal 30 op te nemen, te zullen handhaven.
- 6.3.1356 Akte van verpachting door Billa, weduwe van H. Hansemeker, aan Johan de Botenaken van een huis in Maastricht voor twee marken en een kapoen jaarlijks aan het altaar van St. Gerlach.
- 1363 Aangekocht in 1362 in Heke uit het vrijgoed 8 bunder land door proost Henricus de Aquis en aan het klooster geschonken. De kerk bezit 3 altaren, t.w.:
H. Nicolaas en Cecilia
H. Kruis en de elf duizend maagden
H. Michiel en Barbara.
- 14.12.1366 Adam, kapelaan in Meerssen, en Rutger, deken, verklaren dat Henken Gijsen uit St. Gerlach, Johan Caloeps uit St. Gerlach en Johan van Berghe, een jaarrente van 8 vaten rogge verkocht hebben uit de twee hoeven gelegen in Houthem.
- 13.4.1368 Jacobus, bisschop van Kroatië, verklaart een altaar ter ere van de H.H. Gregorius, Sebastiaan, Agnes en Elisabeth te hebben gewijd.
- 17.11.1369 Wenceslaus van Luxemburg, hertog van Brabant en Limburg, verklaart dat hij het klooster vrij stelt van alle keuren in het land

van Valkenburg.

- 1.10.1382 Akte waarbij het klooster zijn hoeve, groot 66 bunder, in Raar voor 9 jaren verpacht aan halfwin Goesen uit Rothem (zie blz. 57).
- 23.4.1385 Klooster St. Gerlach bezit de hoeve Struversgracht in de Heke, geschonken door Gertrude van Hulsberg, moniale in het klooster van St. Gerlach.
Op 5 februari 1415 verklaart Reinaert van Hulsberg, drossaard van het land van Millen, dat hij geen recht heeft of doet gelden op enig deel van dit goed.
In 1581 is deze bezitting geheel afgebrand.
De hoeve, groot 52½ bunder, is in 1624 belast door de proosdij van Meerssen met als ophelderse Peternel van Rossum (1728).
- 19.12.1389 Akte van schenking door Jutta van Houtheim (bij Tongeren), moniale in het klooster van St. Gerlach, van al haar goederen in Rekem en Ukhoven aan St. Gerlach.
- 26.5.1421 Willem TZevel, schout, en Johan van Eijnatten, schepen van Gulpen, verklaren dat Philippa van Here, moniale in St. Gerlach, aan Thys Ackermans uit St. Margraten diverse bunder en roeden land in Gulpen gelegen, in erfpacht heeft gegeven voor 10 malder rogge jaarlijks, waarvan 19 vaten aan het klooster van Sinnich, 7 vaten aan St. Gerlach, 1 vat aan de kerk in Margraten en 1 vat aan de pastoor aldaar, 1 vat aan de kerk in Oud-Valkenburg en de pastoor, twee vaten aan Johan van Here toekomen en 18 vaten aan Philippa zelf.
- 1439 De zusters verklaren dat zij in Oirsbeek een hoeve bezitten.
- 4.5.1445 Philips, hertog van Bourgondië (Philips de Goede), verklaart dat hij op grond van een smeekschrift van de zusters van St. Gerlach aan de schepenen van Oirsbeek verbiedt een schatting van elf Rijnse gulden te leggen op de hoeve die de zusters aldaar bezitten.
- 4.6.1452 Frambach Caldenborch, schout, en de schepenen van de heerlijkheid Berghe, getuigen dat Peter, zoon van Dirk van Goelem (Geulhem), en Dirk van Stokheijm zijn neef, gegeven hebben aan het klooster een bunder land gelegen in "Goelem tussen de alde Goele en de andere lopende Goele, waartoe het klooster door schout en schepenen hebben doen zetten en leggen wegen, stenen en reijnen" in tegenwoordigheid van Willem Cupenbender van Strabach, schout en rentmeester.
- 13.11.1455 Akte van verpachting door het klooster van een hoeve in Walem aan Johan voor 9 mudden rogge en 2 gulden jaarlijks.
- 1469 Akte van verpachting door het klooster van de Ruijsschermolen in Klimmen aan Johan Hanman voor 7 vat rogge per jaar.

- 1474 Na de dood van Philips de Goede in Brugge, anno 1467, is 's avonds in het jaar 1474 op St. Maria Magdalena 20 juli, zijn opvolger Karel de Stoute in deze gewesten op doortocht. Hij stijgt af bij de nonnen van St. Gerlach en houdt in Houthem een algemene monsterring van zijn troepen in het bijzijn van her-togen, graven, ridders en knechten, meer dan 18.000 man in vier colonnes. Zij zijn gelegerd in Haasdal en het Nonnenbos in Houthem. Onder de aanvoerders zijn:
Guy de Brimeer, gouverneur van Chimey
Jacob, hertog van Luxemburg
De hertog van Kleef
Engelbert, graaf van Nassau
Reinier van Broekhuizen, een dapper ridder.
Na vijf dagen vertrekken zij over Kathagen-Nuth naar Neuss over de Rijn.
- 1505 De hoeve en pachtershoeve van proost Gielen Laeveroth en het Godshuis van Houthem zijn "in tijd van 4 jaar" door zware brandschade getroffen.
- 1514 Bouw van de patronaatskerk in Oirsbeek met mergelblokken af-komstig van de Cloostergroeve in Geulem. De muren zijn uit tichelsteen, doorspekt met mergel.
Het koor van de kerk wordt bekostigd door de proosdij van St. Gerlach als erfgename van de pastorie.
- 1563 Koning Philips II en zijn Raad handhaven op hun rekwest Lenert van Pasen, erfpastoor van Meerssen en Houthem, Jan Stas, eerste vicaris en Jan Chene, tweede vicaris aldaar, in het bezit en genot van de grote en kleine tiend van Houthem tegen de onwettige handeling van Jan van der Porten, proost van St. Gerlach. Deze heeft in juni en juli van dat jaar het hooi afkomstig van de Cloosterbemd en van de Voogdbemd laten binnenhalen zonder er tiend van te betalen. Zij bevelen hun deurwaarder, daartoe verzocht, de proost tot teruggave en schadevergoe-ning te dwingen.
- 1567 In dat jaar overlijden priorin Isabella de T'Zewel en 14 mede-zusters aan de pest.
- 1574 Een buitengewoon noodlottig jaar voor de proosdij. Zij wordt door de geuzenbenden van Lodewijk van Nassau tot de grond toe verwoest.
In februari van dat jaar rukt deze krijgsoverste aan het hoofd van een hongerende en twistzieke bende uit Duitsland op, ver-toeft enige dagen bij Kerpen en laat zich neer in de landen van Overmaas. Hij bezet de dorpen rondom Maastricht en vat het plan op die stad te belegeren. Maar de Spanjaarden geven hem daartoe noch tijd, noch gelegenheid. Van zijn troepen liggen

negen vendels Duitsers en tweehonderd arkebusiers te paard nabij het kasteel Valkenburg.

De 18de maart verlaat de Spaanse bevelhebber Mendoza voor de dageraad Maastricht en valt de ongenode gasten zo hard op het lijf, dat zevenhonderd man omkomen. Hiertegenover zijn aan eigen verliezen slechts zeven mensenlevens te betreuren. Verdrietig onder dit verlies trekt Lodewijk op 21 maart zijn leger behoedzaam bij Valkenburg en Gulpen samen. Op 3 april komen Bracamonte en overste Schenk van Nijdecken in Maastricht met vijf en twintig vendels Spanjaarden, Spaanse voetknechten en drie ruitersbenden, die aldaar te samen treffen met zestien vendels oudgedienden van Mondragon.

Nu Lodewijk duidelijk ziet dat hij Maastricht niet kan innemen, trekt hij via de rechteroever van de Maas af. Hij wordt door Avila tot op de Mokerheide achtervolgd alwaar Lodewijks leger vernietigend wordt verslagen.

Bij zijn vertrek uit Valkenburg is het platteland verwoest en liggen de abdijen Kloosterrade en St. Gerlach in puin en as. Zie hier in welke bewoordingen de abt van Steinfeld, Jacob van Panhuys, op 24 februari over de lotgevallen van St. Gerlach schrijft. "Ik heb door geloofwaardige berichten vernomen, dat het klooster St. Gerlach door zware en langdurige oorlogen tussen de Vorsten en Heren tot den bodem is afgebrand, verstoord en vernietigd, zo jammerlijk, dat zich God erbarme; er is aldaar geen bestaan en onderhoud meer voor de jonkvrouwen mogelijk, zelfs de kost en de levensmiddelen ontbreken."

Deze zaken in overweging nemende en in afwachting dat het verwoeste en ten gronde gerichte klooster, onder Gods hoede en met behulp van de overheid wederom hersteld zal worden, geeft van Panhuys in zijn hoedanigheid van vicaris-generaal aan de abt van Premonstreit opdracht de jonkvrouwen van St. Gerlach op te nemen in het adellijk vrouwenstift Engelpport bij Cochem aan de Moezel en aldaar voorlopig te laten blijven.

- 1575 Jacob van Panhuys, abt van Steinfeld, vergunt de kloosterzusters Anna en Hilgundus Beijssel hun intrek te nemen in het klooster in Engelpport, omdat het klooster van St. Gerlach afgebrand is.
- 1578 In de kloosterkerk in Houthem krijgt proost Erasmus Ghoye een monument, ter gelegenheid van zijn 40-jarig priesterschap. Hij herschrijft de eerste uitgave over het leven van St. Gerlach in 1600 (zie grafschriften, blz. 56).
- 1580 De grote hoeve Dollenberg in Walem en nog andere erven, toebehorende aan Bellinckhuijsen, zijn nu bezit van het klooster St. Gerlach.
Joseph Meijers draagt over aan Laurens Nootstock de "halve hof tot Walem", groot 40 bunder, die aan St. Gerlach belast is met 9 mud en 2 vat rogge, "een kan smout en een henne".

- 1581 In dat jaar zijn de pachthoven Dollenberg in Klimmen en de Raerhof afgebrand, evenals de hoeve in de Heek.
Verkoop van "de kleine Dollenberg".
"Werner Huijn, heer van Amstenrade, stadholder en voogd van Valkenburg en Frans Caldenborch en anderen gezamenlijk van het gericht tot Klimmen voor de proost en vrouwen van het convent St. Gerlach; in deze lange en gevaarlijke tijden van krijg, waardoor het ganse land Valkenburg in ondergang en verderf gekomen is, blijkt dat de erfpacht dezer hof zoals alle onderdanen van deze goederen afgeweken zijn en dezelfde hof onbebouwd en onbeheerd sedert tijden verbleven is en dat dezelfde gebouwen op den hof Dollenberg tot de grond toe vervallen zijn en de erfpacht sedert jaren onbetaald bleven en 57 mud rogge en 16 thalers nog onbetaald zijn, zo zal deze hof verkocht worden."
Ondertekend: Johan Sarto, abt en de eerbare M. Geldrop, anwald.
- 1588 Wolter Hannerts heeft in naam van "den eersamen" Willem van Horion, heer van Ordingen en Itteren met "hand, halm en mond" ontvangen en aan de erfgenamen gereleveerd de halve hof van groot Dollenberg, gegeven door Michiel Geldrop, anwald van het klooster in naam van proost Herman Thoren.
- 1594 "Doen te weten dat wij een zeker oud register van het convent hebben gezien, zeker copie authentiek en oude brieven van Diederik, heer van Valkenburg, van 13 mei 1241 nopende de verkoping van zeker bos, geheten de voorbos en de ander brief van wijlen Reynold, heer van Montjoye en Valkenburg 29 februari 1306 nopens de rivier de Geul."
- 1594 Koning Philips II en zijn Raad van Brabant bevestigen het vis- en jachtrecht van het klooster.
- 1598 Opgave van verschillende altaren in de kerk van St. Gerlach die rente en pacht ontvangen:
St. Anna
George en Agatha
Katharina en Maria Magdalena
St. Nicolaas
St. Sebastiaan en St. Gerlachus.
- 1601 Henricus Coster, deken van Bergen op Zoom, schenkt verschillende relikwieën aan de kerk van St. Gerlach.
- 1605 Aan de Raad van Brussel wordt gevraagd 50 eikenbomen te mogen kappen in het Ravensbos, bestemd voor de betimmering van het klooster. Men krijgt evenwel slechts toestemming voor 25 stuks.
De proost van St. Gerlach met mevr. en de juffrouwen zijn per jaar de cijns van 12½ Rijnse gulden schuldig aan Nicolaas Olie-

"H. Gerlachus bij de Waterput"
Detail fresco noord wand parochiekerk H. Gerlachus
Schilder Johan Adam Schöpf
*1702- +1772

slagers, proost-scholtis van Meerssen en Klimmen. Hiertoe worden verobligeerd de vijf winhoven Raar, Heke, Cardenbeke, Walem en Ransdaal.

Van 8.8.1620 tot 1644 beloopt dit een bedrag van 312½ Rijnse gulden, zwaar van gewicht. Omgerekend naar de valuta van Maastricht komt dit overeen met 1328 gulden - 2 stuiver - 2 heller.

- 1626 Stallenbergh, gehuwd met Marie Dries, verlaat "de hof tot Walem", groot 36 bunder, ten behoeve van het Godshuis St. Gerlach, wegens achterstallige pacht. Het klooster is wederom meester van gemelde "hof tot Walem".
- 1641 Het hof van Brabant, beslissend in het geding tussen het klooster en jhr. Willem van Spee als man en momber van Maria van Strabach, veroordeelt laatstgenoemde aan het klooster te betalen "2 capuynen en 5½ penningen" over de jaren 1602-1640 en "zeven delen van 27 vat rogge en daarboven twee paardenkeuren".
- 1655 In dat jaar is andermaal het grootste gedeelte van het klooster afgebrand. Meer dan 100 schapen, 17 koeien en veel ander vee gingen verloren.
- 1658-1674 Een Spaans enclave in Houthem.
Op 27 maart 1658 wordt besloten dat de landen van Overmaas verdeeld zullen worden. De koning van Spanje en de Republiek der Verenigde Nederlanden krijgen deze ieder voor de helft in volle eigendom.
Bij de eerste verdeling, 9 maart 1661, komt een deel van de Landen van 's-Hertogenrade en Valkenburg aan de Republiek. De aan de Republiek toegevalen abdijen van Kloosterrade en St. Gerlach worden beide bedreigd met "uitroeijing". Wil men deze redden, dan is een akkoord nodig. Inderdaad komt dit na moeizame onderhandelingen tot stand; het wordt op 18 oktober 1662 door de koning van Spanje bekrachtigd.
Volgens het Partage-Tractaat komen het stadje 's-Hertogenrade met Rolduc en Kerkrade aan de Spaanse kroon. De stad Valkenburg met de omliggende dorpen Houthem, Meerssen, Schimmert, Klimmen, Hulsberg enz., behalve Schin op Geul en Oud-Valkenburg, vallen aan de Republiek toe.
Ten aanzien van de abdij St. Gerlach wordt bepaald, dat deze aan de koning van Spanje blijft. Deze Spaanse enclave op Staats grondgebied is geheel ommuurd en heeft een oppervlakte van 4 bunder, 9 grote- en 7 kleine roeden. De zusters hebben recht op vrije in- en uitgang.
In deze ommuurde enclave liggen kerk, kerkhof, kloostergebouwen en de kwartieren van proost, kapelaan en rentmeester. Voorts de grote pachthoeve, de pachterswoning, de tuinen en de vijvers.
Ofschoon de bezittingen van het klooster op Staats gebied schatvrij en onbelast zijn verklaard, storen de Hollandse ambte-

naren zich hier niet aan. Na moeizaam onderhandelen komt op 6 september 1663 een nieuw akkoord tot stand, waarin aan de bezwaren van de zusters wordt voldaan.

Niet lang hierna veroveren in 1672 de Franse troepen het land van Valkenburg.

In het jaar 1674 branden de gehele voorhof en pachthof opnieuw af.

Over het bezit en de fundaties is een relaas bewaard gebleven van proost van der Stein 1674-1700

"De fundatie is niet meer als voorheen. Ten gronde gegaan in de brand waardoor de kerk en het convent ten tijde van de Hollandse beroerten, nu ruim 100 jaar geleden in de asse is gelegd, zijn dezelfde naderhand, wanneer de Prins van Parma de stad Maastricht belegerde, noch eens door het vuur afgebrand.

Doch het is bekend dat het St. Gerlach ten dele en de Graven van Valkenburg geweest zijn, die ons nagelaten hebben, de goederen die wij tegenwoordig bezitten en noch enige andere die verkocht zijn om de kerk en klooster wederom op te bouwen, zooals de fundatie gemaakt is omtrent de jaren 1120.

Verder zijn nog vele achterstalligen, die het klooster schuldig zijn, voor een somma van 3000 gulden, doch vermits de landsluiden verarmd zijn, kunnen zij niet betalen. Van bovengenoemde inkomsten moet het klooster leven en onderhouden een familie, bestaande uit een proost met kapelaan, de priorin en elf of twaalf geestelijken, niet meer dan 15 man, mits de goederen niet bestaan om deze te onderhouden.

Daarboven is er een huisgezin van 20 tot 30 knechten en meiden, plus de vreemdelingen die er dikwijls in grote getallen komen.

Het klooster heeft zodanige schulden, dat zij met 7000 rixdaelders niet te betalen zijn, gemaakt bij verschillende personen gedurende de oorlog.

Hier staat ook nog te vermelden, dat zij wegens de geringe inkomsten, van de goederen die zij bezitten, verbonden zijn om wekelijks zeven missen voor verscheidene weldoeners en stichters te lezen naast de gewone, waartoe de orde verplicht is.

Daarenboven moeten op zekere dagen zeven mud rogge onder de armen verdeeld worden. Verder de lasten van contributie door de Westfaalse Kreitz uitgeschreven en deze tegen de ongelovigen.

Wat het onderhoud aangaat, het licht, de sieraden van de kerk, dit alles moet genomen worden uit de offerande, dewelke aan de kerk gegeven worden door de gelovigen en er in grote getale komen om de bijstand van de hemel, door de voorbede van de H. Gerlachus, patroon van deze kerk te verwerven."

De oude Fontein

1599

De oude fontein van de H. Gerlach wordt teruggevonden en hersteld.

Een "eigentijds" verhaal "opgesteld en uitgegeven 3 oktober 1662 door Joannes Ludovicus van Craywinckel, kanunnik, Norbertijn in het klooster Tongerlo, tevens vicaris en onderproost van het nonnenklooster Lelien-Dael in Mechelen." Hij bericht hierover als volgt:

"De fontein, waarvan het water driemaal in wijn veranderde tijdens het leven van St. Gerlach, was in later tijden verstopt geraakt door ingeworpen steenen en in zestig en meer jaren was er geen water meer aanwezig.

De zaken van het nabij gelegen klooster van de nonnen der orde van Premonstreit gingen slecht; gevolgd door onuitsprekelijke schade zooals het afbranden van de hoeve en het afsterven van alle beesten.

De gemelde nonnen die nog overgebleven waren, werden tijdens de 80 jarige oorlog ook gevangen gezet en weggesleept. Alle goederen zijn 4 tot 6 maal toe verloren geraakt, evenzoo 70 paarden.

Alsdan de eerw. mevr. Maria T'Zewel deze voorvallen verhaalde aan Henricus Cuyckius, bisschop van Roermond, zoo heeft deze haar moed ingesproken en verzocht al het mogelijke te doen om de verloren geraakte fontein weder te vinden en door de voorspraak van de H. Gerlachus beschermd te worden tegen alle onheilen.

Wijnant Balthazar, rentmeester van het klooster, dit gehoord hebbende, had een slapeloze nacht; op Hemelvaartsdag in het jaar 1599 opstaande voor zonsopgang, wekte hij de oude knecht Aert Naelens, afkomstig uit Houthem. Deze, bijna 100 jaar oud, leefde nog tot 1606. Biddend hebben zij in het blanke veld van de lustige groene beemd al gravende gezocht naar de fontein. Door Godswil zijn ze niet bedrogen geweest in hun begeerte en hebben zij gevonden wat zij zochten. Zij keerden naar huis en brachten de blijde tijding aan alle geestelijke maagden van St. Gerlachs klooster.

De bisschop, die toen op het slot van Valkenburg verbleef, verheugde zich en is maandag daarna naar Houthem gekomen in het bijzijn van vele priesters en edellieden van het land van Valkenburg en eerlijke katholieke burgers. In de kloosterkerk verzameld, werd een plechtige H. Mis ter ere van St. Gerlach opgedragen. Alle priesters hebben zich langs hem neergeworpen voor het altaar en riepen en loofden God door een ootmoedige bede dat door de voorspraak van de heilige het geloof bewaard mocht blijven. Dan volgde een processie naar de

fontein. De vergaderde maagden gingen voor de vrouwen, priesters en de proost; de bisschop was omringd door de edelen. De lofzang Te Deum werd gezongen. De bisschop zegende het water en allen dronken hiervan.

Op sommige dagen werd de edele godsvruchtige Catharina T'Zewel, suppriorin, gekweld met een zware en moeilijke ziekte. Als zij van het water gedronken had, genas zij terstonds van haar kwaal.

Vele bedevaargangers uit Margraten, Oud-Valkenburg, Heeren Keer en verscheidene andere plaatsen, betuigen en verklaren dat zij door de verdienste van de H. Gerlach en door het gezondmakende water, vele goddelijke weldaden verkregen hebben. De eerwaarde heer bisschop heeft in de maand November 1606 te Venlo ziek zijnde, door het drinken van dit water, zijn gezondheid teruggekregen."

Vernieuwing van klooster en kerk

Bij de aanvang van de 18e eeuw bezat het klooster van St. Gerlach de middelen voor de zeer noodzakelijke herbouw van klooster en kerk.

Er waren sindsdien vijf eeuwen verstreken, een periode waarin het voortbestaan van het klooster vaak op het spel stond.

Voor de noodzakelijke vernieuwingen werd een geldlening opgenomen.

"In 1707 verklaren proost van Cauwenberg met de vicaris-generaal Englebert Magne van Vlaanderen en Floreffe en alle religieuzen van de abdij St. Gerlach ontvangen te hebben de som van 4000 gulden voor de opbouw van het klooster. Als geldschieters treden op pastoor Servais Gadet en pastoor Thelen van de St. Servaas en de pastoors van St. Mathijs en St. Jan in Maastricht."

In 1708 namen de werkzaamheden een aanvang onder proost Van Pelt. De nieuwe vleugel met het kwartier van de proost kwam gereed in 1713. Vervolgens begon rond 1720 de herbouw van de kerk. (1) Het is vrijwel zeker dat de oude fundamenteën benut werden. Een nieuw dak en toren voltooiden het nieuwe gebouw omstreeks 1725.

De eerste steen werd gelegd door gravin Anna Agnes de Renneville d'Elderen, Gerard Hoen van Cartils, heer van Schaloen, en zijn oudste zoon Max. Hendrik Hoen. Het nonnenkerkhof was gelegen aan de noordzijde voor de hoofdingang, gescheiden door een watergracht, waarover een brug naar de kerk voerde. De vijver werd gedempt.

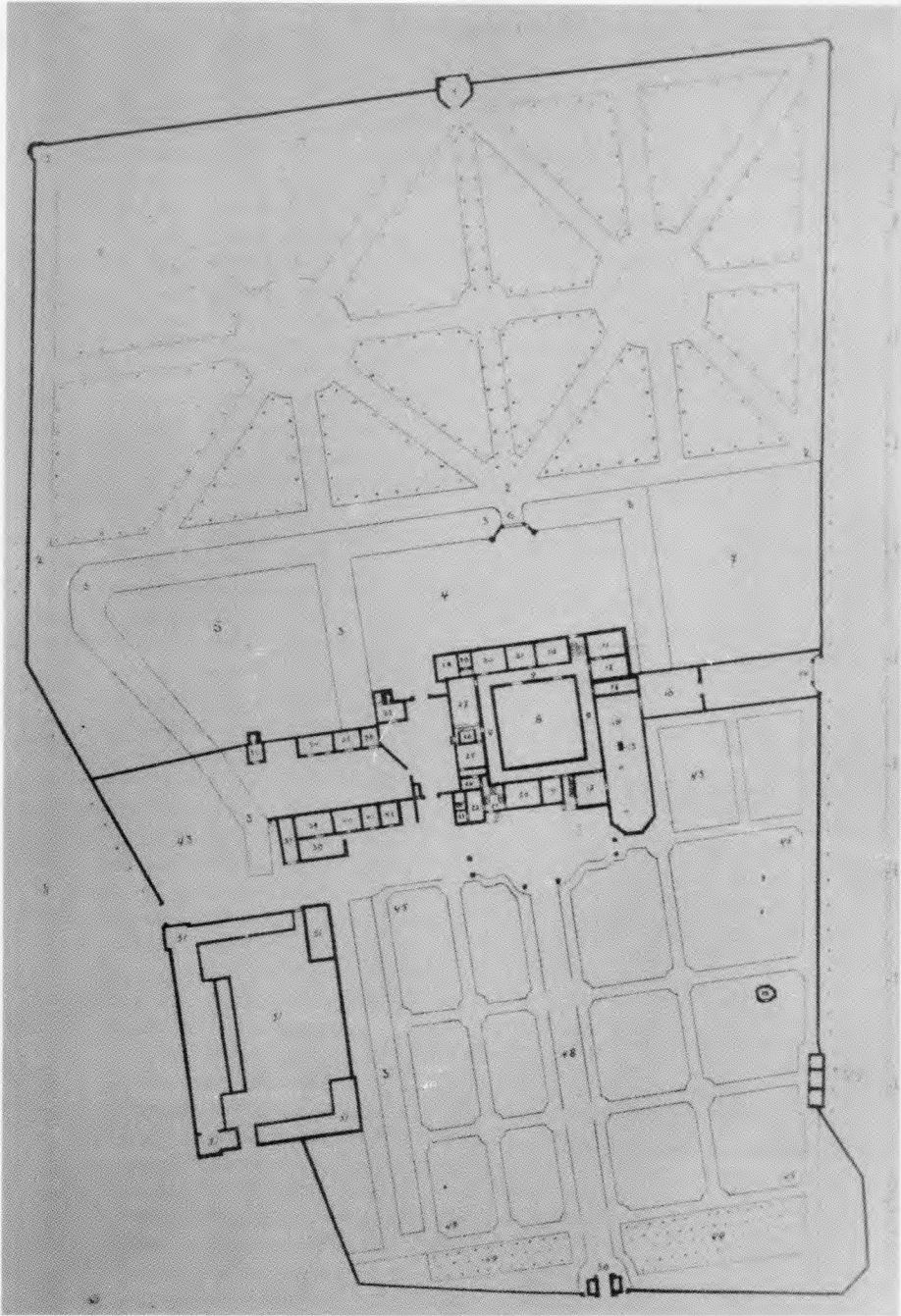
De kerk, een schip zonder pilaren, modern, sierlijk, voorzien van grote ramen en een verheven tongewelf, bleef zoals voorheen ter beschikking van de pelgrims. De zijpanelen van het koor waren oorspronkelijk bezet met koorstoelen van kostbaar lambrichhout.

De kerk had, gelijk heden nog het geval is, vier altaren. Het hoofdaltaar met twee zij-altaren en in het midden van de kerk een tombe met het beeld van St. Gerlach in liggende houding met de pelgrimsstaf in de armen. Hiertegen stond een draag-altaar en de fraaie houten kist, waarin opgeborgen het gebeente van St. Gerlach. Een blauwstenen vloer bedekte het gehele oppervlak van de kerk met daartussen de verschillende grafzerken van proosten en priorinnen, waar overheen werd gelopen. Een kostbare ballustrade (communiebank) sloot het koor af.

De ruimte onder het oksaal was geheel afgesloten, bestemd voor bidkapel, met toegang vanuit de omgangen van het klooster. In de zuid-westkant was een groot raam. Dit werd dichtgemetseld. Dit grote wandvlak leende zich uitstekend voor beschrijving.

Boven de ingang van de kerk werden de wapens aangebracht van proost Van Pelt en priorin Isabella de Ravenschot. Deze laatste, kunstzinnig als zij was, liet prachtige parken, tuinen en vijvers aanleggen (2).

Zij was een dochter van Paulus Robert, baron de Ravenschot. Zij trad evenals haar broer in de orde van de H. Norbertus. Haar oudste broer Hieronymus was abt van de abdij in Postel (1724-1726). Hij was de bouwheer van een groot gedeelte van deze abdij. Het was niet zo verwonderlijk, dat zij in samenwerking met proost Van Pelt veel invloed had op de werkzaamheden. Hun opzet was het verkrijgen van een fraai kerkgebouw en het aan een bekwaam schilder toe te vertrouwen het leven van St. Gerlach in kleurrijke taferelen te vereeuwigen. De grote muurwanden en het tongewelf leenden zich hier uitstekend voor. Waarom dit pas in 1751 gebeurde, toen de kerk allang klaar was, kan allerlei oorzaken gehad hebben.

Plattegrond. Kopie van een 18e eeuwse origineel, berustende in de kaartenverzameling van het rijksarchief in Limburg in Maastricht. no. 317.

Plan van het adellijk klooster St. Gerlach

1. Een kostelijk zomerhuis
2. Een boomgaard sierlijk beplant met haagen en alderhand fruytboomen
3. De Vijvers
4. Een grasplaats
5. Een en moeshof
6. De brug over den Vijver
7. Een en moeshof
8. Den panthof
9. Den pant
10. De Capittelskamer
11. Een kamer
12. Een kamer
13. Den Onder Coor of bidplaats
14. De Kerk
15. Het graf van den H. Gerlachus
16. Den Kerkhof
17. Een spreekkamer
18. Vestibule
19. Spreekkamer
20. De Zaal
21. Vestibule
22. Eetkamer
23. Een kabinet
24. Eetplaats voor de Dommestijke
25. Keuken
26. Boddelary
27. De Reeffer
28. Een kamer
29. Een klein kamerken
30. Een groote kamer
31. De School
32. Waschhuis en bakkerij
33. Bakkerij
34. Een koystal
35. Een kamer voor de meiden
36. Een kolen stal
37. Remiese
38. Brouwerij
39. Een werkplaats
40. Paardenstal voor den Reysende
41. Koystal
42. Peerdestal
43. Kaphof
44. De poort om in de kerk te gaan
45. Den grooten hof
46. Een somer huys
47. De oude Poort
48. De grooten weg
49. Wandelplaatse
50. De groote Poort
51. De Pachthof

Helaas mochten de stichters dit zelf niet beleven. Proost Van Pelt stierf in 1728 en Isabella de Ravenschot stierf plotseling bij een bezoek aan de abdij van Knechtstede op 2 mei 1733, derhalve enige jaren voor de plechtige inwijding van de kerk op 16 oktober 1735 door abt Leon Jansen van Knechtstede.

Opvolgers waren proost Christophery 1728-1735 en proost H. Casteel 1735-1745. Als priorin werd benoemd Maria Isabella Judith de Petersem van Printhagen, dame in 1728 en priorin in 1733, met als proost Abraham Lindelauff 1747-1757. Onder hen is uiteindelijk rond 1751 de beschildering van de kerk tot stand gekomen. De bekende schilder Johan Adam Schöpf werd verzocht dit karwei op zich te nemen.

Bidprentie

De gehele kerk zowel wanden als plafond werden beschilderd. Doordat de schilderijen werden uitgevoerd in de in ons land zelden voorkomende en uit Zuid-Europa geïmporteerde techniek "fresco nuono" zijn ze als uniek te kwalificeren (3).

Na beëindiging van dit enorme karwei moet de aanblik van het interieur van de kerk wel voor een ieder zeer verrassend geweest zijn vanwege de grote schoonheid van de schilderijen.

Het is ondoenlijk in dit bestek de meer dan zestig voorstellingen nader te analyseren. De zijwanden waren gevuld met de tien taferelen uit het leven van St. Gerlach. Het tongewelf werd in twee grote ovale lijsten geschilderd, waarin aangebracht de

hemelvaarten van Christus en van Maria, omringd door talloze engelen, bloemen en guirlandes die het geheel completeren. Verder de schilderijen tegen het plafond boven het oksaal en op de westkant het "Laatste Oordeel" achter de orgeltribune. Boven het koorgewelf ziet men een schelp met de tekst "Aedificatum Anno 1727" en de twee wapenschilden van proost Van Pelt en priorin Isabella de Ravenschot, de ontwerpers van dit schitterende gebouw. Een Godshuis, volkomen waardig voor de toen vijfhonderd jaar oude abdij van St. Gerlach.

De kerk reeds geruime tijd in gebruik na de inwijding, was met dit schilderwerk geheel voltooid en wekte ieders bewondering op. Bedevaartgangers die terugkeerden naar hun (verre) woonplaatsen, verhaalden over de wonderbare pracht van deze kerk. Het was dan ook niet zo verwonderlijk dat de belangstelling voor de St. Gerlachverering verder groeide.

Voetnoot:

1. documentatie over deze vernieuwing is niet bekend.
Een rekening vermeldt ons de aanvoer van materiaal.

1710	door Lambert Frijns	170 blok mergel
1711	door Lambert Frijns	200 blok mergel; tevens blauwe steen gehaald op het Bat in Maastricht.
1712	door Jan Notten	115 blok mergel
1712	door Peter Duijckers	78 blok mergel
1716	door Peter Duijckers	100 blok mergel
1717	door Peter Duijckers	80 blok mergel
1718	door Willem Schroders	90 blok mergel
1723	door Willem Schroders	15 blok mergel

In 1720 werden over de gehele oppervlakte van de kerk de fundamente 70-80 cm. opgehoogd met fijn en grof mergel. waartussen grote hoeveelheden stukjes leien. nog afkomstig van het oude dak en brokken steen van de oude vloer. Op het koor werden nog restanten van een skelet gevonden.

2. Isabella de Ravenschot was in Houthem priorin 1721-1733. Haar ouders schonken een fraaie biechtstoel. snijwerk uit de 18e eeuw. versierd met een gecombineerd wapenschild van de families Ravenschot-Standaert.
De tweede herinnering aan haar is een kelk. door haar geschonken aan het klooster. vervaardigd in Luik in de 18e eeuw. van gedreven verguld zilver met emaille schilderijen in médaillon en wapens van fijne miniaturen op de bodem van de kelk. De kelk is nog aanwezig in Houthem.
3. Johan Adam Schöpf werd geboren in Strauberg bij Regensburg. Hij was leerling van Anton Merz.
Hij vertrok naar Beieren. ondersteund door Karel Albert van Beieren.
Rond 1717 werd hij door Clemens August. keurvorst en aartsbisschop van Keulen naar Bonn gehaald waar hij een aanstelling kreeg als hofschilder. Hij stierf 1722 en werd in Regensburg begraven. Van zijn werken voltooide hij in 1750 de beschildering van de koepel van de Clemenskirche in Münster. Een jaar later werkte hij in Houthem. Daarna. tussen 1752 en 1755. maakte hij de beschildering van de H. Geistkapelle. het Fürstenoratorium in Schloss Brühl. de Kreuzbergkirche en de Heilige Stiege in Bonn-Poppelsdorf.

Devotie tot St. Gerlach

Het oudste handschrift, de Vita Gerlaci, dat als betrouwbare bron geldt, moet tussen 1222-1228 geschreven zijn, tijdens het bestuur van abt Joannes van St. Truiden en keizer Frederik II. Dit handschrift is spoorloos verdwenen rond het jaar 1600. In datzelfde jaar werd het herschreven door Erasmus Ghoye, proost van het klooster St. Gerlach. Dit geschrift verscheen in druk bij Joannes Ghely in Maastricht, later overgenomen door Joannes Bollandus in Antwerpen 1643.

Aldaar verscheen ook in 1665 "Het leven van den selighen Gerlachus", geschreven door Joannes L. van Craywinckel, vicaris van het nonnenklooster Lelien-Dael in Mechelen (B) van de orde van Premonstreit.

Hierin wordt St. Gerlachus ten onrechte genoemd "belijder en heremijt der orde van Premonstreit".

Het laatste kapittel (XLVII) gaat over bisschop Henricus Cuykius van Roermond die in de maand november 1606 in Venlo ziek zijnde, water liet halen van de fontein in Houthem en terstond genas. Deze bisschop heeft daarna een korte inhoud van het leven van St. Gerlach in druk doen uitgeven anno 1612.

St. Gerlachus put.

Borstbeeld Gerlachus h. 44 cm. zilver; 1704

"Lebens des H. Gerlaci", een handschrift aanwezig in Trier, is uitgegeven door het Norbertijnenklooster in Steinfeld in 1622 (Durlinger).

"Natalis sanctorum" in 1595 door Molenus.

"Heiligenlevens" in 1641 van Rosweidus S.J.

Vanaf 1642 komt St. Gerlach voor in de Spaanse heiligenkalenders.

Voorts verscheen een boekje "La Vie de Miracle de St. Gerlach", verbeterd door H. Casteel, proost, en uitgegeven door Vrouwe Maria Judith Isabella de Petersem van Printhagen van het adellijk klooster van St. Gerlach, dat gedrukt werd in 1745 bij Jac. Lekens.

De onderlinge relaties van de kloosters van Premonstreit, n.l. de abdijen van Averbode, Tongerlo, Heinsberg, Knechtstede met het adellijk vrouwenstift St. Gerlach, doen vermoeden, dat deze al zeer vroeg in hun omgeving de devotie tot St. Gerlach wilden verspreiden. Dit blijkt wel uit het feit dat vele pelgrims van over de grenzen Houthem bezochten.

Evenals Scherpenheuvel was Kortenberg, gelegen nabij St. Truiden, vanaf 1636 een Mariale bedevaartsplaats. De basiliek, onder beheer van de witte heren van Averbode, kreeg in 1692 naast de twee beelden van de H. Apollonia en de H. Brigida, een beeld van St. Gerlach. Het is frappant dat hij daar alleen aangeroepen werd bij menselijke kwalen en niet voor het vee, zoals elders het geval was. Als offergave werd 1 pak zout achtergelaten. In Testelt daarentegen was het gebruikelijk een halve varkenskop te offeren, die bij opbod verkocht werd.

Onderstaande parochies bezitten alle een relikwie van St. Gerlach. Het is opmerkelijk in hoeveel plaatsen hij in België wordt vereerd.

Testelt	Loon op Zand
Houtain L'Evêque	Hoge Zwaluwen
Testelt bij Averbode	Oirsbeek
Markhove bij Tongerlo	Banholt
Martenslinde bij Bilsen	Halmaal
Kinroy bij Maaseik	Battice
Mechelen a.d. Maas	Curingen bij Hasselt
Linder bij Peer, verering sinds 1855	Niel bij Asch
St. Brixius-rode (Meisse bij Brussel)	Caullille (Kempen)

Daarnaast treffen we een beeld van hem aan in de kerken van Horpmaal, Houtain L'Evêque. Martenslinde bij Bilsen. Mechelen a.d. Maas en Testelt.

Toen pastoor Wilhelm Vreën in 1787 met Driekoningen het nieuwe beeld van St. Gerlach dat hij had laten maken, een plaats bezorgde in zijn kerk in Vroenhof, heeft hij nauwelijks kunnen vermoeden dat dit eeuwenoude kerkje twintig jaar later afgedankt en tot schuur gedegradeerd zou worden.

Het beeld en het "schone schilderij van St. Meerten" vonden een bestemming in de nieuwe parochiekerk van St. Gerlach, die na twintig jaar leegstand, zeer verwaarloosd en zonder enig meubilair in gebruik werd genomen.

Oude dorpsbewoners en menige pelgrim herinnerden zich de vroegere pracht en praal van deze kerk, toen deze beheerd werd door de zusters Norbertinessen. Nu was het slechts één grote ontgoocheling. De relieken van St. Gerlach waren nog niet aanwezig en het zou nog enige tijd duren, eer deze van Roermond terugkeerden.

Het geloofsleven was echter een tastbaar feit; de pelgrimage nam toe en in 1837 vernemen wij dat de pastoor al een jaarlijkse omzet had van 500 bidprentjes, bestemd voor de bedevaartgangers. Vanuit België kwamen zij in kleine groepen die in herbergen of bij kennissen konden overnachten.

Uit de omliggende dorpen kwamen de jaarlijkse processies. In 1848 waren dit:

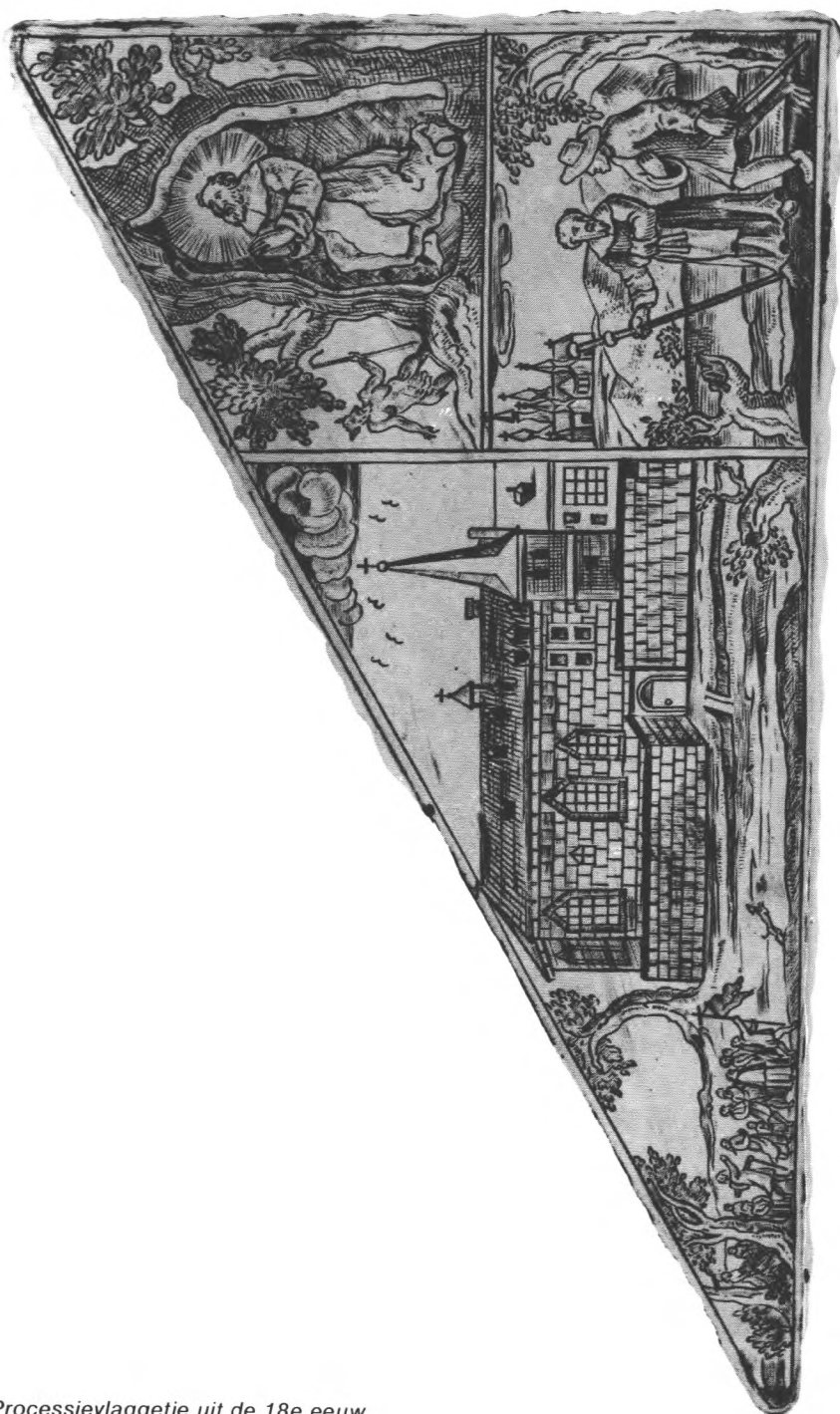
Stein
Elsloo
Geulle
Beek
Margraten
Keer
Oud-Valkenburg
Maasmechelen en
Meerssen (een der oudste bedevaarten).

De Valkenburgse processie heeft zich nog lange tijd weten te handhaven.

De eerste processie uit Tilburg verscheen 19 juni 1906. Men kwam met de trein op een zaterdag, wel 150 personen, feestelijk afgehaald door de fanfare. Na hun overnachting vertrokken de Tilburgenaren 's zondagsmiddags.

Vanaf 1725 werden diverse boekjes met de levensbeschrijving van St. Gerlach uitgegeven, evenzo vele bidprentjes, waarvan het oudste uit 1737 dateerde.

In het archief wordt een koperen cliché bewaard van een processievlaggetje met een merkwaardige afbeelding van de stiftskerk, die vooraf ging aan de nu bestaande kerk, die, zoals we zagen, tussen 1720-1725 werd herbouwd.

Processievlaggetie uit de 18e eeuw

Bezittingen van het klooster St. Gerlach

- 1306 Een hoeve aan de kerk in Houthem.
- 1377 Hoeve Cardenbeek, vermeld in 1269. De hoeve behoort in 1377 aan het klooster.
- 1382 Hoeve in Raar.
- 1385 Hoeve Heke (Heek) ofwel Struversgracht.
Onder proost Joannes van het klooster St. Gerlach is in 1257 een ruil doorgevoerd, waardoor in 1275 het klooster St. Gerlach de eerste goederen bij Heke (de Heek) krijgt.
In 1333 bezit proost Henricus en het gehele convent deze hoeve. Jonkvrouwe Gertrude van Hulsberg, moniale in het klooster St. Gerlach (1375), schenkt 23 april 1385 het goed Struversgracht aan het klooster, gekocht van haar neef Tonys.
Op 5 februari 1415 verklaart Reinaert van Hulsberg, drossaard van het land Millen, dat hij geen recht doet gelden op enig deel van het goed.
In 1581 is deze bezitting afgebrand.
De hoeve Heke, groot 52½ bunder, is in 1624 belast door de proosdij van Meerssen met als ophelders Peternel van Rossum en freule Agnes Hoen van Cartils (1724-1728).
- 1449 Hoeve Ruijssermolen in Klimmen.
- 1580 Hoeve Dollenberg in Walem, toebehorend aan van Bellinchuy-sen, is nu bezit van het klooster St. Gerlach.
In 1588 heeft Wolter Hannerts in naam van de eerbare Willem van Horion, heer van Ordingen en Itteren, de halve hof Dollenberg ontvangen.
Michiel Geldrop, anwald van het klooster St. Gerlach, geeft de hof in naam van proost Herman Thoren, "met hand, halm en mond" aan zijn erfgenamen.
Op 30 oktober 1626 heeft Hendrik Stallenbergh, gehuwd met Maria Dries, hun hof in Walem, groot 36 bunder, verlaten en die overgedragen ten behoeve van het Godshuis St. Gerlach, dit vanwege de achterstallige pacht en is het klooster wederom heer en meester van voornoemde hof.
- 1702 Wordt in aanwezigheid van secretaris Jan Philippens, de Spau-beker hoeve verkocht voor 2000 pattacons aan Peter Thomas de Negri, heer van Henri Chapelle, door proost van Cauwenberg met de priorin J.S. van Eijck, C.S. Hoen van Cartils, M.E. Schellardt, J.C.M. Ryckeld en Catharina de Rhoe.

Op 27 oktober 1754 verkocht Claude Lamoral Prins de Ligne, graaf van Geleen en Amstenrade, voor notaris L. Burtin in Maastricht aan Abraham Lindelauff, ten behoeve van het klooster St. Gerlach, de twee hoeven Printhagen met huisstallen, weiden en landerijen, groot 106 bunder voor de prijs van 1.800 kronen. De realisatie van deze akte, die getekend was door de freules M.J. de Petersem, priorin; J.M. de Copis; Petronelle Rossum; Thérèse d'Onate; M.C. de Copis en M.C. Kloeber, vond plaats op 9 december 1754. De koopprijs kon niet direct in zijn geheel worden betaald. Ter voldoening van het restant schonk mej. Cath. Plumackers uit Maastricht een bedrag van f. 2.600,- aan abt en generaal-overste Bruno Recourt van de orde van Premonstreit. De akte die men hiervan opmaakte werd gepasseerd in het dekenale huis van het St. Servaasklooster in aanwezigheid van Jan Schoenmaeckers uit Raar. Ze draagt het jaartal 1754.

Pachtopbrengsten

Volgens "Privilegiën en de registers der obligatiën en andere erffcontracten des adellijcken clooster van St. Gerlach, begonst anno 1735". Deel I.

Bevat afschriften uit de periode 1202-1737.

Deel II anno 1737 met afschriften, periode 1339-1766.

Aangelegd in opdracht van proost H. Casteel, door de stadholder en notaris Guilh. Philippens.

De fundaties van het klooster St. Gerlach bestaan uit de volgende goederen: in het dorp Houthem is het bezit omtrent 110 bunder aan landerijen, weiden en bos, met een jaarlijkse opbrengst van drie tot vierhonderd "rixdaelders". Andere inkomsten aan granen, kapoenen, versterfrechten, florijnen en penningen zijn jaarlijks 50 "rixdaelders". Deze worden slecht betaald, vanwege de verwoestingen als gevolg van oorlogshandelingen.

In de bank Meerssen bezit het klooster de hoeve Raar, groot omtrent 83 bunder. Het klooster ontvangt naast de helft van de opbrengst van het graan, jaarlijks een bedrag van 150 "rixdaelders". Verdere inkomsten uit goederen gelegen in Haasdal en Schimmert en die bestaan uit 160 vaten rogge en bovendien uit 100 kapoenen en penningen.

In de bank Klimmen bezit het klooster drie kleine hoeven waaronder de hoeve Cardebeke met 50 bunder mager land. Gedurende zeven à acht jaar zijn evenwel de inkomsten niet ontvangen, omdat zij besteed zijn aan de wederopbouw van de hoeve. Momenteel bedragen de inkomsten hieruit 170 vaten rogge en 50 vaten haver; daarentegen moet aan aflossing op voornoemde hoeve 25 "rixdaelders" betaald worden.

De hoeve de Heke (Heek) bestaat uit 60 bunder, waaruit 200 vaten rogge, 50 vaten gerst en 100 vaten haver ontvangen wordt, en de hoeve Ransdaal, groot 19 bunder, die jaarlijks 74 vaten rogge rendeert.

De hoeve Dollenberg, nagenoeg 40 bunder groot, is inmiddels verkocht.

In Klimmen bezit het klooster goederen die een erfpacht opbrengen van 230 vaten rogge en enige kapoenen en penningen.

Onder Geulle bezit het klooster 8 bunder land dat 50 vaten rogge opbrengt, vrij van lasten. In Ulestraten 6 bunder land met een opbrengst van 60 vaten rogge.

In Rekem 14 bunder land, waarvan gedurende de laatste 8 jaren de ontvangsten nihil zijn, daar dit bezit door de graaf van Rekem zozeer wordt belast dat het onmogelijk is iets daaruit te genieten.

Verder mogen wij tot het kloosterbezit rekenen:

- de hof van Spaubeek onder de jurisdictie van Zijne Majesteit de koning, bestaande uit 29 bunder land en het vierde gedeelte van de tiend. Hieruit wordt gedurende de tijd van zeven jaren niets ontvangen alsmede ook niet de drie daarop volgende jaren, omdat de contributie zo hoog is opgeschroefd, dat men er onmogelijk iets aan kan overhouden. De pachters moeten n.l. van de landerijen en van het 1/4 gedeelte van de tiend vijf vaten rogge van ieder bunder betalen zulks ingevolge een pachtovereenkomst van het jaar 1683;
- "den hof te Walem groot omtrent 25 bunder"; deze rendeert jaarlijks met 100 vaten rogge en 50 vaten haver;
- in Hillensberg in het Land van Julich bezit men enig goed met enige penningen en sterfrenten die van weinig belang zijn;
- in het graafschap Rekem heeft het klooster van St. Gerlach een tegoed van 11 kapoenen en 14 schillingen op iedere bunder van een totaal van 28 bunder land, die hun eigendom zijn;
- in Guttecoven nabij Sittard bezit het klooster 6 bunder land, waarvan 51 vaten rogge wordt ontvangen;
- in Weberich een erfpacht van 96 vaten rogge;
- in Geleen 22 vaten rogge;
- in Breijenrath en Weustenrath 108 vaten rogge;
- in de dorpen Wijlre, Oud-Valkenburg, Gebroken Schinnen, Schin op Geul, Margraten, Berg, Vilt en Bemelen int het klooster aan grondrente in totaal 150 vaten rogge;
- de hof Oirsbeek, bestaande uit 28 of 29 bunder land en tienden van de plaats, rendeert jaarlijks 50 mudden rogge, Maastrichter maat, alsmede 35 mudden haver, het mud à zes kleine vaten. Van gemelde granen moet het klooster aan de pastoor ter plaatse jaarlijks tot zijn onderhoud uitkeren: 25 mudden rogge en 10 mudden haver.

Donaties

Het is vanzelfsprekend, dat voor het klooster ook de donaties van de adel bij de intrede in Houthem van grote betekenis waren.

Zij die intraden, moesten naar vermogen bijdragen. Dit had overigens ook weer een negatieve zijde, aangezien de meesten bij hun aanmelding daardoor afgeschrikt werden zich als religieuze in het klooster te laten inschrijven. Dientengevolge werd door proost Van Pelt bepaald, dat een zeker kapitaal uitgezet moest worden om jaarlijks aan een freule en een zuster twaalf pattacons uit de opbrengst te kunnen geven. Vanaf de 15e eeuw zijn enige gegevens bekend over te leveren bijdragen in geld of in natura aan het klooster:

- in 1466 is de erfgename Cortenbach jaarlijks 10 vaten rogge verschuldigd;
- Anna Schertscheyde, moniale van St. Gerlach, moet op St. Andriesdag van het jaar 1501 17 vaten rogge geven, die afkomstig zijn van de Doenerhof in Bunde;
- in 1594 doet Catharina van Blitterswijk afstand van haar erfdeel en betaalt een lijfrente van f. 1.200,- jaarlijks;
- Johan Charles Dobbstein, heer tot Eeneburgh en zijn echtgenote Helena Isabella Horion hebben op 12 juni 1646 het klooster 32 vaten rogge gegeven, afkomstig uit een pand in Genhout, "de Catteput" genaamd, zulks ten behoeve van Margaretha Dobbstein en Maria T'Zewel, beiden in het klooster St. Gerlach;
- op 1 oktober 1725 hebben baron Hendrik de Petersem Printhagen en mevr. Jenne Bormans van Stasselbroek alsmede mej. Isabella, hun dochter, die op 1 oktober 1721 in het klooster was getreden als jaarlijkse bijdrage 18 pattacons betaald;
- Marie Anne van den Bogaert, dochter van Peter en Maria Daemen, treft op 21 juli 1733 een regeling met het klooster. Marie Anne was al enige jaren in het klooster. Op de dag van haar professie kon zij de vereiste en verschuldigde som van 170 pattacons niet voldoen. Men komt tot een akkoord met haar tante Helena van den Bogaert, medezuster in het klooster St. Gerlach en haar enige broer Joseph.
- onder het bestuur van proost Hendrik Casteel (bevestigd door Claudius H. Lucas, doctor aan de Sorbonne, abt van de Premonstret en generaal van de orde) treedt Cornelia Schoenmaeckers uit Ulestraten in 1735 in Houthem in. Ze betaalt f. 900,-;
- Elise Roebroek betaalt in 1755 voor onkosten en dotatie f. 1.500,-. Ze wordt daarbij financieel geholpen door haar broer Mathias, chirurgijn in Heerlen;
- het betalen van een jaarrente van f. 600,- aan de ontslagen proost Hendrik Christophery is er mede oorzaak van, dat men acht adellijke zusters en vier werkzusters niet het nodige onderhoud kan verschaffen. Na kennisgeving doet deze in 1735 afstand van zijn ambt onder het beding van een jaargeld van 200 Keulse rijksdaalders.

Refugiehuis in Maastricht

Over het algemeen beschikten geestelijkheid en adel in vroeger dagen in verschillende plaatsen over een onderkomen, een z.g. refugiehuis, waar men in perioden van gevaar of onveiligheid een zekere tijd kon verblijven. Het klooster St. Gerlach bezat zo'n onderkomen o.a. in Maastricht.

In de eerste helft van de 18e eeuw was dit huis echter zo vervallen dat herstel onmogelijk was geworden. Het oude gebouw, gelegen achter de O.L. Vrouwekerk, nabij de O.L. Vrouwepoort, werd rond 1726 afgebroken. De bouwplaats kwam in een openbare verkoop onder de hamer:

"Compareerden op heden den 13 Julij 1726 den Eerw. Heer Van Pelt, proost ende de WelEd.Geb. freule Isabella de Ravenschot ende Catharina de Rhoe met beneffens alle andere freulen ende conventialen des Convents ende Godshuys St. Gerlach". Ze verklaren gezamenlijk "in oopen vercoop over te draegen haer huysplaetse, soo gelijk het tegenwoordich afgebroken ende vervallen is op den ondersolder ende kelder, die gans is ingevallen, ende gelegen achter de O.L. Vrouwekercke binnen Maastricht, bij de O.L. Vrouwepoorte, reynende ter eenre de erfgenaemen van wijlen den Hoogschout de Quade, ter andere sijde den Gulden Leeuw, achterwaerts de wallen, sulks aen ende in behoeve van den Heer Wilhelm Watrin, borger ende brouwer deser stadt Maestricht, ende sulks voor de sommen van twaelf honderd gulden Maestrichts, als godsheller 2 schillingen". De akte was ondertekend door Van Pelt, proost; Ravenschot de Capelle, freule van St. Gerlach; Cath. Elise de Rhoe, suppriorin; Joanne V. Marie de Copis; Petronella Cath. van Rossum; M.J. Petersem; Thérèse d'Onate; Guilh. Watrin en G. Philippens, notaris.

Het gemis aan een dergelijk onderkomen deed zich echter in de volgende jaren gevoelen. Daarom verzochten proost en religieuzen van St. Gerlach de Staten-Generaal om vergunning voor de aankoop van een huis binnen Maastricht dat weer als zodanig dienst zou moeten gaan doen. Na verkregen toestemming werd op 20 januari 1731 "bij het uytgaen vande brandende kertse" een huis, gelegen aan de Brusselsestraat, door proost Christophery "als meestbiedende" gekocht voor de prijs van f. 6.530,-.

Bij akte van 21 april 1740 werd het Maastrichtse refugiehuis verhuurd voor 12 jaar aan Willem Hendrik Raven, advocaat, gehuwd met Catharina de Vries, voor 85 "rixdaelders" per jaar. Het huis had als nadere situering: "gelegen op de Brusselsche straat tuschen het huys Belle en de erven Wijnants".

Het refugiehuis van St. Gerlach in Maastricht werd bij akte van 9 augustus 1771 verkocht:

"Compareerden op heden den HoogEerw.Heer Max. Silmen, de HoogGeb. Freule De Copis, suppriorie en verdere Capitulaire", die verklaarden bij koop en verkoop gece-deerd te hebben ten behoeve van de heer Mart. Nijpels, griffier van de Hoge Leenraden van de Hoge Proosdij van St. Servaas, in huwelijk met jonkvrouwe Ida van

Heylershoef, "alhier present en accepterende het huis, hof en stalling, gelegen op de Brusselsestraat, genaamd het Refugie van St. Gerlach, reingenoten naar het westen het huis genaamd de Belle en aan de andere zijde de heer Keyzer." De koop werd gesloten "voor een gecombineerde som van f. 8.500,- Maestrichter cours, als godsheller een halve croon, bij koop alwelcke kooppeningen op heden in ons notaris ende getuigen presentie door den koper zijn geteld. Aldus gedaan ende gepasseerd tot St. Gerlach op dag, maand ende jaar alsvoor. Present hiertoe Eerw. Heer Andreas, Canonicus van St. Jan ende de heer Sorion". De akte was verder ondertekend door proost Silmen M.J.: Thérèse d'Onate de Gomont, dame de St. Gerlach; J. Marie de Copis, suppr.; Marie C. de Copis, kellerin; M.B. Veucht; Amalia Ducker; G. Rochow; Everdine de Wigman; Ferd. von Varij; H.M. Nijpels en G. Philip-pens, notaris.

Ondanks deze verkoop bleek er in die tijd heel veel geld nodig te zijn, tenminste als we moeten afgaan op de bedragen die door de nonnen werden opgenomen. Vooreerst ontvingen zij een som van f. 20.000,- uit handen van Jos van Herck, prelaat van de abdij van St. Truiden. De hiervan opgemaakte akte is gedateerd 10 maart 1775; vervolgens namen ze een kapitaal op van f. 12.000,- bij de zusters Maurissen in Maastricht en op 14 april 1776 nog eens een bedrag van f. 11.600,- bij Frans Banens in Oensel.

→ Van p. 14 proost van S. Gerlach
 A. Ruysschoot de Cappelle van van St. Gerlach
 Catharina Elisabeth van Rhoë supprimeus
 → wijfje Elias
 Joanna c. Marie de Copis
 Petronella Catharine van Rospin
 → M. J. de petersem Thérèse
 de Onate
 Guillaume de Vrijn
 → B. J. Lefanus
 → Hendrik van der
 Quod acceptor
 G. Philip-pens

Opheffing van het adellijk klooster van St. Gerlach

Donkere wolken trokken zich opnieuw samen boven het stift St. Gerlach. Jozef II, zoon van keizerin Maria Theresia van Oostenrijk, had weinig respect voor oude tradities. Hij bracht op onbezonnen wijze de beginselen van de "verlichte despotie" in praktijk. Zijn hervormingen strekten zich uit over alle gebieden en onder hem verloor het katholicisme zijn dominerende positie. De paus bezat niet de minste macht over de keizer en zijn hervormingsbesluiten. Vele kloosters werden opgeheven, zo ook het klooster St. Gerlach, evenals dat van Sinnich.

Door een verbod in 1783 om nieuwe novicen aan te nemen, waren de kloosters tot uitsterven gedoemd.

Drie jaren daarna moesten zij hun bezitting verlaten, als uitvloeisel van een van de bepalingen van het verdrag van Fontainebleau. De enclave St. Gerlach werd toen namelijk aan de Republiek der Verenigde Nederlanden afgestaan.

Eer het zover was, probeerden de proost en zusters van het convent St. Gerlach in een smeekbrief aan "sa Majesté Imperiale, Roijale Apostolique" een gunstige afwikkeling van zaken te krijgen, aangaande hun vertrek naar het Karthuizerklooster in Roermond.

In deze brief lieten zij o.m. weten: "Wij hebben deze eeuw nieuwe gebouwen geconstrueerd. Onze kerk is van een grote schoonheid. Wij hebben een nieuw hoofdaltaar, een nieuw orgel en een nieuwe kostbare ballustrade aan het koor. Het is ondenkbaar deze goederen te verlaten, wanneer wij bij het vertrek nog geen twintigste van de waarde verkrijgen".(1)

De Luitenant-Gouverneur en Kapitein-Generaal van de Nederlanden, Albert-Casimir, en zijn gemalin Marie Christina, dochter van Maria Theresia, keizerin van Oostenrijk (2) deelden aan het convent St. Gerlach mee, opdracht gegeven te hebben aan de procureur-generaal van Brabant, hen in de gunstigste manier in hun moeilijkheden bij te staan. Een officier werd belast met de condities voor een publieke verkoop van de kerk en klooster en andere gebouwen op hun terrein in de enclave in het land van Valkenburg.

De brief was gedagtekend: Bruxelles 12 Juillet 1786 en ondertekend door Marie en Albert.

Op woensdag 6 september 1786 verlieten de zusters Houthem voorgoed. In zes koetsen vertrokken zij naar Roermond. Huismeubels, kerksieraden, de nieuwe graffombe met het beeld van St. Gerlach en zijn gebeente werden door proost Silmen vervoerd.

Dit was het einde van een bijna 600 jaar oude instelling, die grote bekendheid genoot in verre omtrek.

Het landvolk verhaalde, dat de klokken van de abdij St. Gerlach treurden en als doods-klokken luidden, toen men in 1786 de overblijfselen van deze heilige naar Roermond bracht.

Voetnoot:

1. Volgens een ongedateerd afschrift, gevonden in het kasteel St. Gerlach.
2. Albert Casimir, geboren in Moritzburg bij Dresden, 11 juli 1738 gestorven in Wenen, 10 februari 1822. Hertog van Saksen-Teschen, zoon van August III, keurvorst van Saksen en koning van Polen. Hij huwde aartshertogin Christina, dochter van Maria Theresia (keizerin van Oostenrijk), was stadhouder in Hongarije (1765-1780) en in de Nederlanden (= België en Luxemburg) van 1780-1792.

De abdijkerk bleef sindsdien onbenut. In 1794 werden de gebouwen in gebruik genomen als militair hospitaal. Het definitieve einde kwam in het jaar 1797, toen de Franse Republiek de Oostenrijkse Nederlanden annexeerde en alle kerkelijke en adellijke goederen en inkomsten konfiskeerde.

Het St. Gerlachklooster in Roermond

Het gehele convent vertrok, zoals vermeld, in 1786 vanuit Houthem naar Roermond alwaar men een onderkomen vond in het voormalige Karthuizerklooster aan de Swalmerstraat. Kerk en klooster kregen de naam "St. Gerlach". De overgang was voor de vele bejaarde zusters groot en smartelijk. Als gevolg van de konfiskaties hadden ze gebrek aan alles, zelfs levensmiddelen ontbraken. Het is echter bekend, dat zij ruimschoots steun kregen vanuit Houthem.

Hun belangen in Houthem werden behartigd door rentmeester Jan Schoenmaeckers uit Raar. Hij bewoonde de voormalige abdij tot aan zijn dood. Uit de nagelaten correspondentie blijkt, dat hij als een vader over de nog aanwezige goederen van de zusters waakte. Zijn zoon Math. Jacques, licentiaat in de rechten, woonde in de Bergerstraat in Amby. Via hem werden vele transacties met betrekking tot de gekonfiskeerde kloostergoederen geregeld.

Door notaris P.F. van der Houven kwam in het jaar X van de Frans-Republikeinse tijdrekening (1801-1802) een volledige taxatie tot stand van de meubelen en alle "active en passive posten" van de nog levende personen, met name:

proost Max. Silmen

kapelaan H. Claassen

en de freules

Sophie de Rochow, priorin

Brigitte de Ben

Josephine de Varo

Emilie Duyker

Everdine de Wechman (Wigman)

Caroline d'Agreoldi

Caroline de Royer

Antoinette De Flaminge

Ida Lenaerts

Catharine Philippens

Sybille Bergrath

Josephine Coriaux

Elise Roebroek

Gertrude Schoenmaeckers

Jeanne Robert

Thérèse Dirixwijler,

allen in Roermond en

Wilhelmina De Flaminge, ex-religieuze van St. Gerlach in Merolt (Walhorn, België) woonachtig.

Het weinige dat in het klooster de storm had weten te doorstaan, werd in zijn geheel geschat op frs. 1.693,-.

In de kerk in Roermond was nog aanwezig:

1 hoofdaltaar met schildering, geschat op	frs 400,-
2 kleine altaren	frs 60,-
1 communiebank	frs 120,-
1 tombe met beeld van St. Gerlach	frs 50,-
1 orgel	frs 1.000,-
1 biechtstoel	frs 80,-
3 fauteuilles, rood velours	frs 60,-
2 kelken	frs 120,-

8 koperen kandelaars	trs	8.-
1 grote en 2 kleine zilveren kandelaars	frs	260.-
4 kazuifels van zijde, goud en zilver	frs	2.000.-
en verder meubilair waardoor het totaal kwam op	frs	9.646.-

Waar de twee klokken, eveneens door de Fransen gekonfiskeerd, gebleven zijn is niet duidelijk. Het betreft hier:

- een klok, hoog 17 duim en breed 21 duim, met het inschrift:
"SANCTA GERLACE ORA PRO NOBIS 1688"
- en een klok, hoog 14 duim en breed 18 duim, met het inschrift:
"SANCTA MARIA ORA PRO NOBIS 1688".

Terugkoop van gekonfiskeerde goederen

In de bewaard gebleven correspondentie met rentmeester Jan Schoenmaeckers treffen wij een overzicht aan van plaatsgevonden transacties en de tegenwaarde van de geleverde goederen aan het klooster St. Gerlach in Roermond op 17 februari 1798: "Afschrift van staat en rekeningen van de gekochte goederen tusschen de gesupprimeerde leden van St. Gerlach en M.J. Schoenmaeckers als gecommitteerde van zijn vader Jan Schoenmaeckers, alsmede de verzorging van de noodzakelijke goederen naar het klooster in Roermond."

Aankoop:

het klooster in Roermond	19.900 livres
de hof van Houthem en zijn dependen- tien	200.100 "
de Hekerhof en bossen 104 bunder	127.100 "
de hof Raar 66 bunder	97.100 "
de eerste hof Printhaghen	50.000 "
de tweede hof Printhaghen	69.100 "
18 bunder land in Ransdaal	26.400 "
totaal	589.700 livres

De abdij met kerk, tuin, weide en vijvers, 7 bunder groot, door een muur omringd, met 105 bunder land en bos.

Proosdij met kerk, 2 tuinen, 3 bunder in Roermond.

16 bunder land en weide	26.400 francs
5 bunder land in Geulle	17.000 livres
4 bunder land in Houthem	61.500 livres
2 bunder land in Margraten	27.500 livres
12 bunder land in Ulestraten	110.000 livres
diverse stukken land	2.300 livres

De hoeve Cardenbeek onder Klimmen, ook gekonfiskeerd door de Franse regering, was door Jan A. Paulé, koopman in Parijs, gekocht voor 212.500 francs. Op een verzoekschrift van J.M. Horsmans aan de paus om de hoeve, groot 55 bunder, deels

akkergrond, weiden en heide, te kunnen kopen werd goedgunstig beschikt, daar de koop vóór het concordaat van 1801 had plaats gevonden. In 1827 is deze hoeve, grotendeels opgetrokken uit hout en leem en slechts voor een klein gedeelte van metselwerk, totaal door brand verwoest. Uit een aantekening blijkt dat ze aan brandstichting ten offer viel. Naast het huis, de schuren en de stallen, verbrandden 11 paarden, 22 koeien, 9 varkens en 19 schapen; voorts 130.000 kg. stro. Het geheel was niet verzekerd. Burgemeester van Klimmen was in die dagen baron Frans von Fürth, die op kasteel Rivieren woonde.

Uit onlangs ontdekte correspondentie van Jan Schoenmaeckers en zijn zoon krijgt men de indruk, dat zij geen gemakkelijke taak hadden met hun omvangrijke aankopen van vermelde gekonfiskeerde goederen van het klooster St. Gerlach in Roermond. Uitbetalingen van kapitaal en rente vereisten veel zorg. Daarnaast hadden zij nog de zorg voor de gesupprimeerde zusters van het adellijk stift van Sinnich (B). Deze hadden een verblijf gevonden op kasteel Oost in Oud-Valkenburg en in Luik. Wat de zusters van Roermond betrof, deze moesten gedurende vele jaren bevoorraadt worden met levensmiddelen, aangekocht door J. Schoenmaeckers. Uit brieven van de freules aan hem gericht komt overduidelijk hun dankbaarheid tot uiting voor zijn vele bemoeienissen.

Enige bijzonderheden over deze leveranties:

"21.7.1797	gezonden 40 vat rogge ad 36 stuivers = 72 gulden.
een aam moeselwijn 221 livres.
9.9.1801	Ontvangen van den halfwin J.P. Eyssen van Printhagerhof
40 vat roggen, 3 vat erwten, 1¼ aam azijn, 5 vat zaad, 1 pot boter
47 pond
"	Van den halfwin Martens van Printhagen
40 vat gerst, 1 pot boter 60 pond.
6.5.1802	Inladingen voor het schip naar Roermond.
3 paletten vette kool,
11 karren gruys en nog eens 17 karren,
200 vaten kalk,
2.000 dubbel leyen.
Den 2.5.1802 ontvangen van M.J. Schoenmaeckers 530 gld. oftewel 106 Fr. kronen.
Den heer Eyssen moet leveren aan het schip: 60 vat gerst, 1 aam azijn.
Martens moet met den wagen tot St. Gerlach om hooi, boomstokken en reysers te laden.
De halfwin van Raar gaat laden op St. Gerlach een wagen stroo,
12 vat tarwe en 12 vat haver.
De halfwin van St. Gerlach ook een wagen stroo.
M.J. Schoenmaeckers 100 vat gerst, boekweit, leinagels, aard-appels en aarden potten.
J. Schoenmaeckers 100 vat rogge.
28.1.1802	Halfwin Eijssen heeft geleverd een pot boter 47 pond en een varken 163 pond. In ontvangst genomen te Roermond door kapelaan J.H. Claassen.
28.2.1802	De heer Martin Schoenmaeckers heeft een varken geleverd van 117 kg.
28.2.1802	Halfwin Martens van Printhagen heeft een varken geleverd van 180 kg.

- 22.6.1802 Kapelaan J.H. Claassen heeft van M.J. Schoenmaeckers ontvangen:
40 fr. kronen.
- 22.7.1802 De schipper J.L. Frederix van Elsloo heeft 20 fr. kronen ontvangen.
De schipper heeft nog 15 fr. kronen ontvangen voor 2 paletten kool
en 1 voer gruijs.
- 26.9.1802 Kapelaan J.H. Claassen heeft van M.J. Schoenmaeckers ontvangen:
1 wagen hooi, 36 vat rogge, 54 vat gerst, 12 vat haver,
20 vat boekweit, 6 vat gerst gepeld,
3 karren aardappelen,
1 aam olie, 130 raapkoecken,
6 zakken appelen,
1 balk trap,
46 flessen moeselwijn,
1 vat sijroop.
Aan geld zeventig fr. kronen.
- 16.3.1813 100 vat rogge 326 francs.
2 doodskisten 46 francs,
3 dobbel Louis ofwel 120 gulden.
- 15.10.1813 40 vat gerst 94 francs.
- 14.11.1813 275 bos stro 50 francs,
10 vat boekweit 16 francs.
25 vat tarwe ad 60 stuivers.
20 vat rogge ad 45 stuivers,
1 ton azijn,
40 manden aardappels,
1 scheepsvracht kolen voor 257 gulden,
3 vette varkens tesamen 518 pond voor 155 gulden.
Aan de hovenier te Roermond betaald 500 francs,
voor de kosten van het uitladen van het schip 85 francs."

Een klein uittreksel van gedane aankopen door de familie Schoenmaeckers:

De voormalige abdijkerk in Houthem - de tegenwoordige parochiekerk, als zodanig in gebruik genomen omstreeks 1808 - was geheel zonder meubilair. Daarom begaf Jan Schoenmaeckers zich met enige kerkmeesters naar Roermond, waar hij op 15.11.1808 "geconvenieert ende gecontracteerd" heeft met de freules Sophie de Rochow, Catharina de Roijer, Catharina Philippons en Sybille Bergrath. Eveneens de hof in Houthem, gekocht door Mathias Sleipen 22 juni 1790, waarop aanbetaald 41.980 livres.

De hof in Oirsbeek, waarop aanbetaald 6153 livres.

Wegens aankoop van de Prinzhager hoeven en 45 bunder bos in Houthem, was M.J. Schoenmaeckers nog verschuldigd 40.000 francs. Zijn broeder Jan in Sibbe, wegens aankoop van de Hekerhof en bos een totaal van 20.000 francs. Hun vader 3200 francs, zijnde het restant van de aankoop van de hof in Raar, en de erfgenamen van wijlen Mathias Sleipen 22.000 francs, vanwege de aankoop van de hof in Houthem.

In 1803 was het zover dat de zusters al hun teruggekochte goederen afstonden. Zij stelden zich tevreden met een jaarlijkse lijfrente van 2000 francs.

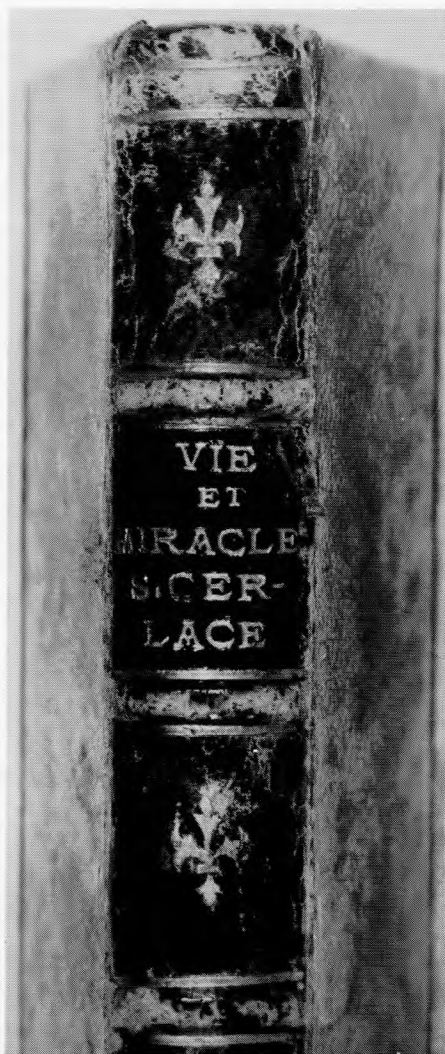
Het Karthuizerklooster in Roermond moesten zij opgeven. Kerk en klooster werden gesloten. De freules vonden een onderkomen bij de familie Reuten op de markt en de anderen "op de Lauf" in het huis Sijben.

De kerkelijke ornamenten werden in 1808 gekocht door Jan Schoenmaeckers. Men werd het eens over de prijs "van het orgel, balustrade, beneffens de preekstoel en verdere ornamenten, welke in de kerk van St. Gerlach te Roermond aanwezig waren", zulks voor een gezamenlijke prijs van 1.500, betaald in Franse kronen, tegen f. 5,- per stuk.

In dat jaar, op 22 augustus, schonken de zusters twee beenderen van St. Gerlach als relieken, ter verering voor de Houthemse bevolking.

De laatste zuster, Sybille Bergrath van Keulen, stierf in 1847 in Roermond; de laatste adellijke dame Antoinette de Flaminge in 1841.

Klooster en kerk in Roermond werden in 1841 door Jacob Schoenmaeckers, rechter in Hasselt, aan de bisschop van Roermond afgestaan. Ze kregen de bestemming van seminarie. De nog resterende relieken zijn toen naar St. Gerlach teruggebracht.

Vie et Miracle 1735.

Proosten en kloostervrouwen van St. Gerlach

De zusters werden gerecruteerd uit de edelste geslachten, zoals b.v. Huijn van Amstenrade, Hoen van Hoensbroek, Hoen van Cartils, Hulsberg van Schaloen, Beisel van Gymnich, Bensenrade, Bergh/Trips, Binsfeld, Bochholt, Bogaert, Broich, Collin van Beusdal, Eijl, Goir, Eijnatten, Pallant, Bex, Horion, Cortenbach, Bentinck, Dobbelseijne van Doenrade, Schaesberg, Clut, Brederode, Rossum, Ellerhorn, Strijthagen, Schwartsenberg, Fousserol, T'Zewel enz.

Bronvermelding is uit een necrologium, door pastoor Beckers van Houthem van de ondergang gered.

Het is een stuk stijf papier door meerdere handen beschreven. De oudste handtekeningen zijn uit een ander handschrift overgenomen en de namen van de kloostersusters zijn in gotische letters nagebootst.

Het is een chronologisch register waarbij de personen op hun sterfdag worden herdacht. Een kopie is in het kerkelijk archief van Houthem opgeborgen. Namen zijn in druk verschenen door G.D. Franquenet - Jos Habets - Dr. J.A.K. Haas.

Een chronologische opstelling van deze monialen volgen op bijgaande lijsten. De voorste jaartallen zijn een aanwijzing wanneer zij leefden. Het kan voorkomen dat enige van deze jaartallen afwijken van de juiste datering. Wordt in de lijst de letter-N achter de naam vermeld, dan wil dat zeggen dat het een gegeven is dat in het necrologium vermeld staat.

Een cijfer geplaatst achter de naam geeft aan welke koop- en verkoopakten zij gezamenlijk ondertekenden, zoals:

nr. 1 jaar 1402: de vrouwe Mechtilde Eelen, priorin en Philippine de Here als suppriorin, hebben goederen in Rodder (Raar), Heke (de Heek), Walheim (Walem), Ransdael en Cardebeke (Klimmen).

nr. 2	19 mei	1648	een akte, gezamenlijke ondertekening.
nr. 3	27 januari	1672	een akte, gezamenlijke ondertekening.
nr. 4	13 maart	1702	een akte, gezamenlijke ondertekening.
nr. 5		1739	een akte, gezamenlijke ondertekening.

Lijst der proosten van de abdij St. Gerlach

Joannes van Heinsberg	1209-1220
Giselbert van Heinsberg	1223
Bernard van Assendorff	
Joannes de Arena	1257
Arnoldus	(leefjaar onbekend)
Bartholomeus Without	(leefjaar onbekend)
Willem van Oijst	(leefjaar onbekend)

Herman Dulcken	(leefjaar onbekend)
Henricus	(leefjaar onbekend)
Egidius Saverode	(leefjaar onbekend)
Edenone	(leefjaar onbekend)
Peter Engelbert	(leefjaar onbekend)
Wilhelmus van Averbode	1279 - 1287
Joannes	1299
Willem van Libeke (Averbode)	1304
Godfried	1314
Nicolaas van Hamborn	1320 + 1338
Henricus	1333
Edmundus	1345
Hendrik van Aken	1364 - 1382
Henricus Creit van Herke	1389 (Steinfeld)
Dederik Knehart	1383 (kan ook zijn 1402)
Rinchart van Steinfeld	+ 1418
Franciscus	1418 + 1419
Edmundus	1418 + 1419
Herman Blijoff	1465 - 1485
Gielis Laveroth	1505
Olive van Aspen	1507 en 1514 (kerk in Oirsbeek)
Hendrik Engelen	1519 en 1523 (Steinfeld)
Hendrik de Wever (Waver)	1533 + 28.6.1551
Egidius Bruel de Montjoie	+ 14.10.1555 (Steinfeld)
Jan van der Porten	1575, afgezet, + 1577
Erasmus Ghoye	+ 5.7.1612
Lambert Woet	+ 30.7.1632
Joannes Fraissinne	+ 18.5.1660
Kleo Kegel	benoemd 1660 - 1670
Johan Maternus	benoemd 11.12.1670, + 11.10.1672
Gerard van den Elst	1674
Jan Barth. van der Stein	1674-1700, + 27.10.1704
Franciscus van Cauwenberg	benoemd 11.7.1704, + 28.2.1718
Franciscus van Pelt	benoemd 27.3.1718, + 27.8.1728
Herman Jacob Christophery	benoemd 18.9.1728-14.5.1735, leefde nog in 1737
Hendrik Casteel	benoemd 17.5.1735, + 2.12.1745
Mathias de la Haije	benoemd 28.11.1745 - 20.9.1747
Abraham Lindelauff	benoemd 11.10.1747 (Eupen) leefde nog in 1757
Jos Silmen	benoemd 1765-1793 (laatste proost van St. Gerlach; hij vertrok met de zusters en kape- laan H. Claassens naar Roermond. Kapelaan Claassens werd in 1815 opgevolgd door de ex-kanunnik Wijnandus Kayoen van de abdij Knechtstede.

Kloostervrouwen van St. Gerlach

Leefden

- 1232 Clementine van Geilenkirchen
- 1236 Mechtildis, priorin
- 1253 Jutta en Mechtildis, kleindochters van Godefr. de Here
- 1257 Alejdis van Houthem, priorin
- 1272 Margareta
- 1288 Katharina, nicht van Goblio de Schijne
- 1289 Jutta, zuster van Godefr. de Kenteke (Kenterken)
- 1303 Agnes, zuster van Adam de Ophem
- 1308 Basilia, priorin
- 1308 Elisabeth, suppriorin, van Nuth
- 1314 Johanna de Haren (Borgharen)
- Elisabeth de Haren-n.
- Mechtildis de Haren-n.
- 1315 Katharina en Margareta de Limmole (Limmel)-n.
- 1316 Maria, dochter van Ogerus, ridder en voogd van Maastricht.
- 1324 Basilia de Bircler van Hendrik Bircler in Valkenburg
- 1324 Hildegarde en Gutkine, dochters van ridder Math. Mattelion.
- 1364 Katharina de Riveren (Rivieren), priorin 1363 (adellijk huis Retersbeek).
- 1364 Lisen van Meuderstorp (Muddersdorp).
- 1366 Mabilia (Billa), dochter van ridder Mouts van Aken, priorin 1378.
- 1366 Gertrude van Hulsberg (schenkster Struversgracht Heek 1385).
- 1369 Johanna de Paluda.
- 1369 Jutta van Esschen.
- 1369 Jutta van Houtheijm, dochter van Wijnants.
- 1375 Katharina de Severen (Sievel), Oud-Valkenburg, priorin 1381.
- 1375 Agatha van den Broek. Zwagers waren Gillis van de Weiier en Arnold van Hulsberg
- 1378 Elisabeth de Laar.
- 1380 Katharina van Schoisberch.
- Helwides de Busdael-n.
- Anna de Busdael, subpriorin-n.
- 1389 Catharina de Hoenis (Hons), priorin.
- 1394 Peternelle van Cortenbach, priorin.
- 1394 Heilwich van den Bossche (Mopertingen).
- 1402 Mechtildis van Eelen, priorin 1402, non 1366.
- Gertrude van Boelsbeke, priorin 1418, + 1427.
- Aleijde van Scoesbergh
- Catharina van de Schleijde -n.
- Elisabeth van Cortenbach
- Ida van Cortenbach, subpriorin 1418 en priorin
- Agnes de Broekhoven, non 1360 -n.
- Elisabeth de Pissen -n.
- Beatrix, subpriorin -n.
- Agnes de Kourheim, priorin -n.

- Maria de Elude -n.
 Agnes en Catharina de Voure -n.
 Margareta Resimun -n.
 Margareta de Herkenburch -n.
 Agnes van Horst -n.
 Agnes Linserich -n.
 Maria van Reijmerstok -n.
 Anna Kerr -n.
 Elisabeth de Raar -n.
 Beatrix de Dumo
 Barbara de Vingsrode -n.
 Ida de Hagen -n.
 Katharina de Grath -n.
 Maria de Cludt -n.
 Ermengarde de Bensenrade -n.
 Anna de Kenswilre -n.
 Joanna de Kerensbeek -n.
 1418 Johanna van Retersbeke ook 1442
 1421 Elisabeth de Here -n.
 Philippa van Here (Heer), subpriorin bij Mecht. Elen -1.
 1426 Ida van Houthheim, gaf pacht van Meerssen aan Walraven van Ulestra-
 ten, priorin
 1442 Johanna van Retersbeek
 1442/ Margareta de Curia
 1447 Lijse van Bensenrade (Willem Cupenbender rentmeester)
 Hetwig van Bensenrade
 1450 Nese en Lijse van Houthem, gezusters
 1461 Maria van Harrich (ouders: Harrich en Elise van Bree, Susteren)
 Elisabeth van Brede -n.
 Agatha de Ghoir, priorin -n.
 1465 Margareta van der Aa, priorin, + 1465
 1466 Yeven, zuster van Gerart van Koesseller
 1471 Catharina en Ida van Wick -n.
 1471 Margareta van de Stroeten, priorin (Willem van Strabach stadholder)
 1471 Agnes van Hulsberg gen. Schaloen -n.
 1479 Mechtildis van Hulsberg, priorin
 1480 Aleijde van Houthem, priorin -n. (Afkoms: Jan, ridder en kanselier van
 Brabant, uit Houthem St. Margarite in België)
 Elisabeth van Nuth, priorin
 Catrijn (de Wijr) van Ulestraten, priorin 1492 en 1505.
 1501 Agnes Sweertschijde, subpriorin (Swartsenburgh)
 Agnes van Eynatten, stift dame
 Maria van Strijthagen -n.
 1518 Catrijn van Strijthagen -n.
 Lucia de Goye (Ghoor)
 1520 Agnes van Horion, dochter van Herman en Agnes de Warfusse
 1537 Mechtildis van Amstenrade
 Aleijde en Cecilia, stiftvrouwen, dochters van Gillis van Eynatten tot Neu-
 bourg
 Anna van Eynatten, dochter van Jan, heer van Nijswiller, +1644
 Francisca van Gulpen, + 1644 -n.

- Margareta de Luria -n.
- 1538 Maria en Lysbeth Honne (heer van Hoensbroek)
- 1540 Agnes van Horion, dochter van Willem en Agnes van de Aa
- 1548 Aleijde Passaart, dochter van Willem Passaart
- 1552 Agnes van Horion, dochter van Herman Horion en Elise van den Bosch
- 1556 Catharina Hoen, schoonzuster van Mecht. de Grobbendonc
 Agnes Cortenbach, nicht van Mecht. de Grobbendonc, 1522-1567
 Catharina Passart gen. Blitterswijk
 Catharina van Cortenbach
- 1567 Isabella T'Zewel, priorin, + 1579, oud 87 jr. met 14 medezusters
 Anna van Schaloen, kellerin
 Catharina T'Zewel, subpriorin 1599 (Melchior T'Zewel doopget. 1614)
 Aleijda de Eynatten en Anna -n.
 Anna van Buesdael, subpriorin, + 1587
 Helwidis van Buesdael -n.
- 1575 Anna en Hilgundus, zusters van ridder Beijssel in Gymnich
 Gertrude de Stroebeek (Strabeek) -n.
 Albertine van Swartsenberch, abdis, + 12.8.1579.
- 1579 Catharina de Ghoor (Herkenrath), + 1579 -n.
 Margareta van Wyr, + 1611 -n.
 Mechtildis Gijzen -n.
- 1581 Maria T'Zewel, barones de Meisenhof, priorin 1599-1606
 Maria Hoen -n.
- 1589 Margareta de Fousserol, priorin 1626-1646 (ingetreden 1589)
- 1591 Anna van Schaesberg, dochter van Michiel en Agnes van Eynatten,
 + vóór 1627
- 1594 Catharina van Blitterswijk (alias Passart) -n.
 Anna Kerr -n.
 Catharina van Bex, + 1638 -n.
- 1600 Anna Elise Olimart, + 1611, dochter van de drossaard Ant. Olimart van
 Montfort en Cath. Spee
 Elisabeth en Cecila van Haren -n.
- 1611 Martha, zuster van Walter Resymond van Luik (haar zuster op Sonnen-
 berg)
 Francisca van Schaesberg, + 1614 -n.
- 1627 Margareta van Schaesberg (Strijthagen) -n.
- 1633 Catharina van Ulestraten, priorin
 Ida de Hagen -n.
 Francisca Hoen van Cartils + 1641 -n.
 Elisabeth Schwertschede -n.
 Petronella Waver, + 1679 -n.
- 1633 Agnes Schwertschede subpriorin -n.
- 1644 Anna Dobbelseij, zuster van Margraten en J.Ch. gehuwd met baron
 H. Horion
 Anna Alarts, + 1660 -n.
- 1646 Agnes Hoen van Cartils, tot 1680 stiftsvrouwe, + 3.6.1680 -2,3.
 Maria Schwartzenberg, subpriorin (doopgetuige 1655 in Vroenhof) -2.
 Johanna Sincler
 Maria Maff (Barbara) -2.
 Johanna de Liverlo, geboren 17.3.1607 Luik -2.
 Margareta van Dobbelseij, subpriorin 1670, priorin 1681-1683, +
 19.11.1683 -2,3.

- Maria Christine de Rhoe, + 1650 -2.
 Maria Margareta T'Zewel, priorin + 1668 -2.
 Clutz in 1626 (bij priorin Fousserol)
 Agnes T'Zewel -n.
 Maria Anna Schellart d'Oppendorff, + 1676 -n.
- 1646 Francisca Appol. de Bock van Haasdal, + 20.8.1690 -3.
 1652 Catharina Veugen, + 9.8.1652
 Anna Maria Hoen (Oost)
 Elise Hoen (Oost)
 Agnes van Printhagen -n.
 Mechtildis de Coessele (Casen) -n.
 Anna Margareta Weijers -n.
- 1679 Petronella Waver -n.
 Mechtildis de Bemelen -n.
 Trudi de Schaesberg -n.
 Mechtildis de Vlodrop -n.
 B. Tiri, + 1678 -n.
- 1672 Catharina Sybille Hoen van Cartils, priorin 1700-1702 -3,4.
 Johanna Pollart -3.
 Maria en Johanna van Lom -3.
- 1672 Johanna Sophia van Eyck, priorin na 1702, + 1707 -3,4.
 Maria Ernestine de Schellart 1702 -4.
 J.C.M. de Rickelt dame 1700 -4.
 Catharina Elise de Rhoe, subpriorin 1700-1702 -4.
 Anna Clara Frederix, priorin
- 1700 S.M. de Schellart, dame 1702
 1713 J.B.M. barones de Rickelt, priorin, + 1721
 1723 Elise Norbertine van Pelt, + 1745
 1724 Francisca Isabella de Ravenschot de Capelle, priorin 1728, + Knecht-
 stede 2.5.1733, dochter van Paulus, baron de R. en M.C. Standaert
- 1728 Ursula Elias
 Johanna de Copis, subpriorin 1735-1771, dochter van J.P. baron de
 Copis en Maria Fr. de Boedberg, burggravin van Bavay, vrouwe van Gors-
 leeuw -5.
- 1728 Petronella van Rossum, 1728-1765 ophelderse, + 8.1.1768
 gravin Thérèse d'Onate de Gomont, priorin 1756, + 1.9.1787 in Roer-
 mond, dochter van Arsola d'Onate en Anna Isabella de Cordes.
- 1735 Cornelia Schoenmaeckers uit Raar.
 Maria Judith Isabella de Petershem de Printhagen, priorin 1733. +
 1755, dochter van baron H. de Petershem -5.
- 1738 Helena de Bogaert -n.
 Elisabeth Jans -n.
- 1739 Agnes Charlotte barones de Breff, dochter van keurvorst Jacob Breff
 (Paltz). Pr. ingetreden 30.11.1739.
 Maria Catharina de Copis, ingetreden 1721, dame 1739-1765, kellerin
 1771 -5.
 Maria Isabella Josephine de Chappuy, + 1741 -5.
 Maria Clara de Kloeber, dame 1739-1754 (haar moeder heette van
 Rossum) -5.
 Maria C. Veucht de Ben, + 1782
 Petronella van Nunem (Ducker), + 1781
 Catharina de For, + 1761

Boekje "Vie et Miracle". S. Gerlace. 1735

- Francisca de Dornenburg de Asschenbroek, + 1784
Maria Anna de Bogaert, + 1781
1748 Johanna Levine Constatine barones de Petersem de Printhaghen
1760 Catharina Pluijmaeckers uit Raar
Susanna Mom (riddergeslacht in Noord-Holland), + 1767
Maria Brigitte Veucht de Ben, + 1797
Amnelia de Nunem (Ducker), dame 1765, 1786, + 16.1.1830, oud 86
jaar., geboren in Doornik, dochter van Frederik en Maria Horst
Bernardine gravin de Varo, 1771-1786, leefde nog in 1797.
Everdine de Wigman, dame 1771-1786, laatste abdis, geboren in Venlo
10.11.1749 en + 10.11.1837, dochter van baron de Wigman en
barones de Fournier in Venlo
Maria Ant. de Flaminge, geboren 1.6.1766 in Raeren bij Eupen, + 23.11.
1844, dochter van Mathias en Wilhelmina Nossunt uit Keulen
Caroline gravin d'Ayroidi de Simonnetta, stiftsdame 1786, leefde nog in
1797

Caroline de Royer, dame 1786, leefde nog in 1797.
 Sybille Bergrath uit Keulen, was de laatste in leven zijnde koorjuffrouw,
 + 4.2.1849, 84 jaar oud.
 Sophie de Rochauw d'Oberhausen, priorin 1787, geboren in Simpel-
 veld, + 1813.
 Wilhelmina de Flaminge, leefde nog in 1797. Is gaan wonen in Merols
 (kanton Walhorn a.d. Ourthe).
 Ida Lenaerts, + 1807, 79 jaar oud.
 Catharina Philippons, + in Houthem 4.12.1808, 73 jaar oud, dochter van
 notaris Guill. Philippons.
 Gertrude Schoenmaeckers, + in Meerssen 12.7.1812, dochter van Jan
 Schoenmaeckers en Marie Swelsen.
 Elisabeth Roebroecks, + 9.1.1810, dochter van Hubert Roebroecks en
 Petronella Fransen.
 Thérèse Derixwijler, + in Deurne 13.11.1816.
 Jeanne Robert, geboren in Broekhem, + 30.11.1821 79 jaar oud.
 Elise Josephine Coriaux, werkzuster, + 5.3.1834, 84 jaar oud, dochter
 van Thomas Coriaux en Marg. Sleyden uit Valkenburg.

Oliebusies van J.A. Philippons pastoor van Houthem 1728 (kerk St. Gerlach Houthem).

Kelk van verguld zilver 18e eeuw. geschenken door abdis Isabella de Ravenschot.

Grafschriften in de Stiftskerk St. Gerlach

In het jaar 1201 hebben de religieuzen van bisschop Guido van Preneste het recht gekregen om overledenen in of bij de kerk te begraven.

De proosten, de meeste kanonikessen en sommige aanzienlijke personen, die bloedverwanten hadden die hier als religieuze ingetreden waren, werden in de kerk begraven. De andere nonnen en dienstboden werden begraven in de ommegangen en op het kerkhof.

De oorspronkelijke pelgrimskerk was omstreeks 1580, dus voor de herbouw van de nieuwe kerk in 1725, een riant gebouw. De constructie is onbekend; de kerk moet een spitse toren hebben gehad. Onder de stenen vloer lagen de grafzerken. De grafschriften met wapenschilden en kwartierstaten werden op de houten lambrizeringen van de muren geschilderd.

Een achttal van deze grafschriften staan als volgt opgetekend:

- nr. 1796 Dirk Dobbelsstein en Margareta Horion de Colenster in het jaar 1559, zoon van Jan en Anna T'Zewel. Seigneur van het kasteel Eyneburg in Herkenrath. Kwartieren:
Dobbelsstein, Bertolff - N - Kettenis
T'Zewel - Elebant - Brempt - Hochkricken
N.B. Margareta Horion was een dochter van Willem Horion en Catharina St. Fontaine.
De familie T'Zewel gelieerd aan Jan Dobbelsstein, waarvan in 1519 Jan, Arnold en Adam, behoort ook het kasteel Aemberg in Moresnet.
- nr. 1797 Frans Hoen van Cartils + 8.2.1601 met kwartieren:
Hoen - T'Zewel - Schaloen - Brempt
Linsenich - Mirbach - Goudenraedt - Hochsteden
- nr. 1798 Pieter Cluedt en Anna van Reijmerstock; kwartieren:
Cluedt - Werst - Eynatten - Amstenraedt
Reijmerstock - Vos - T'Zewel
- nr. 1799 Conrad Wormbs en Catharina van Dobbelsstein; kwartieren:
Dobbelsstein - Bertolff - T'Zewel - Elebant
Wormbs is stadhouder van de lenen van Herzogenrath
- nr. 1800 Frederik van Gulpen en Barbara Eynatten d'Opsinnich 1601.
Hij bezit het 14e eeuwse kasteel Stockem bij Eupen, eigendom van Hendrik van Gulpen in 1403.
Frederik is ook heer van Wodémont en stadhouder van de lenen van Limburg. Zijn dochter Jeanne trouwde Jan Hoen van Cartils.
Adolf, Frambach en Willem van Gulpen resideren op het 11e eeuwse kasteel Wodémont in Neufchateau in 1551.
- nr. 1801 Ulrich Blitterswijk, gen. Passart en Margareta van Partheis in Seraing; Kwartieren: Passart - Werst - Pruenen - Amstenraedt
Partheis - Thoreels - Eijnatten - Barchon (Prez)
- nr. 1802 Michel van Schaesberg gehuwd met Agnes van Eynatten;
Kwartieren: Schaesberg - Spee - Strijthagen -
Eijnatten - Gulpen - Caldenborn - Bonant
- nr. 1803 Winand van Breijl, zoon van Nicolaas v. Breijl tot Limbricht, gehuwd met Maria van Strijthagen, + 8.11.1686;
Kwartieren: Breijl - Cortembach - Grönsfelt - Horion,
Strijthagen - Goer - Palant - Scheffert van Merode.

Een niet geïdentificeerde grafsteen in de kerk van St Gerlach

Een grafmonument nr. 1795:

Isabella T'Zewel, priorin + 1579 oud 87 jaar; kwartieren:

T'Zewel - Bongart - Merentgens - Eynenburg

Brempt - Baexen - Dobbelstein - Broischaven - Efferen - Stomme.

Zij was afkomstig van het kasteel Eynenburg in Hergenrath.

In de kerk was voorts aanwezig een monument ter herinnering aan Erasmus Ghoye,

proost van het klooster St. Gerlach, benoemd op 15.4.1575 en overleden 5.7.1612.

Hij was 40 jaar priester en beijverde zich zeer voor de verspreiding van de devotie tot St. Gerlach. Hij herschreef de eerste uitgave over het leven van St. Gerlach van het jaar 1225. Zijn werk verscheen in druk bij Johan Ghely in Maastricht in 1600 en werd vertaald door Cornelis Thilmans in het Vlaams in 1612.

Het wapen van proost Ghoye was in zilver met 3 merels; met 4 kwartieren: Ghoye-Malie-d'Ans-Bollant.

In de kerk van St. Gerlach zijn vele grafmonumenten verdwenen. Het was Jos Habets die in zijn bijdrage over het stift St. Gerlach in 1869 bijzonderheden verstrekte over de nog aanwezige grafstenen, n.m.

nr. 1 Evangeliezijde: Reverend Van Pelt + 1723

nr. 2 Epistelzijde: grafplaat met onleesbaar schrift

nr. 3 Midden van de kerk: proost Cauwenberg + 1718

nr. 4 Onder de banken: barones Ursula de Grobbendonc, vrouwe van Wolter Hoen (Geul)

nr. 5 Grafplaat Hoen van Cartils

nr. 6 Grafplaat Huijn van Amstenrade

nr. 7 Grafplaat Dobbelsteijn van Doenrade

Bij de restauratie van de kerk (1962-1978), waarbij een nieuwe vloer werd gelegd, is alleen de grafplaat van Grobbendonc te voorschijn gekomen en nog een kleine grafplaat van onbekende afkomst.

De overige grafplaten moeten verdwenen zijn in 1917 bij de aanleg van een nieuwe vloer.

Grafmonument van H. Gerlach, anno 1783.

Het klooster St. Gerlach geeft pacht met merkwaardige voorwaarden aan een halfwin

"Wij broeders Hein van Aken, proost van het convent St. Gerlach, doen melden alle luiden met deze open brief, dat wij onze hoeve te Raar gelegen, hebben gegeven te huren negen jair lang, nu en volgens data dezer brief aan een bescheidene knaap Goesen Gerard zoon van Rothem, in den voege dat Goesen voorn. al dit ackerlant, dat den hof toebehoord, bewerken zal dagelijks als gewoonte gelijk zijn reijngnoten. Het koren zal half ons zijn en ons deel koren zal ons Goessen brengen en varen op zijn kost en arbijd te St. Gerlach in ons klooster. En dat ganse stroo zal in den hoeve blijven tot ons beider vee behouden. En de mest zal hij te goede tijden varen op onze hoeve lant.

En ons tiend zal hij invaren en ons dat koren hier te St. Gerlach brengen. In de oogst zullen wij een korenhulp sturen, deze zal Goessen voeden en lonen. Goessens stroo zal in den hoeve blijven. Hij zal houden melkkoeien onder ons beiden. De boter en kaas zal half ons zijn van Meidagen tot St. Remeijdagen.

En zal in het jaar houden viertal schapen onder ons beiden en zal hij zaaien een bunder wicken, maar niet in dat gerstlant. En daartoe zullen wij 100 schapen gaan houden. Voorts zal hij jaarlijks houden onder ons beide 30 varkens en een varkensmoeder en daartoe zullen wij jaarlijks geven groot vat geschoten koren of een klein vat gerst indien er gebrek aan is.

En Goessen zal zijn paarden elk jaar zaaien een bunder wicken niet in het gerstlant en daarvoor zal hij des jaars een bunder land mergelen.

Gaten in de huizingen of schuren die men maakt, onder de 3 seinlingen goed geld, die zal Goessen doen maken op zijn kosten. Item herendiensten te doen voor den hof, zal hij doen op zijn kost, maar is dat des nachts, zoo zullen wij hem lonen.

Item hebben wij Goessens geleend zes mudden koren, die zal hij ons betalen binnen 3 jaren, des jaars een mudde. Item zaken dat ons schade geschiedt wegens verzuimenisse of branden of andere manieren, dan zal hij ons berichten als dat gewoonlijk in den lande is. En enige andere zaken die tussen ons vallen mochten van den hof als halfwin recht. Goessen zal den hof laten, dat is met het ganse voeder en stroo en 300 roede wicken en de hoef met reupzaad gezaaid en een hoop mergels gevoerd. Getuigen zijn:

Onder den voorwaarde was de persoon van Scemmart, Johan van Hulsberg, Gerard Hornsberch, Goessen en ander goede lieden. Goessen zal tot onderpand geven al zijn goederen en heeft ons daartoe tot borgen gezet Gerard zijn vader en Rutger Godarde en Gerard zijn broeder en Goessen van Wirde zijn zwager. En zouden deze borgen weigerachtig zijn, zoo zullen ander borgen moeten komen en te Meerssen in een herberg bekend maken tot dat Goessen een ander als borg in dode staat gezet heeft.

Wij voornoemde borgen kunnen en getuigen dat wij gehoorzame borgen zijn voor Goessen in al deze zaken en punten dezer brief vast te houden en mitsgade wij geen zegel hebben, zoo bidden wij een proost priester deze zegel voor ons aan deze brief te willen hangen in getuigenissen der waarheid.

Alle arglist wordt gescheiden in deze brief.

Gegeven in het jaar van ons Heer Jesus Christus, duizend driehonderd en twee en tachtig op St. Remeysdag."

Pachtake voor Willem Stassen anno 1735

"Compareerden op heden den 6.2.1735 voor mij stadholder des Adellijk Clooster van St. Gerlach, van de getuigen Hoogw. M. Hendr. Casteel, de Hoogw. geb. freule Isabella Judith de Petersem en freule Joanna Maria de Copis, resp. proost, vrouwe en suppriësse, beneffens de capétulaire des gemelt Conventis en Godshuys en verklaren verpacht te hebben ten behoeve van Willem Stassen en zijn huisvrouw Joanna Duykers present en acceptant hunnen hof van St. Gerlach met de aanhorende landerijen, weiden, bempden en coolhoven, zooals dezelfde van voorgaande tijden door de voors. pachter is gepacht, bewoond en gewonnen, zulks voor een tijd en toust van zes jaar, aanvang nemende met half Mrt. 1736 en alle jaren voor een som van f. 2.000,- M'trichs Cours te betalen in 3 termijnen van 4 maanden.

Bovendien zal de pachter alle jaren op dag van Nieuwjaar betalen twaalf pattacons, gelijk ook jaarlijks te betalen elf gulden Hollands aan den Heer ontvanger Collard. De pachter zal ook gehouden zijn jaarlijks te leveren zes van de beste zakken appelen, verder 2 vette varkens, 2 vette kalveren en een vette hamel. Verder zal hij jaarlijks in rekening valideren gelijk hij aan de lijendekker repareren op het huis, schuur of stallingen, geven kost en drank.

De pachter zal gehouden zijn uit het klooster bos jaarlijks te halen de nodige provisie van hout en de vruchten die het klooster mocht hebben te brengen aan Maastricht op zijn kost.

Verder zal de pachter ook gehouden zijn voor de paarden die het klooster houden zal, namelijk een koei, kar en een rijpaard, jaarlijks te leveren klaver en wicken, zoolang als die groenvoeder eten en verder in de winter leveren het nodige stroo en zal het groenvoeder door de pachtersknechten moeten gebracht worden op het klooster en het rijpaard mede mogen op de weide, gelijk ook zes koebeesten, waarvoor de pachter jaarlijks zal leveren een morgen klaver, een bunder stoppelrapen en in de winter zes honderd bussels zoo winter als zomerstroo door melkander waar tegen hij ook zal profiteren van de mest zoo van koeien als paarden. En mits de pachter in zijn voorgaande toust jaarlijks moest leveren de nodige provisie van wortels, zoo zal dezelfde in de toekomstige jaarlijks zaaien, dien vier roeden voor de menagerie van het klooster.

Verder zal hij gehouden zijn, alle graven en dijken langs het klooster erven wel en naar behoren te onderhouden, als ook de wegen te versterken, zoo dat de water-vloed dezelfde niet te enemaal zal wegspoelen en hierdoor schade geschiede aan de landerijen.

Verder de landerijen en reijners en paalen, de hagen en snoeibare bomen op tijde te snoeien, de graven te thuijnen en op te maken, zooals de nood het eisen zal.

Verder zal de pachter ook jaarlijks invaren de provisie hooi, alsmede afhaken de nodige provisie van vissen van Maastricht of elders twee uren in de ronde. En wat aangaat de vruchten op landerijen zal de pachter dezelfde winnen, profiteren en in zijn vertrek laten gelijk hij dezelfde in zijn opkomst gevonden heeft en door de pachter Limpens zaliger achterevoigend toust van het jaar 1719 gelaten zijn. Verder zal hij onderhouden alle wegen met steengruis buiten de poort tot het huis van Jan Goossens, waarvoor hij pachter alle seijzen als het klooster komt te brouwen, zal hebben een ton cleen bier.

De pachter zal in het toekomstige beter zorg dragen, dat de rest bomen geplant en nog te planten met doorens worden voorzien, zoodanig dat de beesten niet alles beschadigen. Verder op zijn tijd de distels en onkruid worden afgemaait.

Ingeval van hagelslag of ander schade, zal de pachter zulks inwendig tweemaal vier

en twintig uren moeten kenbaar maken, als wanneer naar voorgaande visitaties daarin zal worden voorzien. En mits de pachter voor de jaren 1739 en 1735 vervallende het laatste met Mrt. 1736 noch een aanmerkelijke somme is, zoo heeft de pachter beloofd inwendig dit aanstaande kermis te zullen betalen en betaald te hebben een somme van f. 3.000,- licht geld op poene bij foute van dien dat de toust metterdaad zal dood en nietig zijn en aan de hoogw. hr. proost vrij staan den hof als den novo te verpachten aan wie hem gelieven zal.

Al welke punten, artikelen, condities den hoogw. hr. verpachten en den pachter van woorden tot woorden voorgelezen en bij hun verstand zijnde verklaart hebben te accepteren, op te volgen en na te komen, zonder melkander te doen of laten geschieden enig hinder of empechemen direct noch indirect. Sprekende de pachter verder voor goede en prompte betalingen zooals voors, alsmede voor vier en brand, dat God voorhoeden wil, door hem, zijn vrouw, kinderen of domesticken te causeren alles onder obligatie en verband hebbende met zijn persoon en verkrijgende meubelen, goederen, waar en ter plaatse gelegen en vindbaar gereserveerd ten zijnde om daar aan op zijn tijd door het voornoemde clooster zoo speciaal als generalijk genomen te kunnen worden, als hetzelve naar rechten zal kunnen competeren.

Daartoe den Eerw. Hr. Pastoor met Joseph de Bie als getuige hiertoe verzocht.

Was getekend Henricus Casteel

Maria de Petersem vrouwe van St. Gerlach

J. Maria de Copis supperieure

Thérèse d'Arrasiols d'Onate

Willem Stassen

G. Philippens, notaris en stadholder"

Pachtaakte Herman Stassen.

Toen tijdens de Franse revolutie de bezitters, de proost met de kloostervrouwen, verdreven werden, was Herman Stassen nog steeds halfwin op de St. Gerlachhoeve in Houthem.

29.7.1795

Voor Herman Stassen werden het ook noodlottige jaren, zoals uit het volgende blijkt.

De burgemeester van de bank Houthem verklaarde ter requisitie van Herman Stassen, "dat zodra de keizerlijke Armee aangekomen is, zij 300 à 400 ossen en koeien hier de beemden afgehoed hebben, het nagras, waarna omtrent 200 beesten van de armée gevolgd zijn, dewelke 8 dagen in zijn weide gehoed zijn geworden.

Dat zij verder een paard voor het kanon gespannen hebben, hetwelk met zijn getuig nooit teruggekomen is.

Dat hij op verschillende plaatsen heeft moeten leveren 29.030 ponden hooi, 3000 bossen stro en nogmaals 1000 bossen stro naar Valkenburg.

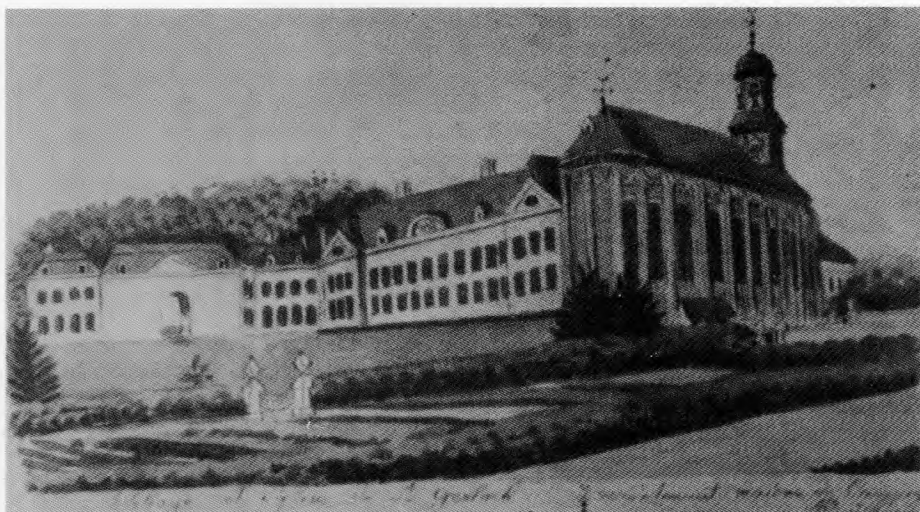
Dat hij ook geleverd heeft 120 vaten tarwe en nog eens 100 vaten dito, die hem thans betaald zijn en hij deze assignaten heeft ontvangen.

Dat hij daarenboven heeft geleverd 300 vaten haver en vier koeien en zes schapen, waarboven hem nog 2 schapen gestolen zijn.

Dat hij voor het beleg der stad Maastricht heeft moeten leveren aan het Oostenrijks en Hollands garnizoen, 3 koeien en 2 schapen alhier aan de keizerlijken". Aldus te goeder trouw W. Geuskens en J.A. Croon burgemeester".

Herman had een vordering van de jaren 1793/96 van 10.195 francs ofwel 5502 gulden.

Een romantische schaking uit het klooster van Sint Gerlach op Sint Jansdag 1699

Robert van Ravenschot de Capelle van het adellijk huis bij Vierlingsbeek had acht kinderen.

In de zomermaand juni van het jaar 1699 verbleef een van zijn dochters enige tijd in het adellijk klooster van Sint Gerlach in Houthem bij haar oudste zuster Isabella, die daar religieuze was (1)

De jonge freule, als het ware opgesloten tussen de muren van dit klooster, zonder vrienden, had kennis gemaakt met een stoere jongeling, Jan Frissen uit Houthem (2), oud 21 jaren. Hij woonde bij zijn moeder, die het vaatwerk en de was voor het klooster deed. Jan was "gardenier" en had volop werk in de vele grote tuinen met vijvers.

Hij was de freule zeer welgevallig en de liefde van beider kanten was zo groot, dat zij hem verzocht met haar te vluchten. Dat ging Jan Frissen eigenlijk te ver, maar *que femme le veut, Dieu le veut*. Hij moest na drie dagen wel toegeven, temeer, zoals zij hem te kennen gaf, zij zich het leven zou benemen indien hij niet toegaf.

(1) In 1726 was Isabella van Ravenschot priorin van het klooster.

(2) Jan was zoon van Lambert Frissen en Elisabeth Vreën. geboren 1.11.1677.

Op een avond kwam iemand van het klooster Jan waarschuwen dat hij bij de freule verwacht werd, omdat zij uit wandelen wenste te gaan. Toen Jan in het klooster arriveerde, verzocht de freule hem een "trede" te halen, waarna zij beiden in de nabijheid van een bank over de muur klommen.

Via Sempelveld kwamen zij in Aken, waar ze een lift kregen van een voerman die hen naar Keulen bracht. Na enkele dagen in "De Wilde Man" te hebben doorgebracht namen ze de boot naar Bonn. Na een kort verblijf in deze stad, kwamen zij via Mainz in Mannheim, waar ze hun intrek in "De Roos" namen. Daar vertelde de freule aan Jan dat ze geen geld meer had. Jan moest toen gaan werken, eerst drie maanden bij een steenbakkerij en daarna als wegenknecht voor zes "rixdaalders" per maand. Op een zekere dag maakten zij kennis met een Capucijner pater, bij wie zij gingen biechten. De pater gaf hen te verstaan, dat zij zo niet verder konden leven. Het klooster van Sint Gerlach werd ervan in kennis gesteld, dat de freule wilde terugkeren.

Ze kwam naar huis in gezelschap van een vrouw, die een bedevaart deed naar het graf van Sint Gerlach.

Op 29 juni 1700 verscheen Jan Frissen voor de drossaard in Valkenburg, waar hij o.m. verklaarde dat hij en de freule als man en vrouw geleefd hadden, zonder getrouwd te zijn, en dat de freule niet zwanger was geweest.

Zo eindigde dit romantische avontuur, waarvan ik de gegevens gehaald heb uit het protocol van de bovengenoemde rechtszitting.

Clausuur

Interne moeilijkheden waren er de oorzaak van dat in het klooster de clausuur (afsluiting) geheel verwaarloosd werd. Dit verschijnsel treffen we overigens in praktisch alle kloosters aan, die zich aan de gestrengheid hiervan wilden onttrekken. In het verleden werden meerdere malen pogingen aangewend om de afsluiting en de kloosterregels te verscherpen.

Onder proost Herman Blijoff (1465-1485) onderging het klooster een reformatie. Tijdens een bezoek van de abt van Steinfeld, Reiner Hundt van Euskirchen, te St. Gerlach, als visitator afgelegd, werd bepaald dat de clausuur, het vasten op bepaalde dagen en het navolgen van de kloosterregels, die men uit het oog begon te verliezen, hersteld moest worden.

Onder het "bestand" van de volgende personen: proost Hendrik Engelen met bemiddeling van Godfried Kessel, abt van Steinfeld en de abt van Chambre-Fontaine, moest de regel van St. Gerlach andermaal hersteld worden. Bij tussenkomst van keizer Karel V, bij decreet van 24 september 1523, werd de clausuur hersteld.

Toen de clausuur wederom werd geschonden, gelastte koning Philips II van Spanje in zijn brief van 13 augustus 1560 aan de 37 jonkvrouwen de tucht in het klooster in stand te houden.

In 1728 is er over de misbruiken in het klooster een "concordaat" gesloten tussen proost Christophery en de freules.

Ook abt-generaal Bruno Recourt wilde het herstel van de clausuur in Houthem. De weerbarstige overste M.I.J. de Petersem en J.M. de Copis hielden de reformatie evenwel nog een paar jaar tegen. Uiteindelijk moesten ook zij hun hoofd buigen en toegeven. Op 17 oktober 1754 verplichtte Recourt de clausuur weer in te voeren; het eerst aan M.T. d'Onate, de latere priorin en na haar de gehele gemeenschap. Ook de priorin en de suppriorin verklaarden zich te onderwerpen.

Lijst van inwoners, schatplichtig aan het klooster Anno 1663

Willem Stassen		Peter Haccourt	1 vat
Claas Lenarts (Leenders)		Herman Laeven	8 vat
Giel Schouweren		Trui Sleijpen	4½ vat
Tijs Ruiters		Jan Schroders	3½ vat
Jan Evers		Jan Pirong	9 vat
Leen Pasmans	7 vat	Jan Coenraads	
Math. Henschen	6 vat	Jan Bever	
Jan Dautzenberg		Jan tot Valkenborgh	

Jacob van der Schuren	3 vat	Huub Plichtman	
Jan Philippens	3 vat	Andreas Walthouwers	
Jan Maassen	3 vat	Frans Caldenborgh	3 vat
Jan Bovij	3 vat	Math. Caldenborgh	7 vat
Len Nelissen		Jan Engels	
erfn. Wijnants	18 vat	Cornelis van Clermont	
Leon Wijnants		Jan Crombag	21 vat
Louis Creyers		Lambert Bormans	
Gossen Linsen		Jan Ackermans	
Gerard Croon	6 vat	Jan Cangen	
Leon Weyer	1 vat	Gerard Theunissen	
Jan Jacobs		jhr. Brempt	16 vat
Jan Vaassen		weduwe Jennekens	
Andreas Grispén			

Strijd tussen het klooster St. Gerlach en de pastoor van Houthem

Onder de veelsoortige cijnsen in het verleden, was ook een lammertiend waardoor de pastoor van Houthem in moeilijkheden kwam. Hieronder een korte samenvatting. "Gecompareerd op 1735 voor mij Nots G. Philippens op en bij de Souvereine Raad van Brabant in 's Gravenhage en tot Houthem, Lande van Valkenborch, partage van haar Hoog Moog.

De proost Henr. Casteel en de hoogw. weledele freules M.I.J. Petersem en M.J. de Copis resp. proost mevrouwe en suprieuse des adellijks convents en Godshuis St. Gerlach te Houthem, beklagen zich dat 21.3.1735 de moderne pastoor Jan Arnold Philippens, als pachter van haar Hoogmogende, op een ongeoorloofde manier met assistentie van zeker Antoon Moors en Jan Somers, beiden van Houthem, op de kloostererve achter de weduwe Robroeck, heeft weggenomen, twee van des pachters schapen en dit ten opzichte van de lammertiend.

Zij verzoeken niet alleen teruggave van deze schapen, maar ook de schadekosten en het affront hun aangedaan te willen vergoeden.

Opgesteld en in presentie van getuigen: Mat Reupen en Gerard Theunissen, beiden knechten en hoveniers op St. Gerlach.".....

"In presentie van getuigen Jan van der Schuren, Gerard Theunissen en Willem Stassen deze laatste modern pachter van St. Gerlach, verklaren zij voor de oprechte waarheid ter instantie van de heer proost, dat zeker Frans Crous, inwoner der stad Valkenborch als bode van de rentmeester Collard op heden 20.6.1735 des middags tussen 4-5 uur, uit naam van de heer Collard heeft gerestitueerd en geremplaceerd de twee lammerschapen en dat deze Fr. Crous heeft gebracht op gemeld klooster, aan de stal. Zij zijn geaccepteerd door de eerw. heer Abraham Lindelauf, kapelaan van St. Gerlach en Joseph de Bijé lammerdienaar aldaar als getuige."

Pastoor Philippens, zeer verwonderd dat de proost hem kwam overvallen met deze affaire ten tijde van het jubilé, meende dat hij genoegzaam satisfactie had bewezen door de restitutie van gemelde schapen en dat hij niet wist, dat hij de proost had geaffronteerd door zijn daad welke hij op advies van de advocaat van Meerssen had gedaan. Nochtans wilde de heer pastoor wel bekennen een abuis gepleegd te hebben.

Het oudste zegelstempel, in koperen uitvoering, met het beeld van St. Gerlach, wordt thans bewaard in het Algemeen Rijksarchief in Brussel (J. Vannerus). Datering: 13e eeuw.

Een ander sierlijk 18e eeuwse zegel van de abdij St. Gerlach bestaat uit een tweedelig wapenbord. Links in het veld van zilver het beeld van St. Gerlach, rechts in goud een dubbele adelaar van sabel met de keizerskroon versierd.

Sauve-garde

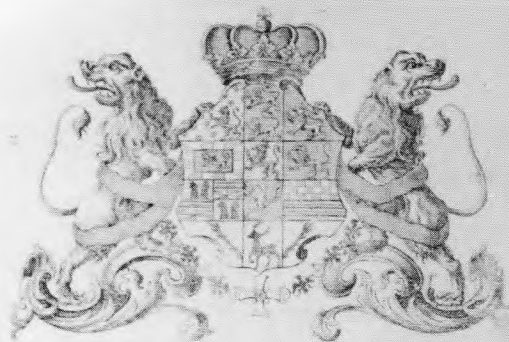
Het begrip *sauve-garde* had in vroeger dagen een dubbele betekenis. Het was in de eerste plaats een brief, afkomstig van een bezettende militaire macht, die als vrijgeleide diende voor personen op reis. In de tweede plaats was het een brief waarin een klooster, hospitaal e.d. gevrijwaard werd tegen o.m. inkwartiering en rekwisitie. Hieronder volgen een paar voorbeelden van een *sauve-garde*, bestemd voor het klooster St. Gerlach.

Op 18 maart 1634 en in mei 1635 (zie foto) kreeg het klooster een *sauve-garde* van Francisco de Moncada, markies van Aytona en waarnemend landvoogd van de Spaanse Nederlanden.

Op 11 september 1746 werd door Karel Alexander, hertog van Lotharingen en Bar, landvoogd van de Oostenrijkse Nederlanden, in zijn hoofdkwartier in Bombaye (B) een *sauve-garde* verleend aan het klooster St. Gerlach.

Op 20 april 1748 gaf Woldemar, graaf de Löwendal, maarschalk van Frankrijk, een *sauve-garde*, bestemd voor de bediende Hubert Driessen van het klooster St. Gerlach, waarmee deze te paard of met paard en wagen proviand kon gaan halen in Luik.

In 1758 werd een *sauve-garde* verleend door Karel Willem Ferdinand, hertog van Brunswijk en Lüneburg, generaal en bevelhebber van het Engelse leger (zie foto).

Wir FERDINAND
Herzog zu Braunschweig
und Lüneburg zc. zc. General en Chef der
Armee Sr. Königl. Majestät von Großbritannien und
Churfürstl. Durchl. zu Braunschweig und Lüneburg zc.

*Ertheilen hiemit den, bei der Artillerie stehenden Offic. der an
 St. Gerlach bei Salzkumburg stationirten, eine Befehlsh. d. d. 1. 1808,
 General-Major*

bei Uns nachgesuchten Salve-Garde-Brief, und ist Unser ernster
 Wille und Befehl, daß derselbe von allen unter Unsern Befehlen
 stehenden Völkern gehörig respectiret werde.

Signatum Haupt-Quartier bei Salzkumburg den 1. Sept. 1808.

Ferdinand

Auf Befehl Sr. Hochfürstl. Durchl.

Don Francisco de Mendoza Marquis d'Antona Grand Escuyer des
Royaumes d'Aragon du Conseil d'Etat du Roy nre sire, Gouverneur de ses
Royales Armes en ces Pays Bas, & grand Vic d'Archieves & Leveur d'Armes.

Par la nre nous avons pris et mis, prenons et mettons, en la
protection et sauvegarde de la nre et la nre le Abbaye des Sordais
situee proche de Maestricht avec ses appendices, maisons, cens
habitant, meubles, grains, foyes, bois vertueux, fruitz, Arbres, jardins
et autres biens y estans que nous voulons soyent exempts et preserues
de toutes foibles, de gabels, pilleries, menuesies, concussions, et exactions des
gens de guerre ordonnans a tous Gouverneurs, Colonels, Mores de Camp
Cap et officiers, sitans au service de la nre toutz nre charge et
commandant de ne faire ny souffrir estre fait ou donne a la d'Abbaye
appendances ou deppendances auant, tard ou dommage mermes de ny loger
fourages ny rafraichir sans l'ordonre express ou celluy du
Mareschal de la Court apertine d'estre puny et chastiey comme
infractions de nre sauvegardes et commandz et affin q'personne
ne puisse pretendre cause d'ignorance auons permis d'estre affigés
nos blasons et Armoiries en tel endroit de la d'Abbaye q' sera
trouue convenant fait a Bruxelles ce premier jour d'May 1685
De Mareschal
De la Court

Par ordonnance de son Ex.
A. de Vos de Greenwyche

Restanten van de oude parochiekerk St. Martinus in 1928.

Parochie St. Martinus

Hoofdstuk II

Stichting van een kapel in Vroenhof

Naarmate het christendom voortgang vond - tussen 800 en 1000 - verrezen al op enige plaatsen kerkgebouwen, genoemd naar een of andere patroonheilige, maar van een waar geloofsbelevens was nauwelijks sprake.

Ten tijde van de Karolingen ontstond in Meerssen de belangrijke koningspalts, een uitgestrekt landgoed, waar de opvolgers van keizer Karel de Grote vertoefden.

De abdij St. Remy in Reims kreeg deze goederen van Meerssen in 968 door een schenking.

In die tijd had Meerssen een kapittel met seculiere kanunniken die de zorg hadden over de gelovigen in de omliggende dorpen. Door de overdracht van dit gebied was het volkomen normaal dat een of meer monniken van Reims als zaakgelastigden in Meerssen verbleven.

Door een verdrag werden de priesters van Meerssen vervangen door de monniken van Reims en hier begint eigenlijk de geschiedenis van de Meerssener proosdij en de vier onderhorige kapellen van Houthem, Amby, Bunde en Schimmert.

De kapel van Houthem zal gebouwd zijn tussen de jaren 1134-1140 en bediend zijn door de priesters van Meerssen.

Een charter uit 1197 vestigt de aandacht op de vier kapellen. In een oorkonde van paus Eugenius II worden ze alle vier genoemd in het jaar 1145.

Onderhoud en herstel van de kapellen kwam voor rekening van de proost van Meerssen. De gelovigen moesten naar gelang hun vermogen de verplichte tiend betalen voor het onderhoud van de kerk, haar geestelijken en de armen.

De wanden van de kapel waren aanvankelijk opgetrokken van materiaal van ongelijke afmetingen, zoals keien en breukstenen, die pas veel later bezet werden met regelmatige blokken mergel.

De kapel was gotisch van stijl en zeer eenvoudig, met een koor van drie vensters. De zuidermuur had vier kleine boogvensters. Onder het tweede venster ten westen gerekend, was een rondbogige gesloten doorgang, die later dichtgemetseld werd. In de eerste vijf eeuwen was er geen toren.

Het koor, merkwaardigerwijze gesloten met een hele tienhoek waarvan een van de hoeken op de lengte-as ligt, draagt het jaartal 1785. Dit is het jaar waarin het nieuwe koor ingewijd werd door proost de L'Eau.

De oostgevel van het schip vertoont aan de buitenkant ter hoogte van de goot een horizontale, geprofileerde lijst, die binnen het koordak schijnt door te lopen. Dit betekent dat deze gevel tot een vroegere periode behoort moet hebben, hetgeen van belang is voor de kennis van het vroegere koor, dat drie vensters kende.

Het koor is door een met stucwerk beklede triomfboog met het schip verbonden; boven deze boog is ter hoogte van de vlakke zoldering van de kerk een kleine, in de vorm van een spitsboog gesloten opening.

Een van de meest westelijke vensters van de zuidelijke wand heeft boogblokken met een geheel andere steensnede dan die van de overige vensters. De zuidmuur is aan zijn buitenkant bekroond door een lijst, waarvan verschillende stukken niet hetzelfde profiel vertonen.

De westgevel is van hetzelfde materiaal als de andere wanden. De toren, die in een latere periode ertegen gezet werd, is begin 19e eeuw afgebroken. Deze wand vertoont een hoge spitsvormige ingang, waarvan de boogblokken op dezelfde wijze gesneden zijn als die van de vensters in de zuidwand.

Het bovendeel van deze gevel is niet meer oorspronkelijk. Thans bevindt zich de top niet in het midden, maar ruim een meter ten noorden daarvan.

Op de oostkant van deze gevel is echter nog de moet van de aanhechting van het oorspronkelijke dak te zien, waaruit blijkt, dat dit lager was dan het tegenwoordige en dat de nok op het midden van de gevel lag. Hieruit kunnen we ook afleiden, dat de oude top is afgebroken ter wille van de bouw van de toren, van wiens oostelijke wand, in regelmatige mergelblokken opgetrokken, nog een stuk aanwezig is. Dit torendeel is voorzien van een rondbogig gedekt galmgat. Hieruit blijkt dat het kerkje oorspronkelijk geen westtoren had, hetgeen bevestigd wordt door het feit dat de ontgraven fundering van deze toren niet alleen van ander materiaal was dan de westgevel, maar ook zonder verband daartegen was gezet.

De noordwand is geheel opgetrokken van regelmatige blokken. Hij vertoont drie rondbogig gedekte toegangen, waarvan de westelijke smaller en langer is dan de twee andere, die blijkbaar zijn vergroot om als toegangen te kunnen dienen toen het kerkje tot paardenstal en remise werd ingericht, begin 19e eeuw.

De oorspronkelijke noordelijke buitenmuur is afgebroken, ter verkrijging van een zijbeuk.

Blijkens een dakmoet op de noordwand van het tegenwoordige koor heeft er ook een aanbouw gestaan, vermoedelijk een sacristie.

Voor de datering levert het gebouw maar schaarse gegevens. Het profiel van de kroonlijst van de zuidwand zou op het begin van de 13e eeuw wijzen.

Het tegenwoordige dak is vermoedelijk uit 1767, in welk jaar de proosdij van Meerssen opdracht kreeg het dak te vernieuwen. De spanten kunnen echter ouder zijn. Zij kunnen stammen uit de tijd toen de noordelijke zijbeuk werd aangebouwd. Zoals reeds vermeld, werd toen ook de nok verplaatst om schip en zijbeuk onder één dakvlak te brengen. De bouw van de zijbeuk is te stellen tussen 1553 en 1673. Een nieuwe berekening evenwel geeft als eindtermijn het jaar 1587.

Over de eerste eeuwen na de stichting van de kapel zijn maar zeer weinig gegevens beschikbaar. Eerst tegen het einde van de 16e eeuw vinden we in de kerkelijke archieven van Houthem de eerste uitgaven, opgetekend in een oud cijsregister, dat aangelegd is in 1587.

In 1613 moest het dak hersteld worden, waarna in 1622 een algehele vernieuwing van de kap volgde. Met de uitvoering werden belast Mees Neven en Dries Beckers, beiden leiendekker, met nog acht andere personen.

In dat jaar kreeg de grote klok een nieuwe klepelriem.

Onder pastoor Peter Oensel werd begonnen met het herstel van de parochiekerk St. Martinus.

Uit afschriften van de proosdij van Meerssen, die van oudsher voor het onderhoud van de kerk moest zorgen, blijkt dat een geheel nieuw dak met leien aangebracht moest worden.

Vanaf 5 tot 23 september 1714 was aan arbeidsloon en materiaal nodig 483 gulden en 19 stuivers, als volgt te specificeren:

14 dagen gewerkt met 3 leiendekkers en enige schrijvers ad 22 st. per dag

5000 leien ad 11 gld. 5 st. per 1000 stuks

3000 leinagels en stopnagels

950 latnagels

770 voet planken op het dak voor 87 gld. 10 st.

50 voet balken

12 korven kalk voor 7 st. per korf.

Op 4 februari 1715 nogmaals 2 leiendekkers die 5½ dag gewerkt hebben.

Aangebracht werden een nieuw klokketouw, 26 pond, voor de grote klok ad 10 gld. 8 st., alsmede 500 "dobbels leien" en 1000 stopnagels.

Onder pastoor Jan Arnold Philippens werden in 1716 verwerkt:

118 voet eikeplanken en 1500 "dobbels leien" en 2000 stopnagels.

Van 5 - 22 september 1716 werkten aan de kerk:

dagelijks 3 leiendekkers, aan loon

55 gld. - 7 st.

3 timmerlieden

40 gld. - 10 st.

5.000 leien

56 gld. - 5 st.

3.000 stopnagels 14 gld. en 950 grote nagels 2 gld. - 17 st.

16 gld. - 17 st.

26 poortnagels en een nieuw slot voor de kerkdeur

4 gld. - 10 st.

660 voet eikeplanken

83 gld. - 0 st.

gewerkt aan het koor

6 gld. - 0 st.

1 nieuwe balk 29 voet

32 gld. - 0 st.

14 korven kalk

Voor het jaar 1717 staan geen werkzaamheden vermeld.

Anno 1719 werd de toren gerepareerd, de kleine klok, de zijmuren en 2 glasramen.

De kerk werd gewit.

In een charter van Paus Alexander III wordt voor het eerst gesproken over de bediening van de kapellen vanuit Meerssen in 1178.

Aanwijzingen omtrent de priesters zijn gebrekkig. Derhalve moeten we genoeg nemen met de namen van de volgende personen:

1158 Rutgerus

1182 Wilhelmus

1284 Fredericus

1271 Nicolaas van Reims

1475 Goswin à Castro

1534 Aart van Coelmont

1549 Frans van Coelmont

1563 Lenart van Pasen en

1569 Merten Stercke.

Ruim vier eeuwen bedienden de priesters van Meerssen de kapel in Houthem, waar tenslotte tegen 1270 ook gedoopt kon worden, hetgeen voorheen in de hoofdkerk in Meerssen moest gebeuren. Met recht hadden de Houthemenaren hiertegen bezwaren vanwege de grote afstand die zij moesten afleggen.

De vicarissen kregen de helft van de tiend welke Houthem voor de proosdij van Meerssen moest opbrengen.

Deze regeling gold tot 1558 waarna de kapel, nog steeds onderhorig aan de proost van Meerssen en deel uitmakend van het bisdom Luik, uiteindelijk in 1561 bij het bisdom Roermond kwam. Hieruit volgde, dat Houthem toegevoegd werd aan het dekenaat Valkenburg met als deken in 1569 Merten Stercke, pastoor van Meerssen.

Kerk Houthem (Vroenhof) 1928.

Houthem, een zelfstandige parochie nu, kreeg als pastoor Wilhelm Heijsselman (1587-1611). Hij fungeerde ook als notaris.

Het is vrijwel zeker dat hij de kapel liet verbouwen en uitbreiden met een zijbeuk, waarin het O.L. Vrouwe-altaar kwam te staan. Dit geschiedde, blijkens een cijsregister uit 1587, in datzelfde jaar.

De kerk had nog steeds geen toren. Deze moet echter rond dit tijdstip geplaatst zijn. In de torenvloer van deze kerk is bij het openen en herstellen een koperen plaat gevonden, waaronder drie rijk versierde Siegburger "Schneller" of drinkkroezen verborgen waren, n.l. een grote uit het jaar 1569 en twee kleine uit 1577; voorts een koperen kookketel met drie poten, drie koperen kandelaren en zeven tinnen schotels.

Tijdens de Tachtigjarige Oorlog besloten - evenals in de Tweede Wereldoorlog - vele mensen hun kostbaarheden te verbergen.

In een register van de proosdij komt tot uiting, dat in 1584 de "pastorije" van Houthem twee vaten rogge als erfpacht uit Meerssen kreeg.
Het kerkhof, gelegen naast de kerk - en dat reeds sinds eeuwen als zodanig in gebruik was - werd vermeld in 1601. In dat jaar was Jan Philippens koster. Hij kreeg het recht om de rente van het O.L. Vrouwe-altaar te innen.

De proost van Meerssen moest ook in de 17e eeuw nog steeds voor het onderhoud van de kerk in Houthem zorgen. De wijze waarop dit, volgens vastgelegde verplichtingen, in 1663 gebeurde, is als volgt weergegeven:

"Daeruyt moet onderhouden worden
kerck ende toren.

De toren schijnt oock onderhouden
geweest te sijn bij de nabuyren.

Het dack genaemt het schip oft
behangh metten choor schijnt onder-
houden bij den proost van Meerssen
uyt de Thienden der voorss. Bancke.
Gelijck mede het stellen van de groote
clock, schijnt geweest te sijn tot laste als voren."

Om de nodige onderhoudsgelden hiervoor veilig te stellen c.q. te reserveren werden bepaalde goederen speciaal hiervoor belast door de proosdij:

"25-6-1569.

Extract uyt de Caerte van Meerssen, gemaakt in der tijt es weerdige heere Wilhelm Damasi etc.

Die Vrouwe van Susteren

den Hof van Sinnich te Ambij

Wijnsgaertshof bij Haren

den Hof van St. Gerlach tot Raer

Bockshoof tot Groethaesdaal

Jhr. Lambert Bree tot Strabach

die Vrouwe van Broekhem ende juffr. Wije van Strabach."

Ook werden tienden geheven voor het onderhoud van het O.L. Vrouwe-altaar. Een opgave van pastoor Wilhelm Heysselmans uit 1597 geeft dienaangaande de navolgende namen:

"Wijnants en zijn huisvrouw Lijsbeth.

Herman op de Camp Strabach.

Hendrik Schroors taelt nu Wilh. Schroder te Vleck, staat op Schroders lant in Meersnerbrook gelegen weiden ende na Schroder van Meister Jan Philippens.

Meister Wijnants van Houthem heeft lant gelegen in de bruck reijgenoot

Catrijn Cloeps ende Jan Cangen.

Jan ende Gerard Pasmans, Jan Crombag te Vroenhof.

Merten Schillinx van Brockum.

Clemens Wijnfers op zijn huis en hof tot Strabach, nu Wilhelm Meessen, Peter Stassen ende Thijs Knubben.

Menten Bruster op huis en hof nu Willem Caldenborgh.

Jan Sleijpen nu Nelis Sleijpen en nu Peter op de Camp.

Wijnant van Houthem op 4 morgen.

Lijsbeth Cloeps reijgent Jan Crombag, huis naast Peter Cloeps.

Merten Sourke en Hendrik Sleijpen op den hoef.

Tijs Caldenborgh en Jan Pluijmen tot St. Gerlach taelt 1 kop saet.
Serclis van St. Gerlach op zijn huis en hof.
Jacob Cloeps van Maastricht.
Aarts tot Houthem.
Hendrik Cloeps op huis en hof achter zijn schuur.
Heijlken Forest tot Maastricht."

Voor de andere altaren waren eveneens zekere ontvangsten vastgelegd, alle opgetekend in het "Register voor de opbrengst aan de Altaren in de kerk St. Marten in 1601".

"Jacob Sleijpen van Brockum, nu Jan Pirong.
Paulus Bock, ridder van Haasdal.
Catharina van Brie tot Strabach (Bree!)
Thonis op de Camp en Gelis Simons van Brockum.
Peter Corten van Schummert.
Gerard Pasmans, Giel Geldrop, Willem Peters.
Aldus Wilh. Heijsselmans pastor/nots. Ita est!"

Verdere lotgevallen in kroniekvorm

- 1611-1625 **Pastoor Willem Vollers**
Hij begint met het aanleggen van doop-, trouw- en begraafregisters in 1611/12. In 1613 moeten Frans en Thijs Caldenborch 5 vaten rogge betalen.
De pastoor laat de kerk repareren waarvoor hem 50 gulden geschonken wordt door schout Michiel Geldrops op 27.1.1615.
Pastoor W. Vollers heeft ook de kerkfabriek gefundeerd.
- 1625-1632 **Pastoor P. Baggen**
- 1632-1656 **Pastoor Arnold Wijnants.**
Hij is een broer van Goswin Wijnants, advocaat. Hij beleeft moeilijke tijden, omdat het Staatse leger o.l.v. prins Frederik Hendrik onze gewesten veroverd en predikanten het protestantisme willen opdringen aan de bevolking. Korte tijd later zijn de Spanjaarden weer meester tot aan de Vrede van Münster, 1648.
- 1658-1672 **Pastoor Johan Moreëus.**
Voor het onderhoud van de kerk zijn op 28.2.1663 op de bankvergadering aanwezig: Frans Caldenborch, Andreas Walthouwers, Jan Crombag 72 jaar, Jan Sleijpen 79 jaar, Mathias Knubben 72 jaar en Willem Cangen 60 jaar.
Volgens het Partage-Tractaat wordt Houthem in 1665 Staats gebied. Het geheel ommuurde abdijgebied van St. Gerlach evenwel wordt een Spaanse enclave. Vanwege de priesteropvolgingen bedient de pastoor de parochie vanuit dit klooster.
De inkomsten van de kerk bedragen in 1662:
"46 vat rogge, 2 vaten en een half cop zaad, 2 Alde groten, 4½ stuiver Luiks, 1 capoen, 1 halve kroon, 1 halve kan wijn en 9 oord rentegeld."

1672

Pastoor Christiaan Borremans.

In dit jaar worden onze streken door de Fransen veroverd en de katholieken weer in hun rechten hersteld.

1673-1716

Pastoor Peter van Oensel.

In 1685 ontvangt pastoor Peter van Oensel: "30 vat rogge wegens de pastorie en het gefundeerde O.L. Vrouwe-altaar van Houthem, welke staan op den hof van Strabach".

Enige bijzonderheden hierover zijn te vinden in "beleijdenissen van uitgaven".

Voor het jaar 1673 staan van hem in de gewone uitgaven vermeld:

"Visitatie van den vicaris van Roermond 5 gulden

Biljetten om de vrede te bidden, alsook permissie om eieren te eten.

Aan de kersemaaker te Maastricht 12 gulden - 15 stuivers.

Een huiske op den Altaar gemaakt met alles daaraan 12 gulden.

Een nieuwe Casel (kazuifel) 37 gulden - 8 stuivers

Mr. Felix voor 30 pinten wijn, den pot 1 gulden

Voor den biechtstoel, 10 missen voor 5 gulden, aan wiroom 1 stuiver

In 1673 gewerkt 3½ dag voor de steijnmetsers 2 gulden - 10 stuivers

Een sleutel aan de kerkhalle 12 stuivers

Voor het oprichten van het kruis alsook de preekstoel 9 stuivers

Voor het verzilveren van de communiecop (kelk) 7 gulden - 10 stuivers

Voor een lanteern 2 gulden

Voor de zangersbank 1 gulden - 17 stuivers

Voor die processie te assisteren in 1674 1 gulden - 10 stuivers

Een klokkezijl 6 gulden

Voor 18 stuivers aan wijn die Willem Stassen nog resteren

Een slot op de kerkdeur 1 gulden - 15 stuivers, nagels hiervoor 2 stuivers

Gewerkt in de kerk aan een balk 11 gulden

In 1676, zes vaeten bier 2 gulden - 8 stuivers

In 1677 25 pinten wijn 6 gulden - 12 stuivers."

8.5.1716

Pastoor Jan Arnold Philippens.

Zijn woning bestemt hij tot pastorie; in 1730 nog door hem verbouwd; thans landgoed.

Dit huis wordt nog lange jaren "de oude pastorie" genoemd. De kerk van Houthem bezit nog een klein tinnen vaatje van hem met het jaartal 1728. Hij overlijdt 24 juni 1752.

De kerk St. Martinus was in zijn tijd 40 bij 23 voet groot. Het schip had een plat gewelfde zoldering. Het koor was 16 voet breed en 20 voet lang. Voor het koor bevonden zich twee grafkelders van de Wijnants en van de Caldenborchs, bedekt met een grafsteen waarop hun familiewapen stond.

De grafsteen van de Wijnants, volgens een notariële akte van G. Philippens uit 1742. liggende voor de communiebank aan de rechterzijde. draagt als opschrift:

"Pyssima matrona domicella Anna
Alarts, ussor domini Gosuine
Wijnants, quae obiit 1660
necnon corumdeus proles
les tissima virge domicelli Maria
Wijnants quae obiit 23 Januari
1654,- dominus Gerardus Wijnants.
J U L qui obiit 7 bris 1676."

17.9.1752

Pastoor Wilhelm Vreën.

Een nieuwe pastorie wordt hem ter beschikking gesteld door zijn weldoener Lambert de Sauveur, gehuwd met Elisabeth Habets.

Pastoor Wilhelm Vreën laat 16 mei 1759 een nieuwe sacristie bouwen ten noorden van het koor, die bekostigd wordt uit bijdragen van de parochianen.

Daarenboven wordt voor een bedrag van 624 gulden door hem in 1785 een nieuw koor gebouwd.

Tijdens de verovering van de Fransen in 1794 krijgen de kloosterlingen en priesters vele moeilijkheden. Pastoor Vreën komt er ook niet aan en wordt zelfs gevangen gezet, maar komt door betaling van een losprijs weer in vrijheid.

Hij is een uiterst beminnelijk mens en als pastoor 47 jaar werkzaam in Houthem. Twee van zijn broers zijn ook priester. Hij overlijdt 15 maart 1799.

Een door hem opgesteld en nagelaten dagboek is interessant voor zijn tijd.

Hierin lezen we:

"De consomties van wijn, kaarsen enz. waren 12 gulden hoger als ontvangen, die ik self om Gods wille betaald heb." Vanwege deze armoede heeft kerkmeester Lambert de Sauveur beloofd de kerk 2 jaar lang "op zijn koste" te voorzien van middelen.

1757

Een nieuwe sacristie gebouwd.

1759

De offerstok geledigd en 50 gulden meer bevonden.

1759

Ontvangen van de proost van St. Gerlach 1 Croonstuk en nog een aalmoes 12 stuivers - 3 oort.

Van mevrouw (priorin) nog ontvangen een ducaat.

Van den Canonicum Loyaen ontvangen een ducaat.

2.2.1760

De eersame Petrus Habets verzocht en aangesteld als kerkmeester.

1762

De offerstok opgedaan met L. de Sauveur en de Canonicum de Meeuwen St. Servaas en bevonden 36 gulden en 6 stuivers.

Van de proost een croon.

11.7.1763

Voor een jaargetijde van Christ. Essers zaliger 1 gulden

1764

Proost Abraham Lindelauf een croon.

1765

Lambert Frijns aangesteld als kerkmeester.

1767

Christ. Houben aangesteld als kerkmeester.

1769

Mathias de Sauveur aangesteld als kerkmeester.

- Kasbezit f. 60,-. Ontvangen aalmoezen f. 200,-.
 Uitgaven f. 243,-. Aan de Silversmit voor een reliqui 11 gld. - 5 stuivers. Aan den beeldhouwer voor de troon van O.L. Vrouw f. 20,-. Een nieuw beeld van St. Merten f. 50,-. Voor een beeld van St. Lucie f. 15,-. Aan kaarsen, wijn en hosties 132 gulden - 19 stuivers.
- 1773 Lambert Bormans aangesteld als kerkmeester.
 Uitgaven 1 silveren Croon voor O.L.V. beeld, betaald aan Leunissen f. 69,-. Uitgaven een troon voor St. Merten 81 gulden - 16 stuivers. Een nieuw kassuifel f. 19,-.
- 1779 Theodorus Somers kerkmeester.
 Hendrik Jacobs kerkmeester.
 Uitgaven geslepen stenen f. 39,-.
 Gordijn voor St. Mertens troon f. 21,-.
 Maakloon lijkstoel f. 25,-. Heeft gegeven Lambert de Sauveur.
- 1781 Petrus Jacobs een nieuwe tabbaard f. 34,-.
 Een preekstoel f. 32,-. Nota: de nieuwe preekstoel heeft gekost f. 180,- waarvan f. 64,- door de gemeente is betaald. De rest door een ander.
- 1785 Voor het bezorgen van een Altijddurende Aflaat op St. Mertensdag f. 39,-.
- 1786 Mijnheer Petrus Ernest Canonicum de Sauveur, Magnis Vicaris heeft gegeven die schone schilderij van St. Merten die achter het altaar staat.
 Die twee schilderijen ook op het koor gesteld. Een, de geboorte des Zaligmaker, heeft den Eerw. Heer de Sauveur van O.L. Vrouwekerk te Maastricht gegeven. De ander heeft de kerk gekost f. 68,-. Het maken van het oksaal heeft gekost f. 30,-.
- 3.1.1787 Hebben ontvangen het beeld van St. Gerlach gekost f. 40,-. Hebben voor het eerst feest gevierd, den feestdag van H. Gerlachus. De opkomst was groter dan wij gedacht hadden.
 Theo Somers, kerkmeester 1778, betaalt aan de beeldhouwer f. 50,- voor de geleverde beelden van H. Anna en H. Georg.
- 1787 Bernard Philippi als kerkmeester aangesteld.
- 1789 Offerstok opgebracht f. 214,- en f. 78,- van Canonicum de Sauveur voor zijn vader zaliger Lambert de Sauveur en M. Vreën pastoor van Odilienberg.
- 1794 De offerstok had dhr. Thewissen kapelaan op zijn kamer in bewaring gesteld en dat zonder geteld te zijn, maar als hij terugkwam, was de kamer geplunderd, het geld weggenomen, behalve f. 9,-."
- 1799 Na de dood van pastoor Wilhelm Vreën in 1799 wordt pastoor Christ. Dupont voor één jaar benoemd.
- 1801 Vanaf 1801 is Thomas Hermans pastoor van de oude parochiekerk St. Martinus. Gedurende de laatste jaren is de kerk zeer verfraaid. Op een troon geplaatst tegen een gordijn staat het beeld van St. Merten, patroon van de kerk.
 Een O.L. Vrouwe-beeld, gekroond met een zilveren kroon, staat eveneens op een troon.
 Verder bevinden er zich nog 2 andere beelden: een van St. Lucie en een van St. Gerlach.
 Achter het altaar staat het mooie schilderij van St. Merten te paard,

geschilderd in 1781 door Raijmundus Brébes van de Vlaamse school in Doornik. Hij was een leerling van Gilis Fils die gestorven is in 1764.

1.8.1814 Als kapelaan is aanwezig Peter H.J. Compeers 1801-1804, een vermaard redenaar.

Opheffing

Het voortbestaan van de kerk St. Martinus zou echter niet meer van lange duur zijn. Een eeuwenoude en gevestigde traditie, waarin vele generaties Houthemse gelovigen hun vreugde en verdriet meemaakten, zou weldra een einde nemen. Dit omdat de voormalige abdijkerk van St. Gerlach omstreeks 1807 haar plaats als parochiekerk ging innemen.

Ruim een eeuw later, in 1928, zou op de fundamenteën van de oude kerk, een nieuwe kerk verrijzen, bestemd voor een daarbij te bouwen klooster.

Nasporingen naar een toegang tot de grafkelder onder het koor, hadden geen resultaat. Wel werden tijdens de werkzaamheden bij het graven van een kuil voor kalkbereiding tussen de kerk en een woning terzijde van de pasweg (het oude kerkhof) meer dan dertig geraamten gevonden.

Kerkmeesters van de St. Martinuskerk

1629 Frans van Caldenborgh
1630 Mees Meessen
1631 Tijs Smeets
1632 Jan Philippens
1647 Frans van Caldenborgh
1658 Mat Knubben
1757 Lambert de Sauveur
1760 P.W. Habets
1765 Lambert Frijns

1767 Christ. Houben
1769 Mathias de Sauveur
1773 Lambert Boormans
1773 Lambert de Sauveur
1778 Theodorus Somers
1779 Hendricus Jacobs
1781 Peter Jacobs
1787 Bernard Philippi
1789 P. Jacobs

De Schepenbank Houthem

Hoofdstuk III

Als schepenen stonden in 1453 vermeld:

Simon Scillinx, Frambach van Caldenborch, schout van Berg, Arnold Weit en Thijs Bossche, beiden leenmannen.

Volgens een verklaring van schout en schepenen van 1452 bezat deze bank geen eigen zegel.

Later in de 17e eeuw had men er wel een. Het droeg de beeltenis van de kerkpatroon St. Merten te paard; omschrift: "Segel van Houthem St. Merten".

De arbeidzame bevolking leefde hoofdzakelijk van akkerbouw en veeteelt. De leefwijze was zeer primitief. Men leefde in hutten en woningen in vakwerkbouw opgetrokken, met lemen wanden, het dak bedekt met riet of stro, de mestvaalt of vuilnishoop voor de deur aan de ongeplaveide straat of steeg. Zelfs in de steden waren eeuwen lang de huizen van hout. Het was een uitzondering als men in een stenen gebouw woonde.

Het gezag van de proost van Meerssen ging in de loop van de Middeleeuwen verloren. De invloed van de heren van Valkenburg breidde zich uit over praktisch geheel Zuid-Limburg (1).

Houthem vormde sedert onheuglijke tijden een vrijgoed van de heren van Valkenburg. Dit vrijgoed werd door hen in leen gegeven aan de hertog van Brabant. Het omvatte de Vroenhof met akkers, bos, weiden en de daarbij gelegen molen, toebehorend aan de heer van Valkenburg (2). De leenbrief werd opgesteld in Berg in het jaar 1272, op donderdag na het feest van St. Martinus, de patroon van de kerk van Houthem. Het is ondertekend door Gillis Wilman, scholtis en de schepenen van Maastricht, Goswin van Borne, Adam en Goswin van Hare, Jan Haskendael, allen ridder.

Als volgt had men in die tijd een keur te betalen:

"Voor zover een proost laat is en aflijvig wordt, dan is de proost een keur schuldig, als zoverre, als hij bos of rint heeft en dan zal een Scholtis verzoeken met minstens 2 schepenen en alwege zal dat bos voor dat rint gaan, de veulenpeerd voor een merrie en een trekpaard voor een veulen en ingeval de meeste willen een keur behouden dat dertigste (maand) uit, zo willen de schepenen de keur schatten na hun beste weten.

Van alle erfgoederen zijn zij de heer schuldig, een pand te betalen, een keur, dat is het beste meubel van den huijse, hetzij een paard, koe of andersins.

Dit alles conform de oude Caarte van het jaar 1300 en de registers daarvan zijnde."

Voor de rechtspraak was het land in vroeger tijden verdeeld in hoofdbanken die weer onderverdeeld waren in onderbanken. Ook Houthem had een onderbank, ook wel dorpsbank of schepenenbank genoemd. Zo'n onderbank bestond uit een scholtis (= schout) of meier en enkele schepenen en behandelde hoofdzakelijk civiele zaken. Was men het niet eens met het vonnis, dan kon men in hoger beroep gaan bij het Leenhof van Valkenburg. Voorzitter van dit rechtscollege was de heer van Valkenburg. Na 1365, toen de heerlijkheid Valkenburg tot het hertogdom Brabant ging behoren, was dit de stadhouder of voogd als vertegenwoordiger van de hertog, en deze werd bijgestaan door zeven leenmannen. In 1570 waren dit: Werner Huyn van Amstenrade, Arnold Huyn van Geleen, Gerard van Cortenbach, Johan van Schaesberg, Daniel van Ghoor, Reinier van Hulsberg en Dirk van Strabach. Van het Leenhof van Valkenburg kon men weer in beroep gaan bij het Souvereine Leenhof voor Brabant in Brussel.

Lichte strafzaken kwamen voor de hoofdbank van Meerssen, waaronder ook Houthem viel. Ernstige misdrijven werden behandeld door de stadsbank van Valkenburg. Een hoofdbank bestond uit zeven schepenen en een schout die zowel voorzitter als openbare aanklager was. In Valkenburg heette de schout drossaard en hij woonde in het kasteel, waarvan de toren gebruikt werd als gevangenis (3).

Tot de bank Houthem behoorden eertijds vijf gehuchten. Dit waren Vroenhof als hoofdplaats en daarom Houthem genoemd en verder St. Gerlach, Strabeek, Broekhem en de Houthemerberg. Behalve de bovengenoemde schepenen waren aan de bank Houthem ook een secretaris, twee gedeputeerden voor de financiën, twee boden, twee dorpsmeesters en een collecteur verbonden.

Het grondgebied van Houthem was grotendeels leenroerig aan de heer van Valkenburg. Het grootste leen was het jhr. Gurtsinnig, alias Oirsbeker leen, groot 46 bunder.

Uit dien hoofde droeg het de kwalificatie van grootleen van Valkenburg. Het werd in 1381 verheven door Winand Macheral, heer van Wijnandsrade; later Johan van Weert, bottelier van hertogin Johanna van Brabant;

1425 Jan Koeseler en zijn zoon;

1470 Mathias Bossche, leenman en momber van Elisabeth, weduwe van Paulus Oirsbeek;

1537 Jhr. Johan van Strijthagen

1560 Johan Gurtsenich en Peter van Oirsbeek.

In 1648 was dit leen nog maar 16 bunder groot, omdat het leen Willem Caldenborgh, groot 12½ bunder, het leen Anton Carrée, 3½ bunder, en dat van Servaas op de Poel, 10 bunder en 3 morgen, ervan werden afgescheiden.

De bezitters van het Caldenborghs leen waren:

Luitenant A.G. van Graven, voogd van Crucht en Weickberg, voor de "tocht" van zijn kinderen, voor het eigendom van wijlen zijn tante, mej. Isabella van Graven (bezitter van huize Gurtsinnig) en voor het deel van zijn zoon Petrus als gevolg van zijn overlijden.

Luitenant Kolonel Hesselt van Dinter had in eigendom dat deel dat afkomstig was van wijlen zijn ouders en voorouders, grenzend aan het bezit van de heer Philippens. Oudschepen van der Vrecken in Maastricht, nu bezitter van huize Gurtsinnig, afkomstig van mej. I. van Graven, voorheen de Wijnants.

De weduwe Alb. Naacke, secretaris van het Geestelijk Gerechtshof in Corneli-münster bij Aken, afkomstig van de erven Philippens.

De heer Lambert de Sauveur, later verheven door zijn neef Winand Habets.

Verder: burgemeester P.W. Habets, Peter Haccour, Michel van der Schuren, Jan Limpens, Jan Bosch, Nijst Speessen en Mathias Reintjens.

Het Coninxwinkelleen werd in 1331 verheven door Jan van Hulsberg.

Het Meerten Davits leen, ook genoemd den Wolter, 7 morgen akkerland groot, werd verheven in:

1381 door Joannes van Meerssen; later M. Davits;

1642 door Hendrik Scheffener en

1776 door Jan Arnold van der Schuren.

De Meulenhof, groot 7 morgen en 1 roede, was een klein leen van Valkenburg. Deze werd verheven in:

1383 door Stesken, zoon van de voogd van Valkenburg:

"dit is het leen van den molen te Houthem, te weten 15 bunder land op den bos gelegen en 2 bunder den hof te Houthem";

1386 werd dit Meulengoed beleend aan Arts:

"den Meulenhof en 5 morgen beemd achter den Wijnantshof van Houthem met 2 bunder";

1642 Leonard Paulus en consorten en

1782 aan A.G. Graven, licentiaat, voor zijn zoon Joseph.

Van deze lenen moest men, indien de ophelder kwam te sterven, 15 goudgulden betalen.

Geldgebrek heeft ook in deze tijd blijkbaar nooit tot de uitzonderingen behoord. Dat bleek wel toen de schepenenbank van Houthem op 4 april 1638 een geldlening van 650 gulden opnam bij Sr. Jan Philippens en zijn huisvrouw Isabella van Buel in Maastricht.

Eveneens in 1640 toen Mathias van der Vrecken, licentiaat in Maastricht, een lening van 300 gulden verstrekke op aanvraag van de schepenen Jan Philippens, Goswin Wijnants, licentiaat, en Frans Caldenborch.

In 1741 leende freule Johanna Levine Constatine barones de Petersem de Printhaghen "in het klooster St. Gerlach", de schepenenbank Houthem een bedrag van f. 2.000,-.

Houthem bezat 440 bunder laat- en leengoed. De jaarlijkse lasten bedroegen 598 vaten rogge erfpacht te voldoen aan de koning, het klooster St. Gerlach, de proosdij van Meerssen en de kerken van Houthem en Hulsberg; verder 51 kapoenen en 22 potten wijn aan de abdij Houthem en de proosdij Meerssen.

In 1673 moesten de bewoners nog 89 keuren opbrengen, zoals b.v. het beste paard bij overlijden van de ophelder of eigenaar van een goed.

Op 8 juli 1687 zette Adolf Croon de schatheffing (belasting) over 370 bunder land op 3 gulden 4 stuivers; in 1697 was deze grondslag al verhoogd tot 4 gulden.

Op 23 april 1683 was het college van "schatheffers en schatzetters" als volgt samengesteld: luitenant-voogd van Sleype, drossaard Wijnants, de schepenen van Houthem en andere "naburen", samen 13 personen in getal. Zij maakten in een vergadering de "schat-codille" op en bekend, waarna een maaltijd gehouden werd. Hierbij waren ook twee knechten en twee boden aanwezig. De onkosten beliepen een bedrag van 14 schillingen. Gedronken werden 14 kannen wijn. De onkosten voor het voer van de paarden waarmee gereisd werd, bedroeg 15 stuivers.

De vergadering werd in 1690 gehouden ten huize van Winand Habets.

Voetnoot:

1. *Zie geschiedenis van Valkenburg. Uitgave 1979.*

2. *In 1272 belaste Walram I Houthem aan Jan I, hertog van Brabant, met een jaarlijkse rente van 100 mark.*

De hertog had, om de heren van Valkenburg in een vete tegen de bisschop van Luik en de graaf van Gelder voor zijn partij te winnen, in 1267 aan Walrams vader, Dirk van Valkenburg, een rente van 200 ponden geschonken, jaarlijks op te nemen op de inkomsten van de Maasbrug in Maastricht. Hij zou deze som, die de hertog met een kapitaal van 2.000 ponden kon delgen, als Brabants leen ontvangen.

Bij terugkomst zou het geld zolang in het klooster Godsdael bewaard blijven, totdat de heer van Valkenburg enige vrijgemaakte goederen ter waarde van 200 ponden jaarlijks aangegeven zou hebben. In 1274 deponeerde de hertog de overeengekomen som en Walram wees een rente van 100 ponden aan op het dorp Houthem en zijn landhoeve aldaar, met akkers, bos en weiden en de daarbij gelegen molen.

3. *Nadat op 10.12.1672 de Staatse troepen het slot in de lucht lieten vliegen en de restanten hadden verwijderd, werden de gevangenen gekerkerd in de kelders van het stadhuis. De veroordeelden ondergingen de lijfstraf bij Broekhem, de Galgendriesch genaamd. In 1865 werd dit perceel verkocht aan H. de Guasco. Bij de ontginning werden een aantal grafurnen uit de Romeinse tijd opgegraven.*

Reformatie, oorlogen, verwoestingen

In de 16e eeuw werd er gestreefd naar godsdienstvrijheid en tolerantie jegens de reformatische denkbeelden.

Reeds kort na 1520 konden de eerste signalen van dit nieuwe streven worden opgevangen in het bisdom Luik. Het was een en al kritiek tegen de heersende laat-middeleeuwse toestanden. Daarop reageerde de overheid met steeds feller wordende vervolgingen.

In de jaren 1533/34 werden in het Luikse bisdom en ook in Maastricht vele "wederdopers" geëxecuteerd.

In 1555 deed Karel V afstand van de troon. Zijn opvolger was Filips II. De oppositie hier te lande, waarvan Willem van Oranje een van de leiders was, streefde naar godsdienstvrijheid en tolerantie jegens de reformatie. Deze kreeg vele aanhangers; ook andere factoren waren oorzaak van het uitbreken van de opstand tegen Spanje in 1568, zoals het terugvallen van de welvaart.

Het land van Valkenburg is verschoond gebleven van de beeldenstorm. Het werd evenwel in 1567 getroffen door een andere verschrikking, n.l. de pest, die vroeger op regelmatige tijden de kop opstak. In dat jaar stierven een dertigtal inwoners van Houthem. Het zusterklooster St. Gerlach betaalde haar tol aan deze ziekte met veertien overledenen.

Voor de verdediging van de stad Maastricht in 1572, moest Houthem ook een aandeel leveren. Johan Haegen en zijn medewerkers moesten daartoe hout kappen in het Ravensbos, waarvoor zij voor acht dagen arbeid 23 ponden en 6 stuivers uitbetaald kregen. Van het gekapte hout werden 200 gabions of schanskorven vervaardigd.

Verder ontvingen Gerrit Odekerken en anderen een bedrag van 61 ponden en 3 stuivers voor het maken van 189 schanskorven op de wallen van de vesting.

Vrij spoedig na het begin van de vijandelijkheden in de 80-jarige oorlog werd de geloofsvervolgving verscherpt.

Na verschillende invallen van de prins van Oranje, verscheen op 14 februari 1574 het leger van Lodewijk van Nassau in het land van Valkenburg. Al plunderend werden landhoeven en de kloosters Rolduc, Godsdal (Val-Dieu) en St. Gerlach in de as gelegd. Rokende puinhopen, braakliggende landerijen en verlaten hoeven waren het gevolg van deze mislukte poging om Maastricht te veroveren. Van de eens zo volkrijke dorpen was niet veel meer over. Zwaard en pest hadden de bevolking uitgedund.

Uiteindelijk werd het leger van Lodewijk van Nassau op de Mokerheide bij Nijmegen totaal vernietigd. De legerleider en zijn broer Hendrik kwamen daarbij om.

De belangrijkste gebeurtenis in het eerste halfjaar van 1579 was ongetwijfeld het Spaans beleg en de verovering van Maastricht geweest; in april 1577 hadden de Spaanse troepen de stad verlaten. De stad werd o.m. verdedigd door Melchior Schwartzenberg, een Staats krijgsoverste uit Heerlen. Hij stierf met de lans in de hand.

De hertog van Parma was er alles aan gelegen om Maastricht weer in handen te krijgen. Nadat hij eerst de stad Limbourg ingenomen had op 15.8.1578, volgde de verovering van het kasteel van Valkenburg. Op 8.3.1579 opende hij de aanval op

Maastricht zelf. De verdedigers van Maastricht waren even vastberaden als de aanvallers. Op 29 juni 1579 bezweek de uitgeputte stad, waarop drie dagen van plunderingen volgden en tal van burgers en soldaten het leven verloren.

Bij de tocht langs de Maas van Frederik Hendrik, werd op 23.8.1632 de stad Maastricht ingenomen, waarna op 6 september de stad Limbourg volgde en op 2.8.1634 het kasteel van Valkenburg. Deze laatste plaats echter werd weer spoedig verlaten, aangezien de Spanjaarden in het land van Overmaas waren teruggekeerd. Spanjaarden en Hollanders betwistten elkaar met het zwaard in de hand niet alleen elk kasteel of elk dorp, maar ook elk huis en elke plek grond.

Kerken en pastorieën werden beurtelings met predikant of pastoor bezet, al naar gelang de Hollanders en Spanjaarden meester waren van de plaats.

In 1635 brandde andermaal het grootste gedeelte van het klooster St. Gerlach af. De vrede van Munster, op 30.1.1648 gesloten, maakte weliswaar een einde aan de 80-jarige oorlog, maar voor onze streken betekende dit in feite een nog grotere verwarring.

De schrijver van dit boek probeert met behulp van een door hem gemaakt gedicht de sfeer te schetsen in Houthem in de nadagen van de 80-jarige oorlog.

"Staande aan het kloosterbos,
blik ik over dit wonderschone dal.
Stilte heerst, hoe vredig is dit al,
na een barre winter, die ontberingen bracht.
Het is voorjaar, nieuwe hoop doet herleven,
maar mogen velen dit nog eens beleven,
in deze krijg, die ons allen doet beven.
Laat ons volk toch trouw blijven en eensgezind,
bevrijd van Spaanse tyrannie, tweedracht en vervolgingszin.
Daar hoor ik in de verte een stille klank,
het timpen van het kloosterklokje, tot aller dank.
Moeizaam keert het landvolk huiswaarts,
de schemering breekt allengs aan.
Ziet, in de laagte tussen het geboomte,
wandelen de zusters in hun wit habijt.
Ook zij keren ingetogen en voldaan,
naar de beschutting van hun kloosterbestaan."

In 1661 werd van Staatse zijde de verwijdering bevolen van priesters en kloosters. Zij die hun godsdienst niet wilden verzaken, werden ontslagen.

De drossaard van Valkenburg publiceerde op 31 oktober 1665 een plakkaat, waarin stond dat diegenen die onder de bisschop van Münster dienst genomen hadden en terug wilden keren, gestraft zouden worden op "poene van stock".

In 1672 kwam Staats Valkenburg onder de heerschappij van de Fransen, in een tijd dat alom hongersnood en pest heerste.

Bij de belegering van de stad Maastricht in 1672 betaalde Houthem 2727 gulden, te voldoen in Franse valuta. Tevens moesten geleverd worden: 89 koeien en 460 bussels hooi.

Tongeren en Sittard werden in 1677 op barbaarse wijze geplunderd en gebrandschat. In Tongeren werden 515 huizen een prooi van de vlammen. Ook de prachtige toren van de hoofdkerk alsmede vier andere kerken ontkwamen hier niet aan. In de binnenstad van Sittard bleven slechts 68 huizen gespaard.

De bewoners van Houthem moesten inkwartieringen en fourageringen voor lief nemen.

Jan Eenmaal, halfwin op de hof van Strabach, moest op 26.4.1676 op order van de intendant Dumoiceau een kar bespannen met twee paarden en beladen met "kogels, lonten en polver" naar Herenthals rijden onder escorte van vier soldaten. Op 29 mei 1697 viel voor Houthem een inval van Brandenburgse troepen, komende van Meerssen, te noteren. De in totaal "38 artillerie paarden met voetvolk" moest inkwartiering en fourage verschaft worden. Hierover ontstond hooglopende ruzie tussen Jan Philippens en Winand Habets.

De schepen Jan Philippens moest zorgdragen voor de fouragering. Een uitgave van verteringen door hem gemaakt, laat zien waar hij voor moest zorgen:

- " 3.4.1697 heb ik een sauvegarde (vrijgeleide) bekomen ten koste van 5 gulden.
- 17.4.1697 heeft drossaard Wijnants mij naar Maastricht ontboden om een bespreking over de Brandenburgse troepen te Houthem. Op 20 april ben ik met Aart Weijers naar het land van Luik en Tienen geweest volgens order van den drossaard en goedvinden van den generaal-majoor, om de 24e april onze drie karren wederom terug te krijgen bij de dragonders.
- Op 13 juni omtrent 12 uur des nachts zijn de soldaten aan mijn huis gekomen om hout en haver te fourageren en ben ik in de nacht met zes soldaten naar Meerssen gegaan, vandaar naar Maastricht en Heugem bij het leger en kon in de morgen naar huis terugkeren.
- De officier lt. en anderen hebben bij mij nog brandewijn gedronken.
- De 21e oktober heeft de lt. voogd mij ingelicht over de marsch van deze troepen en moest bij quad (slecht) weer een paard nemen. De 24e verkreeg ik van de heer drossaard een brief over dezelfde marsch."

"De banck Houthem" moest op 6.3.1706 nogmaals een grote "quantityt stroy, hout en andere behoeftenis houdende rations van hoy en haver gedurende 12 daaghen volgens de nieuwe orders van de Heer Veldmaarschalk van Oudekerken aan zijn Armée op den Berg St. Pieter bij Maastricht" leveren.

Naar getuigen verklaarden, "heeft den Hertog van Marlborough uit het rijk naar de Maese wederom geremarcheert, is met zijn geheel bijhebbende Armée gepasseerd, is door een gedeelte der Banck Houthem naar Valkenburg, bij welke March de oogst hogelijck beschadigd is geworden.

Dat wel een derde deel deser Banck is geruineerd als wanneer hagelslagh en ongemeen onweder is gevolgd, intusschen de Banck door het leger van de Engelsche artillerie die op de letzte Juni 1705 in de Banck gecampeerd, hebben grote schade geleden. Deze bedraagd de somma van fl. 2280,- Maas-tricht's Cours.

Voor den bezetting was Limburg en de Lande van Overmaas van Brabant afgesneden."

De last van fourage en diensten bleef ook in volgende jaren aanhouden:
"Bevindingen van den schepen Adolf Croon.

- 8.11.1709 heb ik met Flippens en Aart Aarts haver geleverd op order van den ontvanger van Sleijpe.
- 10.11.1709 ben ik met Aart Aarts tot Berg geweest om den burgemeester te spreken over de karren en in den middag een luitenant met 40 soldaten zijn gekomen en hebben onze karren met paarden weggehaald.
- Op 9 april 1710 heb ik moeten rijden naar Heerlen en Heerlerheide en toen naar ten Essen, waar een bataljon Preussen zijn gepasseerd."

"Op 23.5.1748 verklaart Mathias Habets ontvangen te hebben van Lousberg te Maastricht f. 240,- om daarmede te betalen fourage aan den hogen generaal van de Franse Armée op de volgende lenen waarover hij ophelder is, te weten Caldenborghs, Geldrops, Anton Carrè en Servaes op de Poelsleen." Een andere negatieve factor vormde de voortdurende wisseling van militaire onderdelen. Hierin school het gevaar van overbrenging van ziekten en epidemieën. Meer dan eens werd ook de bevolking hiervan het slachtoffer. Dit kan min of meer visueel gemaakt worden door middel van de sterftcijfers. Een greep: in 1675 stierven 14 personen; in 1676/33; 1677/8; 1695/12; 1696/3; 1697/2; 1698/3; 1699/6 en 1700/4 ingezetenen van Houthem.

Paardenbezit anno 1660

Tussen de stukken die ik raadpleegde, trof ik ook een lijst aan waarop de eigenaren van en het aantal paarden dat zij bezaten werd vermeld.

Jan Cangen	2 paarden
Jacob van der Schuren	1 paard
Lambert Boshouwers	5 paarden
Peter van Aubel	1 paard
Reinier Pauwels	2 paarden
Winand Habets in Vroenhof	10 paarden
Drossaard Wijnants in Vroenhof	4 paarden
Jan Somers en Jan Cleuters	elk 1 paard
Willem Stassen in St. Gerlach	4 paarden
Michiel Lenaerts in St. Gerlach	1 paard
Adolf Croon in St. Gerlach	3 paarden
Aart Weijers	4 paarden
Jan Roebroecks	2 paarden
Antoon Stassen	3 paarden
Hendrik Cleuters	2 paarden
Jan Thomassen	3 paarden
Len. Smitsman	3 paarden
Jacob Sleyden	2 paarden
Gossen Sleyden	3 paarden

Lijst van inwoners

Voorts bevond zich onder genoemde archiefstukken een "Lijst van inwoners binst dese dorpe van Houthem. Anno 1665 3 Juni, getaxeerd." Deze lijst geeft een overzicht van het aantal gezinshoofden die bezit hadden in geld, land of vee. De geldbedragen werden gesteld in guldens, de landmeting resp. in bunder, grote roede en kleine roede:

Pasmans Jan, Leon.

Gerard	400,-			
Pieter	1000,-	land 6-2-1		
Walthauwers				
Andreas halfwin.				
Philippens Jan	1000,-	land 6-4-0	4 koeien	2 paarden
Caldenborgh Math.	1000,-	land 4-1-2	4 koeien	2 paarden
Haccourt Pieter	600,-	land 2-3-2	4 koeien	
Stassen Willem	600,-	land 4-1-3	5 koeien	2 paarden
Lenart Nicolas		land 1-3-0	1 koe	
Sleyen Jan	900,-	land 7-1-1	4 koeien	29 schapen
Engels Jan		land 0-2-3	2 koeien	
Meessen Jan	500,-	land 3-1-0	6 koeien	
Schroders Willem	850,-	land 4-1-3	3 koeien	1 paard
Croon Gerard	600,-	land 1-1-2	3 koeien	
Caldenborgh Frans	1100,-	land 7-2-0	6 koeien	2 paarden
Nelissen Lens	750,-	land 5-2-0	2 koeien	
Roebroecks Jan	500,-	land 2-2-0	2 koeien	1 paard
Habets		land 10-2-0	2 koeien	2 paarden
Clermont Nelis		land 1-3-0	3 koeien	
Knubben Mathias	500,-	land 4-3-1,5	6 koeien	2 paarden
Cleuters Hendrik		land 2-3-0	2 koeien	
Wijnants Goswin				
advocaat	10.000,-			
Van Brempt Thomas	4400,-			
Van Brempt juffr.	2500,-	hof Strabach		
Herman Laeven	400,-	land 4-2-2		en huis in Oud-Valkenburg

Dorpsvergadering anno 1691

Bijeenkomst op 10 augustus 1691 ten huize van drossaard Wijnants in Vroenhof. Aanwezig waren:

Willem Stassen	oud 71 jaar	Daniel Rosengracht	50 jaar
Jacob van der Schuren	64 jaar	Jan Geelkens	47 jaar
Anton Stassen	40 jaar	Lambert Janssen	43 jaar
Geurt Driessen	50 jaar	Reinier Sleijpen	36 jaar
Michel Lenarts	37 jaar	Jan Somers	27 jaar
Jan Joha	40 jaar	Giel Kanger	40 jaar
Len Smitsmans	40 jaar	Jan Kanger	50 jaar
Gossen Sleijpen	40 jaar	Reinier Paulussen	50 jaar
Marie Sleijpen		Aart Speessen	37 jaar
weduwe	36 jaar	Lem Kleijntien	30 jaar
Jan Thomassen	oud 38 jaar	Huib Plichtmans	60 jaar
Pieter van Aubel	60 jaar	Teun Ackermans	32 jaar

De aanwezigen werden in vier groepen verhoord en beëdigd. Opgetekend werden hun verklaringen omtrent hetgeen zij nog verschuldigd waren bij de schattheffer Croon overeenkomstig de lijst, opgemaakt tijdens de vergadering van 22 juli 1691 ten huize van burgemeester Winand Habets.

Vermelde personen moesten allen een kwitantie meebrengen om vast te stellen, wat inmiddels was voldaan van hun schuld aan de schepenbank en wat bij niet betaling geëxecuteerd kon worden. Het merendeel van de betrokkenen kon lezen noch schrijven. Er werd geklaagd over het feit dat niet voorgelezen werd hetgeen waarvoor zij ter accoordverklaring een kruisje moesten zetten en dat secretaris Jan Philippens zonder meer beweerde, dat ze maar moesten tekenen. Het ging om de zaak Aart Weijers. Er volgde rumoer en er werd geroepen: "tiche, tache" enz.

Van de 24 aanwezige personen konden er slechts 6 een handtekening plaatsen. Wellicht hadden zij onderwijs gevolgd. Het protocol van de vergadering werd ondertekend door: Jan Kangen, Willem en Anton Stassen, Jan Kleuters, Jacob van der Schuren en Daniel Rosengracht.

De Geulhemer "Brugge"

Zoals reeds eerder opgemerkt, vormde de Geul de grens met de heerlijkheid Berg. De verbinding met dit territorium kwam tot stand via bruggen over deze stroom. Vanaf de Landstraat kwam men via de Quadestraat (een kwade straat bij wateroverlast) aan de eerste overgang die in vroeger dagen niet breder was dan 4 voet. Ze was van hout en aan weerszijden voorzien van een houten leuning. Vervolgens bereikte men een tweede brug die de uiteindelijke grens met Berg markeerde. In een schrijven, dat gedateerd kan worden van rond 1560, lezen we nadere bijzonderheden over deze brug:

"De momber des heren in vergadering gekomen sijnde, dat die brugge over die Geul gebrocken soude sijn, die alle tijden ter reparatie heeft gestaan van het Cloester van St. Gerlach en van welke contrarie eigenste memorie ter werelt zij is. Daer nochtans moderne heer proost de brugge rest, weijert die sulks te vererven, niet sonder groot nadeel der gemeente en interesse van de eerw. edelen van St. Servaas, grondgever deser heerlijkheid, waarmede dient bewesen te worden ende om het sulks gevoeglijker in het werk te stellen, verzoekt hij de reparatie van voorste brugge bij proeve, dit oude bouwsel te vergroten en tot behoeve te protesteren interim van alle resten schade versoekende."

Naast de bruggen was er in Geulhem ook een waterdam in de Geul gelegd. Het klooster betrok van hier het water voor de vijvers. Op 29 mei 1675 is een akte opgemaakt tussen de partijen Agnes Hoen van Cartils, vrouwe van St. Gerlach, geassisteerd door de proost aan de ene en de gedeputeerden van de gemeenten van Houthem aan de andere zijde, waarin sprake was van deze dam of, zoals de tekst zegt, "van het waterdiep van de Geul, gelegen tuschen de weyde genaemd de Panhof en het Broeck". Vanaf deze plek werd het water in de vijvers van het klooster op peil gehouden.

Bruggetje over de Geul te Geulhem.

Grenzen, wegen en waterlopen

Het toezicht op de grensafbakeningen, de staat van de wegen, voetpaden en waterlopen gebeurde in vroeger dagen niet door een opzichter zoals heden ten dage, maar door controle door het bestuur. Daartoe schouwden schout en schepenen, hetzij gezamenlijk of als deputatie uit dit college, te voet of te paard, de grenzen, wegen en paden alsmede de waterlopen.

Voor dit schouwen gebruikte men vroeger de uitdrukking "beleyden". Dit "beleyden" vond jaarlijks, meestal in de maanden juni en juli, plaats. Het behoeft geen betoog, dat zij die in hun onderhoudsplicht in gebreke bleven, werden beboet. Er zijn verschillende processen-verbaal van het "beleyden" bewaard gebleven. Om u een indruk te geven van de gang van zaken, laat ik hier enkele passages volgen:

"Extract uit de Beleydenissen anno 8.6.1689:

Aangekomen sijnde tot aen de Coninxwinkelbrugge, alwaar wij gevonden hebben, deslefde gans af te weten, welcke brugge nochtans moet dienen om een lijk over te dragen.

Over sulcke concluderen ijder partheye in 8 boeten te weten Jan Herman Ovink in acht en de weduwe Bormans in acht ende daarenboven worden partijen gelast de brugge in behoorlijke staet te brengen binnen 14 dagen naer informatie deser op poene van 25 goutgulden."

In juli 1699 toen de burgemeesters Aart Weijers en Johan Philippens de "beleyding" hadden gedaan, vermeldde het register:

"In den eersten begost aen de tweede brugge, scheidende de limieten van Berghe en Houthem en aldaer gedronken een glas brandewijn. Na een half uur vandaer gegaen tot aen de smalle brugge, dewelke bevonden den opganck niet gemaekt, voorts aan den Heer Proost van het Convent St. Gerlach gelast promptelijk en zonder uitstel binnen den tijd van acht dagen een behoorlijken en bequamen opganck te doen maken op poene van drij dubbele boeten en bij foute vanden dat dese selve opganck tot hunne kosten sal worden voorsien, mitsgaders dat sij sullen hebben te repareren de uitvaert van de geul voor soo velen aangaet, soo ook gedaen in het jaar 1628.

De halfschijt van den selven wegh latende aan Michiel Lenarts het selve te doen. Op den Cruis Camp komende, bevonden over de erven van den Proost dat hij de weg geïncorporeert heeft met een nieuwe heg, dese hem gelast wordt af te kappen of uit te rukken en de weg te brengen in den vorigen staet in 3 mael 24 uren.

Item bevonden dat de Panhof van het Clooster op 3 à 4 plaetsen wilgen en ander hout het water haren cours belet en commanderen het klus te ruimen.

Item tegen het Cloosterbroch aldaar bevonden sloetgrach niet uitgeworpen te zijn, niettegenstaende de ordonnatie van voorgaende beleydenis gedaen, laten nochmals aen den Heer Proost inwendig acht dagen gedaen te hebben en de aerde te brengen in de strate om daarmede te hogen.

Jacob van der Schuren worde gelast den vloedgraaf te openen en op de weg tegen de erven van Lens Mulleners en Teun Ackermans eveneens den vloedgraaf te openen.

Aen de reijgenoten van de Cromme Steege naer behoren te snoeien, te zuiveren en de toegemaakte passage te openen, inwendig 12 dagen. Vandaer afgegaen door de pas naar de Molensteeg, bevonden dat de passage tusschen de erven van Cath. Coninx en Peter Duijckers was toegetuind. Tot den weg tegen de Waumebeemden gegaen en aldaar bevonden den wegh tegen de erven van den halve en mijnheer Wijnands niet gemaekt, in 8 dagen te maken."

In dit verband vermelden bewaard gebleven archiefstukken ook nog andere wetenswaardigheden. Zo was de zorg voor de beveiliging van akker, gewas en wild opgedragen aan de veldbodes. In hun "instructie" kunnen we lezen dat hen bevolen werd "alle geiten die in menigte aanwezig zijn te panden of overhoop te schieten". Varkens en schapen moesten gehoed worden, terwijl loslopende honden geknuppeld moeten worden met een stok van 70 cm. lengte en 4 cm. dik. Ook werd door proost van Cauwenbergh van St. Gerlach blijkens een schrijven van 2 april 1702 te kennen gegeven, dat de "Croddelsteeg" ruim 500 jaar ten dienste heeft gestaan van de dorpelingen.

Andermaal werd erop geattendeerd dat "den passage" met een behoorlijke "drink" (drenkplaats), in het bezit van het klooster, ten algemene nutte moest worden

aangewend. Van tijd tot tijd zou men er het water doorheen moeten leiden terwijl van nu af aan er de verplichting tot onderhoud "ten eeuwigen dage" op rustte. Voorts beval een ordonnantie van 1663 dat de straat, genoemd "het sterk look", gelegen tegen de erven van het convent aan, afgesloten diende te worden met een "vauwieren" (slagboom). Bij Math. Caldenborch "langs de linde naer de Geul" bleek de straat "te quat te zijn". Hem werd opgedragen deze met gruis en hout aan te vullen en zijn heg tot achter de bomen terug te plaatsen.

Onderwijs vanaf de 17e eeuw

Het onderwijs in het verleden kan nagenoeg op geen enkel onderdeel vergeleken worden met dat van tegenwoordig. De kinderen werden onderwezen in de woning van de schoolmeester, die in het algemeen ook nog de functie van koster uitoefende. Als schoollokaal diende meestal een afzonderlijk kamertje, dat hiervoor enigermate geschikt werd gemaakt. Pas tegen het einde van de 18e eeuw huurden de gemeenten een lokaal in een of andere herberg ten behoeve van het onderwijs. Aangezien het geen verplichting was kinderen onderwijs te laten volgen, kwam er in de 18e eeuw op grote schaal analfabetisme voor.

De eerste Houthemse schoolmeester, bekend uit een gegeven van 1660, droeg de naam Henssen(s).

In een akte van 20 januari 1694 deelden Jan Ringeland en Catharina Caris, weduwe van Lambert Ghijsen, mee dat ze in de plaats van Johan Ghijsen, zoon van Catharina voornoemd, als substituut schoolmeester voor de bank Houthem voor de tijd van vier jaar Jan Snackers hadden aangenomen. Zijn taakomschrijving luidde: "de jeugd en al diegenen die leergierig zijn behoorlijk te onderwijzen en te leren lezen en schrijven, conform het schoolreglement van de staat". Als tegenprestatie beloofden ze Jan Snackers iedere maand 9 gulden te betalen. Bovendien werd hij voorzien van spijs en drank alsmede van onderdak in het huis van Catharina "ingående heden ende zal voleindigen als de school cesseert" (ophoudt).

Een notariële akte, gepasseerd voor Gielhelmus Philippens, van 15 oktober 1737, waarbij getuigden Peter Philippens, schepen en burger van de stad Maastricht en Gidio Pijll, schoolmeester, geeft ons het bericht dat het schoollokaal gelegen was in Strabeek en wel het laatste huis in de Klaterstraat (momenteel Frijs). Dit huis met moestuin en schuur, eigendom van Jan Sleijpen, gehuwd met Maria Catharina Schrooders en wonende in Walem, werd verhuurd aan G. Pijll, schoolmeester en voorlezer, voor de tijd van 12 jaar, tegen een prijs van 8 pattacons jaarlijks. Onder de verdere condities werd bepaald dat de huurder vooraf de kamer in twee gedeelten moest splitsen, twee planken aan de zoldervensters aanbrengen, de voordeur van een goed slot voorzien, een glazen ruitje in de school aan de straatzijde plaatsen en de schoorsteen enige voeten hoger optrekken. Voorts zou de huurder vrije toegang hebben over de hof van Jan en Willem Schrooders, alsmede vrijelijk kunnen beschikken over de put aldaar. Hij nam verder de verplichting op zich een muur te laten metselen langs de Klaterstraat met aan de straatzijde een "vauwieren" met een planken deur "alles in behoorlijken staet".

Dat de schoolmeester in die tijd ook al moeilijkheden had met ouders die hun kinderen naar een "vreemde" school zonden, blijkt uit het volgende. In een schrijven van 7 februari 1741 aan de lt. voogd en schepenen van de bank Houthem beklaagde schoolmeester G. Pijl zich over het feit dat de "ouders van Jan Wijler, den decker Sleijpen, Jan Pricker, roomsch-koster ende Jan Somers" hun kinderen naar de school in Berg zonden. Hij verzocht de lt. voogd en schepenen er zorg voor te dragen, dat deze kinderen wederom de school van Houthem zouden bezoeken. Op 13 februari 1741 werden de ouders door de schepenbank "daertoe geinsinueert" (gerechtelijk aangezegd). Men beriep zich hierbij op het schoolreglement; bij niet nakoming zou een boete volgen.

In 1744 werd een huis gehuurd door Mathias Reijnders, schoolmeester, gelegen aan de Landstraat naast de hoeve, met herberg en schoollokaal, "achterwaarts grenzend" aan het klooster (thans de Allee). De woning was in bezit van Cornelis Pirongs en werd verhuurd voor 8 "rixdaelders" per jaar onder de condities dat voor de opgang een poortje moest worden gehangen, de gang breder en hoger, twee vensters naar de mesthof, een klink op de keukendeur moest worden gemaakt en het achterkamertje op zolder gedicht moest worden met leem. Voorts diende men het huis "rondom te clenen" (lemen wanden te dichten). Mathias Reijnders verdiende in 1746 fl. 25- per jaar.

In een akte van 8 februari 1760 gaf Frans Kreuger als voorlezer, koster en schoolmeester te kennen, dat hij voor het geven van les aan de armlastige kinderen Jos an Anton Aelfers, Gerard Kroie en Jan Theunissen in de "Vuurmaand" verdiend had 4 gulden en 15 stuivers. Deze Frans Kreuger was protestant. Hij was gehuwd met Judith Croon, geboren in Houthem, weduwe van goudsmid Nicolaas Bond in Dordrecht, waar zij gewoond had.

Anno 1796 was in Houthem J.G. Wateler, oud 36 jaar, schoolmeester. Les werd gegeven in de hoeve met herberg van Theunissen. Deze was gelegen aan de zuidkant van de straat waar thans de Allee toegang geeft tot het kasteel. Ook de schoolmeesters Jaspers en Crolla gaven hier nog les. In later jaren is deze hoeve annex school afgebroken.

De kasteelheer A. Corneli, burgemeester van Houthem, liet in de Onderste Straat een nieuw schoollokaal met onderwijzerswoning bouwen. Dit gebouw werd naast de kapelanie gesitueerd. Leon Crolla was ook hier nog werkzaam. Hij gaf evenwel in 1847 te kennen, dat hij zijn betrekking als onderwijzer opzegde. Zijn tractement beliep het bedrag van 400 gulden per jaar. Deze som kon met moeite door de gemeente, die noodlijdend was, bijeen gebracht worden. In genoemd jaar waren de middelen niet toereikend om zijn salaris uit te betalen. Men moest derhalve een beroep doen op rijk en provincie. De ouders moesten voor iedere leerling dertig cent schoolgeld betalen, doch er waren er velen die dit niet konden opbrengen.

Op 13 april 1880 werd een aanbesteding voor een nieuw schoolgebouw met onderwijzerswoning gehouden. Het werd gegund aan Simon Boshouwers in Limmel voor f. 11.990,-. Het was een tweeklassig lokaal, zonder verdieping, gelegen aan de Provinciale Weg. Hoofd van de school was toen Willem Maas, die deze functie tot 1903 zou blijven vervullen. De oude school aan de Onderste Straat werd in 1881 verbouwd voor f. 460,- door A. Honnée en verpacht aan Jos Duijckers voor de prijs van f. 140,- per jaar. Parterre was in één lokaal de gemeentelijke administratie gehuisvest. Begin 1900 werd dit pand andermaal verbouwd.

Naast de reeds vermelde onderwijzers waren, voor zover bekend, nog in het onderwijs aangesteld:

1877 februari 2 - Jan Hubert Sleijpen als hulp

1879 augustus 25 - Arnold ten Breul uit Hilversum

1879 oktober 30 - Andreas Spronck. Hij was de vader van de latere professor Spronck in Utrecht

1881 februari 16 - Maria Martens. Ze gaf breiles tegen een jaarlijkse vergoeding van f. 78,-.

1884 maart 4 - Charles Willems, kwekeling

1885 maart 1 - Louis Petri, kwekeling

1886 april 7 - Martin Steijns, kwekeling

1887 augustus 28 - Willem Otten, onderwijzer

1888 maart 3 - Hendrik Jan Nijsten, kwekeling

1889 maart 7 - Stephen August van de Weijer, kwekeling

1894 juni 7 - Theodoor Delissen, later hoofd.

Schoolieugd ± 1880

Het Ravensbos en het landgoed "Holswick"

Luchtfoto "Holswick"

Het Ravensbos, in 1439 300 bunder groot, was domeingoed. De proosdij van Meerssen bezat in 1441 een groot heideveld, groot 100 bunder, gelegen achter dit bos, zich uitstrekkend van Meerssen tot Haasdal.

Een onderdeel van dit bos was het Proostbos (Ronde Bos) en het Nonnenbos (Kloosterbos). De eikebomen mochten alleen gekapt worden met toestemming van de overheid. Zelfs het klooster van St. Gerlach moest hiertoe een aanvraag indienen bij het hof van Brabant in Brussel.

De soevereiniteit van dit Ravensbos kwam in 1668 in het geding op de conferentie van Aken, waar een verdeling werd toegepast. Het gehele bos werd op 7 augustus opgemeten en verdeeld.

Deel A, gelegen van Raar naar St. Gerlach, kwam aan de Republiek der Verenigde Nederlanden en deel B, uitstrekkend naar Arensgenhout, het beste deel, kwam aan de koning van Spanje. De opbrengst van dit deel was fl. 25.000-.

In 1646 waren drie boswachters aangesteld: Jan Widdershoven, Frans Caldenborch en Jan Frissen.

Zij die de eed hadden afgelegd als boswachters waren o.m.

1720 Jan Crombach.

1757 Lodewijk Koch.

1761 Jan Lambrecht, tevens jager van het klooster.

1765 Peter Camps.

Een deel van het Ravensbos werd in 1769 gekocht voor fl. 44.000- door de volgende personen: Adrien Louis Pelerin en de hoogerwaardhe heer Johan van Dijck, rustend predikant van de Nederlands Gereformeerde Gemeente in Maastricht.

In 1712 was de heer Jan Collard, oud-diaken, eigenaar van dit bos. Een kleine behuizing met een schaapsstal moet er toen aanwezig geweest zijn.

A.L. Pelerin, geboren in Maastricht 10.11.1738, zoon van Dr. A. Pelerin en Margareta Bénion uit Leiden, trouwde 15.9.1765 A.E.C. Collard.

Hij was schepen van Maastricht 1762-76 en lt.voogd van Valkenburg; overleed in Houthem 5.5.1804.

In 1776 liet hij het landgoed "Holswick" bouwen. De mergelbouwsteen betrok hij uit de groeve in het Ravensbos. De bouw sloot aan op een reeds bestaand gebouw. Hun kinderen waren:

Charles Louis, geboren in Maastricht, tr. 23.4.1812 barones Auguste Elise Forstner de Dambenoy. Zij overleed in Houthem op 20 mei 1839.

Hij was lt.kolonel van de Kon. Marechaussee en bewoonde het landgoed "Mon Refuge" in Vroenhof.

René Alex. Louis, geb. 21.2.1813, tr. 6.9.1845 Maria de Copes van Hasselt. Hij was lt.kolonel der cavalerie in Den Haag. Twee van zijn kinderen waren:

August Anne

Frederike Louise Adrienne.

Henriette tr. Edmond Loisel, zoon van Bertrand en Hubertine Nahuijs.

De familie Loisel was ook eigenaar van het kasteel Den Halder.

Bertrand Loisel begon in 1819 met de bouw van een kruitfabriek, met de pompeuse naam "Prins Hendrik der Nederlanden". Deze was gelegen aan de Geul in de Plenkert en was geheel ommuurd (nu brouwerij De Leeuw).

Zijn weduwe en haar zoon Edmond hebben dit bedrijf voortgezet tot 1851. Opzichter was Karel Brouns uit Klimmen. De weduwe Loisel wilde ook nog de mergelgroeve in het Ravensbos exploiteren, maar kreeg hiervoor geen toestemming van de gemeente, aangezien de groeve al tientallen jaren ingestort was en derhalve niet veilig genoeg.

"Holswick" kreeg in 1894 een her- en bijbouw van huis en stallingen.

Het landgoed met de hoeve kwam in bezit van jhr.mr. Christiaan Rendorp, kantonrechter in Gulpen en Maastricht.

Hij was gehuwd in 1871 met A.F.C. Loisel en sloot in 1903 een tweede huwelijk met Frederike Louise Adrienne Pelerin, dochter van René Alex. Pelerin.

Jhr.mr. Rendorp verkocht in 1917 "Holswick" met 150 ha. bos en akkers aan graaf Arthur de Marchant et d'Ansembourg voor fl. 250.000-.

Na zijn overlijden in 1925 kreeg in 1926 graaf Leopold A.A.J.H.M. de Marchant et d'Ansembourg, geboren 18.10.1899 op kasteel Neubourg, deze bezitting. Hij was gehuwd met Maria Thérèse J.L.Fr.W.F.F.A.J.J.P.H. barones Bouselager. Zij bewoonden huize "Holswick" van 1930-1937, waarna aan de rand van het bos een nieuwe woning betrokken werd.

Graaf Leopold overleed op 9 november 1981.

Huize "Holswick" werd april 1940 verhuurd aan mevr. Nicolaers, weduwe van wijlen advocaat Dautzenberg uit Voerendaal. Enige jaren daarna huwde zij de arts Jan de Wolf. Hij overleed 4 mei 1972, diep betreurd door de gemeenschap van Houthem, waar hij o.m. voorzitter was van de fanfare St. Gerlach. Zijn echtgenote, een charmante verschijning, was maatschappelijk zeer actief. Zij was o.m. beschermvrouwe van de brassband in Houthem. Zij overleed op 3 oktober 1982.

De erven Dautzenberg-Nicolaers kochten in 1972 dit landhuis. De aangrenzende hoeve was reeds in 1966 gekocht door de heer Pieter Joseph Willems, afkomstig uit

Elsloo, gehuwd met Josephina Maria Moulen. Zij exploiteerden de hōeve na het vertrek van de familie L. Brands.

In 1983 werd door de heer P.J. Willems ook het landhuis gekocht.

Tegen de schuurpoort is de volgende spreuk aangebracht, volgens overlevering gemaakt door een schaapsherder in 1796.

Dit huis en hof en den
helen Ravensbosch en noch
veel meer hoort toe aan deze
heer en hi is wel bekend, hi
is Vaeder van het landt,
daertoe is hi bekwam en
heer Pilrin is denen naem.

Op de sluitsteen: God gaf aan het huis den segen en den heer den dank.

Het Kloosterbos in Houthem en het Hekerbos bij Hulsberg waren eigendom van het klooster St. Gerlach.

Uit het privilegium van het klooster in 1594 blijkt, dat zij in dat jaar "een zeker copie authentiek" en oude brieven van wijlen Diederick, heer van Valkenburg, hadden, waarin op 13 mei 1241 de verkoping vermeld werd van een zeker bos, genaamd het Voorbos van Houthem.

De volgende inwoners van Houthem waren in 1698 werkzaam voor proost van der Steijn van het klooster St. Gerlach, ten behoeve van de opbouw van het kasteel of huis Neerharen: Hendrik Theunissen, metselaar, kreeg 25 pattacons jaarlijks buiten kost en drank; Willem Philippi, gehuwd met Maria Last, was gardenier; Jan Somers, paardenknecht, kapte eiken bomen in het Hekerbos en bracht ze naar Neerharen tegen kost en drank, en Jan Alofs, timmerman, hielp in Neerharen bouwen. Willem Houben kapte in het Kloosterbos 4 eiken, waarvan hij kepers en latten zaagde en in het Hekerbos kapte hij 6 eiken.

Frans Odekerken verklaarde dat een groot aantal eiken bomen, balken en planken en dergelijke door andere "luijden" van het klooster naar Voelwammes aan de Maas zijn gebracht en vandaar door de halfwin van de proost naar Neerharen voor het bouwen van een huis of kasteel Neerharen.

Heiligers uit Weert (Meerssen), als brouwer in dienst van het klooster, moest van de proost karren bier opladen voor Neerharen.

Evenals in 1572 leverde dit bos ook in 1723 de benodigde schansen op voor de verdediging van de stad Maastricht.

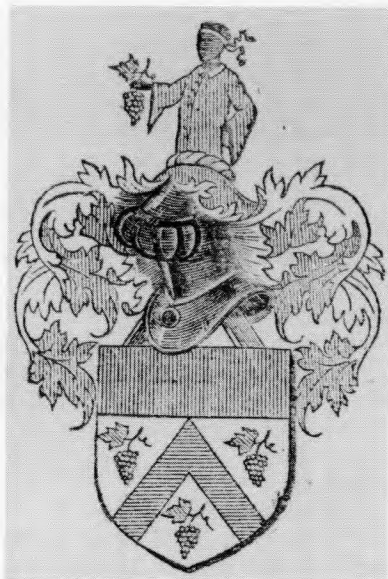
Een opmerkelijk document, waarover tot dusverre geen nadere gegevens bekend zijn, handelt over het gasthuis van het stadje Valkenburg. "Op 17 juli 1663 is het noodzakelijk, dat men zal moeten komen tot wederopbouw van een nieuw gasthuis. In de banck gelegen is een zeker huisje in de Ravensbos, hetwelk voordien bewoond was door een zekere heremijt, dit zeker hetzelfde verlaten heeft en dientengevolge alles beschadigd en van alles gestolen werd en het volk geattendeerd wordt tot wederopbouw van een ander gasthuis. Zo is goed gevonden, dat hetzelfde huisje te dien einde zal worden afgebroken."

Luchtfoto van landgoed "De Heek".

Wijnants

Hoofdstuk IV

Huize Gurtsenich Houthem

De afkomst van dit geslacht is onduidelijk.

In 1445 stond Jan Wijnants bekend als leenman en burgemeester van Valkenburg (1460-1464). Tevens als schildknaap onder Wijnand van Cortenbach, voogd van Valkenburg (25.5.1452).

Hendrik Wijnants leefde in 1454. Merten Wijnants had land in Vroenhof in 1597. Met Goswin Wijnants, licentiaat in de rechten, en zijn zusters Maria en Catharina, alsmede hun broer Arnold, pastoor in Houthem in 1632, begon hun opvolging. Goswin huwde op 22 oktober 1623 met Anna, dochter van de leenman Lambert Alarts en Maria van Oost. Zij huwden in de parochiekerk St. Martinus. De Vroenhof "maison de plaisance" was hun bezit.

Hun kinderen waren:

Koenraad, doctor in de theologie en deken van Furne.

Goswin II, die volgt A

Gerard, lic. in de rechten. Griffier in Valkenburg + 2.9.1676.

Nicolaas, drossaard in Berlaar. Gehuwd in Valkenburg met M. Smid.

Arnold, geboren 8.10.1636, lic. in de rechten. Pensionaris van de Staten van Limburg. Drossaard van Valkenburg 27.5.1677. Kanselier van Brabant 22.5.1677. Begraven in Houthem 21.2.1716.

Jacobus, gedoopt 15.8.1639.

Guilhaume, gedoopt 20.10.1642.

Maria, ongehuwd, stierf in Houthem 23.1.1654.

Hun grafsteen is herplaatst in de verbouwde St. Martinuskerk.

Het bezit van Goswin Wijnants werd in 1665 getaxeerd op 10.000 gulden.

A. Goswin II Wijnants, geboren in Oud-Valkenburg 22.3.1626, was lic. in de rechten en raadsheer bij de Hoge Raad van Brabant in 1668, stierf 4.1.1689. Gehuwd met Anna van Veen.

Hun kinderen waren:

Petronella, geboren in Brussel 21.7.1660, ongehuwd.

Goswin III, die volgt B.

Petronella Maria, geboren in Brussel 29.10.1663. Gehuwd in Houthem 16.8.1682 met Paul Graven, hoogdrossaard in Valkenburg 1696, kanselier van Brabant en van de Rekenkamer.

Ernest Ignace, geboren 24.1.1666, begraven in Houthem 3.1.1687.

Susanne Catharina, geboren in Brussel 22.3.1668 en begraven in Mechelen 26.8.1743. Gehuwd 23.4.1691 met seigneur J.Ch. Snoye van d'Oirzele, burgemeester van Mechelen.

Elisabeth, begraven in Maastricht 1.2.1716.

Arnold Hyacinth, heer van Tweebergen, Mechelen, Grimey en Gladbeek. Hoogproost van St. Servaas. Geboren in Brussel 24.3.1671, gestorven 1733.

Anna Thérèse, geboren 21.12.1672.

Barbara Rose, geboren 25.8.1675.

Guilhaume, geboren 27.6.1678.

B. Goswin III, gedoopt 20.10.1661, was een van de kundigste rechtsgeleerden van zijn tijd. Lid van den Hoge Raad van Brabant, Keizer Karel VI benoemde hem tot geheimraad. In 1721, toen hij raadsheer en president van de Hoge Raad van Vlaanderen was, kreeg hij de titel van burggraaf en ridder voor zijn kinderen en afstammelingen.

Hij was gehuwd met Christine-Maria van den Broeck; hij stierf in Wenen in 1732.

Hij heeft verschillende werken uitgegeven, die zich in de bibliotheek in Gent en Brussel bevinden. Hij had tien kinderen.

Burggraaf de Wijnants huwde in Brussel in de St. Gudule 31.10.1690 met Christine-Maria van den Broeck, geboren in Brussel 23.9.1667 en aldaar begraven 19.12.1746.

Hun kinderen waren:

Pierre Melchior Henri, die volgt C.

Arnold, 30.11.1693 - 29.8.1750, kanunnik van de St. Gudule.

Goswin Hyacinth, 16.9.1695 - 3.2.1726, lic. in de rechten.

Petronella, geboren 20.4.1697, religieuse in Wenen.

Henri Guillaume, graaf de Wijnants, heer van Lonchamps, geboren 27.12.1698, procureur-generaal van de Staten van Brabant, gestorven 16.11.1762, ongehuwd.

Jean Guill, 21.7.1701-6.7.1738.

Jean Erneste, 1.5.1703-30.6.1703.

Maria Adrienne, 5.7.1704 - 18.8.1747, ongehuwd.

Albertine Isabelle, 9.10.1706-9.1.1782, gehuwd 16.10.1739 met Patrice Franciscus Mac-Nenij, graaf de Nenij, ridder in de orde van St. Etienne van Hongarije.

Gerard Norbert Hyacinth, 10.8.1710-27.5.1717.

C. Pierre Melchior Henri, burggraaf de Wijnants, 6.1.1691 - 18.2.1727, procureur-generaal van de Souvereine Staten van Brabant. Hij huwde in de St. Gudule 20.9.1724 Catharina Pangaert. Zijn weduwe trouwde 1743 met Goswin van den Broeck, ridder en griffier van het Hof van Brabant.

Huize Gurtsenich

De hoogdrossaard Paul Graven, gehuwd met Petronella Maria, dochter van Goswin Wijnants, woonde in Maastricht aan het Vrijthof. Hij was zeer welgesteld en had bezittingen in Houthem, Maastricht en Brussel.

In 1710 was er scheiding en deling tussen de weduwe van wijlen P. Graven en de Wijnants.

Haar broer Arnold Hyacinth Wijnants, heer van Tweebergen, Mechelen enz. bewoonde het ouderlijk goed in Houthem. Hij bezat eveneens in eigendom het kasteel op de Meisberg met de Hulsthoeve in Maasmechelen, verkocht op 7.8.1723. In 1728 compareerden burggraaf Goswin de Wijnants, de hoogproost Arnold Hyacinth Wijnants, de douairière Catharina de Wijnants van wijlen graaf d'Orseil en de erven Charles en Jean Ernest Graven, beiden kanunniken, Isabella, hun zuster en Daniel Walter Graven, luitenant, allen erfgenamen van wijlen Isabella van Veen en Arnold Wijnants.

In 1730 volgde scheiding en deling in twee delen. Te weten een helft-voor de hoogproost. De andere helft voor de erven Graven. In de deling vielen:

huis en hof 17 grote roeden in Vroenhof, item de pachthof in Strabeek met 6 grote roeden, gesteld op fl. 4252-, landerijen 26 bunder fl. 11392-, leengoederen in Vroenhof 19 bunder fl. 8371- en landgoederen in Brabant fl. 7296-.

Isabella, geboren 20.2.1689, dochter van Paul Graven en Petronella Maria Wijnants, kreeg huize Gurtsenich met de daarbij behorende hoeven, de Houthemer- en de Strabekerhof. Zij was liefdadig en zeer gezien in Houthem. Ongehuwd stierf zij op 8 september 1771. De plechtige uitvaartdienst, met talrijke genodigden, gebeurde in het kerkje St. Martinus in Vroenhof, waarna zij in de St. Nicolaaskerk in Maastricht werd bijgezet.

Op 14 en 18 december 1771 werd in de Maastrichtse Gazette de verkoop van het huis met inboedel aangeboden.

Het huis met plaats en twee hopenhoven, groot 1-1-5 bunder, werden gekocht door Frans Johan van der Vrecken voor fl. 6050-.

Frans Johan van der Vrecken, oud-schepen van Maastricht, aldaar geboren 27.8.1746, overleden in Houthem 6.11.1833, zoon van Petrus Mathias van der Vrecken en Isabella Joanna Suijskens, schepen van Maastricht en secretaris van het kapittel van St. Servaas, huwde Maria Elise Lenaerts, geboren 2.10.1737, overleden 10.5.1806. Inwonend: Jeanne Ursula van der Vrecken, geboren 1732.

Hun kinderen waren:

Ghislaine Johan Alex, tr. M.H. Kerens.

Celine

Isabella tr. Guilh. Roosen (1)

Paulus Mathias tr. 22.7.1807 Marie Ant. Leonc. Delwarde.

Paulus van der Vrecken was graaf van het paleis van Lateranen in 1814 en commandeur in de orde van St. Gregorius de Grote.

Hij volbracht zijn studie aan de hogeschool in Leuven, waarna hij naar Rome vertrok, waar hij het licentiaat in beide rechten behaalde. Zeer in aanzien aldaar, keerde hij weer naar zijn vaderland terug.

Op verzoek van de in ballingschap verkerende paus aanvaarde hij de belangrijke en gevaarvolle opdracht brieven van de paus te overhandigen aan de keizer van Oostenrijk in Wenen. Terwijl de onverschrokken afgezant Duitsland doorreisde, brak de oorlog tussen Frankrijk en Oostenrijk uit. Ondanks vele moeilijkheden op zijn heen- en terugreis, slaagde zijn opdracht.

In Houthem leefde hij nog rustig en vreedzaam op zijn landgoed, dat hij in 1815 geheel liet verbouwen.

Van Paus Pius VII ontving hij een vorstelijk geschenk: bovendien werd hij verheven tot Romeins graaf.

Bijna alle kardinalen in die tijd waren zijn vrienden en de bisschoppen van Nederland en België waardeerden hem ten zeerste. De grote Van Bommel, bisschop van Luik, logeerde dagenlang op zijn landgoed. Op de dag van zijn begrafenis, na zijn overlijden op 25 maart 1868, verscheen nog onverwacht de bisschop van Roermond. (2)

Door vererving kwam het landgoed in handen van Emile Nève, professor in Leuven, geboren in Lille 12.4.1819, zoon van August J.J. Nève, geboren in Ath. 2.4.1781 en Maria Rosalie Delwarde, gehuwd met Jeanne Collard, geboren in Susteren 20.4.1827.

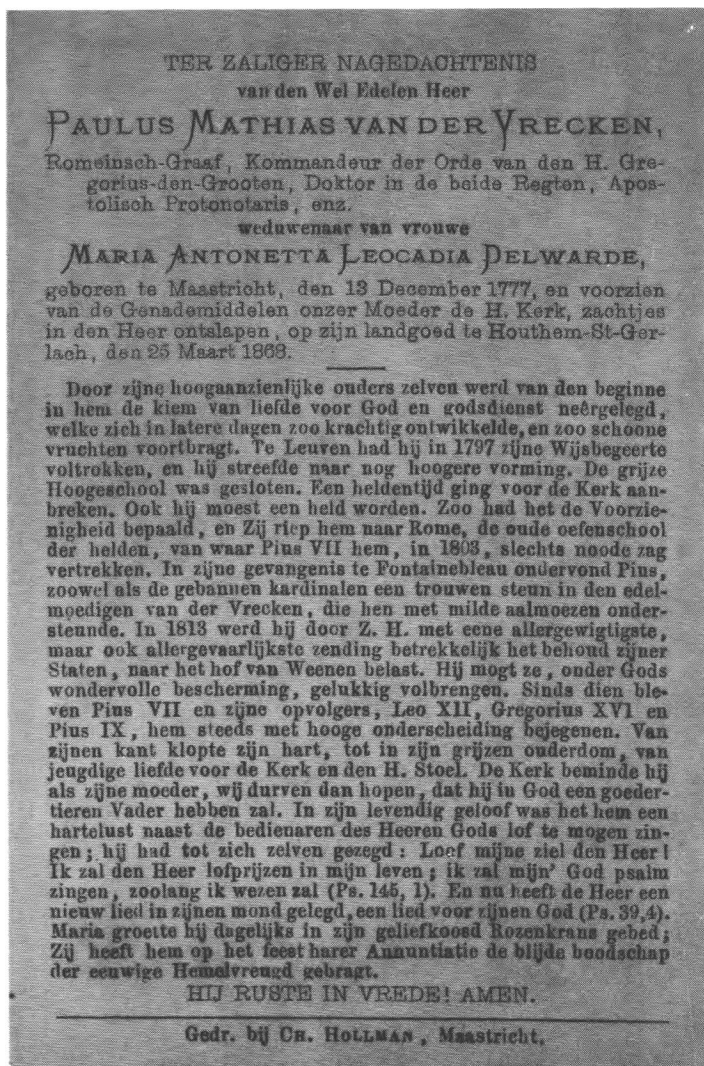
Als gezelschapsdame woonde bij hen de dochter van de ontvanger Isaac. Collard. Zij ging tot het katholieke geloof over.

De zoon dr. Paul August Nève, geboren in Maastricht 11.3.1864, overleden in Houthem 1.1.1948, was gehuwd met Aleide S.J. Kerksen. Zij kregen twee kinderen

P. van der Vrecken

Met het vertrek uit Houthem van de familie Nève kwam een einde aan een lange reeks Houthemse patriciërs

Bidprentje Paul van der Vrecken.

(1) Hun zoon Mr. Eugène Victor, trouwde 4.11.1798 Marian, dochter van Mathias de Sauveur en Maria Philippina Elise Banens, mede-eigenares van kasteel Retersbeek.

(2) Publications 1932 p. 89-146 door Paul Verhagen.

Nalatenschap van Isabella Graven in Houthem op haar sterfdag in 1771

"Koper in de keuken:

een koper spoelbak
een koper distilleerketel
twee roodkoper caserollen met deksel
twee tourtepannen met deksel koper
een koperen braadpan
vier koperen marmiten met deksels
zes koperen caserollen groot en klein
een koper waterketel en pan
een koperen soeplepel en drie schuimlepels
twee koperen chocoladepotten met deksels
een koperen reijsstove
twee koperen blakers en twee lichten
drie koperen theepotten
een koperen revê, een dito rijbaar, 1 lamp
twee koperen koffiemolens
twee koperen mortieren met stamper
een koperen rijstschotel
een koperen keteltje
een koperen wijnpomp

Tin in de keuken:

6 dozijn fijn tinnen telloren
1 dozijn fourchetten
1 dozijn grote schotels
2 lampetkannen met schotels
4 kamerpotten
4 lichters
1 theeketel
3 bekers en kannen
1 spoelbak om glazen te spoelen
1 theepot, peperbus, zoutvat, lamp, spoelbak

Zilverwerk: waarde fl. 461-11-3:

een caffépot, gewicht 15 ons
een melkkan, gewicht 6 ons
een theepot, gewicht 6 ons
een fles met korf, gewicht 6 ons
twee schalen, gewicht 20 ons
een mergtrekker
drie schalen om vogels te braden
elk 12 lepels en vorken. (Waren bestemd voor raadsheer Snoije)
elk 6 lepels en vorken. (Waren bestemd voor de eerw. heer Hyacinth de Wiinants)
12 soeplepels met zilver stelen en
12 soeplepels met porselein stelen. (Waren voor haar broer Arnold Gerard Graven)
2 soeplepels en een theeketel met voet."

Verder meubilair, schilderijen, kleren etc.

Opname der goederen van wijlen mevr. Marie Petronella Graven, geboren de Wijnants, in het huis aan het Vrijthof in Maastricht.
In bijzijn van Arnold Hyacinth de Wijnants, lic. en kanunnik. en Arnold de Wijnants, drossaard in Valkenburg.

Bij de hele inboedel, meubilair, gordijnen, kleren enz. bevonden zich:

"7 grote schotels van Engels tin wegende	55 pond
10 assietten van Engels tin wegende	26 pond
4 assietten van Engels tin wegende	7 pond
4 schotels van Engels tin wegende	30 pond
4 grote waterpotten van Engels tin wegende	11 pond
4 kleine waterpotten van Engels tin wegende	9 pond
4 assietten	5 pond
48 stuks teljoren (eetborden)	68 pond
72 stuks teljoren (eetborden)	78 pond

Veel huisraad in koper

1 stel lampetkan en schotel van zilver

1 kamdoos van zilver

4 poederdozen van zilver

3 kandelaars van zilver

1 presenteerblad van zilver

1 mosterdpot en peperdoos van zilver

1 kom met 6 zoutvaten van zilver

12 lepels en 12 fourchetten met wapen erop, van zilver

2 bloempotten van zilver

1 borstelbeslag van zilver

1 lepels en 11 fourchetten zonder wapen, van zilver

6 kofielepels van zilver."

Alle "gewichten aan silver bevonden bij den Silversmit L. Erminst ad 513 onzen".

Voorts:

6 geschilderde portretten van de familie Graven:

verder schilderijen van: de geboorte van Venus, H. Familie, Lucretia, Bactus.

"1 behangsel bestaande uit 5 stukken op linnen bedrukt, voorstellende een grote manspersoon representerende de vijf sacramenten.

1 goud leerbehangsel omtrent 150 bladeren."

Op de stenen zolder lagen opgeslagen tientallen vaten granen.

Veel juwelen en schilderijen.

Talrijke landerijen, hoeven waarvan twee in Houthem, 50 uitstaande vorderingen aan geld. In Maastricht 10 huizen.

Advertentie in de Maastrichtse Gazette 18.12.1771, de verkoop van het huis, land en weiden.

Item opdracht voor publieke verkoop van alle meubilair in het sterfhuus.

Het huis en de weiden werden gekocht door v.d. Vrecken voor fl. 6050-.
 Meubilair verkocht, opbrengst fl. 2463-. Veldvruchten gewaardeerd voor:
 Prijs een vat rogge fl. 2- per vat (vat is 20 kg.) voorraad 21 vaten
 Prijs een vat haver fl. 1- per vat (vat is 12 kg.) " 85 vaten
 Prijs een vat bonen fl. 2- per vat " 20 vaten
 Prijs een vat gerst/wicken fl. 2- per vat " 66 vaten
 Prijs een vat erwten fl. 4- per vat " 7 vaten
 Huur voor Dirik Somers fl. 60- jaarlijks.
 Huur voor Anna Knols fl. 36- jaarlijks.

Haar vriendin jkvw. Cath. de Quade was de zuster van landsontvanger "Lemke de Quade" 1770.

Willem de Quade was lt. drossaard van Valkenburg in 1702.

Voor haar zielerust: 207 H. Missen voor fl. 103-10-; 68 H. Missen voor f. 34-.

Een fluwelen tabbaard werd aan de H. Jacobskerk in Maastricht geschonken.

Voor de armen werden 24 vaten tarwe gegeven om er brood van te bakken.

Onkosten voor de uitvaartdienst van jonkvrouwe Isabelle Graven.

"Voor het beste kleed met de zilveren cronen	fl. 16-
Voor het bekleden van de grote altaar	1-10
Voor het bekleden van de banken	1-0-
Voor het bekleden van de vier luchters	0-15
Een grote sleepmantel	0-10
Een kleine sleepmantel	0-10
12 effe mantels	1-16
Voor de zwarte rock, camisol en broek voor de jonge heer	0-10
2 sleepsluiers en het lint	0-10
2 hoeden	0-10
84 ellen baij voor het bekleden van het koor	2-2-
Voor het tweede kleed kronen, voor zes weken, ieder dag	21-0
70 elle witte baij voor het bekleden van de tombe elke dag voor zes weken	31-0
29 mantels voor de zes zondagen en de zeswekendienst	4-7
3 paar fijne cabaret leren handschoenen	3-0
32 elle crep	7-4
7 elle fijnwit zijde lint	1-8
5 stuks spangen en nagels	0-5
30 witte altaar kaarsen 35 pond	51-10
4 baer kaarsen 16 pond	28-0-
12 flambouwen 34 pond	60-1-

Het Riddergoed Strabach

Hoofdstuk V

Strabeek, ook wel genoemd Strabach, Stroebeek, Strasborch, is een van de vier gehuchten van Houthem.

Sedert onheugelijke tijden was er hier al een kleine woonkern, gelegen aan de Klaterstraat en de Landstraat, met de uitgestrekte beemden ten zuiden van de weg en aan de noordkant het Ravensbos. Van dit eens zo rijke bosgebied, waar de Romeinen een nederzetting hadden, is niet veel meer over.

In de 14e eeuw was er in Strabeek een grote hoeve. Arnold van Berghe trok hieruit zijn inkomsten en vermaakte in een testament op 30 juli 1331 een jaarrente van 5 ad 6 vaten rogge aan het klooster van St. Gerlach.

Dat hier ooit een versterkt gebouw aanwezig was, is zeer twijfelachtig. Alleen een gewone behuizing met een hoeve stond de heren van Strabach ten dienste. Daarbij het Coninxwinkelreen, groot 28 bunder akkers, bos en weide, gelegen in Broekhem. Dit werd in 1381 verheven door Johan van Hulsberg, voogd van Valkenburg, opgevolgd in 1445 door ridder Jan Wijnants en de leenheer Reinier Penris.

Voor het eerst horen wij van de heren van Strabach op 27 augustus 1447, toen ridder Jan van Strabach, wonend in Strabach, schepen in Houthem was. Zijn afkomst is onbekend.

Families kregen wel vaker een andere naam, telkens als zij van woonplaats veranderden.

Mogelijkerwijze ontstond op deze wijze dit geslacht, waarvan echter de oorspronkelijke familienaam niet bekend is.

Twee kinderen zijn bekend van een zekere Jan van Strabach.

Michiel, kanunik in het klooster van St. Croix in Luik. Hij komt voor op de beneficielijst van de dekenaten tussen 1474 en 1555 als rector magister en weldoener van het klooster van St. Gerlach. In 1540 was hij rector van de kapel in Berchem. Hij bezat de hof van Strabach, die hij in 1546 overdroeg aan Lambert Reepen (+ 4 februari 1603), gehuwd met Margareta, zuster van Michiel. (1)

Hun zoon Lambert Reepen huwde Maria Margareta Cortenbach en bezat 20 juni 1567 het Coninxwinkelreen.

Hendrik van Strabach stond in 1452 bekend als weldoener van het klooster van St. Gerlach en was gehuwd met Corneia Wic(k). Als weduwe bezat zij de twee lenen.

Hun zoon Dirk was in 1513 burgemeester van Trembleur en gehuwd met Catharina van Cartils. Mogelijk was hij ook stadholder van het klooster. Van zijn kinderen was jhr. Walraaf in 1548 burggraaf en voogd van Valkenburg. Daniel Spies, heer tot Sweijnheim, was zijn zwager (1584).

Diederick, zoon van jhr. Walraaf, gaf de opvolging aan. Beiden tekenden op 28 mei 1570 "de costuymen" van de Valkenburgse mankamer.

Catharina van Strabach, die de hof bezat, huwde Gilis van Belven. Waarschijnlijk waren Johanna en Gertrude, die rond 1585 in het klooster van St. Gerlach verbleven, haar zusters. (2)

In 1575 reisde Diederick van Strabach naar Brussel, om het vertrek te bewerkstelligen van Schenk, die tot ieders ongenoegen met zijn ruiterbende in Valkenburg verbleef.

Diederick van Strabach huwde Anna, dochter van Johan van Strijthagen, stadhouder en voogd van Valkenburg. Zijn zoon Johan kreeg door de dood van zijn vader het leengoed de Coninxwinkel.

Deze jhr. Johan wenste op 3 november van het jaar 1600 voor zich en zijn consorten de heerlijkheid Eijs te ontvangen, zoals deze ontvangen is geweest van het leenhof Wittem. (3)

Dit werd gedaan in het panhuis in "presentie" van Winand Mechelmans en Hendrik van Bree als leenmannen.

Op 21 juni 1595 droeg Johan van Strabach voor zichzelf en tevens als gemachtigde van de echtelieden Nesselrode-van Strijthagen en van de 2 kinderen van Eijnatten, aan Hendrik van Ghoir (Goor) driekwart deel van de jurisdictie van Oud-Valkenburg en het slot Oud-Valkenburg over.

Jhr. Johan van Strabach had vier dochters:

a. Maria huwde in 1619 met jhr. Willem van Spee. Deze verkocht de pachthof van Strabeek in 1651 aan mevr. van Veen, echtgenote van Goswin II, raadsheer bij de Hoge Raad van Brabant.

b. Joanna huwde met Peter de Lavalette. Zij leefde nog in 1643. Zij kreeg een huis van haar tante Wilhelmina van Strijthagen, in 1583 gehuwd met Willem van Nesselrode. Dit huis, "de oude porte" genaamd, was gelegen in de Pontstrasse in Aken (1622).

c. Susanna huwde 4 december 1644 in Maastricht met Lambert Hansen.

d. Catharina huwde 24 januari 1644 in Maastricht met luitenant Josua de Vos. Zij bezat rond 1659 een onbelast huis in Eckelrade

De vier dochters waren allen deelgerechtigd in de nalatenschap van Johan van Strabach, overleden omstreeks 1642. Zijn bezit bestond uit 74 bunder land, weide en bos. Maria erfde de "Huizinge".

Catharina van Bree, weduwe van Willem van Hoeff tot Oberhausen, vermaakte bij testament haar bezitting aan haar nicht Maria van Strabach. Dit gebeurde op 6.1.1635 voor de schepenenbank van Houthem.

Na het overlijden van haar man, jhr. Willem van Spee, huwde Maria op 8.1.1661 met jhr. Jacob van Brempt (Petsenraedt). Hij was lt. stadhouder en "Colonel" in de armée van de prins van Condé.

Een goed jaar later overleed Maria van Strabach in 1662. Zij was de laatste van haar geslacht.

Op 29 april 1662 opende Jacob van Brempt haar testament in het bijzijn van notaris C. van der Schuijren en de getuigen drossaard van Till, licentiaat van Stock, vrouwe Catharina en Joanne, Willem van Hansen, geassisteerd door zijn momber Lambert Rietzaedt, oud-burgemeester van Maastricht en Frans Caldenborch. In dit testament liet Maria het volgende weten:

"Zoo en kennelijk zij, aan ieder zal horen en lezen, dat ik Maria, bedenkende dat niets zekerder is als de dood en daartoe niet van de wereld willende scheiden, zonder van mijn goederen die vooral te disponeren, heb ik daarboven met voorbedacht volkomen bij verstand, mijn tegenwoordig testament willen beginnen. Eerst beveel ik mijn arme ziel, wanneer zij zelf uit mijn lichaam zal komen te scheiden, aan God van het hemelrijk, Maria zijn gebenedijde moeder, alle Gods lieve heiligen en dat mijn dood lichaam ten gewijde aan, in de kerke van het klooster van St. Gerlach, met een uitvaart en begrafenis naar mijn stand. Het klooster bekomt hiervoor 15 pattacons en de Cathedrale kerk in Roermond drie pattacons."

De kinderen van haar zusters kregen een gedeelte van het Coninxwinkelleen, onder 4 hoofden te verdelen. Al haar tijdelijke goederen liet zij aan haar zeer beminde echtgenoot Jacob van Brempt na.

In een memorie van getuigenissen, afgelegd voor de proost-schout in Meerssen, bleek echter dat Josua de Vos, haar zwager, dit testament betwistte. Getuigen verklaarden dat Maria door hem bedreigd was met verbanning en gevangenzetting, "zoo zij dit testament niet veranderde".

Jhr. Jacob van Brempt, steeds op dienstreis, overleed niet lang na haar in 1664. Thomas van Brempt, zijn broer, betaalde als erfgenaam de vier keuren (6 pattacons) wegens het overlijden van W. van Spee en Jacob van Brempt, aan het klooster van St. Gerlach.

Huis en hof met 35 bunder waren belast met 16 vaten rogge aan St. Gerlach, 3 vaten rogge aan het O.L. Vrouwe altaar in de kerk van Houthem, 2 vaten rogge aan het gasthuis en 2 vaten rogge aan de kerk van Hulsberg.

Kapitein Josua de Vos huwde in 1679 met Maria van Meerssen uit Maastricht. Samen met zijn zusters, Helena de Vos, gehuwd met ritmeester de Mombrisson en Anna Maria de Vos, gehuwd met H. Ovink, bezaten zij elk 1/3 van de helft van de goederen van Strabach. Josua de Vos, belast met vele schulden, ontkwam uiteindelijk niet aan de justitie. In 1699 werden de bezittingen van wijlen H. Ovink in de Coninxwinkel verdeeld. Erfgenamen waren Isabella Ovink, gehuwd met jhr. Adolf Ingenhoven, Anna Maria Ovink, weduwe, en Johan Ovink.

Na hen kwam het landgoed in andere handen.

Voetnoot:

1. *Lambert Reepen, afkomstig van het kasteel Neerrepen bij Tongeren, overleden in 1619, werd met zijn vrouw Margareta van Cortenbach begraven in de St. Ludgeruskerk aldaar, waar een fraaie grafsteen van hen aanwezig is.*

Lambert was een zoon van Richard Reepen en Agnes van Grenneville en een kleinzoon van Lambert Reepen en Margareta van Strabach; deze laatste was een dochter van ridder Jan van Strabach.

2. *Het wapen van Strabach, een springend hert, is een kwartierwapen van het geslacht Meeven-van Belven. Het staat afgebeeld op een grafsteen, geplaatst tegen de zijwand van het koor in de kerk in Bree (B.).*

Het wapen van Strabach staat ook afgebeeld op een grafsteen in de kapel van de Nieuwenhof in Maastricht met het opschrift:

Hier ligt begraven Frerard à Strabach, religieus in Valle Dei, obeit 1578. 22-1.

Hier ligt begraven die edele jof. Syster Margaerta van Strabach, materse deses Convents, Anno 1603. 2-4.

3. *Jhr. Johan van Strijthagen kreeg zijn bezittingen door zijn eerste huwelijk met Sophia van Cortenbach. Deze bracht als bruidsschat mee het pandschap van de ambten van stadhouder der lenen en voogd van het land van Valkenburg 1531-1560.*

Een tweede echtverbinding ging hij aan met zijn nicht Maria van Ghoir, dochter van Johan van Ghoir, heer van Eijs, 1506-1520, en Anna de Merode. Deze Johan was een zoon van Johan I van Ghoir, heer van Eijs, 1457-1506, en in 1475 van Oud-Valkenburg, ridder.

Johan van Strijthagen, overleden 8 januari 1560, had vier kinderen.

Huize Strabek

Huize Strabach met de hoeve

Anno 1651 was de hoeve eigendom van de echtgenote van Goswin Wijnants. Daarna kwam deze in handen van haar dochter Petronella Graven. Zij bewoonde een huis aan het Vrijthof in Maastricht. De hoeve, groot 36 bunder, ging vervolgens over op haar ongehuwde dochter Isabella Graven, die het stamhuis in Vroenhof bewoonde en tevens ook de Houthemerhof exploiteerde.

Door vererving kwam de Strabekerhoeve aan haar neef Jos Peter Graven.

Isaac Collard, griffier van Valkenburg, kocht in 1786 de hoeve voor fl. 37.500,-. De hoeve werd in 1798 doorverkocht aan Balthazar Janssen, geboren 1730 op de hoeve Beersdal in Heerlen (hoeve Beersjelt, anno 1381). Hij was de zoon van Paul Janssen en Maria Winthagen, dochter van Jan Winthagen en Anna Vaassen, beiden uit Klimmen, en geboren in Berg.

Zij hadden drie dochters, waarvan Anna Maria, geboren 1762, huwde met Christiaan Hennus, die de hoeve in pacht kreeg.

De tweede dochter, Maria Elisabeth, trouwde in 1788 met Leonard Roosenboom, van de hoeve Genbek in Heerlen.

De derde dochter, Maria Gertrude, trouwde Balthazar à Campo, afkomstig van de hoeve de Doom in Welten. Hun dochter Maria Margareta trouwde Jan Willem à Campo, van de Kunrader hof. Hun twee dochters waren:

- * 1804 Maria Gertrude, tr. in 1832 Jan Arnold Geuskens uit Houthem
- * 1809 Maria Louise, tr. kapitein Albert Rochell weduwnaar van Rose Louise Winants uit Sittard. Zij overleed in huize Strabek in 1878 en vermaakte fl. 1000,- aan de armen van Houthem.

Jan Willem à Campo overleed vrij jong en liet een groot bezit na. De weduwe Maria Margareta trouwde opnieuw op 27.4.1812 met Louis Jacques Thonnart, geboren in Luik 1764, zoon van Albert Thonnart, raadsheer aldaar en Maria Catharina Ransonnet, geboren 1812 in Visé.

De heer Thonnart bewoonde het herenhuis in Strabeek en was raadsheer in Houthem. Hun dochter Felicité, geboren in 1812, trouwde in 1838 Jan Mathias Schoenmaeckers, notaris in Houthem. Het huis werd verbouwd. Zij kregen tien kinderen.

In 1843 kocht de notaris van de heer Pelerin het landgoed "Mon Refuge", de voormalige oude "pastorije" in Vroenhof. In 1855 verkocht hij dit landgoed aan baron Hendrik van Oldeneel uit Haarlem. De notaris nam nu wederom met zijn gezin intrek in huize "Strabeek".

Tussen zijn huis en de pachtwoning werd een nieuw huis gebouwd. Hierin nam monseigneur Brinkman, bisschop van Münster, gedurende zijn ballingschap, zijn intrek. Notaris Schoenmaeckers overleed in 1858.

Het huis werd daarna nog bewoond door baron de Heusch de la Zangrie, opgevolgd door Emile Schoenmaeckers, gehuwd met Anna Gertrude Pelzer, die voorheen huize "de Heek" hadden bewoond. Hun zoon Frans, geboren 27.11.1881, priester gewijd op 4.4.1908, werd op 19 april aan dit huis plechtig afgehaald en naar de kerk van Houthem geleid voor het opdragen van zijn eerste H. Mis.

Het oude patriciërshuis werd naderhand gekocht door de heer Aarts, landbouwer. In 1979 vond een algehele verbouwing plaats. Het huis werd ingericht als hotel-restaurant "Huize Strabach", beheerd door de heer B. Kleijnen, zoon van Lambert Kleijnen en Virginie Aarts.

Grafsteen van de familie van Meven

Varia

Hoofdstuk VI

Hekserij en andere misdaden

Heksen waren vrouwen die ervan verdacht werden in verbinding te staan met de duivel. Zij zouden van hem magische krachten gekregen hebben waarmee ze mensen en dieren konden betoveren of schade toebrengen (dood, ziekte, misoogst, enz.). Om aan te kunnen tonen of een vrouw zich schuldig had gemaakt aan hekserij, werd op haar de waterproef toegepast. Ze werd dan geboeid in het water gegooid. Bleef ze drijven, dan zou ze schuldig zijn (heksen waren immers lichter van gewicht dan "gewone" vrouwen, zo geloofde men vroeger). Was de schuld aangetoond, dan volgde het vonnis.

Gewoonlijk werd een heks op de brandstapel ter dood gebracht, al dan niet van tevoren gewurgd. Ze werd dan naar de gerechtsplaats (Lommelerberg) gebracht waar de beul een zware paal in de grond zette. Rondom de paal werden takkenbossen op een hoop gelegd en temidden hiervan werd het slachtoffer aan een ketting met halsband vastgemaakt. Vaak werd de brandstapel omgeven met loof van groene takken, zodat de toeschouwers niet veel van het slachtoffer konden zien. Vervolgens stak de beul de stapel in brand. Daarna werd de as in de wind gegooid.

In 1529 vervolgde Erard van Palant Drost twee vrouwen, genaamd Marie van IJseren en Gertrude Claeren, wegens toverij. Zij werden op de pijnbank gelegd en daarna uit het land verbannen.

Twee vrouwen uit Bunde, Heylken Molensen en Marie Schull, berucht als tovenaresses, werden door de schepenen van Meeressen naar Valkenburg gestuurd en aldaar in 1620 op de brandstapel ter dood gebracht.

In Houthem hebben nimmer heksenprocessen plaatsgehad. In de 17e eeuw verheven steeds meer mensen hun stem tegen de hekserij, waaronder de Amsterdamse predikant Balthasar Bekker. Onder invloed van al die protesten verdwenen in de loop van de 18e eeuw overal in Europa de heksenvervolgingen. Met de heksenprocessen verdween echter niet het geloof in het bestaan van heksen. Dat blijkt duidelijk uit het volgende.

In het jaar 1700 vond op een plek tussen Haasdal en Houthem, waar nu een grote eik staat, een merkwaardig voorval plaats. Op St. Mathiasnacht tussen 12 en 1 uur voerden heksen in gedaante van katten een dans om een boom uit. Het gejammer was tot in het dorp te horen. Nog heel lang daarna durfde dan ook niemand het Caldenborchse voetpad op te gaan.

Diefstal, moord en doodslag waren vergripen waaraan ook Houthemenaren zich in het verleden schuldig hebben gemaakt. Zo werd Catharina van der Schuren-Cangen uit Houthem verdacht van kindermoord. Op een regenachtige woensdagmiddag 11 april 1709 ging haar man in Maastricht bloemen verkopen. De dienstmeid was afwezig en bij zijn terugkomst bleek dat zijn vrouw haar pasgeboren kind in de kelder had begraven. De wanhopige moeder, die een groot gezin had, werd vele malen verhoord door het gerecht. Op grond van verschillende getuigenverklaringen werd ze schuldig bevonden en op 13 april veroordeeld tot de strop.

Vlak voor de voltrekking van het vonnis overleed ze echter. De scherpreechter legde het lijk op een horde en sleepte het over de openbare weg naar het galgenveld waar het begraven werd, dit als afschrikwekkend voorbeeld. De gerechtskosten bedroegen f. 164,-.

Waterputten

De bekendste waterput van Houthem is de St. Gerlachusput uit de 12e eeuw. Deze aldus genoemde fontein werd in 1599 teruggevonden en is sedert 800 jaren nog immer een aandenken aan deze heilige.

Waterputten, noodzakelijk zoals zij eens waren, ontstonden zodra een agglomeratie van bevolking aanwezig was. De Romeinen met hun nederzettingen waren geen uitzondering, getuige een teruggevonden put, opgemetseld van mergelblokken, met een diepte van 40 meter.

De nabijgelegen villa De Kluis kreeg begin 1900 een put van 60 meter diepte.

Een put maken was een kostbaar en gevaarlijk karwei. In het dorp zelf varieerde de diepte van 7-10 meter met een doorsnede van 1 meter.

Zij die geen eigen put hadden waren afhankelijk van de openbare waterputten. Deze hadden een raamwerk van eikehout, met er boven een dak van leien of dakpannen.

De put kon afgesloten worden met een lattendeur.

Voor het ophalen van de puttemmer diende een mechanisme: een samenstel van kamwielen, in beweging gebracht door een wiel.

Een laatste aanbesteding door de gemeente voor het maken van een waterput vond plaats op 17 augustus 1895 in Strabeek.

De laagste inschrijver was Adolf Honeé uit Broekhem voor f. 145,-.

Arnold Duijkers moest 15 augustus 1880 de waterput aan de school herstellen. In dat jaar werd in Broekhem nog een put gemaakt.

Bij de woning van Reintjens-Bisschops werd het water van de put afgekeurd. Dit vanwege een sterfgeval door het drinken van ondeugdelijk water.

Op het terrein waar nu hotel Geuldal staat, werd in 1852 een put gesloopt.

Waterputten die ons bekend zijn uit vroeger tijden waren de volgende:

Broekhem: ter plaatse van de bakkerij Heuts en hoeve Willems.

Strabeek: aan de Klaterstraat.

St. Gerlach. Onderste Straat: Frijs. Bosten op het plein van de voormalige smidse.

Vroenhof: Erkens, Mathias Voncken, H. Senden. Aan de Niestenweg het huis Linsen, waar in 1870 een waterpomp werd geplaatst.

De Putweg, zo genoemd naar een put uit de 9e eeuw die in de 19e eeuw verdwenen is.

Bokkerijders in Houthem en omgeving

Een waar verhaal uit de tweede helft van het jaar 1700, beleefd door Anton Ackermans, afkomstig uit Houthem.

Het was winter. Op het herenhuis in Raar werd voor een groot en voornaam gezelschap een feest gehouden. De bokkerijders besloten hier hun slag te slaan. Het politiekorps bestond zegge en schrijve uit een veldwachter, die zich ook nog zelden liet zien. De gebruiksvoorwerpen van de gewone mensen, zoals vorken, lepels, bierkannen en borden waren van tin, maar bij de rijke mensen van zilver.

Bovendien hadden de rijken kostbare sieraden en veel geld in huis, nodig voor de grote uitgaven voor dienstpersoneel, koetsen en paarden.

De bende, van dit alles op de hoogte, probeerde door de grote poort naar binnen te komen. Ongebruikelijk voor inbrekers, maar zij moesten wel, omdat de hoge muur bedekt was met glasscherven.

Intussen waren de gasten na een heerlijk maal naar bed gegaan. Anton Ackermans, rentmeester van het herenhuis, was de enige die wakker bleef. Het kostbare tafelzilver bleef onbeheerd op tafel staan. Niemand dacht aan inbraak. Opeens hoorde hij iets aan de poort. Hij keek door het zoldervenster en zag tot zijn schrik dat het hele huis door een bende omsingeld was. Hij gaf alarm en wekte de anderen. Hij loste een paar schoten uit een jachtgeweer. Toen hoorde hij opeens een fluitje, waarop de bende verdween. Inmiddels waren de gasten naar alle richtingen gevlucht tot zelfs op zolder, maar kwamen opgelucht te voorschijn nu het gevaar geweken was.

Enige tijd later ontmoette Anton op een eenzame weg een dorpsgenoot die hem aansprak over de mislukte inbraak. Anton verzweeg wijselijk zijn naam, omdat hij wist dat de wraak van de bokkerijders verschrikkelijk kon zijn. Ze staken iemands huis in brand en dan mocht men blij zijn, als het daar bij bleef.

De ontstellende armoede in de achttiende eeuw kan men beschouwen als de hoofdoorzaak van het ontstaan van de bokkerijdersbende. Die bende oefende vele tientallen jaren zelfs tot over de grenzen een ware terreur uit. Hiertegen kon de overheid aanvankelijk weinig uitrichten, o.m. een gevolg van de territoriale verdeeldheid van Limburg. De straffen waren dan ook buitengewoon streng; benedeleden werden zonder pardon opgehangen.

Ook in Houthem was deze bende actief, getuige een request opgesteld door de secretaris van de schepensbank P. van de Heuvel op 30 juli 1773 in Houthem, met de volgende inhoud:

"Lens Schouteten en zijn medeplichtige Johan Vlecken de Spanjaard, beiden van Houthem, alsook Mathias Muyters en Willem K. wonende aan het Lintje (Vroenhof), alsmede wonende te St. Gerlach op Geulem aan, Johan Beckers.

Welke personen mede behoren onder de beruchte bende gauwdieven, dewelke zoo langen tijd binnen deze en omliggende landen de overhand gehad hebben.

Zij worden gestraft en zullen loon naar werken ontvangen."

Romantische mergelgrotten

Belangwekkende en amoureuze opschriften gevonden en opgetekend door dhr. Th. Dorren in Valkenburg in 1880.

"22.6.1679 te 5 uur zijn verloren geweest Lambert en Elisabeth Soons en 's avonds te 10.00 uur teruggevonden.

Stroeijff Seigneur de Oppenhoven, in 1655: Amor sini fini.

De Schwartzsenberg: Tousche tambours - Adieu mes amours, anno 1687.

Margareta van Derse-van Till 1616 Adieu montagne.

La Baronne de Heselle 1683: Mes yeux à tous, mon coeur pour vous. Le 8 d'houts 1683. Amor foco, amore foco.

Maria Hoen de Cartiels Chanoïsesse d'Andenne 1685.

La Baronne de Hoen de Cartiels, dame de Feu-Faucemont, le 8.8.1683 à 5 heures l'après midi.

Sibille in den Hoeff 1655

Ingenhoeff van Baarlo

Mechtilde van Till 1655

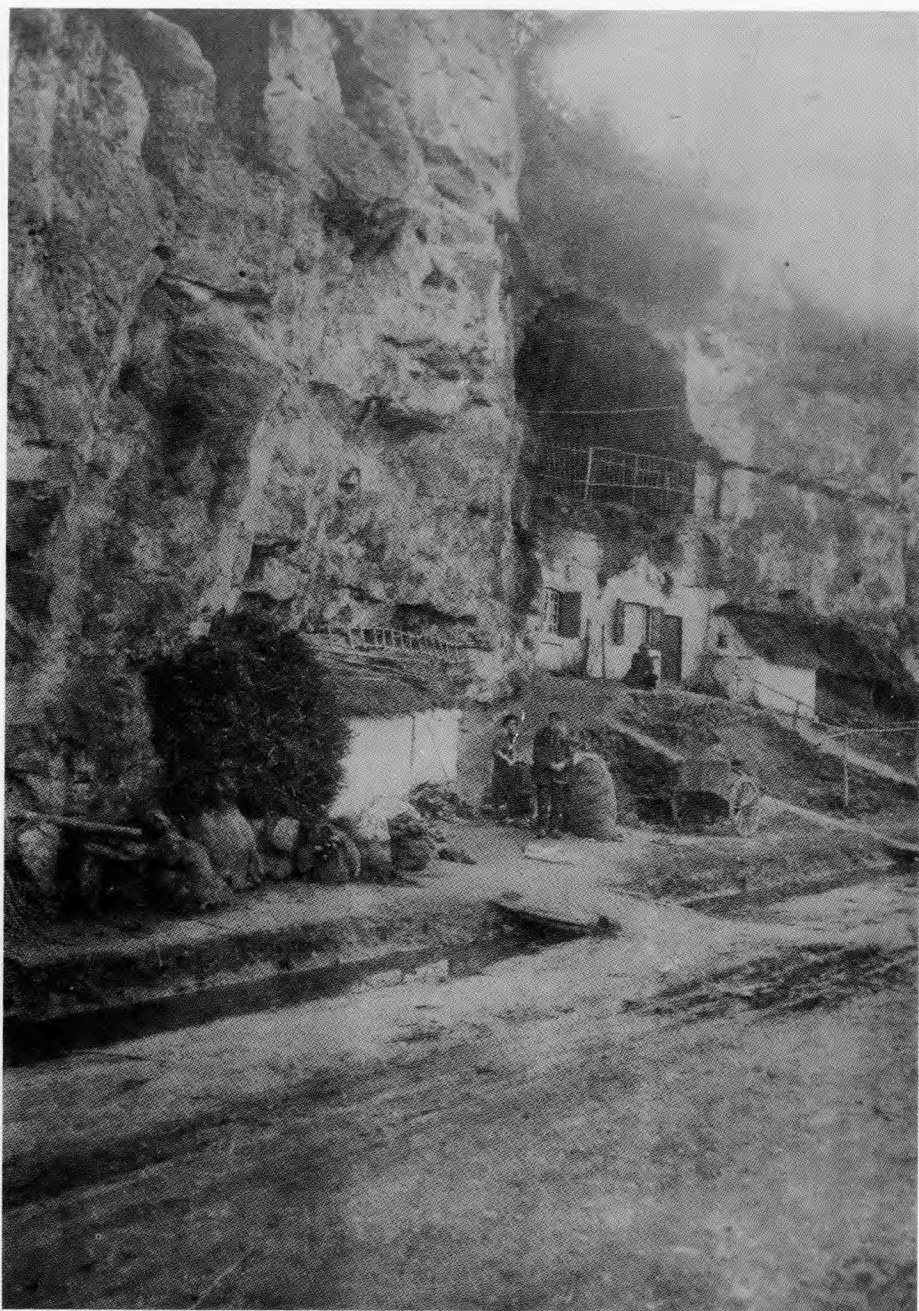
Jan Laeven 1655

Schettters de Fischbach

F Stas studiose de Maastricht 1684

Reinier de Spee 1654

Johanna de Ravenschot 1687"

Grotwoning in de mergelwand langs de Geulhemerweg. Naast het woongedeelte bevindt zich een stal. Boven de woning heeft men zelfs een minuscule groentetuintje aangelegd. Langs de weg liep destijds een open riolering. In de twintiger jaren is deze woning ontruimd. Deze foto is uit de eerste jaren van deze eeuw.

Kapellen en kruisbeelden

De kapel van Strabeek is zeer oud. Dit vernemen wij uit een verkoopakte van twintig april 1717, toen Jan Schroeders, gehuwd met Elisabeth Stassen, een deel van een huis verwierf voor fl. 500-, gelegen aan de Klaterstraat en aan het "heiligen huiske". Bernard Philippi liet in 1869 deze kapel nog vernieuwen.

De Mariakapel in Broekhem wordt vermeld in 1830, vermoedelijk een kruisbeeld uit oude tijden.

In St. Gerlach bouwde Margareta Geuskens in 1902 op haar weide, gelegen tegenover het park van de heer Corneli, een Mariakapel.

In de Onderste Straat stond eeuwen geleden een ijzeren kruisbeeld onder een oude linde. Dit kruisbeeld werd later verplaatst naar het Ronde Bos op kosten van Christiaan van der Schuren (verdwenen).

In 1870 besloot men een kapel te bouwen ter ere van St. Gerlach. Hierin werd een overtollig altaar van mergel uit de parochiekerk geplaatst. Centraal gelegen aan een driesprong van wegen is deze kapel alom bekend.

In Vroenhof aan de oude parochiekerk St. Martinus stond eeuwen geleden een oude noteboom met een kruisbeeld.

De Calvariebergkapel werd omstreeks 1828 door pastoor van Pelt gesticht en werd 25 januari 1829 plechtig ingewijd. Zij werd gebouwd op de plek waar de kluizenaar Mathias Ackermans, die in 1825 overleden is, zijn verblijf had.

Deze eenvoudige maar unieke kapel is gelegen aan de bosrand, verscholen tussen het groen. Vele gelovigen bezochten deze kapel in bange en onzekere tijden. Om de twee jaar trok de grote processie van Houthem hierheen, om vervolgens door het Kloosterbos terug te keren. Een prachtige processie, die jammer genoeg in de vergetelheid is geraakt.

Een andere mooie kapel is die van St. Martinus, gebouwd aan de Pasweg, op initiatief van pastoor Ribbergh, waaraan bekende kunstenaars hun medewerking hebben verleend.

Een oud "Liedeken, ter eere van den H. Martinus, Patroon der Parochie van Houthem" uit 1769, bestaat uit 10 coupletten, waarvan het eerste als volgt luidt:

Al die te Houthem woonen
In 't Valkenborger land,
Wilt U nu hier vertoonen
In peys gelijker hand:
Ook treurige van herten
In deze droeve tijd,
En al die hier veel smerten
Naar ziel oft ligchaam lijd:
Valt Martinus te voet,
Op dat hij ons behoed,
En krijgt het Hemels goed,
Zegen in overvloed.

Achter het sedert enkele jaren leegstaande landgoed "De Kluis", ongeveer op de plaats waar twee eeuwen geleden een echte kluizenaarswoning stond waarin Antoon Akkermans zijn broer als kluizenaar wilde opvolgen, staat de "Calvariëenberg" een meditatie-oord voor eenzame wandelaars, een bidplaats voor gelovige mensen, een rustplaats tijdens de Houthemse proces-sie.

Mariakapel. Broekhem.

Protestantisme

Door de overheersing van de protestantse Nederlanders (sinds de 80-jarige oorlog), waren diegenen die wilden huwen, gedwongen dit te doen voor de predikant van Valkenburg. Zij die dit niet deden waren strafbaar, zoals dit gebeurde met Jan Linsen en Jenne Dusings in 1666.

Hij en zijn verloofde hadden drie proclamaties gehad in de kerk in Valkenburg voor de predikant "zonder dat hij deselve naderhand, deze trouw heeft gesolimeert en daartoe in gebreke bleef tegen de akte van de echt nr. 23, 25 en 26. Daarom zal hij komende zondag hebben te trouwen op poene die tegen hem zal worden geprocedeert".

Wel lieten velen van deze gehuwden naderhand door de pastoor hun huwelijk inzegenen. Zo had Peter van Kan, gehuwd met Anna Maria Swelsen, beiden uit Waterval, op 13.6.1737 driemaal de roep gehad van de predikant Guischar, waarna zij pastoor Nicolaas Kreeften vroegen om in de kerk te mogen trouwen.

Op 5 maart 1756 moesten voor de schepenen van de heerlijkheid Oud-Valkenburg de volgende personen verschijnen, allen afkomstig uit deze plaats:

Joannes van Weers, Christiaan Hasen, Hubert Bemelmans, Willem Mercken, Gerard Ruwet, Steven Hupprix, Martinus Arnolts, Peter van Mechelen, Aret Linckens, Frans Stevens, Mathias Schouteten, Christ. Magermans, Jan Hennes, Jacob Nelissen en de heer Winandus Leheux, priester.

Allen hadden een bedevaart gedaan naar Meerssen om "voor den almachtigen en barmhartigen God te bidden om van straffe die ons boven het hoofd zijn hangende, bevrijt te worden".

Verschillende personen uit omliggende dorpen, ook uit Houthem, waren eveneens meegegaan en hadden zoals gebruikelijk een kruis voor zich uitgedragen. Toen men in Meerssen was gearriveerd, had men het kruis ondersteboven gedragen, bedekt met een doek (afloop onbekend).

In tegenstelling tot Valkenburg was Houthem in die periode tolerant jegens de protestanten die hier woonden. Dit was het geval met het gezin Croon, waarvan Gerard Croon in 1647 tot het protestantisme overging.

De protestanten konden in Houthem eenmaal in het jaar gebruik maken van de parochiekerk. Het Simultaneum (= het gebruik van één kerk door katholieken en protestanten) was een oud verschijnsel dat echter heden ten dage niet meer voorkomt. In 1770 deed Frans Kreuger, een schoonzoon van Croon, dit. Hij was schoolmeester en voorlezer in de kerk. Tijdens de dienst werd het koor afgeschermd met een gordijn en de beelden netjes bedekt, dit om te voorkomen dat de gereformeerde "beeldenstormers" zich hieraan zouden ergeren. Het is niet bekend, wanneer men met het Simultaneum gestopt is.

Toen het zover was dat Houthem een nieuwe parochiekerk zou krijgen en het oude kerkje van Vroenhof dus niet meer gebruikt zou worden, werd in protestantse kringen voorgesteld dit kerkje aan hun ter beschikking te stellen. Als voorwaarde moesten de preekstoel, de banken en de klok in de kerk blijven. Bovendien moest het orgel in de kerk van Valkenburg, dat eigendom van de protestantse gemeente was, naar Houthem overgebracht worden. Tevens moest er een huis met tuin beschikbaar gesteld worden voor de predikant.

De kerkfabriek van de katholieke parochie van Houthem St. Gerlach wilde de prijs zo hoog mogelijk opschroeven, om de middelen te krijgen voor de herinrichting van de vroegere kloosterkerk. Bovendien zouden de kosten voor de restauratie van de zwaar onderkomen kerk in Vroenhof ten laste moeten komen van de nieuwe eigenares. De onderhandelingen duurden voort tot 1813 en bleven zonder resultaat.

Kermis in Houthem

Vroeger was de kermis een waar dorpsfeest. Het waren toen gemoedelijke tijden, waarin niettemin hard gewerkt moest worden voor een sober bestaan.

De mensen waren nog diep gelovig. God en zijn lieve heiligen werden niet vergeten. St. Gerlach, een der zeer weinige heiligen van eigen bodem, was door de eeuwen heen steeds de helper in de nood geweest voor mens en dier. Op zijn feestdag, aansluitend op Driekoningendag, werd kermis gevierd. Dan kwamen de pelgrims uit de verre omtrek, zelfs uit Duitsland en België. Over de nog ongeharde wegen kwamen zij te voet, of per fiets of trein.

Vanaf zes uur in de morgen werd elk half uur een H. Mis opgedragen, waarna de gebruikelijke zegening van het meegebrachte brood plaats had met de verering van de relikwie. Zand van onder de tombe werd meegenomen voor het vee.

Hoogtepunt was de hoogmis om tien uur, opgedragen door drie priesters. Een pater Franciscaan van Maastricht hield de feestpredikatie over het leven van St. Gerlach, een traditie die al zeer oud was.

Het zangkoor Orphée luisterde deze dienst op, kritisch beluisterd door de aanwezige leden van het kerkelijk zangkoor.

De kerk was veel te klein voor deze enorme mensenmassa: velen konden maar tot het portaal geraken. Wanneer de plechtigheid na de zegen van het Allerheiligste afgelopen was, stroomden de mensen onder de feestelijke klanken van het orgel naar buiten.

Inmiddels twaalf uur, trokken velen naar hun familie, waar een uitbundig feestmaal klaar stond, waarbij vers bier getapt werd uit het vat, dat de meeste gezinnen in huis hadden; de meeste pelgrims verdwenen naar een der vele herbergen en deden zich tegoed aan een stuk vla, waarbij natuurlijk drank niet ontbrak.

Het kermisvermaak speelde zich voornamelijk af in Vroenhof, de oudste woonkern. In de vier herbergen van respectievelijk Habets, Jaspers, Wachelder en Leukel, kon men dansen bij de muziek van een "kwetsjbuul" (trekharmonica).

De gehele dag was er een gezellige drukte en niemand dacht eraan om naar huis te gaan. Tegen zes uur begon het concert van de fanfare of de zangvereniging, gevolgd door volkstoneel, waarbij de vrouwenrollen door mannen gespeeld werden, tot groot vermaak van de aanwezigen.

Tegen twaalf, het sluitingsuur, werd menig meisje naar huis begeleid, met een hoopvolle belofte op de toekomst.

Tegen het einde van de 18e eeuw werden de Fransen hier de baas. Zij verboden alle christelijke feesten en dus ook de Driekoningenkermis. Dat er ondanks het verbod toch feest gevierd werd blijkt uit het volgende:

Op 26 en 27 juni 1777 liet Daniel Geuskens deze zomerkermissen in zijn herberg houden. "Een openlijk publiek kermisspel, met bouquets, dansen en het werpen van de gans". Zoals in het protocol van de schepensbank verder vermeld staat, "een ordinair kermisspel met veel toeloop uit naburige plaatsen." Tot handhaving van het publieke gezag werden al deze personen gecorrigeerd:

't welk doende A. Pelerin.

Op 12 februari 1780 vermeldde de schepensbank, dat "Daniel Geuskens in zijn herberg op Zondag met Driekoningen een rondgang organiseerde door het dorp. Verschillende personen waren dit met aan het hoofd van de stoet, een man die de viool speelde en daarbij drie koningen met zwart gemaakte gezichten die spek, vlees of geld vorderden. Na afloop werd een dansspel gehouden. Het was ergerlijk dat een en ander gehouden werd, voordat de godsdienstplechtigheid in de kerk geëindigd was" (1).

De lt. voogd A. Pelerin legde vele personen een "boet" op.

"Een placcaat tegen het ergerlijke misbruik van het zoogenaamde Meispel is waarbij de jonge dochter voor enige vanen bier (4 kan) in het openbaar geveild wordt. Wie het hoogste bod gedaan heeft, krijgt die dochter in leen en dit gaat soms zover dat dit ook van toepassing is op kleine kinderen in de wieg en dat in zulk geval de moeder de plaats moet innemen en bij de jonggezellen moet komen drinken en sier maken. Dit doende wordt zulks verboden op straf van boete."

Voetnoot:

Dit was de voormalige kloosterkerk, gesloten in 1786.

*De rondgang met Driekoningen schijnt weer in ere hersteld te zijn. Kinderen die bedel-
liedjes zingen trekken nu rond door het dorp.*

Wijnbouw en hopteelt

Wijn, de godendrank, was in onze streek niet onbekend. Er zijn echter weinig gegevens over plaats en tijd en op welke wijze deze teelt werd toegepast.

Gevonden scherven van wijnkruiken, ter plaatse waar eens de Romeinen verbleven, o.m. in het Ronde Bos in Houthem, zijn wel een aanwijzing dat deze teelt zeer oud is. In later tijden, toen Gerberga, koningin van Frankrijk, haar bezitting in Meerssen afstond aan de abdij van Reims, hadden deze monniken ook noodzakelijkerwijze wijnteelt. Zij schonk op 12 februari 968 behalve bebouwde en onbebouwde gronden, ook wijngaarden. De naam "Wingertsberg" laat ons herinneren aan hun teelt op deze berg.

Tal van aanwijzingen omtrent deze wijnbouw zijn in onze streek te vinden. Ook in Belgisch Limburg was in de middeleeuwen de wijncultuur aanzienlijk. Wij vernemen dat op 14 februari 1457 Reinier van Hulsberg, genaamd Schaloen van Oud-Valkenburg, gehuwd was met jonkvr. Mechtide van den Edelbamp, ervrouw van Herten bij Borgloon en aldaar een wijnberg bezat.

Diegenen die cijsplichtig waren, betaalden niet alleen rogge, maar ook zoveel potten wijn naar vermogen. De schepenbank van Houthem moest o.m. in 1660 twee en twintig potten wijn betalen aan de proosdij van Meerssen.

De teelt was al in de 14e eeuw algemeen. Door allerlei oorzaken verdween deze cultuur geleidelijk in de 17e eeuw. De invoer van betere soorten wijnen nam toe; vooral de moezelwijn was zeer in trek. In grote hoeveelheden werd wijn in ons land ingevoerd. Buiten het bier, was wijn de voornaamste volksdrank.

Een rekening van 7 augustus 1804 vermeldt ons het verbruik bij de welgestelden, zoals op kasteel Oost waar de gesupprimeerde zusters van de abdij Sinnich gehuisvest waren, o.m. barones Gertrude De Heusch de la Zangrie met de freules H.M. de Zeegrad, A.M. de Meer en M.S. von Steiner. Zij lieten aanvoeren: een half aam (72 liter) wijn, 20 flessen bourgogne, driekwart aam moezelwijn en 10 flessen bordeaux, deze laatste voor een prijs van 18 stuivers per fles.

Werd wijn in beperkte mate gedronken door de dorpingen, zo kan dat niet gezegd worden van bier en brandewijn. Onze voorvaders waren stevige drinkers. Bij elk karwei kwam drank te pas. Voor de werkgever werden deze uitgaven neties op rekening gezet. Overheidsdienaren op reis, schutters in dienst en vele anderen dienden een declaratie in van hun vertering.

Hopteelt was vereist voor het maken van bier. De hopbellen werden verwerkt tot oud bier. Dorpingen met een grote hoeve hadden wel een of twee hopenhoven, waarvoor vele hopstokken vereist waren.

Een brouwgetuig was een kostbare investering en bestond uit grote koperen ketels met een gewicht van 150 tot 250 pond, daarbij nog kuipen met de nodige gereedschappen. De eigenaar had ook een tapperij en stond dus zowel als brouwer en als tapper bekend. Het panhuis, waar een ieder bier kon brouwen, was in 1756 in gebruik genomen door Gerard Somers, onder toezicht van Cornelis Sleijpen. Hij moest vier à vijf tonnen gebrouwd bier intonnen en die transporteren naar het huis van Arnold Haccourt (Vauwerstraat).

Vanaf de 17e eeuw nam het verbruik van brandewijn toe. In tijden van hongersnood was graan kostbaar. Zonder permissie kon men geen graan stoken of branden of zelfs een ketel hiertoe voorhanden hebben. Op 1 oktober 1700 werd Nelissen in Geulhem hiervoor beboet. Alleen proost van der Stein was in het bezit van een brandewijnketel. Een dergelijke ketel werd op 21 april 1744 door proost de Lahaij aan schoolmeester Frans Kreuger alhier voor 100 pattacons verkocht.

In 1796 stonden als branders bekend Jan Willem Geuskens en J.H. Remond.

De schutters van Houthem

Ter handhaving van haar gezag en tot bescherming van het volk, werden in 1452 door de schepenbank van Houthem "schutten" (schutters) aangesteld. Van een gilde was echter nog geen sprake. Aanvankelijk waren dit voetboogschutters, later geweeschutters. Vermoedelijk in de periode van de tachtigjarige oorlog moet Houthem, evenals dit elders het geval was, een schuttersgilde gehad hebben, staande onder het gezag van burgemeester en schepenen. Exacte gegevens hierover zijn echter niet voorhanden.

In 1899 vierde de schutterij St. Martinus van Houthem haar driehonderdjarig bestaansfeest. Vanaf haar oprichting in 1599 had zij als taak dag en nacht de patrouilles te doen en present te zijn bij feestelijke aangelegenheden op het kasteel in Valkenburg. Hierover vernemen wij iets meer in een register (L.v.O. 6619). Op 25 augustus 1658 kregen de "schutten" als beloning fl. 38-8- uitbetaald, dit voor bewezen diensten in Valkenburg. In 1667 moesten Jan Sleijpen, 73 jaar, en Mathias Knubben, 70 jaar, voor de instructies der nachtwacht zorgen.

In Valkenburg moesten zij meermalen dienst doen, zoals blijkt uit een staat van uitgaven.

16.8.1664	De schutten van Houthem zijn met hun tamboer ten huize van Sr. Gerard Croon en hebben een uitgave van fl. 10,- aan bier.
23.9.1664	Zij zijn in Valkenburg geweest.
1668	De schutten moeten in de nacht wacht houden voor het Franse leger en verteren fl. 5-10- aan bier.
4.7.1668	De schutten moeten op order van drossaard Wijnants "in het geweer komen."
29.8.1668	Op last van de drossaard naar het kasteel in Valkenburg geweest, omdat de "Heren Staten" daar waren.
8.5.1671	Zijn de schepenen en de schutterij in Valkenburg geweest, "om de heren der Hoogmogende te helpen intrekken." Uitgave fl. 7-10- Bij een herbergier in Valkenburg hebben zij fl. 5-- verteerd.
13.7.1671	De commandant van Maastricht in Houthem geweest, waarbij acte de presence van de schutten.

Na een periode van "rust", vernemen wij hoe het verder toeging met de schutters. De repetities werden op 6 januari 1723 gehouden bij de brouwer en tapper Frans Caldenborch (nu huis Moobers).

Op 16 november 1723 werd de kapiteinsplaats opgeëist door Mathias Pirong, omdat hij het hoogste bod had gedaan. Paulus Thewis, de wever, was sergeant "en had de staat Holland gediend".

Op 25 september 1724 verklaarde Mat Nelissen, dat Willem Pattra op de nachtwacht gecommandeerd was en deze dat geweigerd had, zeggende "ik zou mij wel een schelm kunnen noemen, op wacht te gaan, terwijl mijn vrouw in de craam ligt." Toch moest hij drie goudgulden boete betalen.

Op 25 september 1739 verklaarden Peter Theis en Mathias Caldenborch dat Herman Schairs niet op de wacht aanwezig geweest was. Er was geïnformeerd en toen bleek dat deze nog in bed had gelegen en hen had toegeroepen "ik geef den duvel vanop wacht te gaan". Daarop werd de patrouille versterkt met de jonge Lambrichts. Naar Broekhem en vandaar naar Houthem werd de nachtwacht voortgezet tot 's nachts twee à drie uur. Herman Schairs moest zich voor het gerecht verantwoorden en werd beboet.

Reglement van het St. Martinusgilde op 9 februari 1775.

"Alle avonden te klokke van aght sal de nachtwacht sich bevinden te huize van de burgemeester met een gelade geweer. Vandaar sal hij met de corporal sich begeven naar het wagthuis alwaar hij sich moet bevinden te negen uur.

Niemand sal sich mogen onttrekken van de waght. Waghten sullen alle uren patrouilleren soo binnen als buiten het dorp. De anderen sullen gedurende desen tijd binnen blijven. Bij onraad of listen, welke hij niet zou kunnen tegengaan, sal de patrouille het signaal aldus blasen, waarop de gehele waght te hulp moet komen en uit ieder huis een gewapend mens te hulp moet komen. Tevens aan ieder venster een licht zetten om de straat te verlichten.

De eerste patrouille sal alle herbergen aangaan en visiteren alle personen.

De waghten sullen gehouden sein de corporal zonder tegen te spreken te gehoor-samen op poene van 3 Schillingen.

In de waghtkamer sal geen kaarten of dobbelen gespeeld worden, noch ook brande-wijn gedronken worden.

Aldus gearresteerd bij de Lt. Voogd en Schepenen der Banck Houthem."

Het eerste schuttersboek in 1853 geeft ons bijzonderheden over personen die de eretitel behaalden van koning of keizer. Ter herinnering schonken zij aan de schutterij een zilveren plaat of vogel, die allemaal verzameld werden en door de koning of keizer, vergezeld door zijn echtgenote of verloofde als koningin of keizerin, in een optocht meegedragen werden.

De oudste koningen, die ons bekend zijn, waren:

1734	W. Philippi, Timmerman, wonend in de St. Maartenshoeve in Vroenhof
1778	Anton Stassen, wonend in de hoeve, Onderste Straat
1766	Willem Theunissen, wonend in de hoeve tegenover Croon
1767	Jan Houben
1769	Jacob Decker
1783/84 en	
85	P. Jacob (ook keizer) schonk een zilveren vogel met ketting.
1786	Christ. Murmans, pachter op Holswick

De oude platen zijn allemaal verdwenen.

Rond 1800 was het schutterslokaal bij de herbergier Daniel Geuskens. De gemeente betaalde hem 58 francs voor de kamer.

De nachtwacht was vanaf 1815 vastgesteld voor elk manspersoon die de militaire dienst volbracht had. Deze afgezwaide militairen werden ingelijfd in de rustende schutterij ter plaatse, staande onder de bataljonscommandant in Maastricht.

Hieruit blijkt wel dat de oude schutterij, waarvan sedertdien niets meer is vernomen, in militair verband is opgegaan. Gezien de politieke toestand was het twijfelachtig of er ooit nog een folkloristisch optreden zou plaatsvinden. Eerst in 1853 kwam men op de gedachte de oude schutterij nieuw leven in te blazen.

In 1853 leefden nog een aantal oud-gedienden, met name:

Oud-luitenant: Jan Hendrik Ramakers, oud 73 jaar, timmerman in Strabeek.

Anton Massot, oud 79 jaar, metselaar in Vroenhof.

Willem Speessen, oud 76 jaar.

Willem van St. Fiit, oud 82 jaar, oud-veldwachter, Onderste Straat.

Jan Speessen, oud 53 jaar.

Theo Schrooders. schutterskoning in 1957. 1978. 1983. Bekleedt de rang van majoor

Op zondag 27 februari 1853 werd in de herberg van L. Crolla, onderwijzer en winkelier, tot de heroprichting van de schutterij St. Martinus besloten. De aanmelding van nieuwe leden was buiten verwachting groot. Ruim 80 man meldden zich: haast elk huis had een vertegenwoordiger. De contributie werd vastgesteld op 28 cent. Een nieuw reglement werd opgesteld. Functies werden aanbesteed. L. Crolla nam voor fl. 6.90 de kolonelsplaats aan.

De schutterij bestond behalve uit luitenanten, uit een kapitein, adjudant, groot-majoor, majoor, luitenant-kolonel, kolonel, generaal, koning, penningmeester en twee secretarissen.

Zowel notaris Schoenmaeckers in Strabeek als generaal De Ceva, schoonvader van minister van der Maesen de Sombreff, schonken de schutterij een vaandel. Het vaandel van de laatstgenoemde is nu in gebruik bij de jonge schutterij van Broekhem.

Als koning staan nog opgetekend:

1853	Jan Willem van St. Fijt, cand. notaris
1854	Jan Speessen
1856	P. Smeets
1857-58-59	P. Duijckers schonk als keizer een vogel
1862	J.H. Speessen
1868	Mat. Speessen
1871	Andreas Sleijpen
1872	Willem Speessen
1873	Peter Erkens

Op 23 augustus 1872 werd een nieuw vaandel gekocht voor 125 francs. Het oude vaandel, slecht opgeborgen in een oude schuur, was verbrand. Daarvoor had groot-majoor Hoen het vaandel bewaard, die het als tafelkleed in zijn huiskamer had gebruikt. In 1888 had de vereniging 25 platen in zilver aan de vogel. In dat jaar was er groot feest in Houthem. Jan Speessen en zijn echtgenote M. Thomassen waren 60 jaar getrouwd. Om 5 uur in de morgen was er reveille door het hele dorp. Om 6 uur werden de posten uitgezet. De jubilarissen werden door de schutterij in vol ornaat afgehaald en naar de kerk begeleid, waar pastoor Beckers een plechtige hoogmis opdroeg en hen tijdens de dienst een gouden kroon op het hoofd plaatste. Van de schutterij kregen zij een gouden medaille ten geschenke. Nu, bijna 100 jaar na dit feest, is de schutterij nog springlevend en is dan ook niet meer weg te denken bij feestelijke gelegenheden.

Oud schuttershuis in 1723.

De Oude Pastorijs

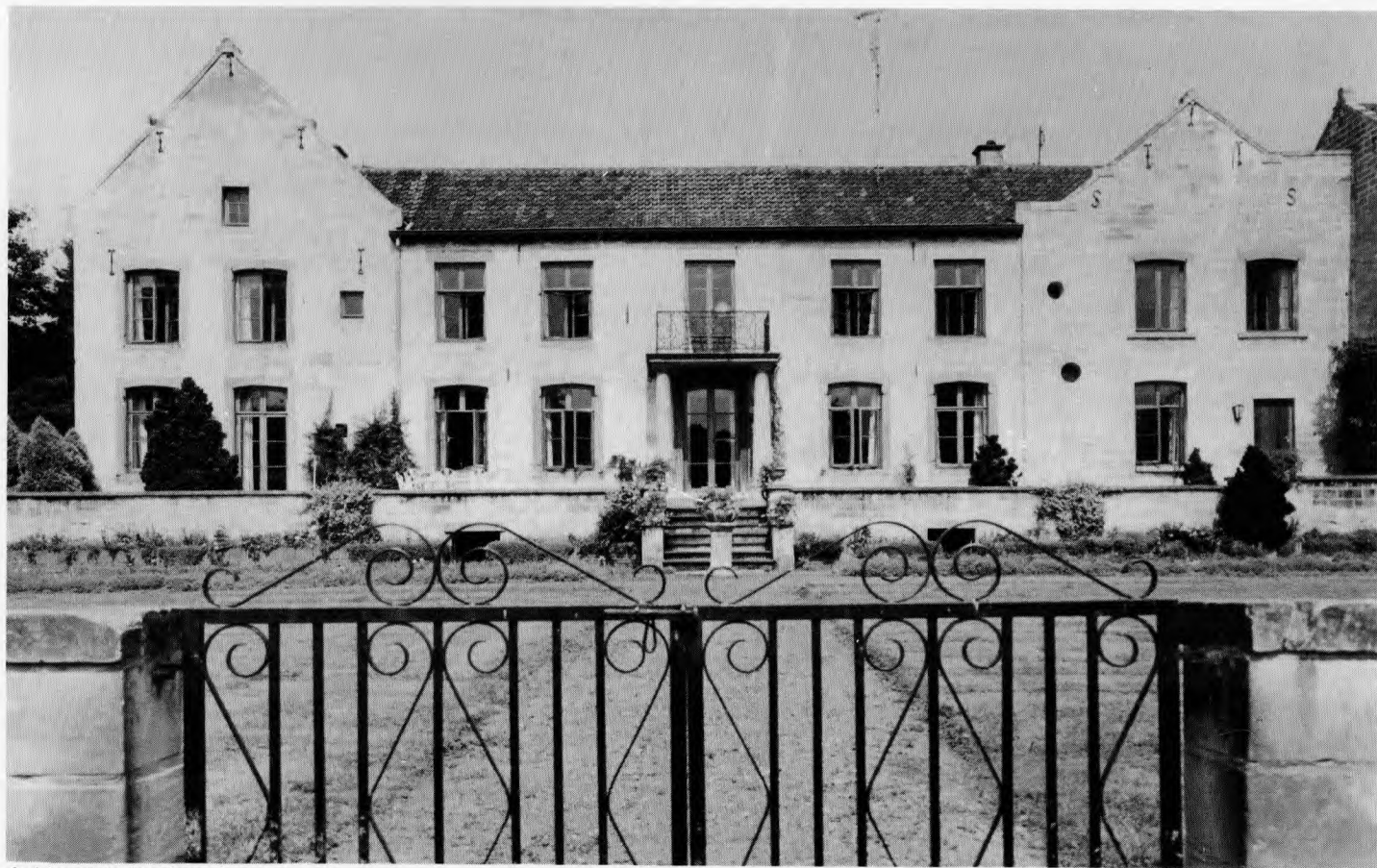
Hoofdstuk VII

Huis, hof, schuur en stallingen, met weide en vijver, groot 2-6-6 bunder, gelegen aan de Landstraat, grenzend aan de Bocksteeg, behoorden toe aan Jan Arnold Philip-pens (1689-1752), in 1716 benoemd tot pastoor in Houthem. Dit huis werd zijn pastorie. In 1730 werd het verfraaid met twee sierlijke gevels. Hij overleed drie dagen na St. Jan 1752.

Zijn broer Guilhelmus (1697-1774), notaris in Houthem, ging er toen wonen. Uit zijn tweede huwelijk met Anna Catharina van Caldenberg werden zeven kinderen geboren. Na zijn dood vertrok de weduwe naar haar voormalig ouderlijk huis (1) om tenslotte in het begin van de 19e eeuw met haar kinderen naar Breijl (D) te verhuizen.

Op 18 november 1776 heeft Wilhelm Philip-pens, pastoor in Ambij (2), mede handelend voor A.C. van Caldenberg aan mr. P. van de Heuvel, schepen van Maastricht, het in Houthem gelegen huis, genaamd de oude pastorie, grenzend aan het bezit van Arnold Wilhelm Philip-pens, voor 100 gulden per jaar verhuurd en verpacht. Op 12 december 1780 kocht mr. P. v.d. Heuvel, huis, hof en weide (3). In 1791 waren deze goederen in het bezit van mevr. van Sleijpe, dochter van de griffier Isaac Collard, op 21.3.1771 in Valkenburg benoemd.

Achterzijde landgoed

Nieuwe bewoners waren achtereenvolgens: J.C. Panhuijs, Isaac Geijer en in 1822 majoor K. Pelerin (4).

Majoor K. Pelerin verkocht het landgoed in 1843 aan de nieuwe bewoner Jan Mathias Schoenmaeckers, notaris in Houthem, gehuwd 20 juni 1838 met Felicité, dochter van J.T. Thonart en Margareta Janssen, wonend in huize "Strabeek".

Hun kinderen waren:

- * 1839 Emile, huwde Anna Gertr. Pelzer; bewoners van huize "de Heek", + 29.5.1896.
- * 1841 Maria Jeannette
- * 1843 Marie Pauline, huwde Gregoir Straatmans; bewoners van huize "Hoogenweert".
- * 1846 Jacob Hubert
- * 1848 Lodewijk Felix Gerlach
- * 1849 Eugenie Henriette, huwde 30.10.1873 Alphons v. Kesteren de Rimbürg.
- * 1852 Christiaan Antoine + 1852.
- * 1854 Frans Arthur.

In 1851 verkocht Jan Mathias Schoenmaeckers dit landgoed en keerde terug naar huize "Strabeek".

De nieuwe eigenaar was Hendrik baron van Oldeneel, geb. 17.2.1823, afkomstig uit Haarlem. Hij huwde op 27.4.1847 in Maastricht Theodora barones de Billehé de Valensart.

Voetnoot:

1. Tegenwoordig hotel Curfs-Couvreur.
2. Pastoor Wilhelm Philippens overleed in Ambij op 23 november 1809. De opbrengst van zijn inboedel bedroeg 2052 francs. De boekenschat die hij bezat bracht 669 francs op. De pastoor was een groot kenner van zijn tijd. Volgens een catalogus had hij een mooie collectie oude en nieuwe boeken, waaronder de beroemde encyclopedie van Diderot en d'Alembert 1751-1772 en brieven van Voltaire. Jansenius e.a.
3. Op 19.1.1779 deed Arnold Wilhelm Philippens, een bejaarde vrijgezel en woonachtig in Houthem, een donatio inter vivos aan zijn stiefmoeder Anna Catharina van Caldenberg, weduwe van zijn overleden vader Guilh. Philippens, van zijn aandeel in huis en hof, genaamd de "oude pastorie", gelegen binnen Houthem, en dat hem in volle eigendom toebehoorde. Hij verklaarde zijn stiefmoeder tot universele erfgename, hierbij inbegrepen zijn aandeel in de "pastorie" en in het in Wijk gelegen huis de "Soete naam Jezus" (Nots. A. Wilmar, reg.nr. 3228).
4. Charles Louis Pelerin, lt. kolonel der Kon. Marechaussee + 18.1.1848, tr. 23.4.1812 Augusta Elise Forstnes de Dambernoij. Zij overleed 20.5.1839 in Houthem. Hun zoon René Alex Louis, geb. 21.2.1813, was lt. kolonel der Cavalerie in Den Haag, tr. 6.3.1845 Maria de Copes uit Hasselt; hun dochter Fr.L. Adrienne tr. 15.10.1903 Jhr.mr. Ch.L. Rendorp, kantonrechter in Gulpen en Maastricht.

Het landgoed kreeg de naam "Mon Refuge" en werd zeer verfraaid.

Hun kinderen waren:

- * 7.11.1850-13.9.1928 Maria, ongehuwd.
- * 11. 7.1852 Hendrik, gehuwd in 1899 met E.M. Scott in New York, wiens zoon Henri, geboren op 1.1.1901, in 1940 trouwde met Ottilie Keppler.
- * 22. 4.1845-15.1.1940 Anna Ferd. Ze was hofdame bij prinses Clementine van België. In 1888 trad zij in het klooster van Laeffelt (B).
- * 22. 4.1856 Zoe. Zij was eveneens hofdame.
- * 19. 2.1858- 3.2.1937 Albert. Generaal-Majoor, huwde M. Helena Cuyper.

Door veel tegenslag getroffen, moest deze familie het landgoed in 1886 verlaten. Zij betrok enige tijd later een nieuw gebouwde woning in St. Gerlach. Het landgoed "Mon Refuge" werd daarna bewoond door Alphons van Kesteren, gehuwd met Henriette Schoenmaeckers.

Alphons van Kesteren, geboren 22.7.1842 op het kasteel van Rimbürg, zoon van Arnold, geboren 7.5.1797 en Clementine Jappe de Beegden, geboren 23.11.1810, was gehuwd 30.10.1873 met Eugénie Maria Henriette Schoenmaeckers, geboren 8.8.1849.

Hun kinderen waren:

- * 1. 3.1875 August, in de villa Strabeek.
- * 20. 7.1876 emile, in het kasteel Rimbürg, gehuwd op 20.10.1905 met Gabrielle de Heusch de la Zangrie, geboren 12.4.1880 in Houthem.
- * 10.1.1878-18.3.1892 Paul, in Rimbürg, overleden in Rolduc.
- * 8.2.1880 Maria, in het kasteel Meersnerhoven, gehuwd in 1906 met Eugène Poswick, die volgt.
- * 18.12.1882 Louise, in het kasteel Meersnerhoven.
- * 7.5.1887, Adelin, in de villa Mon Refuge in Houthem, gehuwd met Maria Anna Storms de Montfort in Antwerpen.

Eugène M.O. Poswick, geb. 1.1.1871, tr. 1906 A.L.H.Fr.M. van Kesteren.

Zij vertrokken naar Vroenhof in 1926.

Hun kinderen waren:

Mercedes	* 17.9.1907
Sophie	* 18.1.1909
Marie-Louise	* 27.6.1911
Margot	* 29.7.1913
Martha	* 12.5.1916
Ivan	* 15.10.1917

Het landgoed werd 10.5.1955 geveild en verkocht aan Jhr. van Meeuwen van huize "De Vleek" in Ulestraten.

Deze liet het huis verbouwen en verkocht het op 23.12.1966 aan de Engelse regering, die het tot woonhuis voor de onderbevelhebber van de Afcnt, Sir Edmund Hudleston, bestemde.

De naam van het gebouw is sindsdien "Huis der Grenadiers".

Luchtfoto van klooster tot kasteel

Van klooster tot kasteel

Hoofdstuk VIII

Het voormalige Norbertinessenklooster van St. Gerlach, gekonfiskeerd door de Franse regering, werd op 22 juni 1797 teruggekocht door Mathias Sleijpen, zoon van Mathias Sleijpen en Anna Crijns, beiden uit Amby en hun schoonzoon Mathias Jacob Schoenmaeckers, gehuwd met Maria Sibille Sleijpen.

Jan Schoenmaeckers, zoon van Jan Balthazar Schoenmaeckers en Anna Swelsen uit Ulestraten, was rentmeester van de voormalige kloosterlijke goederen en gehuwd met Elisabeth Pluijmakers. Zij bewoonden het klooster dat door hen tot een landgoed verbouwd is.

Na hun dood waren de nieuwe bewoners: de heer Anton Corneli, zoon van Jan Hendrik Corneli, drossaard van Wijlre, en Johanna Werden uit Rimburch, gehuwd met Elise Walburga Schoenmaeckers. Zijn broer Frans Corneli huwde Caroline, barones de Rosen (kasteel Borgharen). Zij verwierven de twee Prinzhager hoeven. Haar zuster Pauline huwde Alex. Mathias Schoenmaeckers.

Anton Corneli en Elise Walburga Schoenmaeckers hadden twee zonen:

Joseph, huwde de protestantse barones Anna van Heemstra. Hij overleed vrij plotseling op 16.6.1887 op het kasteel Beaujardin in Tours (Fr.). Zijn echtgenote een half jaar later op 29.2.1888. Zij werden beiden in hun grafkelder in Houthem bijgezet.

Frans, huwde 16 april 1857 in de kerk St. Jean in Luik met Elise Raikem en zij gingen het kasteel St. Gerlach bewonen. Zijn echtgenote was een bijzonder mooie vrouw, zeer bijdehand en dapper als paardrijdster. Hun enige kind, hun zoon Albert, overleed op 19-jarige leeftijd in Menton (Fr.) en werd in hun grafkelder in Houthem bijgezet.

Anton Corneli overleed 28.3.1872 in Broekhuizen (Rimburch). Als burgemeester van Houthem werd hij door zijn zoon Frans opgevolgd, die in 1903 overleed. Zijn echtgenote Elise Raikem overleed plotseling op 5.4.1909 in haar huis in Luik, 75 jaar oud, en werd eveneens in Houthem bijgezet.

Zij liet een immens fortuin na waaronder de propriëteit St. Gerlach met 187 ha. bos en land. Haar bezitting in Rimburch was iets minder groot; ook had zij nog twee pachthoven in St. Truiden en haar huis op de Boulevard de la Sauvinière nr. 111 in Luik.

Een verre neef, baron de Selys, werd erfgenaam van de goederen gelegen in Houthem.

JESUS + MARIE + JOSEPH + GERLACHE.

PRIEZ POUR LE REPOS DE L'ÂME DE MADAME

Gety Walburge Schœnmackers,

Eponse de Monsieur

ANTOINE JOSEPH FRANÇOIS CORNELI,

née à Bergerstraet (Amby) et pieusement décédée
à St-Gerlache (Honthem) le samedi 20 janvier
1806, à l'âge de 75 ans, munie des Sacraments
de la Sainte Eglise.

Seigneur, qui demeurera dans votre tabernacle? ou qui
reposera sur votre Sainte Montagne? Ce sera celui qui
vit sans tache et qui pratique la justice; qui parle sin-
cèrement, selon la vérité qui est dans son cœur; et qui
n'a point fait de mal à son prochain. Ps. xiv, 1, 2 et 3.
L'œil qui ne verra ni rendra témoignage; en pu-
blant que j'étais dévot le pauvre qui criait, et l'orphe-
lin qui n'avait personne pour le secourir. Celui qui était
près de périr me comblait de bénédictions. Tob. xxix, 11.
J'étais la mère des pauvres et je ne laissais pas d'être
la consolatrice des affligés. Tob. xxix, 24.

Dans mon affliction j'ai invoqué le Seigneur. C'est vers
vous, Seigneur, que j'ai élevé mon âme et c'est vers vous
que j'ai mis ma confiance. Ps. xlii, 2.

Juge-moi, Seigneur, parce que j'ai marché dans mon
iniquité, et ayant maux mon espérance au Seigneur, je
ne serai point confondue. Ps. xlv, 1 et 2.

Nous l'avons aimé et nous ne l'a laisserons pas
que nous l'avons introduit par nos larmes et nos prières
dans la maison du Seigneur. ST. AMBROISE.

PRIERE.

O Dieu de miséricorde, nous vous supplions
par les mérites de notre Seigneur Jésus-Christ et
par l'intercession de la St-Vierge Marie, que
votre Servante ELISE WALBURGE a toujours tant
aimée, d'avoir pitié d'elle, et de la recevoir au
plus tôt dans vos saints Tabernacles. Ainsi soit-il.

Typ. de Ch. HOLMAN à Maestricht.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
den EdelAchtbaren Heer

Joseph Charles François Jacques
CORNELI,

Oud-Burgemeester van Houthim,

Echtgenoot van Mevrouw

ELISE RAIKEM,

te Luik, den 21 Maart 1903, in den ouderdom
van 72 jaren, godvruchtig in den Heer over-
leden, voorzien met de H. H. Sacramenten onzer
Moeder de H. Kerk.

Zijn goed karakter maakte hem vele vrienden
en de edele gevoelens zijner ziel, gepaard met
eene zoete vriendelijkheid, verworven hem aller
achting; daarom betreurt een ieder zijn dood en
zal zijn aandenken in zegening blijven.

De armen zullen hem uit dankbare liefde niet
vergeten; nooit hebben zij te vorgeefs de hand
naar hem uitgestrekt; de lijdenden verlieten hem
nooit zonder troost.

Hij kon met David zeggen: „Heer, ik heb de
schoonheid van Uw Huis bemind en Uwe H.
Woonplaats liefgehad.“

Een leven, zoo vol van goede werken en zoo
aangenaam aan God, moest de volmaaktheid be-
reiken in het liden; en dien bitteren lijdenskolk
heeft hij, zonder te klagen aangenomen.

Wij zeggen met Jon: „De Heer had hem ons
gegeven, de Heer heeft hem van ons weggenomen;
Zijn heilige Naam zij gezegend.“

„O Maria, mijn hart heeft U altijd bemind, bid
voor mij.“

Barmhartige Jezus, geef hem de eeuwige rust!

(7 jaren en 7 quat.)

Zoet Hart van Maria; wees mijn heil!

(300 d. afl.)

Jos. Cralla-Falise, Valkenberg.

Dans la douleur mon âme se confie à vous.
O Seigneur, j'attends votre secours.

VOUS QUI M'AVEZ AIMÉ, NE M'OUBLIEZ PAS!

PRIEZ POUR LE REPOS DE L'ÂME

DE

MONSIEUR ALBERT CORNELI

NÉ A SAINT-GERLACHE LE 7 AVRIL 1828

Décédé à Menton (France), muni des secours de la
religion

LE 20 JANVIER 1877

et inhumé dans le cimetière de sa famille à Honthem
St-Gerlache, le 27 du même mois

Robert de Selys de Fanson huwde 2.5.1860 met Maria Elise George Corneli, dochter van Frans Corneli en Catharina, barones de Rosen uit Beek.

Op kasteel Ehrenstein (Kerkrade) werd hun zoon Robert G.E.M. op 13.3.1861 geboren. Hij was een neef in de 14e graad in de mannelijke opvolging van zijn grootoom Ferdinand de Selys. Hij kreeg op 13.6.1903 de titel van baron.

Hij was president van het Hooggerechtshof in Luik, waar hij ook woonde. Hij was ook president van de wereldtentoonstelling in Luik in 1905.

Baron Robert de Selys trouwde 24.10.1882 met Eugenie de Woot de Trixhe. Door vererving kwam hij in het bezit van het kasteel St. Gerlach met alle onroerende goederen, hem nagelaten door mevr. Corneli-Raikem. In 1909 nam hij zijn intrek in het kasteel.

In Luik stond de baron vooral als bibliophiel bekend. Daar was grote belangstelling voor zijn kostbare bibliotheek. Hij overleed in Houthem 21.2.1946. Van zijn twee kinderen bleef Michiel ongehuwd. Deze overleed 31.5.1961 en werd op het kerkhof in Houthem begraven.

Zijn broer Florent was gezant in de Baltische staten, geboren 13.11.1884. Hij trouwde in Parijs 13.1.1919 met Madeleine barones Leboeuf de Montgermont, geboren 20.10.1893 in Pringy (Melun, Fr.).

Hun kinderen waren:

Ghislain, geboren 20.10.1919, overleden 15.2.1943 in Stockholm.

Robert, geboren 7.8.1921, overleden 3.10.1921 in Stockholm.

Robert, geboren 8.11.1925 in Warschau.

Thérèse, geboren 2.8.1928 in Riga, huwde 14.6.1950 baron Leon de Capelle en hertrouwde 2.7.1967 Louis Roland Burnij.

Florent de Selys overleed in Stockholm in 1941 en werd in de grafkelder van de familie in Houthem bijgezet.

Zijn echtgenote overleed in Brussel 19.4.1977 en werd in de nieuwe grafkelder in Xhoris bijgezet.

Baron Robert de Selys, in diplomatieke dienst van de Belgische regering, was consul-generaal bij de Duitse regering. Bij tijd en wijle was hij te vinden op zijn landgoed in Houthem, waar hij zeer gezien was. Beviend met pastoor P. Houben, zorgde hij ervoor dat de sacristie vergroot kon worden, met een aparte toegang vanaf het kerkhof.

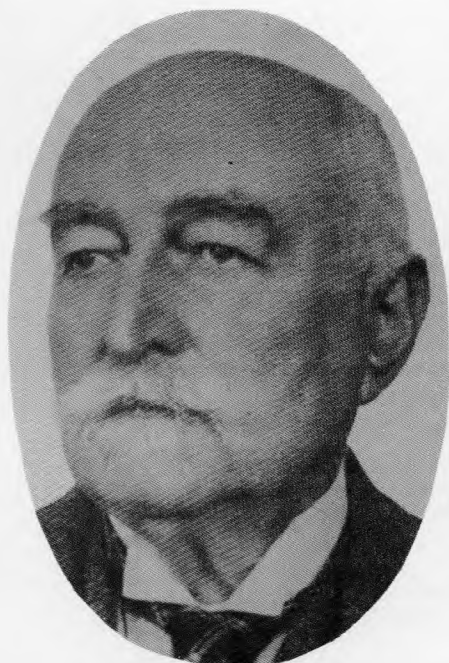
Verder stond hij grond af, bestemd voor een uitbreiding van het kerkhof. Hij stelde er een eer in om de Gerlachusput te restaureren; de kerk van Houthem was hem dierbaar.

Ongehuwd zijnde, overleed hij na een langdurige ziekte in Brussel op 23.7.1979 in de ouderdom van 54 jaar. Evenals zijn moeder werd hij in Xhoris bijgezet.

In een testament vermaakte Robert de Selys al zijn onroerende goederen in Houthem, gelegen ten noorden van de Provinciale Weg van Meerssen naar Valkenburg aan de kerk van Aiwallé (B), en ten zuiden van deze weg aan de kerk van Houthem.

Deze goederen die eeuwen geleden eigendom waren geweest van de kerk, kwamen dus op een heel bijzondere wijze terug aan de kerk.

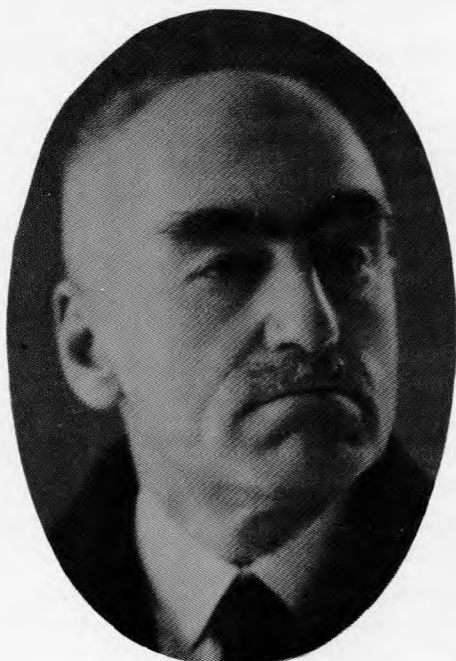
Afschriften van brieven uit de 19e eeuw, geschreven door pastoor Haenen aan mevr. Corneli en aan de bisschop van Roermond, verraden de bittere strijd die de pastoor toen moest voeren om enkele meters grond te verwerven voor de zeer noodzakelijke uitbreiding van de sacristie. Resultaat nihil !

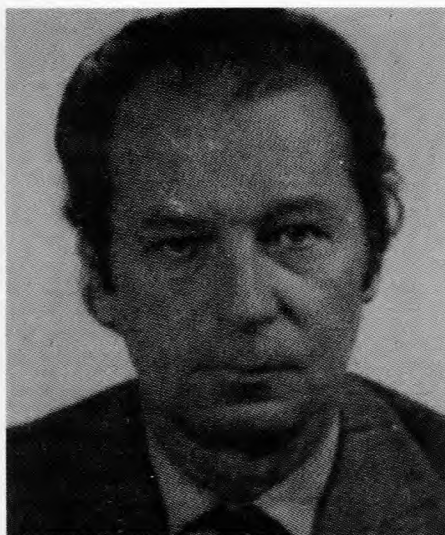
Baron Robert de Selys

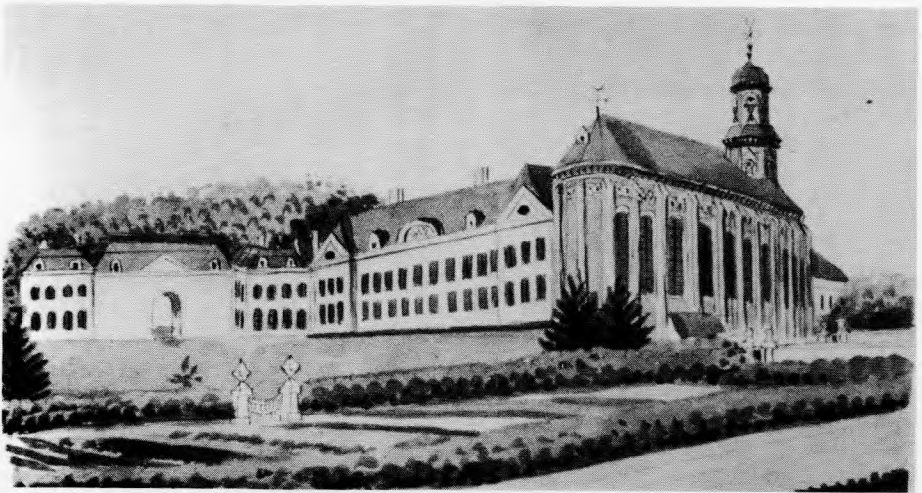
Zoon Florent

Zoon Michel

Kleinzoon Robert

Bijdrage:

De familie Selys is een eeuwenoude familie waarvan de geschiedenis in Maastricht begon.

In die stad had Michiel Selys een important huizenbezit, dat vernield zou zijn bij de verovering van Maastricht in 1579 door Parma.

Hij vertrok naar Luik met Servais Hellinx waar zij een ijzersmelterij hadden. Zijn zoon Jan de Selys trouwde Catharina Potesta en beheerde de ijzerfabrieken van Dieupart.

Van zijn kinderen was Michiel, geboren 1581, burgemeester van Luik, gehuwd met Maria Hocht.

Jean, zijn broer, huwde Anna le Berlier, afstammend van een vooraanstaande Luikse familie, dochter van Eustache en Marie de Stier, industrielen in Luik. Zij hadden het monopolie in koper en exploiteerden de ijzerfabrieken in Chenée. Van hun 10 kinderen was Eustache, geboren 15.1.1624, heer van Bemelen.

Godefroid de Selys, geboren 11.10.1610, werd met zijn 2 broers onder keizer Ferdinand II op 29.5.1656 in de adelstand verheven. Hij was heer van Jeneffe, d'Awan en bezat de heerlijkheid de Fanson.

Dit kasteel is zeer oud en gaat terug tot de Xe eeuw.

Het ligt op het grondgebied van Xhoris (Luik) en werd in 902 door Reinier Langhals aan de machtige abdij van Stavelot afgestaan.

In 1350 was de familie Clermont de bezitter en door erfopvolging werd dit:

1427 Celles-Beaufort

1535 Sombreff

1564 Goldstein

1592 Schellart d'Obbendorff.

1658 Baron de Moitreij die het verkocht aan de Selys.

Deze behielden Fanson vier geslachten lang tot 1792. In 1825 werd het verkocht aan Richard.

De latere bezitters waren: de Lamarche's, mevr. Roman en in 1979 Chevalier Leijnen.

Een oud document geeft ons bijzonderheden over Michiel Selys "de oude". Hierin komt tot uiting, dat deze in 1624 en 1636 burgemeester was van de stad Luik. Na de overgave van Maastricht 22 augustus 1632, was hij met La Ruelle burgemeester van Luik en in verlenging met Choquier.

De Selys was geen Chiroux noch Grignoux, maar een man van het midden. In maart 1636 werd hij door de stad Luik naar Huy afgevaardigd voor onderhandelingen met de prins van Osnabrück, ambassadeur van Frederik van Beieren.

Er ontstond een conflict tussen de twee burgemeesters, waarop op zeker moment La Ruelle een pistool trok tegen de Selys en hem uitmaakte voor een verrader.

De aanval op het stadhuis door de Chiroux en daarbij ook nog de onafhankelijke houding van de Selys, geven genoegzaam de politieke verhoudingen aan.

Toen gedurende de dagen van 5 tot 8 april de terreur heerste in Luik, was de Selys zo voorzichtig met zijn dochters naar Huy te vertrekken, maar La Ruelle liet het schip aanhouden en de Selys moest weer terugkeren.

Quelques anciens
papiers Curieux.
pour memoires il y a
surtout une Lettre De
L'an 1632 De michel
De selys Dit le vieux mort
selon l'apparence en 1634
tres curieuses sur les affaires
du temps etant pour
La seconde fois bourguemaitre
De siege avec l'infortuné
Lamotte

il y a aussi quelques renseignements
et mesurages des terres vers Veldwezelt
heer Liffeld heer derrenoy, spauwen &c
et un partage De 1634. année de la mort de
ce michel De selys dit le vieux.

De nieuwe parochiekerk St. Gerlach

Hoofdstuk IX

Kort na de staatsgreep van Napoleon Bonaparte kwam op 15.1.1801 een concordaat tot stand, waarbij het Limburgse bisdom wederom bij Luik kwam.

In het jaar 1808 gaf Napoleon op 29 mei in zijn kamp te Bayonne toestemming aan de echtelieden Schoenmaeckers-Sleijpen voor de schenking van de voormalige kloosterkerk aan de gemeente Houthem.

De schenking vond plaats in Houthem 30 augustus 1808; ze werd in ontvangst genomen door de adjunct-burgemeester Daniel Geuskens, in tegenwoordigheid van talrijke genodigden. Deze kerk was echter al vóór 1808 in gebruik genomen. Op 21 november 1803 was al een nieuw tabernakel ingewijd door pastoor Hermans, in aanwezigheid van pastoor J.L. Aussems van Meerssen, pastoor B.D.S. Widdershoven van Valkenburg, pastoor H. Compeer en de kanunnik Ernest de Sauveur. Pas in 1806 vernemen wij van verrichte kerkelijke diensten.

Een conflict ontstond toen de protestanten zich van de oude parochiekerk meester wilden maken en deze voor hun eredienst wilden gebruiken.

De nieuwe parochiekerk St. Gerlach, door de lange leegstand op schandalige wijze onderkomen, moest eerst hersteld worden. Vooral het dak, waar door lekkages een groot gedeelte van het pleisterwerk was afgebrokkeld. Vele fresco's waren beschadigd, waarvan drie wandtaferelen onherstelbaar. De toren moest nodig hersteld worden, evenals de rotte balken, die geheel verzwakt waren en dreigden door te zakken.

Dit alles te herstellen was een zware opgave voor pastoor Thomas Hermans. Hij kreeg hulp van de eerw. heer Petrus Hendrik Compeer, prior van de orde der Bogaarden, provinciaal en leraar in de godgeleerdheid. Hij nam nog actief deel in het parochieleven, overleed 1.8.1814, 73 jaar oud, na een priesterschap van 50 jaar. De kerk die plaats bood aan 450 personen, was nog steeds zonder meubelen; deze bevonden zich in Roermond. Rentmeester Jan Schoenmaeckers, die ook kerkmeester was, ging daarom naar Roermond en sloot een overeenkomst met de nog aanwezige kloosterzusters van St. Gerlach. Voor een bedrag van fl. 1500- kwam de kerk van Houthem wederom in bezit van het orgel, de fraaie communiebank, de preekstoel en de overige ornamenten. Als geschenk voor Houthem kreeg hij nog twee relikwieën van St. Gerlach.

Het grootste probleem was echter dat er geen geld voor de jonge parochie beschikbaar was om banken aan te schaffen. Daarom werd op 4.11.1808 bekend gemaakt, dat alle families een bank op eigen kosten konden laten plaatsen.

Vele jaren gaf deze onduidelijke bepaling aanleiding tot twist en tweedracht en leidde dikwijls tot schandalen in de kerk, zelfs tijdens de kerkdiensten.

Menigeen zette wel eens een bedelaar of dronkaard in de bank, indien de eigenaar zelf afwezig was. Ook werden er mensen hardhandig uit de bank geduwd tot op de stenen vloer, de staanplaatsen in het midden van de kerk.

Bij het opmaken van een inventaris, was in 1809 in de kerk aanwezig:

een orgel

een gestoelte voor de zangers

een doopsteen

twee kleine biechtstoelen

drie altaren

een beeld van St. Gerlach met altaar

twee beelden op het koor: St. Jozef en St. Jan

een O.L. Vrouwebeeld

relikwieën in zilver ingelegd van St. Merten, St. Joris, de H. Lucia en het H. Kruis
vier geschilderde doodskoppen

schilderijen van St. Merten, Franciscus, Magdalena en de Goede Herder
een kacheltje in de sacristie.

In 1809 werden twee kleine altaren gemaakt door J. Smeets voor fl. 70-. Hiertoe werd voor fl. 13- aan "rubberblokken" verwerkt en werden nog eens voor fl. 12- blokken uit de groeve gehaald door W. Geuskens. Een trap naar het oksaal werd gemaakt voor fl. 38-. Onder het oksaal bevond zich een gesloten ruimte, de voormalige bidkapel van de zusters, die nu tot doopkapel werd bestemd.

In 1810 kreeg pastoor Hermans een pastorie. Deze werd tegen de kerk aangebouwd met een directe toegang naar de kerk. Deze pastorie heeft dienst gedaan tot omstreeks 1870 en werd toen afgebroken. In 1810 volgde een reparatie van de toren, waarvoor aan de leiendekker fl. 95- werd betaald. Pastoor Hermans werd op 21.6.1815 in Mechelen aan de Maas tot deken benoemd, waar hij ook overleden is.

Zijn opvolger was pastoor T.D. De Haan, die reeds het jaar daarop weer vertrok, waarna Houthem 15 maanden zonder herder was. De parochie werd waargenomen door pastoor Geuskens uit Berg.

In 1817 werd Peter Johan van Pelt tot pastoor benoemd. Hij liet de bekende Calvariekapel bouwen op de plaats waar voorheen een kluizenaar woonde. De paus verstrekke een volle aflat in 1829 om de devotie hiertoe te bevorderen.

Op 5 mei 1821 werd een hekwerk rondom het graf van St. Gerlach geplaatst. De tombe was toen nog niet terug.

Op 22.11.1820 werd de oude kerk, groot 33 roede, verkocht aan Johanna, Cath. de Sauveur, die deze voorheen in pacht had.

Dat voor het hoognodige herstel van de kerk nog geen geld beschikbaar was, blijkt uit het feit dat pastoor van Pelt in 1822 nogmaals een rekwest indiende bij de koning voor een bijdrage van fl. 1200- voor het noodzakelijk herstel en het hergieten van de klok.

Pastoor van Pelt overleed 20.1.1835, oud 65 jaar. Vanaf 1830 werd een wekelijkse hoogmis ingesteld en wel elke dinsdag, ter ere van de H. Gerlach, in opdracht van de familie Schoenmaeckers.

De eerw. heer J.L. Reinartz, sedert 1830 kapelaan in Houthem, werd in 1835 pastoor en een jaar later deken van Tongeren. Wellicht was hij de persoon die de verering van St. Gerlach tot stand bracht in de twee omliggende dorpen Horpmaal en Houtain L'Evêque. Deze kerken hadden eveneens een levensgroot beeld van St. Gerlach met een relikwie. Zij vierden het feest op dezelfde wijze als in Houthem.

De "rechten" verbonden aan het kostersambt waren in vroegere tijden als volgt:

het dopen van een kind: 10 stuivers

het voltrekken van een huwelijk: 2 gulden

een jaargetijde: 15 stuivers

het afhaken van een lijk: 10 stuivers

het overluiden van een lijk: een half vat rogge

Voor het zingen van de jaargetijde van wijlen pastoor W. Vreën, werd aan de koster de opbrengst overgelaten van 2 grote en 10 kleine roeden land.

Verwarming in de kerk was er nog steeds niet. Verlichting geschiedde door middel van kaarsen. Zij die het konden betalen, plaatsten een kaars op stoel of bank. Deze wijze van verlichten hield zeer lang stand. L. Moonen in Valkenburg bestelde in 1866 nog 45 nieuwe lampen in blik, waarin een kaars kwam te staan. De kosten waren 8 cent per blik. Bij feestelijkheden of bij een begrafenis was de verlichting navenant. Hoe meer kaarsen en flambouwen, hoe feestelijker of hoe voorname en kostbaarder een begrafenis was.

Bij voorname begrafenissen was het, voor het eerst in 1835, gebruikelijk om tijdens de dienst het lijk boven het graf van St. Gerlach te plaatsen, dit tegen een vergoeding van fl. 5.80.

Petrus Jacobus Eijcken was vervolgens pastoor van 1836 tot 1852. Zijn kapelaan was Ludovicus Ballings uit Hamont. In 1839 liet hij 1000 bidprentjes van St. Gerlach drukken. De jaarlijkse omzet bedroeg wel 500 stuks.

In datzelfde jaar kreeg de kerk een schenking van 12000 francs van Math. Jacques Schoenmaeckers.

Een nieuwe Godslamp werd gekocht voor fl. 163.50, en in 1844 een nieuwe kruisweg. De kruisweg werd vernieuwd in 1867.

Eindelijk was het zover dat de relikwieën van St. Gerlach van Roermond naar Houthem zouden terugkeren. In een plechtige processie vertrok deze stoet op 3 augustus 1841 's morgens om negen uur via Meerssen naar Houthem. De buste van St. Gerlach werd gedragen door pastoor Eijcken, geholpen door deken Goffin van Maastricht en deken Reijnartz van Tongeren. Ondanks de hitte, die toen heerste, waren naar schatting 5 à 6 duizend gelovigen aanwezig.

In 1852 werd een nieuw tabernakel gekocht voor fl. 52-. Pieter Gerard Philippens maakte in 1852 sleutels voor dit tabernakel.

Op 31.1.1853 werd Joannes Haenen benoemd tot pastoor. Hij werd geboren in Genck op 13.5.1812 en overleed op 17.4.1865.

Hij kreeg een nieuwe kapelanie, gebouwd op 7.3.1854 door dhr. Corneli en op 22.5.1857 aan de gemeente geschonken.

Jan Limpens moest een nieuwe weg op het kerkhof maken, waarvoor 26 karren steengruis nodig waren.

Er werd gebouwd, waarvoor 450 voet planken en 3500 leien met 7 kg. zink nodig waren.

P. Somers, blokbreker, leverde 53 zavelblokken en Jos Smeets leverde de kalk en planken.

In 1863 waren de kloosterzusters nog niet vergeten en werd een jaargetijde voor hun zielerust opgedragen.

Joannes Beckers, kapelaan in Houthem sinds 1853, werd op 25.6.1865 benoemd tot pastoor.

Naast de 21 banken die in 1826 geplaatst waren, werden in 1866 nog negen stoelen bijgezet, bestemd voor Mevr. Roosenboom-van der Maesen de Sombreff, Schoenmaeckers, Helena Geuskens, Speessen, Baron Oldeneel en Jos Cremers. In 1871 waren er 34 stoelen; per stoel werd fl. 2.36 betaald.

Relieken van St. Gerlach

De overleden Walburga Schoenmaeckers, echtgenote van Anton Corneli, vermaakte op 2.1.1866 fl. 5000- aan de armen van Houthem.

Het Pastoorsbos werd verkocht voor fl. 155,-, eigendom van wijlen pastoor W. Vreën. In 1869 kwamen er twee nieuwe zijaltaren en werd de kist met relikwieën, die in het midden van de kerk was opgesteld, verplaatst naar het rechter zijaltaar.

Een van de twee overtollige altaren van mergel werd verplaatst en opnieuw gemetseld en opgesteld in de nieuwe H. Gerlachuskapel.

Wederom moest de kerk hersteld worden. In toenemende mate vertoonde zij scheuren. Het zware plafond was gescheurd en gezakt. Twee hoofdbalken waren geknakt. De gebinten hadden tweederde van hun spankracht verloren. De toren die zeer verzwakt was, moest nodig hersteld worden. Dak en toren zouden bij een zware storm kunnen instorten. De kosten van herstel werden in 1872 geschat op fl. 2070-. In datzelfde jaar liet de Maastrichtse industrieel Petrus Regout ter liefde Gods de kerk schilderen. Het schilderwerk was namelijk bijna geheel verdwenen en groten-deels afgestoten en afgevalen.

Deze uitvoering in olieverf kostte 5000 gulden. Daarna schonk hij ijzer, eiken en dennen tot noodzakelijk herstel en versterking van kerk en toren. Als dank werd op 5.10.1872 besloten ten eeuwige dagen een jaardienst voor Petrus Regout te celebreren.

Op 19.7.1872 werd aan dhr. van Campen, bouwmeester in Maastricht, fl. 341,10 betaald voor ijzerwerk aan de kerk.

De kerk ontving twee nieuwe klokken, betaald door jhr. M. van Kessenich en mevr. Quix.

De nieuwe fanfare St. Gerlach, in het jaar 1879 opgericht, speelde voor het eerst bij de grote processie, waarvoor fl. 10- werd gegeven.

In de zeventiger jaren brak in Duitsland de "Kulturkampf" uit: de strijd tussen rijkskanselier Bismarck en de Rooms-Katholieke Kerk. Een van Bismarcks maatregelen was het gevangennemen van bisschoppen. Een van hen was Dr. Johan Bernard Brinkmann, bisschop van Münster.

Toen de bisschop op 27.4.1875 uit de gevangenis ontslagen werd en naar Münster terugkeerde, dreigde hij opnieuw gevangen te worden genomen. Hij verliet Münster weer en begaf zich nog in hetzelfde jaar naar Nederland, waar hij zich het eerst in Roermond vestigde, maar uiteindelijk in Houthem terecht kwam. Daar verbleef hij van 1879 tot 1882. Hij woonde in die tijd incognito als dhr. Berger in de vroegere woning van de familie Schoenmaeckers in Strabeek.

Van keizer Wilhelm I kreeg hij op 1.1.1884 verlof om weer terug te keren naar Münster. Hij vertrok op 10.2.1884 en reeds op 26.6.1884 ondernam hij een bedevaart naar het graf van St. Gerlach om deze heilige te bedanken voor zijn bescherming. Het was voor pastoor Beckers een grote verrassing toen de bisschop hem als aandenken een kostbare kelk, een meesterwerk van goudsmeedkunst, voor zijn kerk aanbood. Bij een tegenbezoek overhandigde pastoor Beckers een grote relikwie van St. Gerlach, ingesloten in een mooie gotische met zilver vergulde remonstrans.

Pastoor Beckers, die 40 jaren van zijn priesterschap in Houthem doorbracht, woonde in zijn pastorie, aangebouwd tegen de kerk. Het pand was echter in een slechte staat en men besloot daarom een nieuwe pastorie te bouwen. De heer De Lahaije stelde belangeloos een stuk grond ter beschikking.

Aannemer Jan Brouns bouwde deze pastorie, begroot op fl. 7000-, die op 7 november 1874 klaar kwam.

De weduwe Crolla en haar zoon drukten 150 boekjes voor de congregatie op 4.5.1880.

In 1881 werden de kerkmuren aan de buitenkant gewit door Jos Hoen; kosten f. 7,82.

De kosten van herstel voor de kerk en de toren in 1883 bedroegen fl. 275-. Het schilderwerk in de kerk werd opgedragen aan dhr. van Berge.

De heer Cuijpers kreeg in 1887 vier stoelen voor zijn logés.

Op 18.12.1887 werd aan goudsmid A. Witte in Aken fl. 441- betaald voor een geleverde ciborium.

Pastoor Beckers overleed in Houthem op 5.2.1893, opgevolgd door J.L.M. Claessens, geboren in Weert, voorheen pastoor in Itteren in 1888.

Hij liet in 1894 het orgel gedeeltelijk vernieuwen door Vermeulen in Weert. Kosten fl. 700-.

Pastoor Claessens overleed 5.9.1898 en werd opgevolgd door J.P.H. Jacobs, geboren in Klimmen, voorheen pastoor in Heugem.

Omstreeks 1897 werden drie muurvlakken aan de linkerzijde van de kerk weggekapt, waarop vroeger fresco's waren aangebracht.

Herman Bröcker, kerkschilder, bracht hier ter plaatse drie olieverfschilderingen aan, voorstellende het leven van St. Gerlach. Het waren de volgende taferelen:

nr. 6 St. Gerlach preekt het evangelie aan zijn landgenoten.

nr. 7 St. Gerlach spijst de armen.

nr. 8 St. Gerlach op zijn dagelijkse bedevaart naar St. Servaas in Maastricht.

Voor de drie schilderstukken werd fl. 1800- betaald.

Op 1 juli 1900 besloot het kerkbestuur een verzoekschrift in te dienen, om de jaarlijkse processie in augustus te mogen uitstellen tot oktober, wegens de aanwezigheid van vele protestantse vreemdelingen. Officier van Justitie Mr. Hanlo werd hierover geraadpleegd, maar wilde dit niet toestaan.

In 1903 werd voor 400 Mark een nieuw tabernakel gekocht; ook kwam er een nieuwe preekstoel.

Pastoor Jacobs werd in 1903 benoemd tot pastoor aan de Onze Lieve Vrouwe Kerk in Maastricht; vanaf 1920 was hij rustend pastoor in Heerlen waar hij 16.2.1930 overleed.

De nieuwe pastoor was J.R. Beijs, voormalig pastoor van Geulle. Hij zou slechts 4 jaar de parochie bedienen en overleed op 22.10.1907.

In 1905 werden twee biechtstoelen van slavonsch eiken geplaatst. Kosten fl. 880-.

Op 18.11.1907 werd E.H. Haenen benoemd tot pastoor in Houthem. Geboren op 23.5.1850 in Maastricht, professor aan het bisschoppelijk college in Roermond, daarna pastoor in Bunde.

In een uitvoerige brief op 1.9.1908 liet hij aan mevr. Corneli, wonende in Luik, weten, dat de sacristie veel te klein, te donker en te vochtig was en verzocht haar enige meters van haar terrein af te staan, om de sacristie te kunnen vergroten. Om allerlei redenen ging zij hier niet op in.

Op 5 april 1909 's avonds om 9 uur overleed mevr. Corneli plotseling in haar woning in Luik. Zij werd bijgezet in de grafkelder naast haar man Frans Corneli. Bij testament vermaakte zij 5000 francs aan de kerk, met de verplichting om voor eeuwig en altijd deze grafkelder te onderhouden.

Kort daarvoor had mevr. Corneli drie zeer mooie eiken leunstoelen geschonken, bestemd voor het koor. Gemaakt in Luik, volgens het model aanwezig in de kerk van de H. Dionysius aldaar en bekleed met rood damast.

Op 19 juni 1909 's avonds half zeven arriveerde voor het eerst per trein een processie van r.k. spoorlieden met hun familie uit Tilburg, ten getale van 225 personen.

In oktober 1910 ontving de kerk een nieuw uurwerk, geschonken door mej. F. Gadiot. Verder een nieuwe wenteltrap, die gemaakt werd door de heer J. van de Weijer. Pastoor Haenen werd in datzelfde jaar overgeplaatst als pastoor-deken naar Weert. Als opvolger werd op 3 oktober 1911 benoemd Petrus van Boven. Geboren 30 maart 1860 in Stevensweert, professor aan het bisschoppelijk college in Roermond.

Onder zijn leiding werden herstelwerkzaamheden uitgevoerd aan de kerk en werd het schilderwerk gerestaureerd door de gebr. Moreau uit Maastricht.

In 1916 kreeg de sacristie een verdieping. Een tweede aparte toegang over het terrein van de baron, werd niet toegestaan.

De muur die de ruimte onder het oksaal afsloot werd afgebroken, zeer tot genoegen van de pastoor, die zich steeds geërgerd had over het feit, dat sommige Houthemaren tijdens de kerkdienst zich achter deze muur installeerden om er de krant te bestuderen en een gezellig praatje te houden.

Tegen deze scheidingsmuur hing een groot schilderij van circa 3x7 meter in bruikleen gegeven door de paters Franciscanen van Maastricht. Zij ontvingen dit schilderstuk weer terug en het moet zich nu in hun klooster in Weert bevinden.

Er werd een nieuw oksaal gemaakt. De teruggewonnen ruimte werd benut voor het plaatsen van een biechtstoel en een doopvont. Mathias Philippens vervaardigde een kunstzinnig hekwerk die de doopkapel afsloot (verdwenen!). Naast de hoofdingang kwam een nooddeur.

Pastoor van Boven overleed op 21 juli 1926 in Houthem, opgevolgd in 1926 door E.E.J.H. Ribbergh, geboren in Well op 18.12.1873. Hij was professor in Rolduc. Onder zijn leiding werden tijdens het zomerfeest van St. Gerlach in 1929 diens relikwieën getoond. Het hoogtepunt was de plechtige ommeegang door het versierde dorp. Nog nooit is zulk een feeststoet door het dorp getrokken met zoveel belangstellenden op die stralende dag.

In 1934 liet hij een parochiehuis bouwen. Onder zijn bestuur werd het rectoraat Broekhem opgeheven; voortaan heette het de parochie St. Joseph.

Pastoor Emile Ribbergh nam ook het initiatief tot het herstel van het schilderwerk in de kerk. Men constateerde dat het schilderwerk begon te vervagen en er schimmellagen te voorschijn kwamen. Hij schreef hierover op 9 september 1929 aan het Rijksbureau voor monumenten.

Het resultaat hiervan was dat er een onderzoek kwam en dat de muurschilderingen uiteindelijk gerestaureerd werden door schilder Gerard Jansen uit Den Haag.

Tengevolge van een ziekte overleed pastoor Emile Ribbergh op 11 november 1940.

M.J.H. Riga werd op 17.12.1940 pastoor van de parochie Houthem. Zijn installatie was zeer sober, dit vanwege de oorlog.

In 1943 werden door de Duitsers twee kerkklokken geroofd. De bevrijding van Houthem kwam op 17 september 1944.

Bij gelegenheid van het 40-jarig priesterfeest van pastoor Riga in april 1948, kreeg de kerk twee nieuwe klokken, een van 450 kilo en de ander van 220 kilo. Pastoor Riga overleed op 15.11.1954.

Opvolger was P.G.F. Castermans uit Maastricht, pastoor van 1955-1962.

Tijdens zijn pastoraat bleek dat de kerk hoognodig hersteld moest worden en er zelfs een gevaarlijke toestand heerste, toen tijdens een kerkdienst in 1955 afbrokkelend pleisterwerk van het gewelf naar beneden stortte. Op 30 april 1961 kwam een gedeelte van de kroonlijst naar beneden en iedereen sloeg de schrik om het hart. Restauratie werd nu urgent geacht en er werd een onderzoek verricht. Het uiteindelijk resultaat was dat er in 1962 fl. 200.000- beschikbaar kwam voor verbetering. Men begon met het vernieuwen van het leien dak.

Pastoor Castermans overleed in 1962. Zijn plaats werd ingenomen door P.J. Houben. Op zijn initiatief kwam er veel tot stand in de parochie.

Hij nam contact op met baron Robert de Selys en kreeg van deze een strook grond, waarop een nieuwe sacristie gebouwd werd. Ten westen van het oude kerkhof werd door de baron de nodige grond afgestaan voor een nieuw kerkhof. Pastoor Houben stimuleerde op niet aflatende wijze de restauratie van zijn kerk.

Op 4 juli 1972 werd begonnen met de reiniging van het plafond, dat aansluit op het koor, onder leiding van de heer De Ruyter, dit na vele onderzoeken.

Het zou te ver voeren om alle werkzaamheden te vermelden, waarover in het bulletin KNOB 1.4.1977 uitvoerig werd bericht.

Het vernis uit 1934 van dhr. Jansen en de oude lagen werden weggenomen en het frescokarakter van de schilderijen kwamen weer te voorschijn.

De drie olieverfschilderingen over het leven van St. Gerlach aan de linkerzijde werden afgenomen ter restauratie. Zij bedekten de plaats van de oorspronkelijke fresco's. Het is ontzettend jammer dat deze door beschadiging en vernieling verloren zijn gegaan.

Op 7 mei 1973 overleed volkomen onverwacht de grote stuwer en onvermoeibare kracht achter de restauratie, pastoor P.J. Houben. Hij werd opgevolgd door J.W. Peters.

De meest spectaculaire vondst was het terugvinden van het "Offer van Abraham". In juni 1973 werd nog uitgebreid gesproken over de Calvariegroep op de oostwand achter het altaar. Deze voorstelling kon niet in het zicht blijven.

Men wist dat het oorspronkelijk fresco in 1872/73 verdwenen was, om plaats te maken voor een Calvariegroep, waar tientallen jaren iedereen tegenaan had moeten kijken, onwetende dat dit fresco hieronder verborgen was.

Het grote probleem was hoe dit fresco te voorschijn te brengen; met veel moeite werd dit karwei geklaard en kwam er tot veler verrassing het "Offer van Abraham" te voorschijn. Hij of zij die de kerk betreedt, wordt onweerstaanbaar getroffen door de aanblik hiervan. Met deze vondst was het gehele schilderwerk van deze kerk vervolmaakt.

Toen na vele jaren de laatste steigers uit de kerk verdwenen, werd begonnen met de aanleg van een vloerverwarming. Hiertoe werd de hele hardstenen vloer opgebroken, waarna nieuwe plavuizen werden gelegd.

De gehele restauratie kwam na een periode van 16 jaar in 1978 klaar.

Lijst van pastoors

N.B. In deze lijst zijn alleen de pastoors van de zelfstandige parochies opgenomen, dus niet de pastoors uit de tijd toen Houthem nog deel uitmaakte van de parochie Meerssen.

W. Heijsselmans, 1587
W. Vollers, 1611-1625
P. Baggen, 1625-1632
A. Wijnants, 1632-1658
J. Morëus, 1658-1672
Chr. Borremans, 1672-1673
P. Onsel, 1673-1716
J.A. Philippens, 1716-1752
W. Vrëen, 1752-1799
Chr. Dupont, 1800-1801
Th. Hermans, 1801-1815
F.D. De Haan, 1815-1816
P.J. Van Pelt, 1817-1835
J.L. Reinarts, 1835-1836

P.J. Eijcken, 1836-1852
J. Haenen, 1853-1865
J.S. Beckers, 1865-1893
J.L.M. Claessens, 1893-1898
J.P.H. Jacobs, 1898-1903
J.R. Beijs, 1903-1907
E.H. Haenen, 1907-1910
P.R.H. van Boven, 1910-1926
E.E.J.H. Ribbergh, 1926-1940
M.J.H. Riga, 1940-1954
P.G.F. Castermans, 1955-1962
P.J. Houben, 1962-1973
J.W. Peters, 1973-1982
A.J.H. Lardinois 1982 (5 juni)

Lijst van kapelaans

J.W. Thewissen, 1794 of vroeger-1800, tot pastoor benoemd in Bunde

J.H. Compeers, 1801-1804

K.J. Lintzen, 1825, carmeliet en organist

J.L. Reinartz, 1830-1835

L. Ballings, 1838-1852

J.S. Beckers, 1853-1865

F.H. Lauten, 1865-1876

M.H. Peters, 1886-1889

J.D. Lebens, 1889-1894

C. Hoho, 1894-1909

J.L. Eijdens, 1909-1915

H.A. Backhaus, 1915-1920

M.A.H. Durlinger, 1921-1927

H.J.H. Hanöver, 1927-1935

W.J.G. van Bommel, 1935-1938

M.J.H. Vliegen, 1938-1944

P.W.J. van Amstel, 1944-1947

J.J. Flecken, 1947-1955

G.M.H. Janssen, 1955-1958

Het gebeente van St. Gerlachus

In 1869 werd de kist met de stoffelijke resten van de H. Gerlachus, die tot nu toe in het midden van de kerk gestaan had, onder de tombe van het nieuwe altaar aan de rechterzijde van de kerk geplaatst. Bij deze gelegenheid werd de kist in de maand april geopend en onderzocht.

Men trof er de volgende voorwerpen aan:

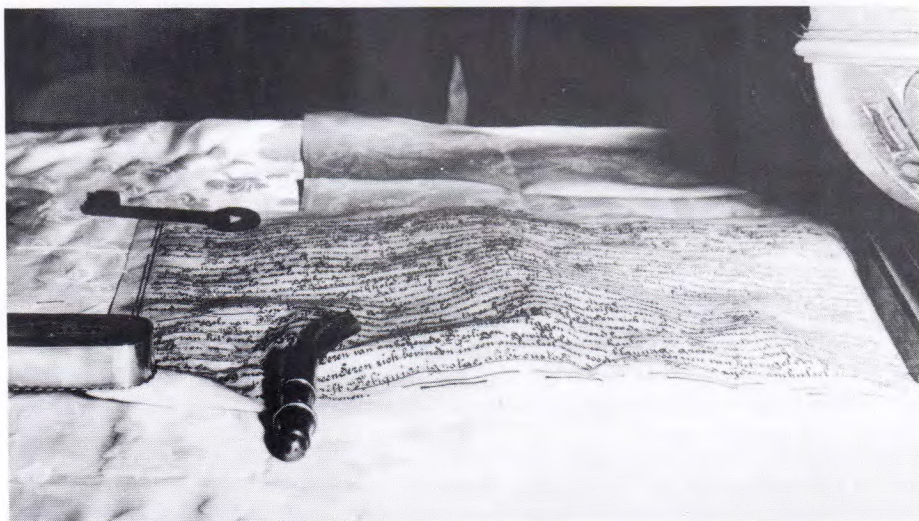
1. Een zeker aantal beenderen van de H. Gerlachus, zorgvuldig gemerkt, ingepakt en gewikkeld in gele zijde.
2. Een pakket met relikwieën van verschillende andere heiligen, gewikkeld in blauwe zijde.
3. Drie kruisjes, waaronder een dubbel kruis van Caravacca in koper.
4. De singel van de H. Gerlachus, gevat in een rood zijden lint.
5. Een tuniek met enge mouwen.

De onder 3 genoemde kruisjes schijnen door bedevaartgangers te zijn vereerd. In Spanje werden kruisen van Caravacca in koper veel gedragen als aandenken aan een wonder, dat in 1227 in Caravacca plaats gevonden had.

De onder 4 genoemde singel bestond niet uit leer, zoals gewoonlijk, maar uit een gevlochten snoer van wol of kemelshaar, zoals dit door kluizenars in de middel-eeuwen werd gedragen. Dit kostbaar voorwerp werd uit de kist genomen en in een nieuw gotisch ostensorium geplaatst.

De onder 5 genoemde tuniek had de vorm van een dalmatica, die een bisschop gedurende het pontificaal misambt onder zijn kazuifel droeg (nu nog draagt?). Dit kleed bestond uit verschoten rode zijde met bezetting en een voering van lichtblauwe zijde. Op de borst was een grote plek, bestaande uit fragmenten van een haren weefsel, dat zeer broos was. Als voering aan het halsboord en het onderdeel van deze tuniek ontdekte men gekleurde lappen, die door archeoloog Bock uit Aken als een product van de XIde eeuw werd beschouwd. Het waren stukjes purperkleurige zijde, voorzien van hoogrode dessins, dieren- en plantengroepen voorstellend, zoals die in Italiaanse weefsels uit het tijdperk der Hohenstaufen voorkwamen. De tuniek was verder bezet met hoogrode koordjes van zijde in plaats van galons; aan het onderende van de armen waren groenzijden koorden aangebracht om de mouwen vast te binden. Dit kleed zal wel nooit een persoonlijk gewaad van de H. Gerlachus zijn geweest; het schijnt veeleer een bisschoppelijk ornaat te zijn geweest, waarop men de vermoldde stukjes van het haren boetekleed van de heilige heeft vastgekleefd ter betere bewaring.

Nadat het stoffelijk overschot van de H. Gerlachus door dokter J. Germain uit Maastricht was onderzocht en geïnventariseerd, werden de relikwieën op 6 april 1869 onder een grote toeloop van volk tentoongesteld; vervolgens werden ze, na in zijde te zijn gewonden en bekrachtigd te zijn met het bisschoppelijk zegel, weer in de kist gesloten. De kist werd, zoals reeds opgemerkt, onder de tombe van het nieuwe altaar geplaatst. Bij deze gelegenheid werd ook het hoofd van de H. Gerlachus in nieuwe witte zijde gewikkeld en verzegeld met het bisschoppelijk zegel.

Oorkonde behorende bij de relikven van St. Gerlach.

Woning Philippens.

Houthem in de nieuwe tijd (± 1800-1945)

Hoofdstuk X

De vernieuwingsgedachte van de Franse revolutie bepaalde het begin van de 19e eeuw. De landen van Overmaas, met België erbij, werden bij Frankrijk ingelijfd. Parijs maakte er voortaan de dienst uit.

Kloosters werden opgeheven, kerken gesloten, adel verstoten; kortom, alle tradities werden totaal afgebroken.

Een pluspunt was dat het eeuwenoude belastingstelsel, het tiendrecht, verdween. De laatste novembermaand van de 18e eeuw bracht een verandering door de staatsgreep van Napoleon. In 1801 sloot deze een concordaat met de paus en dat bracht herstel op godsdienstig gebied. De geestelijken kregen hun bezittingen echter niet meer terug. Al het kerkelijk goed, gekocht van de regering, behoeften de kopers niet terug te geven.

Onder Napoleon werd het belastingstelsel vervolmaakt en het kadaster ingevoerd. De economische voorspoed nam toe. Nieuwe burgemeesters (maires) werden voortaan benoemd. Voor Houthem was dit Jan Schoenmaeckers (1800-1810). Zij die een openbaar ambt bekleedden, moesten de Franse taal machtig zijn.

Die taal maakte dan ook belangrijke vorderingen in onze gewesten.

In 1813 kwam het einde van Napoleon in zicht en op 30 maart 1814 ontstond het Koninkrijk der Nederlanden met als eerste koning Willem I. In 1815 werd Nederland uitgebreid met België en Luxemburg.

De Belgen, op den duur niet tevreden, deden het koninkrijk met hun opstand in 1830 uiteenvallen.

Limburg stond aan de zijde van onze zuiderburen. Een nieuw Belgisch koninkrijk werd geformeerd, waarvan Houthem negen jaar lang deel uitmaakte (1830-1839). Houthem, dat toen minder dan 1000 inwoners telde, had een gemeentebestuur dat uit burgemeester J.H. Quix en zes raadsleden (M. Philippi, J.A. Croon, L. Thonart, G. Willems, W. Geuskens en P. de Lahaij) bestond. Zij zwoeren trouw aan de Belgische koning.

J.H. Quix was ook gemeentesecretaris en Michiel Geuskens gemeenteontvanger. Bij raadsbesluit werd op 23 december 1837 Jan Geuskens benoemd tot secretaris. Hij was toen pas twintig jaar oud.

In 1839 werd Limburg wederom een deel van het Koninkrijk der Nederlanden.

Van harte ging dat niet en dit kwam tot uiting in 1841, toen koning Willem II Limburg kwam bezoeken. Er waren vele gemeenten die geen nationale vlag bezaten en Houthem vond dat "getrouwheid niet bestaat uit vlaggen, maar uit den vrede en eendraght te houden".

De revolutie die voorbij ging

Zoals al eerder opgemerkt, werd Limburg in 1839 weer een deel van het Koninkrijk der Nederlanden. Bij het verdrag met België was bepaald dat de helft van Luxemburg bij België kwam en dat koning Willem I als vergoeding gebied langs de Maas kreeg dat als "hertogdom Limburg" deel ging uitmaken van de Duitse Bond (1).

Het enthousiasme hierover was bij de bevolking van Limburg niet bijster groot. Men was liever bij België gebleven. Niet onbegrijpelijk, men was in Limburg niet erg te spreken over de "Hollanders". Men ergerde zich met name op het platteland over het belastingstelsel, het stelselmatig voorbijgaan van Limburgers bij benoemingen en de achterstelling van het katholicisme.

En toen kwamen ook nog de zwarte jaren veertig, ook wel de hongerjaren genoemd. In 1845/1846 werd de aardappeloogst voor driekwart vernietigd, stegen de prijzen van de levensmiddelen met vijftig procent en teisterden choleraepidemieën onze streken.

In diezelfde veertiger jaren ontstond in Limburg een separatistische beweging die ging ijveren voor een tot de Duitse Bond behorend onafhankelijk hertogdom Limburg (de internationale situatie maakte aansluiting bij België onmogelijk). Door de gebeurtenissen in Duitsland in 1848 kreeg deze beweging een kans. De Duitse nationalistenvilden Limburg van Nederland losmaken en in een verenigd Duitsland opnemen. In Limburg begon het onrustig te worden.

Half mei werden verkiezingen gehouden voor het Parlement van Frankfurt (1). De bewoners van Zuid-Limburg, waaronder die van Houthem (711 inwoners en 76 stemgerechtigden), kozen de separatist J.A.L. Schoenmaeckers uit Houthem. Baron J.L. van Scherpenzeel-Heusch uit Baarlo, eveneens separatist, mocht de rest van Limburg in Frankfurt am Main gaan vertegenwoordigen.

Op 19 juli nam het Parlement van Frankfurt een voor Limburg belangrijk besluit: het tot de Duitse Bond behorende hertogdom Limburg mocht geen deel meer uitmaken van het Koninkrijk der Nederlanden. Vreugde alom in het bronsgroen eikenhout, aan de heerschappij van de "Hollanders" scheen een einde te komen. In verschillende dorpen en steden vonden opstootjes plaats. Den Haag stuurde minister Lightenvelt als regeringscommissaris naar Limburg met als opdracht de orde te herstellen. Heerlen, Geleen, Susteren en Gulpen kregen inkwartiering. Als voorzorgsmaatregel haalde een detachement artillerie uit Maastricht op 24 juli de hele voorraad buskruit weg uit de kruitmolen van Valkenburg. Deze maatregelen en de activiteiten van een mobiele colonne op het platteland van Zuid-Limburg maakten indruk. Toen Lightenvelt op 7 augustus naar Den Haag terugkeerde, waren orde en rust in onze provincie weer hersteld.

Op 9 augustus liet de gemeente Houthem in een schrijven de goeverneur van Limburg het volgende weten: "Op het ogenblik dat men Zijne Excellentie wilde berichten dat de bondsflag sedert maandag in den avond van den 7e dezer binnen de gemeente niet meer bestaat, ontvangt men een dépêche van Zijne Excellentie nr. 2614, waar bij de machtiging tot het uitsteken van deze vlag wordt verleend. In de laatste zinsnede van gemeld dépêche, geeft hij zijne ontevredenheid te kennen, dat men hem geen bericht ten opzichte van het uitsteken der bedoelde vlag heeft gedaan, al welk bericht men hier niet heeft gedaan, uit hoofde men de uitsteking dezer vlag niet juist heeft geacht en omdat niemand van het gemeentebestuur daar aan heeft deelgenomen" (2).

Intussen had het machtige Pruisen, dat op dat ogenblik weinig voelde voor een verenigd Duitsland, een einde gemaakt aan de activiteiten van het onderling sterk verdeelde Parlement van Frankfurt. De Duitse revolutie was mislukt. Op 14 mei 1849 legde baron van Scherpenzeel-Heusch zijn mandaat neer.

In Den Haag hoefde men zich geen zorgen meer te maken, Limburg bleef bij Nederland.

Voetnoot:

1. *Duitsland was in het begin van de 19e eeuw een verdeeld land. De duitse "lappendeken" bestond toen uit ongeveer 300 vorstendommen en vrije steden. Het Congres van Wenen (1814), een conferentie van de overwinnaars van Napoleon, besloot aan die verdeeldheid ten dele een einde te maken en bracht het aantal Duitse staten terug tot 39. Deze 39 vorstendommen en vrije steden werden opgenomen in een statenbond de z.g. Duitse Bond. De nationalisten in Duitsland waren over de nieuwe situatie niet tevreden, zij wilden een verenigd Duitsland en wachtten op een gunstige gelegenheid om hun ideaal te verwerkelijken. Die gelegenheid kwam in 1848. In verschillende Europese landen braken toen revoluties uit en de Duitse nationalisten maakten van de angst van de Duitse vorsten gebruik om hen te dwingen in hun vorstendommen verkiezingen uit te schrijven voor een nationale vergadering. Dit z.g. Parlement van Frankfurt zou van Duitsland een moderne bondsstaat moeten maken.*
2. Gemeentelijk Archief Houthem.

Station Houthem-St. Gerlach.

TRAM-DIENSTREGELING.

Maastricht—Valkenburg.

*Maandags—Zaterdags. Des Zondags. (**

MAASTRICHT (<i>Boschpoort</i>) V.				6 35				
Id. ((<i>Wyck</i>))	"	5 15	1 5	6 41	8 45	2 2	6 41	
Limmel	"	5 19	1 9	6 45	8 49	2 6	6 45	
Grande-Suisse	"	5 22	1 12	6 48	8 52	2 9	6 48	
Vaeshartelt	"	5 24	1 14	6 50	8 54	2 11	6 50	
Rothem	"	5 27	1 17	6 53	8 57	2 14	6 53	
Meerssen	"	5 30	1 20	6 56	9 —	2 17	6 56	
Houthem	"	5 34	1 24	7 —	9 4	2 21	7 —	
St. Gerlach	"	5 37	1 27	7 3	9 7	2 24	7 3	
Strabeek	"	5 40	1 30	7 6	9 10	2 27	7 6	
Broekhem	"	5 43	1 33	7 9	9 13	2 30	7 9	
VALKENBURG A.		5 45	1 35	7 11	9 15	2 32	7 11	

Kroniek van Houthem

In 1845 telt Houthem 698 zielen.

Omstreeks 1848 worden landerijen onteigend ten behoeve van de aan te leggen spoorlijn Maastricht-Aken. Hiermee wordt Adolf Croon belast. De spoorlijn Brussel-Mechelen is reeds in 1835 aangelegd, Amsterdam-Haarlem in 1839. Houthem krijgt in 1853 een station in St. Gerlach met nog een halte in Vroenhof en Strabeek. Veel klachten zijn er over landloperij. De vele bedelaressen worden opgepakt en in een gesticht geplaatst.

In 1853 wordt de schutterij St. Martinus heropgericht. Er melden zich 80 nieuwe leden.

In 1865 wordt de zangvereniging "Orphée" opgericht, met als voorzitter de heer Corneli.

Zijn broer is een reislustig persoon. Uit verre landen brengt hij een dierenverzameling mee, o.m. apen, beren en exotische vogels. Zij worden ondergebracht in zware ijzeren kooien en in het park geplaatst. Toen de heer Corneli en zijn echtgenote in Frankrijk zijn gaan wonen, zijn de dieren opgeruimd.

In 1879 wordt de fanfare St. Gerlach opgericht door Jan Willems, Max Curfs en Mathias Philippens. Zij repeteren bij Jan van de Weijer, naast Crolla.

In 1880 bezit Houthem 168 huizen en 903 inwoners.

Tol wordt geheven in Broekhem en in de Onderste Straat naar Geulhem. Jan Petrus Willems, herbergier, ontvangt hiervoor jaarlijks fl. 52-. Voor elk paard, os of ezel, een kar met twee of meer wielen met een hond gespannen uitgezonderd, is twee cent verschuldigd.

De eerste auto in Houthem dateert van 1905 en is eigendom van jhr. van Geen. Jhr. Testa, president van de rechtbank in Maastricht, in de "Kluis" wonend, bezit eveneens een zeer fraaie auto met chauffeur.

Vele herbergiers maken reclame voor hun bedrijf als "melkhuisje", dit met het oog op de toeristen die Houthem steeds vaker bezoeken.

In 1886 wordt de nieuwe school plus een onderwijzerswoning aanbesteed.

De gemeente Houthem is nog altijd voornemens een brandspuit aan te schaffen, maar "de Geul is veraf voor het water". Er zijn geen poelen of vijvers. De waterputten, grotendeels van een pomp voorzien, hebben te weinig water om er een brand mee te blussen. Hiervoor zijn in 1880 alleen ladders, haken en emmers beschikbaar.

Op 15 april 1879 ontstaat brand in de papierfabriek, ter plaatse de kruitmolen genoemd. De brand valt nogal mee, er is weinig schade.

In het jaar 1882 worden twintig vergunningen afgegeven voor het schenken van sterke drank.

De jaarwedde van de onderwijzers wordt in 1894 verhoogd tot fl. 480-.

In 1895 is er watergas voor de verlichting.

In 1903 heeft Houthem 1448 inwoners.

In augustus 1914 breekt de oorlog uit tussen Duitsland en Frankrijk. Het neutrale België wordt niet ontzien. Van hieruit hoort men het gebulder van de Duitse kanonnen die Visé beschieten, waar praktisch niets overeind blijft staan. Talrijke Belgen vinden hier een onderdak op hun vlucht naar veiliger oorden. Deze vreselijke oorlog duurt vier lange jaren.

In 1928 wordt de Kerkweg verbreed.

Voorstellingen worden gegeven in het Rotspark, waarvan een gedeelte bij de gemeente Berg hoort en de rest bij Houthem. Beide willen belasting heffen. Bekende toneelgezelschappen en acteurs treden op, zoals Albert van Dalsum, Eduard Verkade, Louis Bouwmeester en het Antwerps Toneel.

De gemeente Houthem, die bij besluit van de minister van justitie van 23 mei 1889 een gemeentewapen heeft gekregen en volgens de gemeentebegroting van 1940 op 1 januari 1939 2.401 inwoners telt, wordt bij beschikking van de secretaris-generaal van het departement van binnenlandse zaken van 30 augustus 1940, no. 21753 B.B., met ingang van 1 oktober 1940 opgeheven en grotendeels bij de gemeente Valkenburg gevoegd, terwijl het resterend gedeelte naar de gemeente Berg en Terblijt gaat.

De gemeenteraad van Houthem komt op zondag 29 september 1940 om 12 uur 's middags voor de laatste keer bijeen in een spoedeisende vergadering, met als enige agendapunt een "voorstel van eenige raadsleden om de bevoegde macht te verzoeken aan de naam der vergroote gemeente Valkenburg den naam der gemeente Houthem toe te voegen". De laatste raad van Houthem is als volgt samengesteld:

P.A. Hens, burgemeester;
A.J.H. Sleipen, wethouder;
J.H. Thewessen, wethouder;
M.H.G. Curfs, raadslid;

J.M. van Venne, raadslid;
F.H. van Aken, raadslid;
W.G. Duijzings, raadslid;
M.J.H. Biolders, raadslid.

De vergadering, die vijftien minuten duurt, wordt met het gebruikelijke gebed door de voorzitter gesloten.

In 1941 wordt de naam der gemeente Houthem inderdaad aan die der gemeente Valkenburg toegevoegd.

Zangvereniging Orphée.

Houthem in de frontlinie

Uit het dagboek van Rob Ubaghs.

Geschreven onder de grond, zo nu en dan als het gefluit van de granaten, het mitrailleurgeknetter en het ketsen van de kogels even ophield.

31 augustus 1944.

Na de val van Parijs kregen de geallieerde legers gelegenheid om op adem te komen. De Duitsers zetten nu de algemene "sukkel" terugtocht naar hun Heimat in. Achter de Siegfriedlijn zouden ze zich reorganiseren, en een gladde Yank die er door zou komen.

De vijand krijgt nu een open veld voor zich en de moffen zijn zo de kluts kwijt en hebben zoveel moeite om met hun gammele voertuigen vooruit en weg te komen, dat ze vergeten de geallieerden hier en daar een "booby trap" of een "mine" voor de neus of liever voor de "tanks" te leggen. Zodoende gaat de bevrijding van Belgische steden en dorpen aan de lopende band. Slechts hier en daar stuiten de Yanks op een Duits colonnetje, dat niet te snel uit de voet kan en porren hen met een kogelregen vanuit hun talrijke snelle jagers in de rug, om hen aan te sporen om een beetje op te schieten.

Zo is op het ogenblik de situatie; de moffen volledig uitgeput, de geallieerden zegevierend België bevrijdend.

Allerlei geruchten doen de ronde; Luik zou al gevallen zijn, enz. enz.

De Duitsers die hier nog rede- en radeloos ronddolen, willen hun terugtrekkende kameraden een goede ontvangst bieden in eenmansgaten en dwongen onze mannen om die te graven.

De meeste Houthemers echter graven hun eigen gat, waarin zij wel een tijdje zullen moeten verdwijnen. Het Ronde Bos wordt het toevlucht voor hele groepen "loopgraaf-graven vertikkende" mannen. De grond is daar niet zo warm onder hun voeten. De Duitsers zijn woedend dat aan de oproep tot graven geen gehoor wordt gegeven. Hun dreigende plakaten hebben maar weinig resultaat. Maar ze zullen die "dumme Holländer" mores leren, en het bevolkingsregister eens nasnuffelen.

Helaas (dit voor de moffen) de ondergrondse is nog slimmer en vlugger en vanmiddag stopt een auto met een air van "wie doet me wat" voor het gemeentehuis in Valkenburg. Enkele mannen stappen naar binnen, net of ze een geboorteaangifte moeten doen, nemen het bevolkingsregister mee, na eerst Guus Laeven op een chloroformprop getraceerd te hebben en verdwijnen weer (of heeft Guus Laeven op zijn eentje het register weggemoffeld?). Als dhr. Jos van de Weijer vanmiddag van kantoor komt, staat hij op een gegeven moment met zijn borst tegen de punt van een Duitse baionet ... "Warum graben Sie nicht?" Na hen duidelijk gemaakt te hebben dat hij voor de "Steuer" voor het "Grosse Reich" moet zorgen, kon hij weer verder.....

Vrijdag 1 september 1944.

De geallieerde jagers beperken zich niet meer om hun grote "bombroeders" op hun vluchten naar Duitsland te escorteren, nee ze gaan alleen. Zo nu en dan kun je ze dan ook zien en horen neerduiken, om na een meedogenloos mitrailleurgeroffel op een wirwar van spoorrails of "Ortskommandantur" omhoog te zoemen.

Vanmorgen treft het noodlot, zijnde een kogelregen een trein bij Elsloo. "Aan de gashouder in Lutterade zit ook een luchtje", dachten de piloten en schoten hem in brand.

Om half negen 's morgens zien we de eerste Duitse autocolonnen terugvluchten. Geen enkele Duitse legerauto echter, maar overgeverfde Hollandse Fordies en andere gestolen wagens.

Zaterdag 2 september.

Vanmiddag duiken ook onze spoorwegmannen onder. Ze zijn blijkbaar niet gesteld op de liefkozingen van de Amerikaanse jagers..... De familie v.d. Weijer uit Maas-tricht hoort daar blijkbaar al de kanonnen bulderen en denken dat de Duitsers Maas-tricht in haar oude roem zullen herstellen en er een vesting van maken, en dat het kleine Houthem door het oorlogsgeweld over het hoofd gezien zal worden, hetgeen wij met hen mee hopen.

Zondag 3 september.

Familie Ubachs is naar Heerlerheide, waar bij de familie Albert zilveren bruiloft is. Het diner moet worden onderbroken: een sirene loeide in Heerlen of omstreken. Steeds meer jagers duiken en bestoken overal in het rond liggende doelen, om dan gierend omhoog te jagen.

Om half vijf is een munitietrein met vluchtelingen tussen Schin op Geul en Valkenburg in brand geschoten.

Maandag 4 september.

.....In het hotel van de Weijer neemt een Duitse Rode Kruis staf haar intrek. Onder hen bevindt zich een "Française". In heel St. Gerlach is inkwartiering..... De kok van het edele Germaanse ras, was een Tsjech uit Praag. Met hem ruilen wij postzegels tegen shag. Fietsen worden de mensen op straat afgenomen.

Dinsdag 5 september.

Verplichte graafwerkzaamheden voor mannen van 17-55 jaar.....

's Avonds half elf een zeer lange Rode Kruis trein uit richting Maastricht. Laatste personentrein!

Woensdag 7 september.

Burgerij wordt fietsen ontnomen uit de woningen.....

Donderdag 7 september.

Boer Ronckers werd verplicht om met kar en paard Duits materiaal naar Kaldenkirchen te vervoeren. 's Middags vertrekt Rode Kruis staf naar Wiesbaden.

Vrijdag 8 september.

Ortskommandantur opgeheven en spoorbrug opgeblazen te Maastricht.

Zaterdag 9 september.

.....Laatste post en laatste krant.

Zondag 10 september.

Geen mannen in de kerk..... Ronckers terug.....

Maandag 11 september.

Mannen nog steeds ondergedoken..... Wissels van de spoorwegen werden defect gemaakt.

Dinsdag 12 september.

Volgens dhr. Russel zijn de Amerikanen bij Eijsden de Maas overgestoken..... Graafwerkzaamheden gestaakt, doch om 5 uur hervat, waarbij iedereen betrokken wordt, zelfs distributie-ambtenaren. Stelling vanaf Hotel C. Linssen naar Koningswinkel.

Woensdag 13 september.

.....Ten zuiden van de Geul Amerikaanse tanks..... St. Gerlach voorste linie..... Om drie uur in de nacht bruggetje in Geulhem gesprongen..... Volgens vluchtende soldaten, vreselijk gevecht bij Margraten. Volgens mej. Willems de posthoudster, zijn de Amerikanen in Eijsden waar nu weer onze driekleur wappert..... Men kan met Eijsden wel telefoneren. Ineens is er vlees van toevallig (!)verongelukte koeien.....

Donderdag 14 september.

Veldgeschut als pantserafweer opgesteld bij hotel v.d. Weiwer en voor hotel C. Linssen. Mitrailleursposten bij transformatorgebouw gericht op de kapel St. Gerlach. Om twaalf uur zwaar artillerievuur op St. Gerlach van Duits veldgeschut. Een Duitser gedood bij hotel Geuldal en Leonie Quaedvlieg bij het melken van koeien.

Vrijdag 15 september.

.....Woning van burgemeester in Berg in brand gestoken..... Geen kerkdienst.....

Zaterdag 16 september.

Een hevige knal: de brugleuning gesprongen te Geulem: licht uit. Hevig artillerie- en tankvuur. Bericht ontvangen van de bevrijding van Maastricht en Eijsden op vrijdag.

Talrijke geweschoten van rondslopende Duitse patrouilles gingen overal in de huizen..... Er werd hevig gevochten en vooral de door de Amerikanen over de Geul geslagen brug werd zo hevig onder vuur gehouden, dat de aanval heden niet lukte. Vooral uit de loopgraven die op 100 m. ten noorden van de Geul gegraven waren, werd hevig gevraagd. Toch bleek uit mededelingen afkomstig van de telefoonpost in de kelder van hotel v.d. Weijer, dat de stelling moeilijk te houden is. Voortdurend gaat de telefoon: zendt pantserfausten! zendt munitie en versterking! Antwoord: kom het maar halen, wij hebben geen auto's meer.

Zondag 17 september.

We have seen the first American soldiers..... De nood aan water wordt dringend..... Een 15-tal Duitsers slopen nog uit de kelder bij v.d. Weijer, evenzo uit de omliggende huizen en namen stelling achter de spoorweg.

Om kwart na een, terwijl we voorzichtig naar buiten tuurden, zagen we twee dienstmeisjes van Avondvrede op straat lopen. Wij ook, alhoewel voorzichtig de straat op: daar stonden twee Amerikanen op de Provinciale Weg, met het geweer in de aanslag, ieder naar een andere richting. Hals over kop naar hotel v.d.W. terug, waar inmiddels al drie tanks voor de deur stonden. Ongeschoren, niet gewassen sinds een paar dagen, stroomden de mensen de straat op. Laaiend enthousiasme, ongekende geestdrift. In Avondvrede wordt gemeenschappelijk door de oudjes plechtig het "Wilhelmus" gezongen.....

Gevangenen worden bij elkaar gebracht, een 20-tal op een rijtje.

Hun oorlog is uit..... De overmacht is enorm. 115 tanks en auto's gaan langs het station, via Caldenb. weg naar het noorden. Het voetpad wordt een tankweg..... Plotseling wordt de vreugde nog even verstoord. Vier Duitse jagers vechten tegen Amerikaanse vliegtuigen.....

Naderhand blijkt dat reeds om twaalf uur de eerste tanks in de Onderste Straat waren, na direct over de Geulbrug oostwaarts, door de weilanden te zijn gereden. Het anti-tankkanon bij Mevis werd zodoende uitgeschakeld. De Duitse officier sneuvelde met een sigaret in de mond en een automatisch pistool in de hand. Hij had tot het einde gestreden met ware doodsverachting.....

Sigaretten en borrels waren er ineens voldoende en temidden van de grote ravage van kapotte huizen en ramen feliciteerde elkaar eenieder. 's Middags werden enige N.S.B.-ers "opgebracht". Temidden van de glasscherven deden zij hun kruisweg, gevolgd door een joelende menigte.

Duidelijk bleek hoe de opgekropte woede ontlading zocht. Het was hartverscheurend en allerm minst fraai, hoe begrijpelijk ook.

Naschrift.

De oorlog was nog lang niet ten einde. Houthem was één legerkamp met verzorgingstroepen, ingekwartierd in elk hotel.

Munitie lag in eindeloze rijen op de toevoerwegen naar het front opgestapeld. Tanks met grote voorraden zware granaten stonden op het veld tegenover hotel v.d. Weijer. Hier ontstond op een gegeven moment brand. Een oorverdovende ontploffing die minuten lang duurde en vele granaathulzen de ruimte inslingerde, tot zelfs in de Onderste Straat. Het sprak vanzelf dat iedereen in dekking lag.

Niet lang daarna werden de Amerikaanse troepen vervangen door een Engelse tankdivisie. Als gevolg van het Duitse Ardennenoffensief in de Kerstnacht, moesten zij overhaast terugtrekken. Het geratel in die nacht van al hun tanks was onheilspellend. In bange onzekerheid waren wij in afwachting van mogelijke nieuwe aanvallen van Duitse troepen.

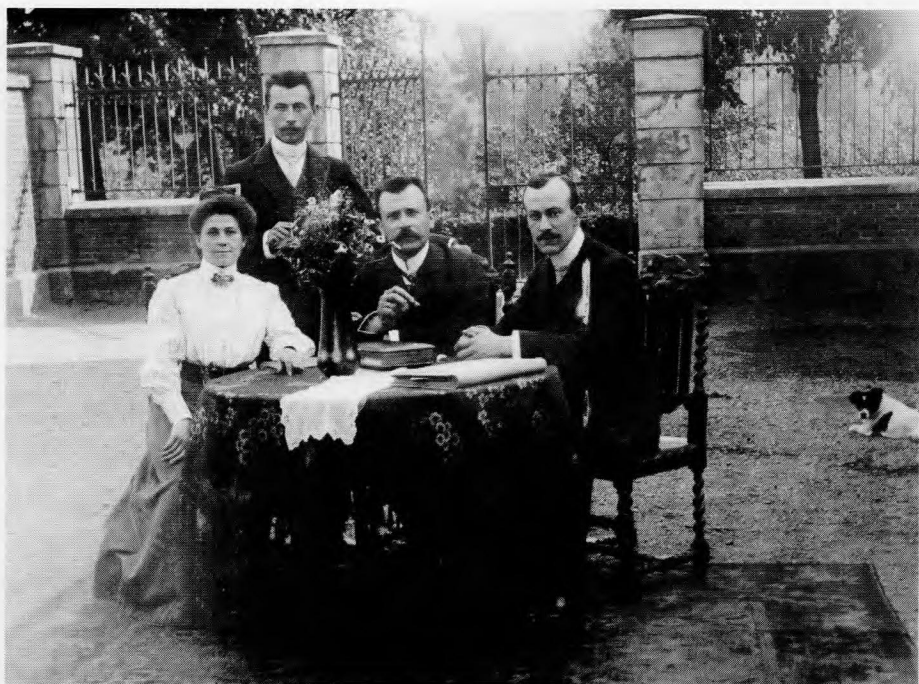
Na enkele dagen was de lucht letterlijk en figuurlijk opgeklaard en waren de geallieerden de toestand meester.

Overgave

Fanfare St Gerlach

Hoofd der school Delissen met medewerkers

Schoolieugd 1910

Waterval in de Geul

Waterval in de Geul

Watermolen Geulhem.

Toerisme

Het Limburgse landschap met zijn heuvels en dalen was en is nog steeds een aantrekkelijk natuurgebied. In het voorjaar vertonen vooral de tegen de hellingen gelegen bloeiende boomgaarden een schilderachtige aanblik. Eerst na 1853, toen snelle treinverbindingen de meest zuidelijke provincie bereikbaar maakten en men geen gebruik (meer) hoefde te maken van een diligence, nam het toerisme in velerlei vormen toe. Men ontdekte het "buitenland", waartoe Limburg toch immers eens behoorde. Ondernemende herbergiers uit Houthem en Valkenburg waren de eersten die het belang hiervan inzagen en ze haastten zich dan ook hun bedrijf aan te passen. In dit romantische Geuldal konden de gasten genieten van een onge-repte natuur, steile rotswanden en de destijds nog bewoonde rotswoningen. De Geul met haar waterval was vanuit Houthem bereikbaar via een landelijk wandelpad omzoomd door wilgen en struikgewas. Men kon vervolgens over de twee lichtelijk hellende bruggetjes in Geulhem in een of ander herberg of melkhuysje tot rust komen. Van hieruit had men een bijzonder fraai wandelpad langs de Geul naar Valkenburg of het zeer smalle voetpad, dicht begroeid met struikgewas, naar Meerssen. Hoevelen hebben niet de ijzeren uitzichttoren beklommen, die via houten trappen en een steil voetpad bereikbaar was.

In deze omgeving ontstond in Houthem het bekende hotel Cuijpers-Linssen. Oorspronkelijk (1838) een herberg van Willem van St. Fijt, in 1868 overgenomen door zijn schoonzoon Servais Cuijpers. Hun zoon Jan Willem Cuijpers trouwde Catrien Linssen en beiden werden in 1887 eigenaar. In hetzelfde jaar werd nieuwbouw toegepast en sindsdien verstrekten zij ook logies aan gasten (volgens een bevolkingsregister in 1885). De meesten van hen waren van adel. Zij verbleven enkele weken, maar ook wel de gehele zomer in Houthem. In 1894 werd pand A 519 met nog een ander gebouw gesloopt, waardoor plaats vrij kwam voor nieuwbouw, bestemd tot hotel. Volledig logies bedroeg toen f. 2,- per dag. Voor het maken van uitstapjes naar Aken, Luik of Spa, konden de gasten gebruik maken van rijtuig en paard bij Jan Speessen in de Onderste Straat. Door het verleggen van de Cromsteeg kreeg Jan Cuijpers in 1901 plaats voor een bijbouw met veranda.

Na het overlijden van Jan Cuijpers beheerde zijn weduwe met haar drie kinderen Leopold, Mechtilde en Gertrud, het hotel. Catrien Cuijpers overleed in de leeftijd van bijna 100 jaar. In 1917 werd het hotel verkocht aan de echtelieden W. Paternotte-Cremers. De huidige eigenaren zijn de gebroeders Cobbenhagen die in Geulhem ook nog twee hotels exploiteren.

Hotel Van de Weijer (1903).

Toegang naar de uitzichttoren, in 1940 verdwenen.

Hotel verdwenen, thans woning Cerfontaine.

Hotel Sleijpen (foto 1915) gesticht in 1902, beheerd door de 3 gezusters Sleijpen. In 1944 een laboratorium voor champignonenteelt en in 1952 weer als hotel in bedrijf. Achtereenvolgens geëxploiteerd door de familie Roeloffzen, Garritsen en Verhoef.

Hotel Geuldal gelegen aan de Kerkweg, werd gebouwd in 1855 door de kasteelheer Corneli voor de heer Leonard Crolla. De woning kostte toen de kapitale som van f. 3.948,-. Er werden o.m. 805 blokken mergel aangevoerd. In 1856 nam de heer Crolla er zijn intrek en werd het huis ingericht tot herberg. In 1897 werd het gebouw vergroot tot hotel. In 1902 kwam er nog een bijbouw. Vanaf 1914 waren de nieuwe eigenaren de echtelieden Alphons Crolla-Boumans, waarna in 1926 het hotel in bezit kwam van Edmond Van der Smisse, gehuwd met Agnes Huijnen. De huidige eigenaar is de heer Mathieu van Bergen, gehuwd met Fien Senden.

Hotel Curfs-Couvreur met als eigenaar A. Curfs-Smeets was voorheen een pension. Eigenares was in 1910 zijn moeder Pauline Couvreur, gehuwd met Max Curfs, kostenorganist. Zij verkreeg dit huis van haar moeder Maria Helena Couvreur, geboren Huijnen, die als weduwe omtrent de eeuwwisseling dit pension bezat.

Dit hotel werd gesticht in 1893 door Martin Stevens.

Brassband St. Gerlach.

Fanfare "St. Joseph" Broekhem, opgericht 1937.
Foto gemaakt bij gelegenheid van het vaandelwijdingsfeest mei 1938.

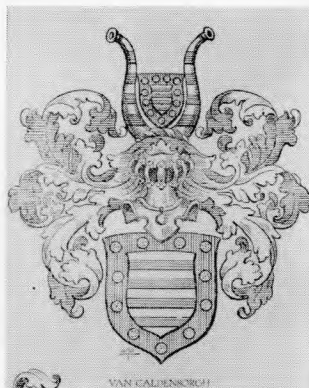

Openluchttheater Valkenburg.

Een bijdrage tot negen genealogieën

Caldenborch

Wapen: een hartschild zilver met vier blauwe balken, omzoomd rood met elf kogels van goud.

Dit 14e eeuwse geslacht uit de heerlijkheid Berg (1) was ook voor Houthem van groot belang. Zij bekleedden hier eveneens het ambt van schout en schepen. Gemeenschappelijk afstammend uit Berg waren zij allen verbonden aan het adellijk geslacht Caldenborch in het hertogdom Limburg.

Verwantschap met de Caldenborchs uit Maastricht en Tongeren (2) is onduidelijk, evenals met Willem Caldenborch die in "Sancto Gerlaci" vermeld staat anno 1409 (3). Van Berg uit ontstond de voortzetting in Houthem als volgt:

Frambach Caldenborch, schout 1506/44 in Berg, trouwde met Maria Zien. Van hun acht kinderen gaven Willem en Frans de voortzetting.

Willem, leenman in Valkenburg van 1581 tot 1599, trouwde Agnes Horstmans.

Vermoedelijk woonde hij in zijn huis in Strabeek, in 1578 belast aan de kerk van Houthem.

Op 15.5.1585 was hij aangesteld als gedeputeerde van de Landen van Overmaas en werd plaatsvervangend hoofd en voogd van Valkenburg, ter vervanging van Werner Huijn uit Amstenrade. Hij was verheffer van het Caldenborchs leen in Houthem.

Zijn zoon Mathias was in 1615 schepen van Houthem.

Mathias trouwde Elisabeth Goossens. Hun kinderen waren:

- a. Frans, trouwde Ida Daemen uit Bunde, die volgt II.
- b. Anna, trouwde Hendrik Arsen.
- c. Gertrude
- d. Willem, trouwde Catharina Crombach, die volgt III.

II. Frans, trouwde 25.11.1619 Ida Daemen uit Bun (Bunde). Hij was schepen en kerkmeester. Hun kinderen waren:

- * 1620 Elisabeth
- * 12. 4.1626 Ida
- * 7. 7.1628 Sabina
- * 15.11.1630 Maria, trouwde Johan Cruts uit Maastricht.
- * 6. 1.1633 Gerlaca, trouwde 1668 Aart Weijers.
- * 1. 1.1636 Johan, trouwde Agnes Tandts.

Frans en zijn echtgenote overleden beiden respectievelijk 1.7.1666 en 12.7.1667 en werden bijgezet voor het koor van de parochiekerk St. Martinus in Vroenhof. Hun grafsteen met het familiewapen staat momenteel ingemetseld in de zijmuur van het koor.

III. Willem, trouwde 4.4.1629 Cath. Crombach. Als weduwe trouwde zij Willem Stassen. Hun kinderen waren:

* 23.12.1629 Mathias, trouwde Barbara Simons, die volgt IV.

* 1. 1.1634 Elisabeth

* 25. 2.1636 Sophia, trouwde 15.11.1664 Jan Dreessen, schepen in Valkenburg.

IV Mathias huwde eerst 1660 Barbara Simons en daarna 29.10.1674 Gertrude Stijfs uit Hoensbroek. Woonden in 1663 in St. Gerlach.

* 8.6.1659-17.8.1694 Mathias, kapelaan 1688, pastoor in Wijlre 1691.

* 29.9.1660 Willem, beneficiant in Wijlre.

* 28.4.1662- 3.4.1709 Arnold

* 10.3.1664-21.8.1676 Johan

* 18.12.1665-24.8.1747 Frans, tr. Agnes Tilmans, die volgt V.

* 16.9.1667 Catharina vertrok naar Nijmegen 1699.

Mathias huwde 29.4.1674 Gertrude Stijfs + 19.1.1721 (1).

Hun kinderen waren:

* 27.10.1674 Mathias

* 10. 4.1675 Abraham, tr. M. Gilissen uit Heerlen.

* 3. 1.1677 Johan, tr. 22.5.1703 Elisabeth Stassen, naar Maastr.

* 22. 6.1679 Margareta

* 2.12.1681 Petrus

* 23. 5.1684 Jacob, tr. 8.9.1718 Maria Deusch uit Maastricht.

* 13. 6.1687 Hubert, tr. 21.4.1720 Cath. Boesten uit Genhout.
Hij was veldbode in 1724, lid van het schuttersgilde en bleek te wonen in Vroenhof in een klein huisje met lemmen wanden, "waarin een klein venstertje". Hij overleed 26.2.1763.

Hun kinderen waren:

* 14.5.1720 Mathias

* 14.1.1723 Elisabeth

* 5.6.1725 Gertrude

* 3.5.1731 Maria

* 23.6.1735 Maria

V Frans Caldenborgh trouwde Agnes Tilmans.

Hun kinderen waren:

* 25.11.1695-19.9.1706 Barbara

* 2. 7.1697 Jan, huwde M. Pijpers uit Geulle, die volgt VI.

Frans huwde als weduwnaar met Elisabeth Oensel 29.1.1698.

VI Jan Caldenborgh huwde 22.2.1720 Mechtilde Pijpers (2).

Hij was schepen van Strucht en collecteur van de bank Houthem.

Hij bezat aan landerijen in Houthem 11-12-5 bunder. Hij was huurder van het dwangpanhuis in Strucht.

Hij bezat huis, hof en landerijen ten westen van Jan Philippi, en had dit verpacht aan Hendrik Cleuters.

Hun kinderen waren:

- * 26.1.1720 Maria
- * 17.7.1723 Frans, tr. Aldegonda Claassens uit Maastricht, die volgt VIIa.
- * 19.7.1725 Herman
- * 17.9.1727 Mathias, tr. 12.2.1758 Agnes Stassen, die volgt VIIb.
- * 1734 Anna Catharina

VIIa Frans Caldenborgh trouwde A. Claassens (3).

Hun kinderen waren:

Johanna + 6.7.1767 ongehuwd.

Maria Catharina

- * 1733 Anna Catharina huwde 1760 met Guilh. Philippens, notaris in Houthem. Zij overleed 1806 in Breijl (D).

VIIb Mathias huwde 22.2.1758 Agnes Stassen 27.8.1719-9.1.1788, dochter van Willem Stassen en Johanna Duyckers.

Hun kinderen waren:

- * 1756 Johanna Cath.
- * 1759 Jan Arnold
- * 1761 Frans Peter
- * 1763 Herman
- * 27.10.1770 Mathias, die volgt VIII.
- * 1768 Johanna Maria

VIII Mathias trouwde 9.1.1824 Anna Maria Meijs uit Hulsberg 24.3.1798-20.10.1874.

Hun kinderen waren:

- * 1823 Jacob
- * 1825 Catharina
- * 1827 Maria Hubertina
- * 1829 Jan Gerlach, tr. 10.2.1862 Louise Pasmans uit Valkenburg.
- * 1833 Max.
- * 6. 3.1839 Jan Mathias, tr. 6.4.1866 Gertrude Kesjens (Kessen) uit Sittard. Deze was de laatste bewoner van het voorvaderlijk huis en vertrok naar Strabeek.
- * 1842 Gasparus, trouwde 15.10.1875 M.C.H. Sleijpen.

Voetnoot:

1. Mathias Caldenborch had in 1681 arrest op meubels door zijn broer Frans. In 1688 was er deling van wijlen Mat Caldenborch tussen zijn eerste kinderen: Willem, Arnold, Catharina en Frans. Kinderen Stijs bleven ongeërfd.

Frans was weduwnaar van E. Oensel in 1738. Zijn huis is in 1716 afgebrand.

2. Jan Caldenborch kreeg 28.8.1725 van Gerardine Heldevier fl. 2900-.

Hij had 25 percelen 11-12-5 bunder land. Hij was pachter van het dwangpanhuis in Strucht, en schepen. In Houthem bezat hij een huis dat hij verpachtte van 1733 tot 1739 aan Hendrik Cleuters voor fl. 300- jaarlijks.

25.5.1736. Toen hij fl. 2900- moest terugbetalen werd hij gedwongen een deel van zijn goederen ten huize van de schepen Croon te verkopen. Hier werd vermeld. "dat de gehele wereld bekend is den droevige toestand sedert hij enige jaren niet in staat is te betalen."

3. "Frans Caldenborg x M.A. Claassens verklaren te cederen aan zijn broeder Mathias in huwelijk met Agnes Stassen. zijn huis met plaats, mesthof en oude kelder in reijnen en paelen is afgemeten. zooveel plaats uit den hof waar het oud brouwhuis heeft gestaan. van boven de straatmuur in rechte lijn te brengen tot op de loopmuur van zijn stal langs zijn hof.

DE ADELLIJKE TAK IN HET HERTOGDOM LIMBOURG

A. Hendrik Caldenborch, heer van Susterseel en griffier van de stad Limbourg, trouwde met Jeanne Cloet, dochter van Guilh. Cloet, burgemeester van Limbourg, en Catharina Haack uit Polleur. Ridder, hoogdrossaard en kanselier van Brabant. Hun kinderen waren:

1. Renerus, kanunnik van Rolduc en pastoor van de kerk St. Georges van de stad Limbourg gedurende 45 jaar (1603-1648).

2. Guilhaume, heer van Groules, Bougnoux, del Beuck, de Frambach, de Salomé en Susterseel. Griffier en hoogdrossaard. Kanselier van Brabant 9.12.1624. Bij besluit van 24.3.1629 werd hij door koning Philips IV in de adelstand verheven. Hij bewoonde het kasteel Crèvecoeur. Van zijn eerste vrouw Margareta de Barbieus had hij geen kinderen. Uit zijn 2e huwelijk met Anna Marie de Barbieus stamden zijn twee dochters: Marie Jeanne, trouwde graaf Robert d'Aspremont Lijnden en Marie Petronelle, trouwde G.Fr. de Marselaer, baron de Perck.

3. Hendrik, schepen in 1615 en secretaris van Limbourg, trouwde Anna Marie de Hindernisse. Een zoon, Jan Baptist, overl. 13.9.1653.

4. Margareta, trouwde Gerard Haeck.

5. Catharina, trouwde Charles de Sprengnis.

6. Jeanne, trouwde Casper Hannot, burgemeester van Luik 1658-59. Hun dochter Marie trouwde Th. Reul, heer van Nereth.

Hendrik sr. overleed 28.8.1605 en werd bijgezet voor het hoofdaltaar in de kerk van de stad Limbourg. Zijn echtgenote Jeanne Cloet werd in Luik begraven op 20.8.1632.

Guilhaume Caldenborch, in de adelstand verheven, kocht van Henri Otten, zoon van graaf de Vlodorp, heer van Leuth en Wel, de heerlijkheid del Beuck met het kasteel in Henri Chapelle. Groulez in Dolhain en Bougnoux in Bilstain op 17.12.1615 voor fl. 34.000-. De bezitting was afkomstig van de ridderschap van Gronsveld.

Bij zijn dood verhief de weduwe Anna Marie de Barbieus de bezitting de Beuck voor haar en haar kinderen Marie Petronelle en Marie Jeanne. Deze laatste was dame de Crèvecoeur en van de stad Limbourg. Haar zuster bezat de heerlijkheid Frambach, Salomé en de Beuck. Zie bijlage.

Voetnoot:

1. Zie uitgave Berg en Terblijt jaar 1981.

2. Hendrik Caldenborch, schepen van Coeninxheim 3.12.1442 (kapittel S. Servaas).

Dries Caldenborch, "borger" van Maastricht, gehuwd met Marie NN, heeft 1584 met "hart, halm en mond overgedragen, een morgen land aan de Houthemerbeemd, tot behoef van Marie."

Bart Caldenborch heeft in 1604 een weide in de Coninxwinkel overgedragen aan Peter Schrijnemeker, belast met 2 vat rogge aan het Michielaltaar van het klooster van St. Gerlach en een deel van een pot wijn aan de kerk van Houthem. In de Kruisherkerk in Maastricht zijn begraven Jan Caldenborch en Ida Bourshoven, overleden 24.5.1579. Volgens Pacqay (1934) waren woonachtig in Tongeren:

1417/21 schout van Caldenborch.

1450/61 schout van Caldenborch met Hendrik Caldenborch als schepen.

1461/84 schout van Caldenborch met Hendrik Caldenborch jr. als schepen.

Ongewassen was burgemeester in 1480.

In Neerharen was Godart Kaldenberg schepen 12.2.1457.

3. Hij betaalde 2 capuïnen aan de proost van Meerssen.

Willem Caldenborch 1410.

Bijlage: De heerlijkheid de Beuck in Henri Chapelle

De geschiedenis van deze heerlijkheid is zeer oud. De Beuck is te vinden in de leengoederen van 1314 van Jan III hertog van Brabant en was in het bezit van het riddersgeslacht van de zeer importante en rijke familie Gronsveld (Johannes de Gruselt) in de gelijknamige plaats Gronsveld bij Maastricht.

Zij had talrijke bezittingen in Dolhain, Limbourg, Hèvremont, Bilstain, Clermont, enz. Buiten het hertogdom nog de heerlijkheid Rimbours (Rolduc) en tot 1623 Fouron St. Martin.

Hendrik van Gronsveld ondernam onder de bisschop van Luik, Jan van Arckel, een strafexpeditie tegen de hertog van Gulik in 1369 en nam onder de hertog van Brabant 22.8.1371 deel aan de veldslag bij Baesweiler.

De heerlijkheid de Beuck bleef in het bezit van de familie Gronsveld tot het einde van de XVde eeuw.

Jeanne de Gronsveld trouwde in het begin van de 15e eeuw Jan van Brempt. Hun zoon Goswin trouwde in 1461 Catharina de Merode.

Een dochter, Sophie van Brempt, trouwde eerst met Dhoem d'Orsbach en daarna met Jan Krummel van Eijnatten, gezegd Womerzheim.

Zij hadden een dochter Jeanne, gehuwd met Gerard van Palant die in 1518 deze goederen bezat.

Van hun kinderen was Maria van Palant eerst gehuwd met Bernard von der Fels en daarna met drossaard Jan van Brempt.

Hun dochter Jeanne von der Fels huwde Willem van Vlodrop. Zij stierf 1603. Door het overlijden van de graaf de Vlodrop, heer van Leuth en Wel, kreeg zijn zoon Otton-Henri de goederen van de Beuck, verkocht aan Guilhaume van Caldenborch. Deze stierf 14.11.1648 op zijn kasteel Crèvecoeur.

(Uit: bulletin Soc. Verviétoise nr. 30).

Het familiewapen is een hartschild zilver met vier blauwe balken, omzoomd rood met elf penningen of kogels van goud. Het was eveneens het wapen van Gerard van Caldenborch, die op 4.1.1415 als ridder het Allianceverdrag tekende in Luik. Hieruit blijkt dat al vóór 1629 de ridderschap van Caldenborch bestond, wellicht aansluitend aan Frambach, schout 1448 in Berg en Frambach, kanunnik in Kloosterrade, overl. 1464, beiden in het bezit van hetzelfde wapen.

In de kwartierstaat komt dit wapen nog voor bij:

Meijs, gehuwd met Helwich Caldenborch in Maastricht anno 1558 (grafschrift).

Johan van Meer, overl. 21.5.1636 in Valkenburg.

Gertrude Caldenborch uit Bochholt (Bree), gehuwd met Daniel de Ghoor.

De graaf van Hamel uit Heel 1783.

Dom Reneer van Caldenborch in 1603, kanunnik van de Augustijnerorde in Kloosterrade. In 1636 stond deze op de nominatie voor verkiezing tot abt van dit klooster. Hij kreeg niet voldoende stemmen, omdat zijn broer, hoogdrossaard van de stad Limburg, een "slechte reputatie" had (Jos Thisquen).

Woning Moobers voormalig bezit van Caldenborch.

Habets

Wapen:

1 zwarte adelaar
rood getongd
Lam Gods in zilver

I Winandus Habets uit Arensgenhout kwam zich omstreeks 1620 in Houthem vestigen. De hoeve, gelegen aan de drinkbeek in Vroenhof, was zijn eigendom, evenals het Berberhuis met weide en vijver, de z.g. Vroenhof, die door hem schatvrij werd gekocht in 1644.

II Zijn zoon Winandus tr. 16.6.1675 Anna Pasmans, dochter van Gerard Pasmans, waarbij zijn broer Mathias Habets, halfwin op de Raarhof, getuige was. Kinderen:

- * 8.3.1676 Maria, tr. 1696 Willem van der Schuren.
- * 1.8.1677 Arnold
- * 1678 Winand
- * 17.3.1680 Mathias, tr. 21.6.1711 Catharina Willems uit Lanaken, die volgt III.
- * 16.1.1682 Jan Willem, tr. M.T. Cuviller, benoemd tot schout in Bernau.
- * 12.2.1685 Anna Maria, tr. 24.5.1708 G. Caenen uit Lanaken.
- * 14.7.1687 Gerard, pastoor in Valkenburg en Tilburg.
- * 1688 Ida
- * 1689 Maria Catharina
- * 31.1.1690 Winandus, kanunnik van de abdij in Averbode.
- * 1696 Hendrik

Georg en Anna Maria Caenen-Habets hadden een dochter Catharina, gehuwd 14.7.1733 met Theodoor Dolmans uit Lanaken, zoon van Johan Dolmans, eigenaar van de goederen "Jerusalem".

Een dochter, Maria Sophia Dolmans, tr. 1808 Fr. J. Guasco, geb. 1747 in Valkenburg, overleden 1836, afstammend van kolonel Oct. Guasco, bevelhebber van het Valkenburgs garnizoen in 1636.

III Mathias Habets-Willems.

Kinderen:

- * 1710 Winandus, overl. 1710
- * 5.11.1711 Winandus, tr. 1736 Maria Alofs uit Schimmert. Griffier in Valkenburg 1754 en rentmeester van baron Eijnatten.
- * 1716 Elisabeth, tr. Lambert de Sauveur, die volgt A.
- * 1717 Jan Willem, pastoor in Nuth 1772.
- * 1718 Anna, religieuze op Maagdendries 1737.
- * 1721 Maria Catharina, tr. Paul Schepers.
- * 1723 Ida, tr. Jan Loijen uit Hulsberg, die volgt B.
- * 25. 7.1725 Peter Willem, tr. Petronella de Lahaj uit Kerkrade, die volgt C.
- * 1. 2.1728 Maria, tr. Frans Bouwijzer.
- * 1731 Maria Gertrude
- * 1734 Anna Maria, tr. luitenant Hoefs uit Borgharen, 2e huw. Arnold Klauwen, zilversmid in Sittard.

A Lambert de Sauveur-Habets, zoon van Melchior de Sauveur van de Ulestrater hof.

Kinderen:

- * 1738 Maria Anna José, tr. 30.5.1767 Petrus Banens uit Neerbeek, zoon van Peter Frans Banens en Maria Wouters, Neerbekerhof.
- * 3.1.1741 Mathias, tr. 1.7.1772 Maria Philippine Elise Banens. Woonden in Retersbeek. Geboren 22.3.1773 Maria José. De moeder stierf in het kraambed in Houthem, begraven 15.4.1773. Het kind woonde bij haar grootmoeder in Houthem.
- * 6.6.1749 Ernest Petrus, kanunnik van de St. Servaas in Maastricht. Gerard, tr. Johanna van Leeuwen + 21.5.1768. Johanna Catharina, leefde ongeh. in Houthem. Melchior Frans, kanunnik van de Onze Lieve Vrouwekerk in Maastricht, ook diaken in Houthem. Schonk het grote schilderij St. Merten.

Mathias de Sauveur woonde in het "Huiske" in Retersbeek, hertrouwde 38 jaar oud op 14.2.1779 met zijn nicht Maria Anna Loijen, oud 24 jaar, dochter van Jan Loijen en Ida Habets.

Zijn dochter uit het eerste huwelijk, Maria José, tr. 4.11.1798 Eugène Victor Roosen, lic. in de rechten, lid van de gemeenteraad in Maastricht 1815-1819 en 1822-1833. Lid van de Prov. Staten van Limburg. Hij had een zeepziedersbedrijf in de Boschstraat. Hij was een zoon van Willem Roosen en Isabella Ursula van de Vrecken (huize Gurtsenich).

Ber Schols
carree of habetsleer in Houthem

- B Jan Loijen tr. Ida Habets. Zij bewoonden de hoeve Wissengracht...
 Hun kinderen waren:
 De oudste zoon Jan was kapelaan in Voerendaal en 1788 pastoor in Itteren.
 Anna Catharina tr. Lambert Pluijmen (hof Overheke).
 Maria Anna tr. Mathias de Sauveur.
 Maria Magdalena tr. J.H. Akkermans
 Verder: Jan Willem, Mathias, Maria Elisabeth.
 De weduwe Ida Loijen kocht samen met Frans Pluijmen de hof Overheke van de
 graaf de Mean in Luik, belast met 4 vaten rogge aan het klooster van St.
 Gerlach.
- C Peter Willem Habets tr. 27.4.1749 Petronella de Lahaij. Hij was burgemees-
 ter van Houthem en bewoonde de hoeve aan de Pasweg.
 Kinderen:
 * 1752 Maria Anna, tr. Jan Thomas de Sarolea, drossaard van Warsage en
 Gronsveld.
 * 1755 Winandus
 * 1757 Jan Willem
 * 1760 Mathias
 * 1762 Dionisius
 * 1765 Maria Catharina, tr. Duchateau.
 * 1767 Jan Lambert, tr. Anna Barbara Debennet uit Aken.

In 1796 bewoonden de familie Habets en Sarolea de hoeve aan de drinkbeek.
 Bij testament 3.5.1722 liet de weduwe Anna Pasmans haar bezit na aan Mathias
 Habets, groot 23 bunder land en weiden.

Op 17.3.1750 compareerde Mathias Habets.

Hij wenste een door hem ondertekend briefje aan zijn zoon Winand Habets, getrouwd
 met Maria, dochter van Dion Alofs uit Schimmert, ongedaan te maken. Hij verklaarde
 hierin dat hij het vruchtgenot van 2 bunder akkerland (een bruidsschat) zelf had
 genoten, om zijn schulden te kunnen betalen.

De dochter Elisabeth van Math. Habets, gehuwd met I. de Sauveur, kreeg toen
 eveneens 2 bunder land als bruidsschat.

Ter vermijding van processen en onenigheden na zijn dood, dit tot groot nadeel van
 zijn minderjarige kinderen, stelde hij zijn schoonzoon Lambert de Sauveur aan, om tot
 algemeen belang zijn bezittingen te beheren.

9.6.1751

Deling met als getuige Peter Habets, modern pastoor van Neergladbeek en
 Premonstreit van de abdij Averbode.

"Het stokhuis met schuur, stallingen met de bouwplaats, afgemeten gelijk het
 groothuis is verbleven aan P. Schepers (destijds het panhuis) met condities dat beide
 geheime gemakken van het zijne uit de moestuin ten tijde dat het panhuis gebruikt
 wordt, zullen afgebroken worden en dat de uitgang van dit huis naar den hof door den
 inkoper, aan dit huis zullen dichtgemaakt worden, en zal de koper van dit huis
 vervolgens zijn uitgang dienen te nemen door de grote mesthof poort."

Het panhuis, schop, schuurtje en stallingen met de kleine poort of uitgang naar de
 straat, gingen naar Loyen.

De bezitter van het Berberhuisje aan de kerk, de voormalige Vroenhof, was volgens
 een oud gebruik verplicht, tot gerief van de burens, de dorpsstier aan te houden.

De bezitter van deze hoeve moest ook zorgen voor kar en wagen, voor "het slepen
 van een booswicht tot de galg of rad."

In 1761 kreeg Lambert de Sauveur de Vroenhofgoederen, in hetzelfde jaar gekocht door Fr.J. van der Vrecken uit Maastricht.

Dit waren in 1759: het panhuis, schop, schuur met de kleine poort of uitgang naar de straat, makende de limietscheiding tussen het stamhuis gelegen aan de kerkhof, met de rest van de mesthof en bouwplaats. Tevens het hele brouwgetuig.

Het geslacht van der Schuren

In Vroenhof:

* 1625 Jacob van der Schuren, tr. 1653 Gertrude Vaessen + 7.1.1679.

Kinderen:

- * 9. 7.1654 Anna, tr. 11.2.1685 Jan Kleuters.
- * 1656-14. 5.1719 Bartholomeus, tr. 1683 Alette Stassen * 13.8.1686. Zij hadden een zoon Willem.
Hij trouwde een tweede keer 3.11.1696 met Marga Hendrix.
Kinderen:
* 29.1.1697 Gertrude en * 17.5.1702 Johan.
- * 1658- 3.10.1726 Jacob, tr. 3.5.1695 Cath. Cangen, die volgt II.
- * 1660 Catharina
- * 1665 Maria, tr. 1711 Jan Knubben.
- * 27.12.1668- 4.10.1746 Willem, tr. eerst 2.6.1696 Maria Pasmans. daarna 1708 Maria Cangen, + 6.10.1761, wonende in de steeg, die volgt III.
- * 1672 Anton

Catharina Cangen had op haar sterfbed in 1709 5 onmondige kinderen en wilde dat deze niet zouden omkomen van ellende en miserie.

De schepenen van Houthem verzochten haar man Jacob en verder: Willem, Anton en Jan Kleuters met hun zuster Anna, en Willem Cangen, halfbroer van Catharina, met zijn moeder Mechtilde Tripels, weduwe van Jan Cangen, deze onmondige kinderen te onderhouden. Hiertoe kregen zij de opbrengst van enige landerijen.

Willem van der Schuren 13.3.1686-7.1.1763, tr. 18.1.1707 Elisabeth Heuts uit Berg.
Kinderen:

- * 9. 1.1708 Alijde, tr. 2.5.1744 de weduwe Lambert Winthagen van de hof Genend in Broekhem. Hun zoon Joseph tr. 1773 Agnes Godfroy uit Den Haag.
- * 23. 3.1711-30.4.1797 Hubert, tr. 1756 Maria Aarts, weduwe Kleuters, die volgt V.
- * 12. 5.1714 Jan, tr. 1747 Isabella Geuskens + 1747.
- * 12. 2.1717- 1773 Barth., tr. 1738 Helena Peters uit Heer. Halve Strabeker hof.
- * 22. 4.1719 Maria
- * 19.12.1722 Anna Elisabeth, tr. Christiaan Peters.
- * 10. 6.1726 Willem, tr. 22.1.1747 Ida Haccourt + 1788, halve Houthemer hof.

II Jacob van der Schuren, gehuwd 3.5.1695 met Cath. Cangen.
Hun kinderen waren:

- * 10. 7.1695 Arnold, gebrekkig.
- * 22. 4.1697-1697 Jacob
- * 18.10.1698 Anna Maria, tr. Jan Bonten.
- * 18. 7.1700 Catharina, tr. Goswin Schreurs.
- * 2. 3.1702 Elisabeth
- * 1703-1703 Jacob

- * 12. 2.1704-1716 Jan
- * 16. 2.1705 Jacob, tr. 18.11.1725 Anna Winten van Mertens uit Voeren.
- * 25. 1.1707-1726 Cecilia

III Wilhelm van der Schuren, tr. Maria Cangen + 6.10.1761.
Hij was halfwin op de Houthemerhof, naast W. Cangen in Vroenhof. Bezat 16 percelen land groot 770 klein roeden.
Hun kinderen waren:

- * 10. 1.1698 Gertrude
- * 26. 8.1699 Michiel
- * 2. 9.1700 + Jan
- * 23. 9.1702 Jacob, tr. 18.11.1725 Anna Weusten.
- * 1. 5.1705-22.5.1745 Mechtilde, tr. Jan Valkenburg.
- * 18.10.1706-1788 Jan, tr. 27.10.1731 Maria Helena Haccourt 30.3.1697-26.8.1752, die volgt IVa.
- * 27. 5.1709 Elisabeth, tr. 1737 Ant. Boshouwers uit Waterval, zoon van Lambert, halfwin op de hof van Raar.
- * 1710 Maria
- * 30. 7.1711 Michiel
- * 26. 8.1713 Gertrude, tr. 1753 Arnold Weusten.
- * 15. 8.1714 Wilhelm
- * 1716 Gertrude, tr. 3.3.1737 Jacob Colaris uit Maastricht + 1772.
- * 12. 8.1718 Anna Maria

IVa. Jan van der Schuren, tr. Maria Helena Haccourt.
Bezat de hoeve aan de Vauwerstraat. Deling 16.2.1790. Hoeve verkocht voor fl. 2300-.
Hun kinderen waren:

- * 4. 2.1732-3.6.1802 Maria, tr. 25.1.1761 met Nic. Kleuters.
- * 2.12.1733 Michiel, tr. 26.8.1764 met Maria Helena Kleuters, die volgt IVb.
- * 27. 6.1735 Willem, tr. Maria Anna Engels, die volgt IVc.
- * 7. 7.1737-1768 Johanna
- * 13. 4.1739 Ida, tr. Joseph Robeers + 1782 (Beukenhorst).

IV b Michiel van der Schuren, tr. 1764 Maria Helena Kleuters.
Hun kinderen waren:

- * 1765- 6.11.1849 Maria Margareta, tr. 1782 met Jan Willem Geuskens.
- * 1767-14.12.1827 Jan Arnold
- * 1770-26.11.1770 Nicolaas
- * 1771- 1854 Wilhelm, ongehuwd.
- * 1773-18. 3.1823 Maria Ida, tr. Frans Massing.
- * 1779-19. 4.1858 Michiel, tr. 1819 met Maria Hartmans uit Beek, die volgt V.
- * 1782- 1850 Peter, tr. Maria Marg. v.d. Leur uit Maastricht.
Had een kruidenierszaak in de Nieuwstraat in Maastricht. Geen kinderen.

IV c Willem van der Schuren, tr. Maria Anna Engels + 12.12.1768.

Hij erfde in 1761 de bezittingen van Mathias Roebroeck: huis, schuur, stallingen met 45 roede uit de huisweide en de bouwplaats gelegen in St. Gerlach (de z.g. schuur). In 1756 in tocht aan Willem Stassen.

Hun kinderen waren:

- * 9. 2.1763 Maria Margareta
- * 13. 6.1765 Johanna Maria, tr. 1807 met Jan Stephen Dessaar uit Bunde.
- * 30. 8.1767-1822 Maria Gertrude, naar Hasselt.
- * 9.12.1768-1847 Maria Helena, tr. Klinkers.

Als weduwnaar huwde Willem met Anna Elise Smeets 1771 uit Hulsberg, waar twee kinderen geboren zijn.

- * 1772 Anna Margareta
- * 1773 Maria Margareta, huwde met de weduwnaar Leon Akkermans uit Hulsberg. Zij woonden in Houthem.

Door vererving ging dit bedrijf over aan de dochter van zijn broer Michiel n.m. Maria Margareta, gehuwd met Jan Willem Geuskens.

Deze was aannemer, metselaar en brander.

V Michiel van der Schuren, tr. Maria Hartmans (kreeg de hoeve van Caldenborch, nu Moobers).

Hun kinderen waren:

- * 1820 Maria Helena, tr. 1849 met Willem Willems uit Bemelen.
- * 1822 Maria Elisabeth, tr. 1860 J.A. Moobers uit Wijlre.
- * 1826 Anna Gertrude, tr. 1850 met Hubert Huijnen uit Margraten.

VI Hoeve in de Onderste Straat aan de Cromsteeg, bewoond door Willem van der Schuren. Zijn buur was Jan Bindels, getrouwd met Helena Bettenville in 1728. Hubert, zoon van Willem van der Schuren en Elise Heuts, trouwde 1756 Maria Aarts, de weduwe van Willem Kleuters. Hun kinderen waren:

- * 26. 3.1757-30. 4.1792 Johanna Elisabeth
- * 4. 6.1758 Maria
- * 4. 6.1758 Maria Anna
- * 18. 3.1760-13.12.1808 Jan, tr. Anna Cath. Heijraets, die volgt A.
- * 27.10.1761 Herman
- * 20. 1.1763 Bartholomeus
- * 4. 4.1765- 1775 Christiaan
- * 20. 1.1767 Willem

A. Jan Willem van der Schuren, tr. Anna Cath. Heijraets.

Hun kinderen waren:

- * 20.2.1795 Hubert
- * 31.12.1799-17.11.1872 Jan Willem, tr. 1824 Elise Habets uit Schimmert, die volgt B.
- * 14. 7.1807- 8.11.1872 Christiaan, timmerman, had een dochter Maria Elisa.

B. Jan Willem van der Schuren, tr. Elise Habets, bloemist.

Hun kinderen waren:

- * 1825- 1826 Maria Anna
- * ? Maria Catharina, tr. Casper Curvers uit Berg.
- * 23.1.1827-24.11.1879 Jan Willem Christ., tr. Maria Cath. Bontemps 1839-1900.
- * 21. 5.1831 Jan Pieter, tr. 1873 Maria Elise Bindels. Molenaar in Berlinger bij Borgloon (B).
Kinderen waren:
 - * 11. 5.1863 Maria, tr. Leon Schauts in Framelan (Zwitserland).
 - * 21.10.1864 Hendrik Joseph, ongehuwd.
 - * 16. 4.1867-16.3.1884 Maria Louise, geb. in Klimmen. Jeannette.
Zij had een winkel en een herberg.
 - * 29. 2.1868- ~~8.5.1909~~ ^{30.03.1905} Pauline, tr. 9.4.1899 Hub. Colaris, onderwijzer uit Beek, zoon van Peter en Maria Cath. Smeijsters, caféhouder.
 - * 17. 6.1870-29.8.1943 Antoinette, geboren in Berlinger en overleden in Brussel, gehuwd met August van de Weijer 26.11.1869-16.10.1925.
- * 27.3.1833 1860 Jan Willem

Stassen

Merten Stassen staat vermeld 1531 op het Stassengoed in Vroenhof, gelegen naast de Stassenbeek (drinkbeek).

In Houthem leefden omstreeks 1570 Jan Stassen (Broekhem) en verder Mathias, Elisabeth, Maria en Peter. In 1574 Frederik Stassen.

Elisabeth Stassen was gehuwd met Jan Roebroeck in Valkenburg, afkomstig uit Hulsberg.

Maria Stassen tr. 1571 Jacob Sleipen uit Broekhem (Zij leende 1618 aan haar broer Peter fl. 100-).

Hun zoon Willem Sleipen, geboren 18.11.1607, tr. Elise Keijarts; geboren 10.1.1610 Jan.

- I Peter Stassen, houtvester in 1612, tr. 25.11.1615 Alette Keijarts (getuige Jan Stassen jr.). Kinderen:

- * 26.10.1616 Gertrude
- * 22. 5.1619 Willem, die volgt IIa.
- * 1. 8.1623 Peter, die volgt IIb.

- IIa Willem Stassen, geboren 22.5.1619, tr. 1639 de weduwe Catharina Crombach van wijlen Willem Caldenborch uit Houthem, wonende in Genhout (Hulsberg). Catharina Crombach bracht haar brouwgetuig mee naar Houthem, waarover hun erfgenamen een procedure hadden. Niet wetende in welk jaar zij stierf volgden onderzoeken door de pastoor in 1724, zonder resultaat.

Uit dit huwelijk had Willem Stassen een zoon Peter, geboren 21.7.1640 (1). De moeder overleed omstreeks 1642 en Willem Stassen hertrouwde 1647 met Maria Winten uit Strabach. Kinderen:

- * 1648-1693 Johan
- * 1649-1683 Elisabeth, tr. Jan Knops
- * 1652 Adelheid (Alette)
- * 1653 Anton, die volgt III.

Hij woonde aan de Cromsteeg met als buurman Jan Philippens. Uit zijn 3e huwelijk had hij een dochter, Alette.

- IIb Sr. Peter Stassen, schepen van Houthem en rentmeester van de kapelanen der Onze Lieve Vrouwekerk in Maastricht, tr. Maria Margareta Coolen uit Maastricht.

Kinderen:

Alette, tr. 1683 Bart. van der Schuren (1656-1719); hun zoon Willem werd 13.3.1686 geboren.

Arnold

Anna Catharina, gebrekkig, overleed 1733 in Maastricht.

De weduwe M.M. Coolen kreeg 18.7.1673 voor haar en haar zoon Arnold de goederen in Strabeek. In 1678 verkocht zij de helft aan Willem Stassen. Deze kocht met Jan Roebroek in 1685 (zwager van Willem en Peter Stassen) een huis van Math. Knubben, genaamd de Croon, aan de Klaterstraat voor fl. 400-.

Willem Stassen overleed 30.3.1701 en zijn erfgenamen moesten 3 keuren betalen, dat "zijn Aldegroten, cijnsen, capuijnen, vreemans en penningen, gelijk aan 12 vat rogge", aan het klooster van St. Gerlach, volgens stadholder Jan Philippens in 1704 (onder proost van Pelt).

- III Anton Stassen, overleden 3.7.1703, tr. 9.10.1673 Catharina Heusschen.

Kinderen:

- * 7.7.1674 Maria
- * 6.2.1676 Alette
- * 6.1.1678 Mathias
- * 18.6.1679 Elisabeth, tr. 26.12.1705 Jan Schrooders; hun dochter Maria werd 26.9.1706 geboren.
- * 1680 Maria, tr. 8.3.1703 Hendrik Theunissen; hun zoon Gerard werd in 1704 geboren. Zij woonden aan de Cromsteeg.
- * 1681 Willem

Anton Stassen sloot 11.7.1681 een 2e huwelijk met Helena Clermont.

Kinderen:

- * 11.10.1682 Catharina, tr. eerst Merten La Croix en daarna Jan Hendrix.
- * 12. 8.1684 Helena, tr. Jan Duijckers.
- * 7. 4.1686 Willem, tr. 26.8.1711 Johanna Duijckers, die volgt IIIa.
- * 14. 1.1687 Mathias, tr. 1714 Maria Waelen, die volgt IIIb.
- * 7. 3.1688 Margareta, tr. 13.10.1715 Lambert Weusten (1689-1762).

Op 7.7.1733 was er scheiding en deling van de goederen van wijlen Anna Catharina Stassen, dochter van wijlen Sr. Peter Stassen-Coolen, alsook voor de behoeftige Alette Stassen, weduwe van Bart. van der Schuren en hun zoon Willem. Verder: Gerard Theunissen, zoon van Maria Stassen, Helena, Catharina en Willem, gehuwd met Jenne Duijckers.

"Verdeling te weten, huis coolhof, paardeweide te Strabeek aan Anton Stassen. Huis, hof en weide in de Onderste Straat (Cromsteeg), en nog 3-19-0 bunder land, alles getaxeerd op minstens fl. 4000-."

Op 25.4.1737 compareerde de weduwe Helena Clermont de tocht van haar huis in Strabeek aan:

Lambert Weusten, geh. met Marg. Stassen.

Jan Duijckers, geh. met Helena Stassen.

Jan la Croix, zoon van Merten, tr. Cath. Stassen en zij hebben dit huis overgedragen aan hun zwager Willem Stassen voor 96 pattacons, waarvan $\frac{1}{4}$ als mede-erfgenaam.

Willem Stassen, halfwin op St. Gerlach 1735-1743, was mede-erfgenaam van Jan Roebroeck, samen met Maria Anna, religieuse in het klooster Annuntia in Wijk en haar broer Mathias.

IIIa Willem Stassen, tr. Johanna Duijckers.
Kinderen:

- * ? Helena, tr. 1748 Herman Decker.
- * 2.10.1713 Arnold, tr. 24.2.1743 Maria Sleijpen, dochter van Cornelis Sleijpen.
- * 25. 8.1714 Maria Helena, tr. Herman Duijckers.
- * ? Casimir, tr. 1754 Regina Meijers, die volgt IVa.
- * 29. 1.1718 Willem, tr. 1748 Maria Cath. Gelders uit Hulsberg.
- * ? Mathias +
- * 27. 8.1719 Agnes, tr. 1756 Mathias van Caldenborch.
- * ? Anton, tr. 1756 Anna Leenders, die volgt IVb.
- * 7. 4.1731 Herman, tr. 20.11.1757 Johanna Roebroeck uit Hulsberg, die volgt IVc.

IIIb Mathias, tr. Maria Waelen.
Kinderen:

- * 12. 9.1708 Anton
- * 25.10.1711 Catharina
- * 27. 6.1715 Willem, tr. 1741 Maria Breuls, die volgt IVaa.
- * 5. 7.1719 Maria.

IV a Casimir Stassen + 12.4.1806, tr. R. Meijers.
Kinderen:

- * 26.10.1755 Johan-Willem
- * 9. 5.1757 Jos Willem
- * 10. 7.1758 Johan
- * 18. 9.1760 Arnold
- * 30.10.1761 Anna Maria, tr. 16.11.1783 Jan Limpens + 3.5.1793.
- * 1. 5.1764 Anna Elisabeth
- * 29. 7.1767 Maria Josephine

IV b Anton Stassen, tr. Anna Leenders.

Kinderen:

- * 22.11.1753 Maria Helena
 - * 9. 2.1756 Willem
 - * 25. 2.1757 Maria
 - * 26.12.1758 Johanna Maria
- Zij woonden in de Onderste Straat.

IV c Herman Stassen, tr. J. Roebroeck.

Kinderen:

- * 24.11.1758 Johanna Cath.
- * 24. 6.1760 Jan Arnold
- * 24. 8.1761 Frans
- * 10. 9.1762 Herman Otto
- * 10. 9.1762 Willem, tr. Johanna Vaessen, die volgt V.
- * 24.10.1763 Jan Arnold, tr. Maria Elise Martens.
- * 28. 5.1766 Maria Regina, tr. Jan Willem Vaessen.
2e huw. Jan Widdershoven.
3e huw. Jan Canisius uit Raar.
- * 21. 6.1768 Maria Agnes, tr. Max. Philippi.
- * 10. 7.1772 Jan Mathias

IV aa Willem Stassen, tr. Maria Breuls.

Kinderen:

- * 19.10.1742-1819 Mathias, tr. 19.10.1768 An Marie Bonten, die volgt VI.
- * 19.12.1750 Agnes
- * 31. 7.1755 Peter Anton, tr. 23.2.1883 Johanna Gijsen, geb. 1762 in Houthem. Vertrokken naar Vroenhof 70. Die volgt VII.
- * 12.12.1757 Willem, tr. 12.10.1783 Cath. Gijsen.
- * 5.12.1761 Anna Catharina

V Willem Stassen, tr. Johanna Vaessen.

Kinderen:

- * 17. 8.1791 Laurens
- * 21. 8.1792 Maria Cath.
- * 26. 8.1795 Anna Maria
- * 16.10.1797 Maria

VI Mathias Stassen, tr. Maria Bonten.

Kinderen:

- * 9. 7.1769 Willem
- * 6.10.1771 Cornelis, tr. Cath. Kampstein, die volgt VIII.
- * 21. 3.1774 Maria Elise
- * 9. 4.1776 Maria Anna
- * 29. 4.1779 Martina
- * 26. 9.1783 Petrus

VII Peter Stassen, + 16.3.1803 tr. Johanna Gijsen.

Kinderen:

- * 13. 3.1784 Maria Ida
- * 11. 7.1786 Anna Cath.

- * 23. 5.1788 Andreas, tr. M.J. Nelissen.
- * 23. 6.1790 Peter Nicolaas
- * 27.12.1791 Godefroid
- * 11. 7.1792 Maria Elise
- * 14. 3.1795 Peter Nicolaas, tr. Speessen.
- * 28. 1.1797 Maria Sibilla
- * 26. 2.1799 Maria Agnes

VIII Cornelis Stassen, tr. C. Kampstein in Strabeek.

Kinderen:

- * 17.10.1790 Cornelis
- * 14. 8.1795 Mathias, tr. Agatha Theunissen.
- * 18. 1.1797 Anna Maria

Voetnoot:

1. Sr. Peter Stassen, geassisteerd door Willem Stassen en Jan Roebroek, hun zwager, hadden een huis, schuur en stallingen, genaamd de Croon, "reijgend de Clootstraat en ten andere, zeker huis en hof toebehorend aan Knubben", in 1657. Voor ons Jan Philippens in functie van secretaris der Bank Houthem, verscheen 6.6.1703 de eerbare Peter Stassen, makende een testament. "Hij wenst begraven te worden op het kerkhof van Houthem met na zijn dood 40 missen te laten lezen bij de paters Augustijnen te Maastricht. Voorts vermaakt hij aan de kinderen van wijlen zijn halfbroeder Anton, verwekt in 1e huwelijk met Cath. Heusschen en in 2e huwelijk H. Clermont, mitsgader het kind van zijn halfzuster Alette Stassen.

Het brouwgetuig van ketel, koolscheppen, kuipen staande in de bouwagie of panhuis van zijn vader Willem Stassen is herkomstig van zijn moeder Cath. Crombach, toendertijd wonende in Genhout."

Inboedel van Anna Cath. Stassen en de behoeftige Alette Stassen, met onroerende goederen.

"Huis, hof en weiden tot Strabeek, naast Jan Jahayen Jaspaer Schils, voorhoofd de straat, toebehorende aan de erfgenamen Anton Stassen.

Huis, hof en pachtweide, gelegen in de onderste straat; 1 zijde W. v.d. Schuren ander zijde Mathias Stassen, voorhoofd de straat, toebehorend aan Gerard Theunissen. Geschatte waarde op zijn minst fl. 4000-."

In 1756 heeft de weduwnaar Willem Stassen, pachter van St. Gerlach, "de tocht van de voorkamer, panhuis en kelder, uit het gehele huis en hof, afkomend van Jan Roebroek, reijgend de weide t.o. Jan van der Schuren, als erfgename van wijlen zijn tante Helena Stassen, zulks ten behoeve van zijn kinderen."

Roebroeck

Jan Roebroeck, geboren ± 1577 en gehuwd met Johanna Mees, woonachtig in Hulsberg. Enkele van hun kinderen zijn in Houthem komen wonen, namelijk:
Ida, gehuwd 1621 met Gerard Boshouwers uit Houthem.
Joannes + 7.7.1704, gehuwd 1641 met Maria Nelissen uit Houthem, dochter van Lens Nelissen in Vroenhof.
Nelissen bezat in 1660 aan land 5-2-0 bunder, 1 paard, 2 koeien.

Jan Roebroeck bezat 2-2-0 bunder land.

Zijn kinderen waren:

* 25.2.1661-15.10.1720 Mathias, die volgt I.

* 1663 Laurens, gehuwd 1692 met Cecilia van Amerongen.
Een dochter Maria Anna leefde 1717 in Maastricht.

* 1666- 1678 Hubertus

Zij woonden bij hun schoonmoeder die weduwe was. Na de dood van zijn vrouw huwde Jan Roebroeck met Maria Hanners. Hun kinderen waren:

* 1671 Judith

* 1672 Elisabeth

* 1677 Hubertus + 26.10.1678.

Na het overlijden van zijn 2e vrouw huwde hij 30.6.1679 Anna Aarts.

Hun kinderen waren:

* 7.11.1680 Elisabeth

* 23. 4.1682-15.7.1730 Maria

* 1687-22.1.1688 Anna Margareta

* 25. 3.1688- 3.8.1750 Arnoldus, was ziekelijk; hij vermaakte zijn bezit aan Jenne Duijckers.

I. Mathias Roebroeck + 15.10.1720 was 5.9.1706 gehuwd met Johanna Duijckers.

Hun kinderen waren:

* 12.7.1707 Johan, in 1737 gehuwd met Catharina Winter. Hij sloot een tweede huwelijk met Elisabeth Rings uit Rothem.

* 28.2.1709 Peter, ruiter in de comp. van majoor Altendoorn in 1737.

* 4.4.1710- 8.10.1730 Maria Anna

* 10.3.1712 Peter

* 1.7.1714 Cecilia

* 7.7.1716-22.11.1738 Johanna, huwde 6.2.1738 met Jan Engels + 12.3.1767; hun dochter Maria Anna stierf in 1738.

* 12.2.1719 Mathias (volgt in St. Gerlach).

De weduwe Johanna Duijckers, van wijlen Mathias, huwde 25.11.1728 met Mathias Aarts + 1733. Huis en hof in Vroenhof 35 kl. roede.

Philippens

Vanuit Meerssen had dit geslacht in de 16e eeuw vertakkingen naar Houthem, Amby, Bunde en Geulle. Het is niet ondenkbaar dat er verwantschap was met de patriciërs in Maastricht in de 16e eeuw.

Wilhelm Philippens woonde in 1549 in de Valderstraat in Meerssen. Een van zijn kinderen, Jan, geboren omstreeks 1578, vertrok naar Houthem en huwde aldaar op 6 oktober 1616 Elisabeth Bemelmans. Zij was een dochter uit het tweede huwelijk van Thijs Bemelmans en Elisabeth Theunissen, beiden uit Houthem. Uit zijn derde huwelijk met Emilie Schrooders werd een zoon Jacob geboren. Deze maakte de oorlog mee in Lombardije en hielp de stad Gelre ontzetten. Hij overleed zonder wettige kinderen na te laten.

Thijs Bemelmans, bijgenaamd "de os", werd "aflijvig" (overleed) en in 1625 volgde scheiding en deling met diens erfgenamen Jan Philippens en zijn zwager Giel Frissen. Elisabeth, de echtgenote van Jan Philippens, overleed tijdens het beleg van Maastricht (1632) met twee van haar kinderen.

Jan Philippens, schepen en kerkmeester van Houthem, hertrouwde op 22 april 1634 met Catharina Winten uit Strabeek. Zijn bezit bestond uit een huis en hof met zes bunder land, twee paarden en vier koeien, alles getaxeerd op fl. 1000-. Een huis en een hof in Berg waren eveneens zijn eigendom.

Kinderen van Jan Philippens-Winten:

- * 9. 3.1638-9.12.1701 Cornelis, tr. Anna Frins, die volgt A.
- * 16.10.1640-1681 Elisabeth, tr. 18.1.1676 Mathias Vrancken.
- * 19.10.1642 Helena, tr. Jacob Scharlier uit Maastricht.
- * 1644-1676 Wilhelm
- * 1646-1710 Catharina, tr. 28.9.1687 Christ. Offermans + 1717.
- * 1650 Maria
- * 13. 5.1651-1774 Guilhaume
- * 31. 8.1653-1722 Jan, tr. 23.1.1688 Elisabeth Haccourt uit St. Gerlach. Zij overleed 10.9.1719. Die volgt B.

A. Cornelis Philippens-Frins.

Hij woonde in Wijck in de Brugstraat, in een huis genaamd de "3 Lenwerken". Ten overstaan van lt. voogd Govert Panhuijs werd Cornelis op 5.11.1669, ongeveer 30 jaar oud en geboren in Houthem, gepresenteerd door Barth. Berlo als lid van het "Cremers Ambagt" in Maastricht. Hij had hiertoe de eed als "borger" van de stad Maastricht gedaan.

Hun kinderen, gedoopt in de St. Martinuskerk in Wijck, waren:

- * 1. 2.1671 Renerus, met als doopgetuigen Wilhelm Philippens en Catharina Swelsen. Hij huwde in 1701 Elise Cruts. Hun kinderen waren:
 - * 7.4.1700 Anna Catharina, met als doopgetuige Jan Philippens.
 - * 10.9.1702 Maria Helena
 - * ? Anna
 - * 27.7.1704 Jan Jacob, huwde op 10.8.1741 Elise Dubois.
- * 27. 5.1673 Maria Catharina, huwde 24.8.1713 Nicolaas Ritschie uit Maastricht.
- * 17. 5.1675 Gerard
- * 5. 9.1677 Nicolaas, huwde 17.10.1715 Ida Canisius.

Nadien in Meerssen geboren:

* 27.10.1679 Elisabeth, doopgetuigen Math. Vrancken en Anna van Scharn.

Nadien in Houthem geboren:

* 21. 5.1682 Maria Anna

* 10. 6.1685 Mechtildus

* 1688 Susanna, huwde Soemers (Somers) uit Berg. Zij overleed 14.9.1720
Kinderen: * 21.4.1717 Andreas, * 1719 Cornelis.

* 1691 Anna

* 30. 7.1697 Cornelis

B. Jan Philippens-Haccourt.

Hij was schepen, burgemeester en secretaris van de bank Houthem. Voor zijn huwelijk was hij werkzaam bij notaris N. Bemelmans in Maastricht. Verkoopakten van zijn hand zijn alle voorzien van een karakteristieke handtekening met vogeltje. Hij was ook stadholder van het adellijk klooster van St. Gerlach, een ambt dat door zijn zoon Guilhelmus in 1718 overgenomen werd.

Zijn woning in de Kloosterstraat, nabij de poort van het klooster, had hij overgenomen van de schutbode Jan Meessen.

Hun kinderen waren:

* 1688-1756 Maria

* 1689-1752 Jan Arnold, op 8.5.1716 benoemd tot pastoor van Houthem.

* 1691-1771 Petrus Arnold, huwde in 1731 Anna Catharina Ronghs in Maastricht.
Die volgt B1.

* 1694 Maria Isabella

* 1697-1774 Guilhelmus, huwde 12.10.1742 Isabella van den Ende. + 17.10.1756.
Die volgt B2.

* 1702-1748 Cornelis, huwde 6.1.1742 Anna Emilie Catharina Hesselt van Dinter.
Hij was advocaat en schepen van Strucht. Na zijn huwelijk was hij schepen van Maastricht.

Hun zoon advocaat Johan Frederik, geboren op 4.4.1743, was betaalmeester van Maastricht in 1776 en 1780. In 1772 werd hij benoemd tot bibliothecaris. Hij vertrok uit Maastricht in 1782.

B1. Petrus Arnold, geboren in Houthem 1691, overleden in Amby 29.3.1771, was in 1731 in Maastricht gehuwd in de St. Jacobskerk met Anna Cath. Ronghs.

Volgens het Borgerboek van Maastricht was hij als burger van deze stad door de bode Jansen afgeroepen onder het "Cremers Ambagt" en had daartoe de eed gedaan in handen van de burgemeester op 13 mei 1732.

Zijn kinderen, allen in de St. Janskerk gedoopt, waren:

* 1732-22. 7.1743 Jan Arnold

* 12. 7.1734 Petrus, theoloog.

* 25. 6.1735- 1809 Wilhelm, pastoor in Ambij.

* 15.11.1736-22.11.1736 Maria Catharina

* 23.11.1737 Agnes Elisabeth

* 21. 1.1740 Anna Catharina

? Catharina Elisabeth

* 17. 3.1741-17. 3.1741 Philippus

Hij keerde terug naar Houthem en werd benoemd tot schepen.

B2. Guilhelmus, 1697-1774, trouwde 12.10.1721 in de St. Janskerk in Maastricht met Isabella van den Ende.

Hij was in 1718 stadhouder van het klooster van St. Gerlach.

Door de hoofdbank van Meerssen werd hij aangesteld als notaris van Houthem, een ambt dat hij gedurende 50 jaar uitoefende.

Hij werd bovendien in 1737 schout van Strucht en in 1745 procureur van Geulle. Hun kinderen, allen in Houthem gedoopt, waren:

- * 1722 Isabella Christine, religieuse in St. Catharinadal in Maastricht.
- * 1724-21. 3.1789 Maria Elisabeth, trouwde P.A. Nacke, secretaris van het geestelijk gerechtshof in Aken (Cornelimünster).
- * 1726 Anna Christine, trouwde 1754 Math. Jos Welter. Hun zoon Jos Welter was kanunnik in Gulik. Haar tweede huwelijk sloot zij met Mathias Hoesels uit Aken.
- * 1727 Francisca Carolus, met als doopgetuige Reverent van Pelt.
- * 1728 Maria Christine, met als doopgetuige Cornelis Philippens, lic.
- * 1730 Jan Arnold
- * 1732-29.11.1790 Albertine Thérèse, met als doopgetuigen Reverent van Meer Dalenbroek en Albertine, comtesse de la Tour in St. Quentin. Trouwde Gerard Vaassen uit Berg. Haar tweede huwelijk sloot zij met Hendrik Jacobs, secretaris van Houthem.
- * 1733 Johanna Marie
- * 1735 Anna Catharina, religieuse in het klooster van St. Gerlach.
- * 1738-1787 Willem Arnold, ongehuwd.

Als weduwnaar trouwde Guilhelmus 7.1.1760 met Anna Catharina van Caldenborch, dochter van Frans Caldenborch en Adelgonda Claassens uit Maastricht. Hun kinderen waren:

- * 1761 Johan Joseph
- * 1763-15. 3.1824 Isabella Florentina, trouwde Jan Hendrik Aretz, koopman in Breijl (D).
- * 1765 Anna Christine
- * 1767 Maria Adelgonda
- * 1769-22.10.1823 Isabella Dorothea, trouwde 28.6.1801 Christiaan Willems uit Keer. Woonde eerst in Amby. Daarna op de hoeve "Overste Hof" in Schaesberg in 1835, met 9 meerderjarige kinderen.
- * 1771-20. 1.1773 Marie Thérèse
- * 1773 Jan Hendrik, trouwde Maria Catharina Horsten, woonachtig in Breijl.
Kinderen:
 - * 1802 Willem Max, * 1804 Florentina, * 1805 Anna Cath.
 - * 1808 Cath. Margareta.

In het begin van de 19e eeuw vertrok de weduwe A.C. van Caldenborch naar Breijl (Duitsland), waar zij in 1806 overleed bij haar schoonzoon Jan Hendrik Aretz.

Jan Hendrik Philippens, gehuwd met M.C. Horsten, liet in Houthem het ouderlijk huis van zijn moeder verkopen voor 2080 francs, ten profijte van de bewoner Mathias Caldenborch.

Hij vestigde zich eveneens in Breijl, waar zijn vier kinderen geboren werden.

Het is mogelijk dat zijn enige zoon Willem Max., geboren 1802, nog nakomelingen heeft gehad. Echter nasporingen naar deze persoon hebben tot dusverre geen resultaat opgeleverd.

Was het toeval dat vanuit Geulle Pieter Gerard Philippens zich omstreeks 1850 in Houthem kwam vestigen? Of waren het vage herinneringen aan zijn voorouders die hem in Houthem deden belanden? Zijn overgrootvader Petrus Philippens in Geulle had in 1725 nauwe vriendschapsbanden onderhouden met Guilhelmus Philippens in Houthem. In Geulle hadden zij beiden meerdere naast elkaar gelegen akkers bezeten.

Hoe het ook zij, Pieter Gerard vestigde zich in Houthem, waar de dertiende generatie tot stand kwam, gerekend vanaf Gossen Philippens in Geulle in 1520. Als vrijgezel woonde hij bij zijn tante Barbara in Maastricht. Hij leerde het smids-ambacht (1) en kreeg van de stad Maastricht zijn diploma als slotensmid met een medaille voor het vervaardigen van een patentslot. In Houthem maakte hij in 1853 de sloten voor het huidige hotel Geuldal.

Pieter Gerard Philippens (1825-1894) huwde 20 juli 1860 Maria Agnes Akkermans, dochter van Mathias Akkermans en Catharina Duijzings.

Hun oudste zoon Mathias, van beroep smid, huwde Maria Anna Stassen. De dochter Anna huwde 1.7.1895 Jos Tilmans uit Geulle, en een andere zoon, Johan Joseph, koopman in ijzerwaren, huwde 28.7.1908 Elisabeth Geuskens. Hij was voorzitter van het R.K. Armenbestuur en van de fanfare St. Gerlach.

Kinderen:

- * 5.6.1909 Hubert Joseph Joannes, koopman, trouwde 18.8.1942 Maria Josephina Philomena Somers * 22.3.1918, dochter van Leo Hubert Somers en Maria Vrencken uit Amstenrade.

Kinderen:

- * 1. 7.1943 Elly, tr. 30.3.1968 Paul Peters * 22.9.1933 uit Valkenburg, logopedist.

Kinderen:

- * 2. 2.1969 Monique

- * 8.11.1970 Janine

- * 20. 7.1944 Marlou, tr. 11.4.1980 René van der Zalm * 15.9.1940 uit Heerlen, leraar.

Kinderen:

- * 9.4.1981 Ingrid

- * 22. 7.1945 Jan, koopman, tr. 18.12.1970 Anneli Lisson * 19.11.1945 uit Bad Reinerz (D).

Kinderen:

- * 28.12.1973 Mark

- * 12. 2.1976 Astrid

- * 13. 4.1948 Jos, opticien, tr. 29.9.1978 Joke Dohmen * 6.12.1953 uit Wijlre.

- * 27.10.1949 Thera, tr. 10.8.1974 Harry Paping * 15.2.1948 uit Maastricht, fotograaf.

Kinderen:

- * 23.10.1978 Judith

- * 19.2.1981 Roel

- * 25. 6.1952 Maria

- * 14. 4.1960 Henk

- * 14.8.1910 Petrus Paulus, tr. 31.3.1937 Josephine Reynen uit Grevenbicht. Oud-hoofd van de lagere school in Schimmert.

Kinderen:

- * 7.4.1938 Mia, tr. 10.7.1965 drs. Frans Ummels.

- * 12.9.1939 Paul, r.k. priester.

- * 11. 7.1911-11.7.1911 Joseph Hubertus Gerlach
- * 9. 8.1912-12.3.1979 Joseph Hubertus Gerlach, pastoor in Meers en Eijs.
- * 27.10.1913-28.11.1924 Maria Johanna
- * 10. 5.1915-28.11.1933 Pauline
- * 21. 7.1916- 1921 Anna
- * 16.11.1917- Elisabeth, tr. 17.9.1946 Harry Schrijen uit Boxmeer.
- * 12. 4.1919- 1921 Petrus
- * 1920- 1921 Max.

Voetnoot

Proefstukken van het smedenambacht te Maastricht in 1706
Hoefsmeden, met proeve hoefijzers maken en paarden beslaan.
Bussemakers, in het maken van een snaphaanslot (geweer)
Messenmakers
Grofsmeden
Scheeremakers
Slotenmakers
Sporen en gebitmakers
Bijlmakers
Sweertvegers, in het vijlen van een gevest (zwaard)
Nagelsmeden
(Maasgouw 1882)

Geuskens

Anno 1409 is bekend Goeskens op St. Gerlaco.

Anno 1562 Reinier Goeskens in Meerssen en in 1617 Jan Goeskens aan de Wingaertsberg. Hiervan afstammend:

* 1645-17.5.1722 Paulus, huwde 1680 met Margareta Smismans + 8.12.1710.

Hun kinderen waren:

- * 1683 Gerard, tr. M. Schoenmaeckers uit Meerssen.
Kinderen:
 - * 27.5.1707-25.9.1781 Johan
 - * 4.6.1709-18.11.1769 Margareta, tr. Jan Geerlings uit Schijtecove.
- * 13.5.1685 Maria, tr. Jan Ploumen uit Raar.
- * 28.8.1687 Jan, tr. 21.3.1713 met Cath. Offermans uit Houthem. Zij gingen in Houthem wonen, naast Cornelis Sleijpen, halfwin op de Houthemerhof.

Jan Geuskens was meester der steenmetzers, volgens een getuigschrift van de griffier in Valkenburg.

Zijn kinderen waren:

- * 22.7.1715 Christiaan Arnold
- * 30.8.1716 Catharina, met als doopgetuige pastoor Jan Arnold Philippens.
- * 1717 Paulus, die volgt I.
- * 1718 Maria Margareta, tr. Jan Lux; ze hadden een zoon, Jan. Zij sloot een tweede huwelijk met Gijsbrecht van Gulpen uit Maastricht.
- * 1719 Maria Helena
- * 1720-1793 Christ., tr. Maria Agnes Frissen + 25.10.1792; Hun kinderen waren:
 - * 1752 Anna Cath., huwde 16.11.1783 Math. Pirong; naar Lanaken.
 - * 1754 Jan, huwde Maria Anna Claessens in Meerssen; hun dochter Maria Agnes, geb. 23.1.1787, tr. P. Steyns; naar Luik.
 - * 1755 Maria Agnes
- * 1721 Johan Willem, huwde 1756 Maria Bruneau; naar Amby.
- * 1723 Anna Cath.
- * 1724-1747 Isabella, huwde 2.1.1747 Jan van der Schuren.
- * 1727 Maria Cath., tr. 1766 à Campo; woonden in Gulpen op de Wijngaart-hoeve.

Na het overlijden van zijn vrouw huwde Jan Geuskens 25.10.1730 met Anna Cath. Roebroek uit Beek + 23.10.1755, dochter van Simon Roebroek.

Geboren: 1733 Gertrude; 5.11.1734 Maria Johanna.

Jan Engels, stadholder en laat van het klooster St. Gerlach, had in 1660 een huis gelegen bij de ingang van het klooster (poort). Zijn dochter Anna was 1688 gehuwd met Jan Pattera. Een dochter van deze, Barbara, verkocht in 1725 dit huis aan Jan Geuskens voor fl. 320- licht geld.

Huis, hof en weide verpachtte hij 1743 aan Willem van Af, geboren in Teuven, zulks voor 6 jaren à fl. 30- jaarlijks, gelegen aan de Dorpsstraat, naar het zuiden de Croddelsteeg, naar het noorden het huis van Guill. Philippens.

Volgens de akte was de koper verplicht "een nieuwe stal van tenminste 3 gebonten, een deel werkhuis, ander deel voor stallingen bij te timmeren. Huisdak te dichten en vensterglas aan te brengen.

Tevens een behoorlijke keldertrap te maken en een klein slaapkamertje in de keuken en te bezorgen een klein winkeltje om kremerijen te verkopen."

Dit met het oog op de vele pelgrims die langs zijn huis ter kerke gingen.

I. Paulus huwde 23.4.1747 Agnes Roisengracht + 1794.

Haar vader Daniel + 1742, woonde naast Prikken aan de Minderbeek en was afkomstig uit Voelwammes (Bunde).

Hun kinderen waren:

- * 1748- 1788 Johan Joseph, huwde 1775 met Maria Cath. Gulkers uit Meerssen.
- * 1749- 1813 Daniel, herbergier in St. Gerlach.
- * 1750-20.6.1810 Christiaan, hovenier.
- * 1752- 1838 Johan Willem, huwde 17.11.1782 met Maria Marg. van der Schuren, die volgt II.
- * 1753 Lambert was 1789 in Roermond woonachtig.
- * 1755- 1795 Maria Helena

* 1748-1788 Jan Joseph, tr. M.C. Gulkers in Meerssen; hun kinderen waren:

- * 23. 3.1776-17. 4.1849 Paulus, tr. M.J. Weyers, halfwin op de Blankeberg in Keer.
- * 4. 9.1778- 1819 Gerard, tr. 30.4.1813 Maria Thérèse Houpperets uit Wijlre.
- * 8.10.1780-20.11.1843 Maria Gertrude, tr. J.H. Ramakers, timmerman.
- * 14. 3.1783 Jenne Marie, tr. 15.12.1811 Jan Math. Wouters.

Johan Joseph Geuskens overleed 1788, oud 40 jaar. Zijn drie onmondige kinderen, Gerard 16 jr., Marie Gertrude 14 jr., Jenne Marie 12 jr. vertrokken met hun moeder M.C. Gulkers naar de woning van Arnold Manteleers. Zij huwde deze in 1789.

De zoon Gerard leerde bij zijn stiefvader het slotenmakersvak en huwde 30.4.1813 met Marie Thérèse Houpperets uit Wijlre.

Hij ging in het ouderlijk huis wonen gelegen aan de Landstraat. Hij was tevens herbergier.

Achter zijn woning liet hij stallingen maken en een schuur ter waarde van fl. 2002-. Hij had drie kinderen:

- * 15.11.1813-10.11.1881 Jan Lambert, ongehuwd.
- * 28.11.1815 Gertrude Elisabeth
- * 25. 4.1818-10. 4.1900 Joh. Joseph, ongehuwd. Op twintigjarige leeftijd werd hij gemeentesecretaris. Hij was tevens kerkmeester.

Gerard Geuskens overleed 1819. Zijn weduwe huwde 1822 met Michiel Geuskens, zoon van Jan Willem.

Hij was aannemer en liet in 1823 het ouderlijk huis geheel verbouwen. De buitenmuren werden in baksteen opgetrokken. Dit was voor Houthem een primeur, omdat meestal in mergel werd gebouwd. Michiel was van 1828 tot 1847 gemeenteontvanger.

Hij kreeg 6 kinderen:

- * 30.4.1824-1892 Jan Willem. Rentmeester op kasteel Neubourg in Gulpen.
Gemeenteontvanger in Houthem, daarna in Gulpen.
- * 1826-1910 Maria Margareta, ongehuwd. Deze liet de Mariakapel bouwen.
- * 1827-1848 Johan Stephen
- * 1830-1899 Paulus Hubert, tr. Hubertina Willems.
- * 1832-1906 Johan Frans, tr. Maria Agnes Crijns.
- * 1836-1887 Marie Christine, tr. 4.2.1874 Wilhelm Kleuters, herbergier. Na het overlijden van zijn vrouw trouwde hij met Philomena Crolla.

II. Johan Willem 1752-1838 gehuwd 17.11.1782 met Maria Margareta van der Schuren.
Hij bewoonde het grote complex met bouwplaats en schuur in St. Gerlach.

Hun kinderen waren:

- * 1782- - -1867 Maria Helena, geboren in Mechelen, overl. in Houthem.
- * 1783-16. 6.1851 Paulus, tr. Elise Thomassen, landbouwer; naar Broekhem.
- * 1787-22.11.1847 Michiel, tr. M.T. Houpperets, weduwe van Gerard Geuskens.
- * 1789 Maria Agnes, tr. J. Crijns, pachter op de Printhagerhof in Beek.
Johanna Maria Catharina, tr. Winand Horstmans, landbouwer in Hoensbroek.
- * 1793 Wilhelmus, zonder beroep, in Aken.
- * 1796 Maria Anna, landbouwer in Houthem.
- * 1798- 1832 Jan Math.
- * 1800- 1877 Johan Arnold, tr. Marie Gertrude à Campo, landbouwer in Heerlen.
- * 1804- 2. 7.1864 Petrus, landbouwer in Houthem.
- * 1807- 1871 Maria Christine, ongehuwd, landbouwer in Houthem.

Paulus huwde 3.3.1818 met Elisabeth Thomassen, wonend in Broekhem.

Hun kinderen waren:

- * 1817 Guilhaume (Jan Willem), bode in Aken en later in Koblenz.
- * 1820-1884 Marie Thérèse, tr. 1828 met Jan Servaes Honé. 1806-1886, schrijnwerker in Broekhem.
- * 1822 Marie Cath. Hubertine, tr. J. Bouw in Brussel, meubelmaker.
- * 1823 Felix Hubertus, geboren in Voeren.
- * 1825-1851 Paulus Hub. Adolf, timmerman in Rekem en Brussel.
- * 1828 Helena, tr. Jacob Roebroek in Aken.
- * 1830 Jan Hubert, kantonier in Hulsberg.

Jan Arnold Geuskens huwde 26.12.1832 met Maria Gertrude à Campo 1804-1841.
Zij was een dochter van Jan à Campo en Maria Margareta Janssen uit Beersdal (Heerlen).

Er werden vijf kinderen geboren.

Na het overlijden van M.G. à Campo, huwde Jan Arnold Geuskens met Maria Elisabeth Wachelder uit Welten 1822-1906.

Er werden dertien kinderen geboren, waarvan de laatste acht in Houthem in de ouderlijke hoeve, toen nog onverdeeld bezit van de erfgenamen Geuskens.

Na 1865 woonde hier de weduwe Wachelder met haar dochters Maria Christine, Margareta en zoon Louis die kwekeling was in Houthem.

Winandus Geuskens 1854-1926 was de laatste die in "de Schuur" woonde; naderhand werd zij verkocht aan Jos Curfs - Philippi.

De grote hoeve werd omstreeks 1880 afgebroken.

Twee eeuwen van de Weijer in Houthem

Op 7 mei 1730 werd te Diest in België geboren Joannes Adrianus van de Wijer of van de Weijer. Uit zijn huwelijk met Elisabeth Ibens werd op 17 september 1755 in het nabijgelegen Testelt hun zoon Adrianus geboren en op 12 september 1760 in Westerloo hun dochter Joanna. Omstreeks 1770 kwamen zij naar Houthem, waar hun naam in 1771 voor het eerst in de kerkelijke registers wordt genoemd. Waarom zij hierheen kwamen zal wel altijd een raadsel blijven. Stond de verhuizing misschien in verband met werkzaamheden aan de toenmalige abdij der Norbertiessen? Ginds woonden zij immers vlakbij de abdij der Norbertijnen in Averbode en de abdij in Houthem was toen nog in volle glorie. Ook is het niet onmogelijk dat de nabijgelegen bedevaartplaats Scherpenheuvel oorzaak van de verhuizing was. In de doopakten van de kinderen van Adrianus staat steeds nadrukkelijk vermeld dat de vader gedoopt is in Testelt "prope montem acutum" (nabij Scherpenheuvel). Aangenomen mag dus wel worden dat die plaats voor de Houthemse stamvader Adrianus niet zonder betekenis was.

Wat hier ook van zij, na het vertrek van de ouders naar de streek van herkomst, bleef Adrianus met zijn zuster hier achter en huwde hij in Houthem op 7 januari 1783 met Anna Gertrudis Mulkens, die gedoopt was in Maastricht in de St. Catharinakerk op 23 juli 1761. Zijn zuster Joanna huwde op 4 mei 1783 met Willem Schrooders, die geboren was in Houthem op 29 juli 1761. Zij overleed hier op 20 december 1840. Het echtpaar Van de Weijer-Mulkens ging wonen in het thans nog bestaand huis naast hotel Het Geuldal, dat destijds uiteraard nog niet bestond. Het pand werd enige jaren later gekocht van Gertruyd Lamberigts bij akte van notaris A. Wilmar in Meerssen van 7 april 1793. Het pand is thans eigendom van Jos. Hub. Gertr. J. Ackermans, die dit kocht bij akte van notaris Schumacher in Maastricht op 26 januari 1983.

Uit het huwelijk werden, behalve enkele kinderen die jong zijn overleden, geboren:

1. Maria Helena, op 31 oktober 1783 en gehuwd met Arnold Jaspers op 21 april 1815.
2. Maria Gertrudis, op 7 oktober 1784 en gehuwd met Martinus Hoen op 3 juni 1816.
3. Josephus, op 10 oktober 1790, die volgt.
4. Anna Maria, op 10 januari 1799 en gehuwd op 11 november 1824 met Theodorus Sleypen, geboren in Valkenburg op 14 oktober 1796. Zie hierna.
5. Anna Catharina, op 21 november 1802 en gehuwd met Johannes Mesters op 1 april 1826, later woonachtig in Meerssen.

Adrianus, van beroep metselaar, overleed plotseling in Oud-Valkenburg op 14 augustus 1822 en zijn echtgenote stierf in Houthem 11 oktober 1833. In een der oude kerkbanken, die in 1808 in de nieuwe parochiekerk werden geplaatst en waarvan de laatste in 1958 zijn verwijderd, stond zijn naam vermeld. Hun hiervoor genoemde zoon Josephus was inmiddels op 15 mei 1817 in Houthem gehuwd met Elisabeth Habets, geboren in Heer 9 april 1798. Het echtpaar ging in Meerssen wonen.

In diverse gerechtelijke akten komt hij als taxateur voor (o.a. op 19 augustus 1832 bij een taxatie van het kasteel Born, annex windmolen en boerderij). Hij gaf toen als beroep op in de akten in de Franse taal "maitre-maçon" en in de akten in de Nederlandse taal noemde hij zich "bouwmeester".

De echtgenoten stierven echter vrij jong en kort achter elkaar. De vrouw op 15 september 1836 in Meerssen en de man op 2 september 1838 in Stein.

Uit het huwelijk waren de navolgende kinderen geboren, die derhalve op jeugdige leeftijd als wezen achterbleven:

1. Anna Gertrudis, op 27 juni 1819. Zij huwde met Victor Drémont "brigadier bij de in- en uitgaande regten" in Posterholt. Na de afscheiding van België werd hij overgeplaatst naar Welkenraedt, waar hij overleed. Zij hertrouwde vervolgens met Jean Jacques Hupperts, wethouder aldaar.
2. Joanna Maria, op 17 maart 1821, ongehuwd overleden in Antwerpen 18 januari 1903.
3. Theodorus Hubertus, op 15 oktober 1826, overleden in Antwerpen 18 mei 1879, gehuwd met Gertrudis Engelen, geboren in Roermond 20 april 1836 en overleden in Antwerpen 5 juli 1881.
4. Johannes, op 21 juli 1828, die volgt.
5. Michael Josephus, op 24 januari 1830, overleden in Antwerpen 5 mei 1874, gehuwd met Anna Cornelia Schrijneer, geboren in Bladel 14 juni 1822 en overleden in Antwerpen 4 september 1896.
6. Jan Winand, op 7 mei 1833, overleden in Antwerpen 23 oktober 1906, gehuwd met Anna Elisabeth Broekhoven, geboren in Millen (Rijnland) 31 juli 1833 en overleden in Antwerpen 9 november 1909.

Uit alle hier bovengenoemde huwelijken zijn diverse kinderen geboren.

Van alle kinderen kwamen één zuster en drie broers van Johannes in Antwerpen terecht. Zij keerden dus terug naar ongeveer dezelfde streek waar hun grootvader vandaan gekomen was. Werden zij misschien als wees opgenomen door familie aldaar? Johannes kwam in elk geval naar Houthem naar zijn oom en tante Sleyden-Van de Weijer (hiervoor genoemd). Hun huwelijk was kinderloos en zij waren in het ouderlijk huis blijven wonen, dat hun na vererving was toebedeeld.

Later verkochten zij hem dit huis bij akte verleden voor notaris J.M. Schoenmaeckers in Houthem op 29 april 1854 en na hun overlijden, resp. 25 oktober 1857 en 29 juni 1869, ging hij er met zijn inmiddels gestichte gezin definitief wonen. Eerst had hij na zijn huwelijk in Strabeek gewoond, in een huis gelegen ten westen van de beek, dat omstreeks 1960 is gesloopt.

Op 23 mei 1854 trouwde hij in Bemelen met Anna Maria Vaessens, geboren in Heer 27 februari 1827. Zij was de oudste dochter van Laurentius Vaessens, geboren in Heer 14 augustus 1801 en Maria Helena Kuypers, geboren in Schimmert 25 juni 1801. Laurentius Vaessens was van beroep landbouwer en woonde eerst in Heer en daarna in Houthem ten westen van de Kastanjelaan. Vervolgens in het Gasthuis in Bemelen en van 1858 tot 1873 in de boerderij Groot-Vaeshartelt. Toen ging hij terug naar Bemelen waar eerst zijn echtgenote overleed op 9 augustus 1878 en daarna hijzelf op 15 februari 1888. Over zijn leven heeft hij een uitvoerig verhaal geschreven.

Aan de noordzijde van het ouderlijk huis werd door Johannes in 1873 een herberg aangebouwd, hetgeen blijkt uit de aangebrachte gevelsteen. Hier was ook het repetitielokaal van de fanfare St. Gerlach, die in 1879 werd opgericht en waarvan de hierna genoemden onder de nrs. 4, 5, 6 en 8 actief lid waren. Ook de schutterij St. Martinus had er haar lokaal.

Johannes was landbouwer en fruithandelaar van beroep. Zijn echtgenote overleed in dit huis 20 februari 1907 en hij op 2 november 1908.

Uit dit huwelijk werden geboren:

1. Gertrudis, op 14 februari 1856 en overleden in Nuth 19 juni 1921. Zij was gehuwd met Servaes Gardeniers, landbouwer en winkelier, geboren in Ulestraten 28 september 1844 en overleden in Nuth 19 juli 1916.
2. Maria Helena, op 13 september 1857 en overleden in Houthem 8 november 1932. Zij was ongehuwd en jarenlang in dienst geweest van het Belgische hof, waar zij was gekomen door bemiddeling van barones Zoë Maria Georgina van Oldenneel, geboren in Houthem 22 april 1856 en overleden in Valkenburg 15 januari 1940.
3. Maria Gertrudis, op 15 februari 1859 en overleden in Houthem 6 januari 1951, ongehuwd.
4. Theodorus Josephus, op 26 juni 1860 en overleden in Houthem 29 november 1944, ongehuwd. Samen met Maria Helena bleef hij in het ouderlijk huis wonen.
5. Johannes Hubertus, op 10 maart 1863 en overleden in Maastricht 25 september 1932. Hij was van beroep aannemer en gehuwd met Maria Hubertina Cremers, geboren in Meerssen 19 november 1871 en overleden in Maastricht 29 juni 1930.
6. Johannes Winandus, op 26 december 1864 en overleden in Valkenburg 25 maart 1944. Hij was hoofd der school in Spekholzerheide en gehuwd met Maria Hubertine Louis, geboren in Epen 5 juni 1871 en overleden in Valkenburg 4 februari 1941.
7. Ludovicus, op 28 maart 1868, die volgt.
8. August, op 26 november 1869 en overleden in Gent 16 oktober 1925. Hij was procuratiehouder in een ijzergieterij in Ledeberg-Gent en gehuwd met Antoinette van der Schuyren, geboren uit Houthemse ouders in Berlingen (België) 17 juni 1870 en overleden in Brussel-Woluwe 23 augustus 1943.

Uit al deze huwelijken zijn diverse kinderen geboren.

Ludovicus trouwde op 2 mei 1905 in Luik in de kerk van St. Jean met Anna Maria Neven, geboren in Vliermael (België) op 7 augustus 1868. Zij was de oudste dochter van Jan Neven, landbouwer, geboren in Alken 20 april 1831 en overleden in Schalkhoven 13 april 1913 en Catharina Nijs, geboren in Borgloon 27 maart 1842 en overleden in Schalkhoven 26 januari 1902. Hij kocht op 8 mei 1909 bij akte verleden voor notaris J.W. Dolmans in Heerlen van de erven van der Schuyren het fraaie herenhuis gelegen op de hoek van de Stationsweg, dat in 1877 was gebouwd. Sinds hun huwelijk hadden zij er gewoond, doch nu werd het pand uitgebreid tot hotel. De in 1865 opgerichte zangvereniging Orpheé alsmede de reeds lang ter ziele gegane toneelvereniging Apollo hadden er vele jaren hun repetitielokaal. Anna Maria Neven overleed er op 30 november 1943 en Ludovicus van de Weijer op 9 november 1954. Uit hun huwelijk werden 2 kinderen geboren:

1. Anna Maria Catharina, op 13 augustus 1906; zie hierna, en
2. Josephus Joannes, op 7 mei 1908.

Deze huwde op 1 juni 1937 in Maastricht (St. Servaas) met Maria Josephine Emanuelle Cremers, geboren in Maastricht 20 januari 1908, dochter van Jan Hubert Alphonse Cremers, aannemer, geboren in Meerssen 23 november 1873 en overleden in Maastricht 25 november 1954 en Anna Maria Boers, geboren in Krefeld 3 mei 1873 en overleden in Maastricht 25 juli 1937.

Met ingang van 1 februari 1931 werd hij benoemd tot surnumerair der Registratie en Domeinen en in 1933 slaagde hij voor cand. notaris. Hij eindigde zijn loopbaan als hoofd van de Inspectie der Registratie en Successie in Maastricht. Na vele omzwervingen door het hele land is hij in 1950 daar ook gaan wonen. Bij K.B. van 15 maart 1969, no. 1, werd hij benoemd tot officier in de Orde van Oranje Nassau.

Uit voormeld huwelijk werden 4 kinderen geboren:

1. Alphonse Ludovicus Josephus, geboren in Oss 9 november 1938 en overleden in Maastricht 24 januari 1944.
2. Ludovicus Willibrordus Servatius, geboren in Oss 23 december 1939.
3. Adriaan Hubertus Gerlachus, geboren in Houthem 4 april 1942.
4. Josephus Aloysius Joannes, geboren in Heerlen 25 november 1945.

Anna M.C. van de Weijer bleef het hotel exploiteren tot 2 mei 1972, toen werd het bij akte verleden voor notaris A.H.W. Schumacher in Maastricht verkocht. In dat jaar verhuisde ook zij naar Maastricht en met haar verliet de laatste Van de Weijer Houthem, nadat de familie er ruim 2 eeuwen had gewoond. De naam resteert nu nog alleen op het "Henk Schram-Centrum", dat op 8 januari 1983 officieel werd geopend.

Huis van de Weijer.

Eerste bewoners van deze hoeve, later bezit van Croon.

"Van der Steijn proost van St. Gerlach seght 29.1.1688, dat huijs hoeft met aanlenende stallingen, die notierlijk van alle oude tijden gelaten hebben onder en inde Carte, soodat men alhier dien aangaande worde opgedragen om aan te brengen de cijnsen vóór 1590".

Volgens de register folio 121 van Holtem. Deze personen waren:

"Rentgen Gielen nu der Raaiermacher betaald 6 vat rogge van sinne huys en hoff, reyenoot de Valderstraat.

Item, noch gift Rentgen 3 penningh van dreij morgen lant gelegen an die Korckel-born, reg. Thonis bunder, vurt hoeft tot an der Anckers Vreiers erusen of Jan Pasmans.

Erfgenaam Jan de Bijе als meister de Bijе, Jan Haemackers, Jacob Freen, den pachter van huys en hoff.

Item desen pacht van 6 vat rogge op hoes en hoof compt tot laste van de Corporal meister Gerard Croon, als hebbende daat voorste pand van de erfgename Jan de Bijе gehuwd met Catharina, dochter van Huib Cloeps."

Gerard Croon liet deze hoeve afbreken en een nieuwe bouwen, die in het jaar 1663 klaar kwam (nu onder monumentenzorg).

Het geslacht Croon

Gerard Croon, geboren 1597, was 1617 gehuwd met Helena Vooght. Hij was soldaat in de comp. van Johan von Waddel in de vesting Julich.

Hij moet nogmaals gehuwd zijn op 18.3.1665 met Helena Corsveld. Zijn broer Adolf, geboren rond 1595, moest in 1635 een keur betalen over het goed van Jan de Bijе. Bij deling werd in 1667 het huis, getaxeerd op fl. 230-, aan korporaal Gerard Croon toegewezen.

Willem Croon, geboren 1570, stamde waarschijnlijk uit Weert. Hij kan familie zijn geweest van Johan Croon 1657 - 1665, generaal van Praag en onder Keizer Ferd. III in de adelstand verheven.

Rudolf Croon, geboren 1637, gest. 1689, was gehuwd 2.3.1670 met Maria Frissen uit Hulsberg. In 1680 was hij luitenant en schepen van Klimmen. In een duel met drossaard Volkerts van Valkenburg werd hij doodgeschoten.

Vóór zijn dood was hij ritmeester in het dragonder regiment van graaf Tilly van Valkenburg.

Adolf Croon was burgemeester van Houthem 1690-1727. Hij ging op 2.3.1681 tot het protestantisme over en was drie maal gehuwd.

Adolf Croon, 1640-1727, was eerst met Cloest uit Maastricht (1671) getrouwd; daarna 21.6.1698 met Gertrude Symons. Haar vader was een van de geheime protestanten in de Spaanse tijd.

Zijn derde huwelijk sloot hij met Lucie Bousch.

Adolf Croon, burgemeester in Houthem, genoot bekendheid. (ook doordat hij een dikke wrat op zijn neus had)

Zijn kinderen waren:

- * 26. 8.1679 Gerard
- * 1682 + Judith
- * 19.12.1683-1735 Helena
- * 27. 4.1685-1760 Judith; ze trouwde de eerste keer met Nic. de Bondl, goudsmid in Dordrecht, waar zij gingen wonen. Als weduwe kwam zij terug naar Houthem en huwde de protestantse voorlezer en schoolmeester Frans Kreuger.
- * 1688-21.7.1764 Maria Croon, tr. A.H. Stas von Werden uit Beek.
- * 1692-1747 Eva Croon, gehuwd 22.10.1730 met Scherbach uit Huns-hoven. Hij was burgemeester van Heerlen.
- * 1696-1762 Gertrude, eerst gehuwd met Johan Claassen uit Hunshoven, daarna met Hendrik Schoubroek.
- * 1700-1775 Joannes, was in 1720 boswachter. Die volgt A.

Herman Croon, Al. Stas en Jan Claassen beiden zwagers hadden 3.3.1729 samen aan hun broer Jan Croon, 1/4 deel van het huis en hof in Houthem aan de Vauwerstraat overgedragen, belast met 7 vat rogge aan het klooster van St. Gerlach. Deze bezitting werd gewaardeerd op fl. 1150-. In 1737 werd het huis van de weduwe Gertrude Croon in Beek door de bliksem getroffen en brandde af. Een zekere Jacob Croon was luitenant in het regiment van Keppel in 1727 en afkomstig uit Hulsberg.

A. Joannes Croon was gehuwd met Johanna Cath. Bausch von Berzburi uit Düren. Hij was in 1725 schepen en burgemeester van Houthem.

Kinderen:

Maria Elisabeth	* 7.3.1737-1800, gehuwd 1764 met Peter Pirong.
Mathias	* 8.7.1738-1827, gehuwd 15.8.1763 met Elisabeth Bock uit Haasdal. Mathias was schepen van Klimmen. Hun zoon Joh. Albert, geb. 1766, werd in 1795 door een Franse soldaat bij zijn ouders in Haasdal doodgestoken.
Johan Albert	* 16.11.1739-13.6.1819, gehuwd met Johanna Swilders uit Schimmert. Hij was handelaar.
Catharina Gertrude	* 17.2.1741 - + na 1801, gehuwd in 1779 met Reinhard van Os, opperwachtmeester in Zaltbommel.
Johan Adolf	* 5.11.1742-1762
Ida	* 30.3.1746 - + na 1801, gehuwd met Dorus Herings, kleer-maker.
Johanna Cath. Judith	* 30.1.1748 - + na 1801, gehuwd met Daniel Keller uit Maastricht
Susanna Maria	* 22.7.1749-7.6.1754
Theodoor	* 24.5.1751-14.10.1809, gehuwd met Sibille Gillissen uit Huckelhoven.
Helena	* 24.11.1753-7.3.1835, gehuwd met Johan Boeckers.
Jan Adam	* 14.6.1756-16.1.1837.

Mathias Croon was 1772 pachter van de hof Haren in Voerendaal. (zie verder bevolking van Houthem).

Geulhemerbrug

Villa Flora

Huize de Selys

De bevolking en haar bezit

Hoofdstuk XII

De oudste gegevens (uit de 16e eeuw) bevinden zich in de cijsregisters van het kerkelijk archief van Houthem.

De registers van de proosdijen van St. Gerlach en van Meerssen en ook de schepenbankregisters van Houthem, geven ons nog meer bijzonderheden.

Pas in 1611 staan ons de kerkelijke doop-, trouw- en overlijdensregisters ten dienste.

Anno 1526 bezat Houthem 35 woningen, in 1796 117.

Het was geen gemakkelijke taak de ligging van al deze woningen vast te stellen en wie er in de loop van de eeuwen gewoond hebben. Immers een kadaster bestond toen nog niet. Bij overdrachten van huis en hof werd alleen vermeld "reijnend zonsop- en zonsondergang" aan de naaste buur.

Een uitzonderlijk register van pastoor Beijs in 1839 geeft tal van bijzonderheden over de bevolking van Houthem. Hij vermeldde alle gezinnen met hun kinderen, in volgorde genummerd volgens de Franse lijst van 1796.

Een onderzoek in talloze notariële akten vanaf de 16e eeuw bracht nog meer gegevens aan het licht.

Het zal menigeen voldoening geven uit deze bijdrage iets meer te vernemen uit Houthems verleden, ongeacht fouten en tekortkomingen, die, gegeven deze materie, onvermijdelijk zijn.

"Landschems tot Houthem"

"Jaarlijkse cijs te betalen op St. Remy-dag, op poene van boete, anno 1578.

Anna Cloops - Peter Vrancken - Jaspar van Bunde - Peeteren Peeters van een hove op de Camp.

Hendrik Schroeders - Jan Sleijpen - Lens op ten Cloot - Celis Schroeders - Jan Lemmens.

Jan Last - Giel Sleijpen - Lens Ackermans - Hendrik Stercken.

Willem van Caldenborch - Giel Quade - Lens Sleijpen - Mees Schellinx - Peter Schleijsen.

Jan Kouken - Claas Hennens - Marie Kangen - Mees Stassen - Jan Stassen.

Jan de smit van St. Gerlach - Trijn Simons, huis gelegen in de hoogstrate.

Jan Frins de oude - Frans van Caldenborch - Merten Sleijpen.

De proost van St. Gerlach - Michiel van Doenrade, nu Merten Sleijpen.

Jan Pasmans - Jan Kangen - Mees van Oensel.

Giel Geldrops de oude, dezelfde nog van 13 morgen land in de Coninxwinkel.

Marie Kangen, huisvrouw van Mees Philippens van Haasdal.

Jonker Dirik van Strabach, van een half bunder land aan de Goelporte tot Valkenburg.

Goossen Schoenmaeckers en Jan Korcken van 13 bunder land te samen in de bongert."

Tot omstreeks 1850 waren de meeste woningen nog in vakwerkbouw, waarvan het stichtingsjaar voor bepaalde huizen tot omstreeks het jaar 1100 kan teruggaan. Deze constructie van hout moest herhaaldelijk vernieuwd worden. In later tijden werden zij in mergel opgetrokken. Ook deze verdwenen om plaats te maken voor de nieuwe bouwstijl. Het oude vertrouwde dorpsbeeld is dan ook vrijwel geheel verdwenen.

De hieronder genoemde gegevens over de bevolking van Houthem beginnen in Broekhem, volgens de lijsten van het jaar 1796 en 1837, elk aangeduid met een cijfer en daarbij het sectie-nummer van het betreffende huis, volgens de oudste kadasterkaart.

Broekhem (Brockum) was in 1409 schatplichtig aan de proost van Meerssen en moest aan deze de tiend betalen. Broekhem en ook de Houthemerberg behoorden tot het grondgebied van Houthem.

Op 17 juli 1595 werd een zeker huis verkocht, grenzend aan het bezit van Jacob Sleijpen en Gerard Simons, ten behoeve van Tonis op de Camp. Huis en hof waren erfelijk belast aan jhr. Lambert van Bree en tevens met 5 kop rogge aan de kerk van Houthem.

In de steeg (het straatje, nu Coninxwinkelstraat) woonden begin 1600 vier gezinnen, Arnold Mesters, Bart Lemmens, Dorren en Stevens. In 1731 werden Martin Stevens en zijn zoon Nicolaas opgenomen in het gilde van de metselaars in Maastricht, waarvoor zij de eed moesten afleggen.

Eerste huis van Broekhem.

Oude woningen in Broekhem.

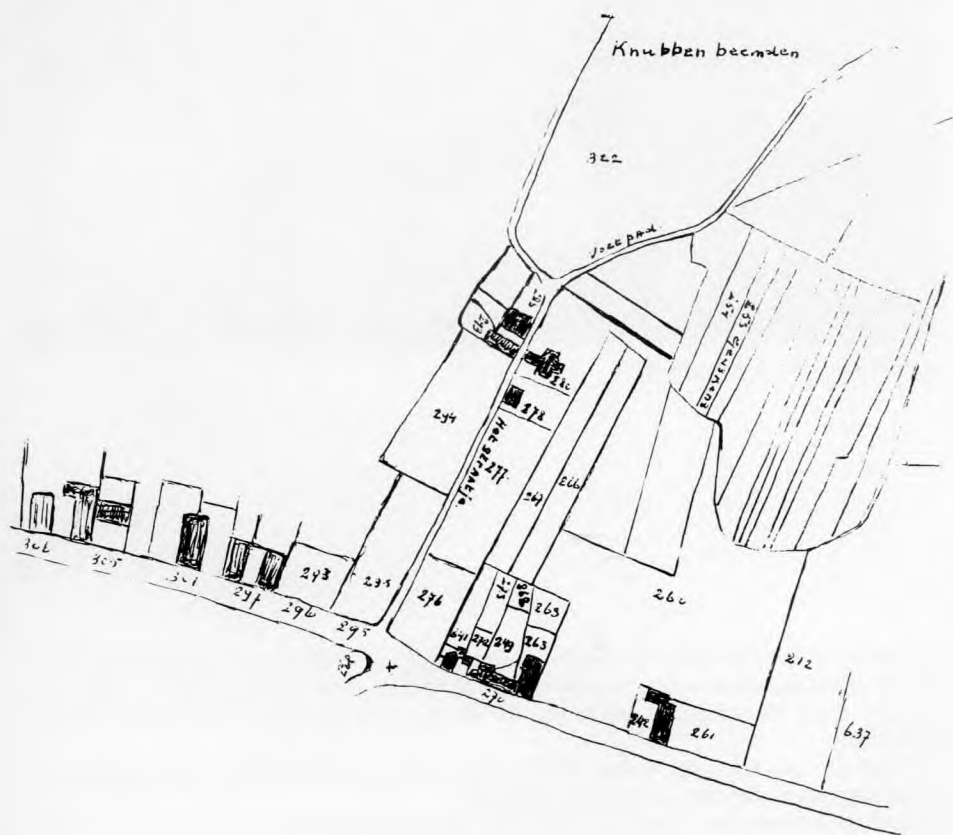
De Vilter- of Bergerheide was voor de schepers van Houthem van groot belang. Sedert onheugelijke tijden hadden zij het recht om er schapen en varkens te hoeden. Daar de schepers van Berg en Vilt ook hiervan wilden profiteren, was er vaak ruzie.

Zo blijkt uit een akte van 6 mei 1767, waarin voor de drossaard in Valkenburg de volgende personen een verklaring aflegden:

Hubert en Bart van der Schuren, oud 54 en 49 jaar, Hendrik Meeuwen, 25 jaar, Jan Pirongs, 32 jaar, Michiel Leenders, 53 jaar, Mathias Roebroeck, 44 jaar, Jan Albert Croon, 25 jaar, Peter Theeuwissen de veltbode, 66 jaar en Jan Huijnen, deze laatste scheper bij de pachter van het klooster St. Gerlach, allen uit Houthem, "welke gezamenlijk verklaren op hun mannenwaarheid in plaats van eed, dat zij sedert 15 jaar op de Houthemerberg en op elke plaats gehorende tot Houthem, ook in de Houthemer dellen boven het schuttenhuis tot op de Geul, met hun schapen hebben gepasseerd, zo gelijk de schepers van Houthem tot op den dag van heden, gelijk den varenweg, makende de limietscheiding van de Vilter of Bergerheide.

Het is acht jaar geleden, dat de veltbode aldaar eens een varkenshoeder van Vilt gearresteerd en gepant heeft, waarvan de eigenaren van Vilt en Berg ten zijne huize van de veltbode, hun pand boete betaald hebben, wel wetende dat zij niet gerechtigd waren ter plaatse te hoeden." De schutten (schutters) van Houthem hadden immers daar ook hun oefenterrein. Zij waren eigenaar van het huis dat in 1775 bewoond werd door Hendrik Deljue.

Broekhem

Bij een begrafenis vanaf de Houthemerberg moest de stoet de z.g. lijkweg volgen naar de Coninxwinkelbrug. Volgens een akte van 1689 moest deze brug over de Geul een bepaalde breedte hebben om er een lijk overheen te mogen dragen. Aan de overzijde gekomen waren er twee mogelijkheden om in Vroenhof te komen, n.l. door de Klaterstraat en vervolgens de grote landweg, ofwel het voetpad door de beemden langs het klooster van St. Gerlach, via de Panhof naar de Pasweg in Vroenhof.

De Geulbruggen van Houthem bestonden toen, zoals overal het geval was, uit een houten constructie met twee houten leuningen. Het is niet verwonderlijk dat deze herhaaldelijk vernieuwd moesten worden. De woeste Geul sleurde bij hoog water alles mee wat los of vast was. De aangrenzende eigenaren hadden dan ook de plicht om voor het onderhoud van de brug te zorgen, op straffe van een boete die voor elke partij 25 goudguldens kon bedragen.

Eerste huis in Broekhem (nu hotel Stevens)

- 1-1 Jan Sleipen, geboren 8.6.1727, metselaar, trouwde op 24.6.1759
A306 met M.A. Weckers (Wiggers) uit Houthem, overl. 6.8.1781 (1)
Jos Sleipen, hun zoon, geboren 28.12.1764, trouwde op
30.9.1799 met Johanna Deneije * 1776-1862.
* 31.1.1803 Andreas, trouwde met Maria Cath. Ramakers
* 28.3.1806.
* 26.4.1805 Maria Helena, trouwde op 27.10.1835 met Jan Stevens.
* 1816 Anna Elise, trouwde met Christiaan Aarts.
Jan Stevens, * 1806-1859, zoon van Martin Stevens en M. Cath.
Frissen, beiden uit Meerssen, trouwde M.H. Sleipen.

Hun kinderen waren:

* 25.3.1836-29.7.1921	Martin, tr. Peternel Ummels, die volgt A1.
* 1838	Jos
* 1840	Elisabeth, tr. Hubert Ramakers.
* 1841	Helena, tr. Lambert Boers.
* 1843	Antoinet
* 1845	Catharina, tr. 14.4.1871 Fred. Philip-pens (afkomstig uit Margraten).
* 1849-6.6.1936	Christiaan, tr. 1875 M.J. Schetters.

A1. Martin Stevens tr. P. Ummels, dochter van Jan Ummels en Peternel Notten. Van beroep schilder; begon rond 1894 een hotel.

Hun kinderen waren:

- * 1859 Hubertine, tr. Ch. Brugmans uit Leuven.
- * 1863 Josephine, kloosterzuster in Leuven.
- * 1864 Helena, tr. P.N. Dieteren, onderwijzer in Houthem/V'burg.
- * 1867 Christine, ongehuwd.
- * 1868 Philomena, tr. 1869 Carolus Willems.
- * 1870 Johan, tr. Anna Habets, stichter van hotel Schaepkens van St. Fijt.
- * 1873 Frans, tr. Maria Bellefroid uit Hasselt.
- * 1878 Albert, tr. M.G. Haagmans, hotelhouder.

- C 309 Gus Bormans * 1774.
2-2 Theodoor Heerings tr. Ida Croon, kleermaker.
Alphons Willems * 1866, tr. 1906 Helena Kuijpers, vertrok naar het straatje. Het huis wordt momenteel bewoond door mej. Willems.
- C 305 Anton Emons, inw. weduwe Cornelia Meeuwissen.
3-3 Jan Honé * 1776-1847, tr. Maria Agnes Duijckers. Hun zoon Jan Servais * 1806, tr. 1845 Maria Theodora Geuskens, vertrok naar nr. 12.
- C 301 Hoeve Hendrik Meeuwissen, zoon van Hendrik Meeuwissen en Maria Pirongs.

4-4 Hij kreeg op 16.1.1760 huis, hof, schuur en stallingen voor f. 1.209,-. De zoon Hendrik kreeg de goederen van Catharina Eggen, weduwe van H. Meeuwissen (27.1.1766). Hij moest zorgen voor een goede reparatie en voor het optrekken van een nieuwe stenen gevel in mergelblokken. Zijn bezit bestond uit 3 koeien, 1 stier, 3 paarden, 1 merrie, 9 varkens en 30 schapen.

Frans Gerards tr. C. Weusten.

Willem Hoen * 1762-1839, tr. Barbara Weusten * 1772-1842.

Jan Sleijpen in 1849.

Jan Smeets * 1815, tr. Sophie Ouborg uit Heerlen. Zoon Hubert tr. Anna Cath. Pluijmakers. Huis afgebroken.

C 297

5-5 Jan Adam Limpens tr. Anna Cath. Hoen.

C 293

Open terrein. Hier werd later de pastorie gebouwd.

C 295

Weide van Philippens-Stevens, waarop de kerk van Broekhem gebouwd is.

Het straatje in Broekhem had aansluiting met het voetpad naar de Coninxwinkelbrug, en eveneens naar de Plenkert, de zogenaamde brede gats. Dit voetpad werd begin 1823 afgesloten, in verband met de ligging van de kruithof (nu bierbrouwerij). Dit terrein was geheel ommuurd en brandgevaar werd erg gevreesd. In 1830 kwam er een ontploffing van het opgeslagen buskruit, waarbij vier doden te betreuren waren.

In het straatje woonden in de 17e eeuw vier gezinnen op sectie A 293, 283 en 285. Deze vakwerkhuisen met strodak zijn alle afgebrand op 23 maart 1880. Het vierde huis, van Reinier Sleijpen, gehuwd 1626 met Maria Knubben, werd later bewoond door Leonard Smitsmans, gehuwd 2.11.1676 met Maria Knubben.

Hun achterkleinzoon Jan Willem Smitsmans, geboren 24.5.1799 was de bekende kluisenaar op de Schaesberg in Schin op Geul. Hij overleed 23.6.1871.

C 641

11-10

Hoeve Peter Bonten. 1775.

Jan Reintjens * 1763-1847, weduwnaar van Maria Agnes Coenjaarts. Zoon Jan * 1814, tr. 29.5.1842 Gertrude Weusten, metseelaar en herbergier.

Zoon Peter * 1821, tr. 25.4.1892 Maria Cath. Debaj uit Borgloon.

Zoon Winandus * 1811, tr. 15.4.1845 M.J. Köningstein uit Huisberg.

Peter Philippi met kinderen: * 1859 Hubert, * 1862 Max., * 1864 Marie Anna.

C 272

10 bis

Jan Reintjens

Weusten

Alphons Willems

C 270
12-11

Hendrik Hendriks * 1794-1839, weduwnaar van Maria Pirongs (zes kinderen).

Jan Jacob Otten, zoon van Jan Jos Otten en Maria José L'Ortye, rentmeester in Ordingen, gehuwd met Barbara Philippens, dochter van W. Ferd. Philippens en M. Weustenrade.

Hun kinderen waren:

Karel * 20.9.1870, tr. Hoekjan.

Joseph * 14.4.1873, hoofd der school in Echt.

Johan * 27.12.1874, tr. E. Pappers.

Fien * 2.3.1876, tr. E. Spijkers uit Heerlen.

Willem * 23.5.1877

Herberg werd overgenomen door Hubert Elissen-Reinders.

C 262
16-13

Jan Thomassen, landbouwer, * 1653. Later 2 woningen onder één kap.

Elisabeth Thomassen huwde Paulus Geuskens, afkomstig uit St. Gerlach. Van zijn zeven kinderen huwde Maria Theodora * 1829-1884 met * 8.2.1806 Jan Servais Honeé, timmerman, weduwnaar van Gertrude Brouwies, zoon van Jan Honée en Maria Agnes Duijckers.

Uit dit huwelijk werden geboren:

* 1846 Maria Hubertina

* 1848 Paulus

Adolf Jan

Jan Hubert

* 1855 Adolf, huwde 15.2.1882 M.C. Barbara Philippens, weduwe van wijlen Jan Jacob Otten + 1874.

Jan Lambert uit Aken * 1800, tr. Maria Cath. Thomassen * 1793.

Hun kinderen waren:

Balthazar * 1829

Joannes * 1833

Lambertus * 1836

Een nieuw gebouwd huis voor Willem Huijnen, gesticht in 1898.

Hendrik Huijnen * 1822 in Rooth (Margraten), zoon van Willem Huijnen en Anna Geelen, huwde Maria van der Schuren uit St. Gerlach.

Kinderen, wonend in St. Gerlach:

* 1851 Willem, huwde 1.5.1878 Maria Cath. Willems.

* 1853 Hubert

* 1856 Elisabeth

* 1858 Maria Helena, huwde Desiré Couvreur.

* 1860 Wilhelmina, huwde Jan Mathias Brouns uit St. Gerlach.

* 1868 Anna Maria, huwde Jan Hubert Caenen.

Willem Huijnen en M.C. Willems.

Hadden een café in de Rechtstraat in Maastricht.

Hun kinderen waren:

- * 1879-1963 Hubert, ongehuwd.
- * 16.3.1879-1940 Maria, gehuwd met Gerard Thomas uit Kerkrade.
- * 1881-1967 Jan Hubert, gehuwd met Tine Augenbroe uit Kerkrade.
- * 1884-1953 Odilia, gehuwd met Joseph Denissen.
- * 1886-1974 Maria Wilhelmina, gehuwd met Joseph Curfs.
- * 1888-1972 Anna, ongehuwd.
- * 1890 Antoinette, gehuwd met van Goor uit Tilburg.
- * 1892 Hubertine, ongehuwd.
- * 1895 August, gehuwd met Vermeulen uit Kerkrade.

Woning Sleijpen-Roebroeck-Willems, afgebroken.

C 242
17-14

Een grote hoeve in Broekhem op de Camp, achterwaarts de Knubbenbeemd.

Jan Sleijpen * 1594, tr. 20.10.1619 Beatrix Daemen + 1640, zijn tweede vrouw was Gertrude Bouwens + 1693.

Hun kinderen waren:

* 2.5.1634 Bartholomeus, * 1635 Joannes, * 1636 Andries, * 1638 Elisabeth, * 1647 Goswinus.

Zijn landbezit in 1665 was 7-1-1 bunder. Verder bezat hij 2 paarden, 4 koeien en 29 schapen, alles getaxeerd op f. 900,-.

Goswinus Sleijpen * 1647-1729, tr. 30.10.1667 Catharina Corvers + 1712. Hij was halfwin op de Strabekerhof en had landbezit in de Bosstraat. Hun kinderen waren:

- * 8.10.1668 Gertrude
 - * 7. 4.1670 Maria, tr. Jacob Piron. Hun kinderen waren:
 - * 15.10.1704 Joannes
 - * 29.8.1707 Catharina
 - * 9.8.1709 Herman
 - * 3.12.1671 Anna
 - * 21.12.1672 Joannes
 - * 1. 3.1675 Catharina
 - * 10. 4.1676 Joannes + 1758, tr. 19.9.1700 Maria Akkermans uit Hulsberg (1).
 - * 8. 2.1678 Cornelis, tr. 1703 Elisabeth Weijers.
- Hij sloot een tweede huwelijk 12.5.1715 met Maria Daemen + 1767. Hun kinderen waren:
- * 19.7.1716 Gertrude, tr. Jacob Meijs.
 - * 28.2.1718 Maria Catharina, tr. Hendrik Spierts.
 - * 2.2.1720 Goswinus, tr. Helena Beckers.
 - * 8.6.1727 Joannes, tr. Helena Wiggers uit Rekem.

Cornelis Sleijpen * 8.2.1678, + 2.12.1746 in Vroenhof, tr. 18.11.1703 met Elisabeth Weijers * 31.3.1672 in Strabeek, + 15.3.1746, dochter van Arnold Weijers en Gerlaca Caldenborch uit St. Gerlach.

Cornelis vertrok rond 1710 uit deze hoeve en ging als halfwin naar de Houthemer hof, eigendom van drossaard Arnold Wijnants.

Hun kinderen waren:

- * 2. 9.1704 Joannes
 - ? Maria Catharina, tr. Jan Limpens.
 - * 21.12.1707 Ida, tr. 1.4.1742 de weduwnaar Mathias Roebroek uit Hulsberg.
 - * 19. 3.1708 Gertrude + in Lanaken 28.3.1753, tr. Laurens Hustinx.
 - * 18. 1.1711 Elisabeth
 - * 8. 8.1712 Arnold, tr. 31.3.1746 Maria Vilvoye uit Margraten
 - * 24.8.1719, overl. in Bemelen 25.5.1788.
 - * 30. 3.1714 Maria Anna, tr. 1743 Arnold Stassen. Zij bewoonden de Rosengaard in Berg.
- Arnold Limpens tr. 17.11.1763 An Elise Heuts.

Nieuwe bezitters.

Ida, de dochter van Cornelis Sleijpen, kreeg de hoeve. Zij huwde 1.4.1742 de weduwnaar Mathias Roebroek uit Hulsberg, Van zijn vele kinderen bleef alleen Arnold over, geb. 12.6.1745. Al vrij jong was hij wees (1757).

Een openbare verkoop van de inboedel volgde. De hoeve werd inmiddels in pacht gegeven aan P. Bruneau. In 1757 aan Herman Pirongs, gehuwd met Agnes Cherrat, daarna in 1767 aan Willem Winthagen, gehuwd met Elise Brant uit Valkenburg. Deze betaalde voor huis, hof, schuur en weide, groot 17 morgen, 33 pattacons per jaar. "Alles behoorlijk te onderhouden met vitsen. Huis en dak te dichten, waarvoor de gerstnemer jaarlijks het benodigde zal leveren."

De eigenaar, Arnold, collecteur van de bank Houthem, huwde 22.11.1767 met Maria Breuls van de hoeve de "Drie Ankers" in Limmel.

Zijn zoon Mathias kreeg in deling de hoeve in Broekhem in 1815, ter waarde van 9537 francs, met aan landbezit 2-23-52 bunder.

In 1778 waren Nicolaas Kleuters en daarna H. Limpens en Gerard Pluijmen uit Schin op Geul de nieuwe pachters.

De nieuwe eigenaar was Arnold Willems * 12.11.1809, zoon van Gerard Willems uit Schimmert.

Geboortehuis van M. Helena Munnix, geb. 31.3.1772.

Echtgenote van Gerardus Willems.

Omstreeks 1960 afgebroken, thans Broekhem 143 en 145.

Voetnoot:

Deze familie Sleipen had haar oorsprong in Houthem.

° 1701 Gertrude, tr. 25.1.1738 Maas Haagmans uit Beek.

° 1704 Willem, tr. Lucie Lemmens uit Beek.

° 1706 Goswin

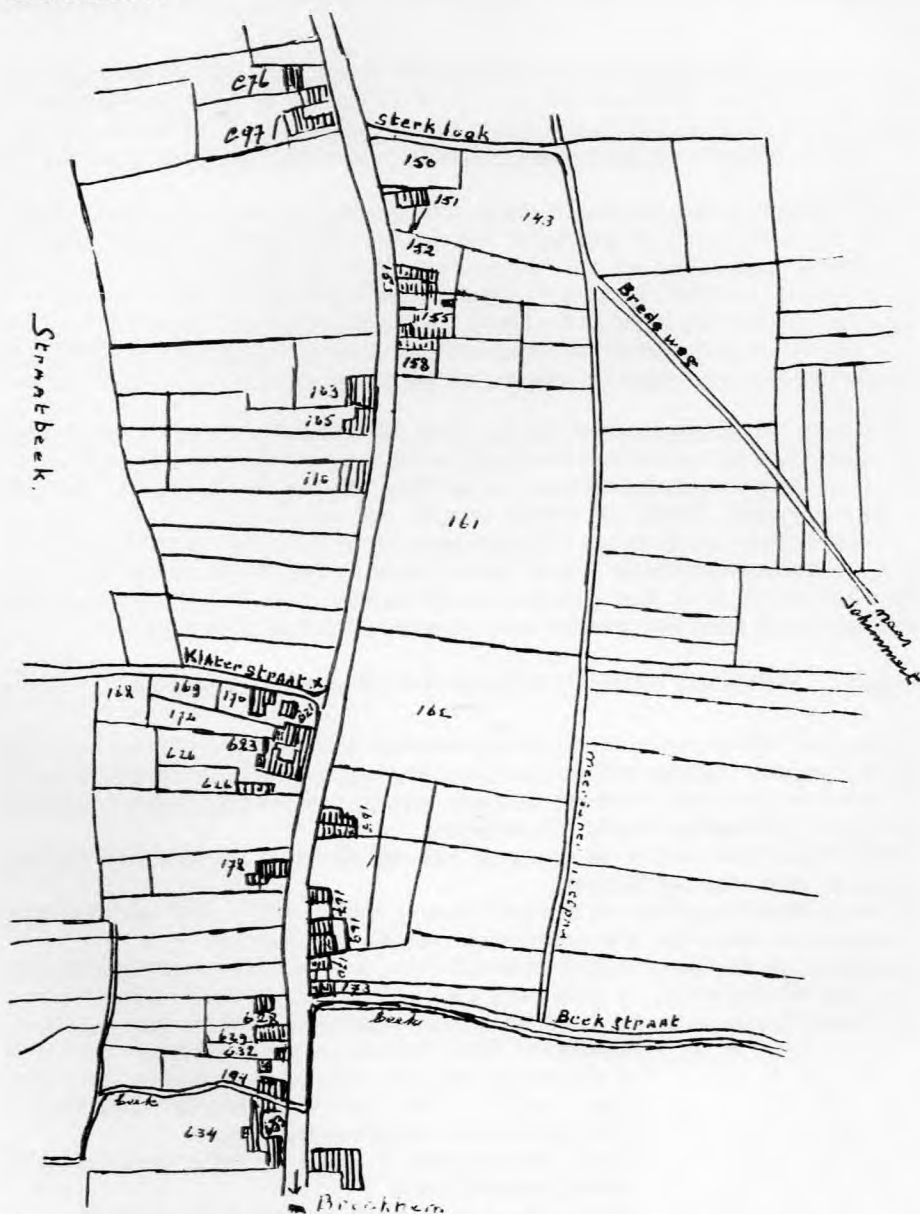
° 1708 Maria, tr. 9.7.1752 Peter Haagmans uit Beek.

° 1709 Anna Maria

° 1712 Jan, tr. 12.4.1738 Anna Haagmans uit Beek; hun kinderen waren Jan Willem, Gertr. en Mathias

° 1715 Cornelis, tr. 30.11.1749 Anna Ceulen.

Strabeek

Hof van Strabeek, bekend met de volgende pachters:

1612 Clemens Wijnfers

1668 Aart Weijers

1672 Jan Eenmaal tr. Maria Crijns

1691 Jan Thomassen

1720 Hendrik Kleuters

1760 Willem van der Schuren

1770 Bart van der Schuren

1772 Jan Dautzenberg

1780 Mathias Notten

Verslag van een ruzie in Valkenburg

Eigenares van de Strabekerhof was in 1644 Mevr. Graven, geb. Petronella de Wijnants. Haar pachter Jan Eenmaal was op 5.6.1674 tijdens de Valkenburger kermis betrokken bij enig krakeel in de herberg van Dries Sleijpen op St. Pieter, tezamen met Willem Stassen, zijn zoon Pieter, Lambert (Lemmen) Frissen de schutbode en anderen.

Pieter Stassen buiten de deur staande, kreeg woorden met Jan Eenmaal, omdat Pieter zijn paarden op de beemd te "vreten" gaf. Dit horende kwam Lemmen de schutbode tussenbeide en zei: "Pieter, men moet zoo iets niet doen, je beesten doen ook wel schade", waarna Pieter zei, "dat is gelogen, je bent een schelm", waarop Lemmen hem bij de haren pakte. Daarop kwam Willem Stassen naar buiten met een "mispelbomenstok" en sloeg Lemmen twee grote gaten in zijn hoofd. Zij werden gescheiden, waarop Lemmen naar Mr. Pieter (dokter) ging om zich te laten verbinden.

Getuige Jan Hornix, dienstknecht bij Jan Eenmaal, verklaarde ten overstaan van Jan Meessen, Gerard Croon en Wilhelm Decker, schepenen van Houthem, dat hij ten huize van Dries Sleijpen had zitten drinken en dat Pieter Stassen en Jan Eenmaal woorden hadden gekregen. Verder dat Willem Stassen met een stok Merten, de broer van Lemmen Frissen, had geslagen en hij had gehoord dat Pieter had geroepen "hij is een schelm, bode bij Aard Weijer". Verder dat hij gezien had dat Pieter een gaffelke in zijn hand had gehad en er mee gestoken had en Lambert Thijssen, die mee had willen scheiden, in de hand had gebeten toen Lemmen Frissen al verdwenen was.

15-18 Herenhuis, voormalig riddergoed in Strabeek (zie bijdrage)

Op 26 april 1676 moest Jan Eenmaal op bevel van de intendant Damoiseau zich met kar en 2 paarden melden in Maastricht om aldaar kogels, lonten en "polver" te halen en met 4 soldaten naar Herendal te rijden, waarbij een van zijn paarden was dood gevallen. Zijn schade bedroeg 70 pattacons.

Enkele jaren later werden de goederen van Jan Eenmaal op 5.2.1685 in beslag genomen door Mevr. de Wijnants.

De hoeve, geheel vervallen, werd gepacht door M. Notten voor f. 1.100,-. In 1787 kreeg de hoeve een nieuw dak, een poort en een nieuwe noordermuur.

De nieuwe pachter was in 1798 Christiaan Hennus, waarna nieuwe eigenaars volgden: Jan Leon Roosenboom, tr. 1788 Maria Elise Janssen + 1805 op Genbek in Heerlen. Jan Willem Roosenboom, tr. 1849 Maria Cath. Boesten, dochter van Jan Pieter

Boesten * 1780 in Oirsbeek en M.C.J. Widdershoven * 1780 in Bingelrade. Van hun drie dochters huwde Maria Elise José * 1850 in 1881 met Fr. L. Welters * 17.5.1848 in Echt, fabrikant en burgemeester aldaar.

J.M.H. Roosenboom * 1851, tr. 1875 Frans Lienarts, notaris in Merkelbeek.

Melanie Roosenboom was religieuze in Laeffelt (B).

Een deel van het landgoed werd gekocht door generaal de Ceva 1791-1876, gehuwd met Albertine Em. Poswick. Hij bouwde een groot landhuis, dat na zijn vertrek werd gekocht door de Paters Oblaten, die het in 1891 tot klooster verbouwden.

Tegenwoordig de volkshogeschool.

20-17
C 633

De eerste laathoeve aan de beek in Strabeek, gelegen ten zuiden van de Landstraat.

Jan Pirong(s) tr. Mechtilde Op de Camp. Hun dochter Maria Pirong * 1618 tr. 19.11.1645 Jan Notten, molenaar in Geulhem.

Jan Pirong tr. Catharina Gerings.

Herman Pirong tr. 7.6.1653 Elisabeth Clermont uit Strabeek. Zij hadden 10 kinderen.

1. * 10.6.1654 Mechtilde

2. * 13.2.1664 Maria, tr. Jan Meewissen. Hun zoon was Herman * 1697.

3. * 1667 Lambertus, tr. 1639 Maria Scheepers geb. 11.8.1676. Elisabeth was hun dochter.

4. * 9.4.1675 Helena

5. * 1.1.1679 Herman, tr. Agnes Cherat. Hun kinderen waren:
Arnold, tr. Gertrude Menten uit Hasselt * 27.11.1695.
Arnold Cristiaan was hun zoon.

6. Jacob, tr. 9.12.1702 Maria Sleipen.
Hun kinderen waren:

* 9.12.1700 Jacob

* 1702 Maria

* 15.10.1704 Jan

* 3.10.1706 Maria

* 1707 Catharina

* 9.8.1709 Herman

7. Cornelis, tr. 6.4.1725 Maria Croesen uit Schimmert.

8. Catharina, tr. Hendrik Kleuters * 1659. Hendrik was hun zoon.

9. Joannes tr. Eva Meijs. Hun kinderen waren:

* 9.3.1702 Helena, * 17.5.1704 Herman.

10. Mathias, tr. 1710 Maria Heuts.

Hendrik Kleuters kreeg het huis in 1694. Hij was halfwin op de Strabekerhof.

In 1739 eigendom van Hendrik Kleuters jr., gehuwd met Maria Beucken.

Lambert Winthagen tr. Aldegonda van der Schuren 2.5.1744.

20-17

De hoeve sectie 633 kwam in bezit van Casper Munnix (zoon van Lambert die 15.9.1737 gehuwd was met Maria Hendrix, beiden uit Berg).

Casper Munnix tr. 7.7.1771 Anna Catharina van der Schuren.

In 1796 waren Servaas, Lambert, Michiel en Maria Helena hun vier kinderen.

Van beroep haammaker. Gerard Willems uit Schimmert was als timmerman bij hem werkzaam. Hij was de stichter van de belangrijke familie Willems in Houthem; als volgt:

Gerard Willems uit Schimmert tr. Maria Helena Munnix * 1770-1845.

Kinderen geboren in Schimmert:

* 1796-1881 Caspar, timmerman in Strabeek.

* 1798-1892 Cornelis, tr. 31.1.1828 Agnes Philippi uit Meerssen.

- * 1801-1888 Odilia, huishoudster bij een pastoor in Cheneé (Luik).
- * 1803 Jan Maurits, ongehuwd.
- * 1805-1881 Maria Cath., tr. Peter Cremers uit Nuth.
- * 1807-1891 Maria Ida, ongehuwd.
- Kinderen geboren in Houthem:
- * 1809-1892 Arnold Martin, tr. A.M. Crouzen, vertrok naar nr. 14.
- * 1813-1900 Jan Peter, tr. 1.1.1851 Maria Helena Kleuters, die volgt A.

A Jan Peter Willems was raadsheer en wethouder van Houthem van 1844 tot 1854.

Zijn kinderen waren:

- * 1851-1924 Caspar Gerard, tr. 19.7.1879 Maria Anna Korthoutd.
Vertrok naar nr. 40. Hij was secretaris van Houthem.
- * 1852 Maria Helena, tr. 25.10.1880 Jan Janssen, rentmeester bij Corneli.
- * 1857 + Maria
- * 1859 August Jan Arnold, ongehuwd.
- * 1861 Leonard Willem
- * 1863 Karel, onderwijzer, ongehuwd.
- * 1865 Maria
- * 1867 Leon. Alphons Ferd., tr. in Antwerpen.
- * 1868 Maria Agnes, tr. Jos Aug. Ros * 1850-1940. Pachter van de hof in Rimborg. Van zijn kinderen waren Peter * 1899 pastoor in Broekhem en August * 1901-1951 pastoor in Banholt en Herkenbosch.

C 194
21-18

Aan de overzijde van de beek lag in 1748 de hoeve van Gerard Odekerken. De nieuwe eigenaar was Jan Servais Smeets, opgevolgd door Jan van de Weijer, geb. 2.7.1828, gehuwd met Anna Maria Vaessens uit Heer. Tien kinderen werden geboren. Het gezin vertrok naar hun voorvaderlijk huis, gelegen in St. Gerlach. Hier woonde nog Drik Lucas, schoenmaker, waarna in 1960 het huis werd afgebroken.

C 178
30-24

Jan Hendrik Ramakers, timmerman * 1776, tr. 1806 Gertrude Geuskens, dochter van Paulus Geuskens en M. Thomassen uit Broekhem.

Hun kinderen waren:

- Maria, tr. 30.12.1830 Andreas Sleijpen.
- * 1808 Johan, tr. 30.11.1834 Maria Helena Schiffelaars uit Wijsnadsrade.
Hun dochter Elisabeth, tr. 26.5.1847 Hendrik Meijs.
- * 1815 Josephine, tr. 11.2.1848 Arnold Weusten.
- * 1822 Maria Margareta
- * 1825 Hubertus

Johan Ramakers-M.H. Schiffelaars hadden 7 kinderen, waaronder een dochter Sophia * 1836.

Strabeek in de winter.

Nicolaas Vonken * 1833, uit Ulestraten, huwde 1859 Maria Sophia Ramakers * 1836.

Hun kinderen waren:

- * 1860 Jan Louis, ongehuwd.
- * 1862 Louis Johan, tr. De Keizer uit Maastricht.
- * 1867 Alexander, tr. Ritsen. Was slager in Houthem.
- * 1868 Joseph, tr. Spee uit Beek.
- * 1869 Hubert, tr. Dassen uit Aken.
- * 1870 Frits, tr. Rumpkens. Hoofd der school in Wijlre.
- * 1873 Helena, tr. Hubert Willems * 1870.
- * 1880 Elisabeth, tr. Jos Caldenborch. Aannemer in Houthem.

C 626
29-26

Jan Swildens 1796

Andreas Sleijpen 1803-1869, tr. 30.12.1830 Maria Cath. Ramakers, dochter van J. Hendrik Ramakers en Gertrude Geuskens.

Hun kinderen waren:

- * 1831 Jos Hub., tr. 1870 Anna Maria Cobben.
- * 1833 Angela, tr. 1858 Jan Jos Stassen uit Kerkrade.
- * 1837 Andrees
- * 1840 Maria Elisabeth, tr. 1875 Caspar Caldenberg.
- * 1846 Maria Margareta, tr. 14.11.1872 Balthazar van Aken.
- * 1850 Jan Hubert, tr. Hendrik v.d. Heijde uit Oss.

Nieuwe bewoners:

C. Caldenberg-Sleijpen, kleermaker.
Nu Zurstrasse.

In 1747 werd door Jan Sleijpen, inmiddels voor de tweede keer getrouwd met Maria Weusten uit Walem, huis, hof en schuur in Stra-
beek aan de "Croon", met als buur Jan Schrooders, een toust ver-
leend aan Jan Swildens, schoolmeester, voor zes jaar.
De moestuin en schuur van Jan Sleijpen waren voor zijn huis ge-
legen tot aan de straatkant. Opnieuw opgebouwd. De schuur staat
er nog steeds.

C 171
32-29

Anton Frijns kreeg dit huis van zijn schoonouders W. Schroders.

Mathias Frijns * 1782-1846 tr. Cornelia Louis.

Arnold Frijns, tr. Clara Frissen. Hun kinderen waren:

* 1861 Michiel tr. Maria Anna Martens

* 1863 Lambert

* 1866 Maria, tr. Jan Weusten.

* 1869 Helena, tr. Louis Caldenborg.

* 1871 Johan, ongehuwd.

* 1873 Leonard, tr. M.Th. Heijnen met kinderen * 1906 Tini, * 1910
Maria, * 1913 Giel.

* 1880 Ferdinand, v.m. directeur bierbrouwerij "De Leeuw".

- 30

Nicolaas Hoen * 1821 tr. M.E. Massen.

Hun kinderen waren:

* 1849 M. Gertrude

* 1851 Jan Willem

Peter Bisschops * 1829 tr. A.N. Elise Heijns en hun kinderen waren:

* 1855 M. Helena

* 1857 M. Philomena

* 1858 Leonard

* 1860 Barbara

* 1863 Joseph

* 1864 Willem

* 1867 Andreas

35-
B 165

Jan Moors, kleermaker, 1777.

Jacob Moors tr. 10.8.1780 Maria Anna van der Schuren.

Mathias Croon. Woning afgebroken.

- 36-32
B 158
- Jan Schroders * 1751.
Jan Schroders * 1781 tr. Maria Agnes Nijsten.
Arnold Schroders * 1812 tr. 15.11.1840 Cornelia Swelsen uit Meerssen.
Bruls
Bart. Lucassen tr. M.J. Snellings uit Schimmert.
Woning afgebrand 13.7.1868.
- 37-34
B 155
- Anton Schroders * 1726 tr. Maria Cath. Testers.
Hun kinderen waren:
* 1772 Joannes, * 1781 Maria.
Hij was akkerman en bezat 3 paarden.
- Max Philippi * 1786-1848 uit Vroenhof, tr. Maria Agnes Stassen + 1847.
Hun kinderen waren:
* 1799 Herman, * 1800 Johanna, * 1802 Marie Agnes, * 1805 Peter, * 1808 Bernard.
Maria Agnes tr. Cornelis Willems uit Schimmert.
Bernard was de nieuwe eigenaar. Kinderen: Jan Bernard, Maria, Agnes, Anna en Catharina.
Hoeve afgebrand 13.7.1868.
- 40-35
B 153
- Hoeve van Cornelis Clermont, tr. Cath. Knubben * 1640.
Hun dochter Helena tr. 1681 Anton Stassen, zoon van Willem en Cath. Crombach.
Op 1.8.1679 vermaakte Nelis van Clermont op zijn sterfbed land aan zijn dochter Helena en gaf haar tevens een grote koperen ketel met een inhoud van 3 tobben. Verder het bed waarin zij sliep, afkomstig van haar moeder Cath. Knubben. Verder een koe, een rund en f. 100,-, gekregen van Mathias Heusschen. Tevens de grote kist met het beeld van St. Gerlachus.
- Peter Philippens, schepen van Houthem, kreeg de hoeve in 1733. Nieuwe eigenaar was Casimir, kleinzoon van Anton Stassen, in 1754 gehuwd met Regina Meijers uit Klimmen.
Hij vertrok als halfwin naar de Cardebekerhof in Klimmen. Nieuwe bewoners:
Jan Kleuters
P. Kreuger, schoolmeester
Herman Otto Decker, tr. Helena Stassen (1796)
Leon Albers
Arnold Honée
Hoeve afgebrand 13.7.1868.
- Noordelijk van de grote landweg heeft het Sterk Look (in 1574 het "Sterk Gaet") verbinding met de Brede Weg naar Schimmert. In 1578 woonde Muysers aan het Sterk Look met als buur Stassen.
Jan Colleij tr. Cath. Ackermans. Zij kochten het huis, hof en weide, gelegen aan het Sterk Look in 1763 van Claas Colleij, zoon van Jan en Maria Dresens.

1751 cedeerde Leon Ackermans, gehuwd met Agnes Honts uit Meerssen, zwager Jan Colleij, gehuwd met Cath. Ackermans uit Houthem.

Vanaf de Beekstraat, noord van de weg naar het Sterk Look.
In 1668 stond vermeld: Aart Weijers, schepen (aan de Beekstraat).

Het eerste huis tegenover de beek was:

24-20 Steven Meeuwissen, gehuwd met Bea Lambrigs, in toust verkregen in 1766 van Catharina Eggen, weduwe van Herman Meeuwissen.
B 173

Leon Wetzels * 1799, tr. M.A. Quax * 1794.

Frans Reijnders, weduwnaar van wijlen Elisabeth van der Schuren, tr. Cath. Pietermans.

Hendrik Reijnders tr. Elise Schouteten. Kinderen geboren in Berg: * 1862 Elise, * 1864 Caspar, * 1866 Maria Cath., * 1867 Peter Johan, * 1868 Michiel.

25-21 Jan Boesten tr. Elise Meeuwissen.
B 170

Willem Steijns * 1803 tr. Maria Cath. Limpens * 1803
Dochter Elisabeth tr. Peter Bisschops. Vertrok naar nr. 30.

26-22 Leon Limpens tr. A.C. Kleuters. Voorheen 1796 herbergier Cornelis Stassen.
B 169

Peter Reintjens tr. Maria Creuwels. Hun kinderen waren:

- * 1858 Hubert Winand
- * 1859 Lambert Leon
- * 1861 Jan Jacob
- * 1865 Maria Hubertina
- * 1866 Peter Mathias
- * 1868 Anna Maria

C 623 Een complex van gebouwen, vroeger bekend als "de Croon", is gelegen aan de driehoek van de Klaterstraat (voorheen de Clootstraat). Oorspronkelijk een grote hoeve van Mathias Knubben, gehuwd met Aleijde Keijarts, waarna ze bewoond werd door Leonard Knubben, tr. 30.9.1618 Elisabeth Hannens.
30-27

De hoeve werd 1657 aangekocht voor f. 400,- door Sr. Peter Stassen, gehuwd met Marg. Coolen uit Maastricht, ten behoeve van Arnold Stassen. De weduwe P. Stassen verkocht 1678 de helft van de bezitting aan haar zwager Willem Stassen, eerst gehuwd met Maria Winten uit Strabach en daarna met Catharina Crombach, weduwe van Mathias Caldenborch.

Hun zoon Anton, geb. 1653, tr. eerst 1673 met Catharina Heuschen en daarna met Helena van Clermont, wonende aan het Sterk Look.

Op 7 juli 1733 was er scheiding en deling van wijlen de wees Catharina, dochter van Peter Stassen.

Verdeling volgde van huis en hof in Strabeek en de hoeve van Gerard Theunissen, gehuwd met Maria Stassen (de Onderste

Straat), benevens beemden en land voor een waarde van f. 4.000,-
Op 25 april 1737 verleende de weduwe Helena van Clermont de
tocht van haar huis aan Lambert Weusten, gehuwd met Margareta
Stassen, die de bovengenoemde hoeve bewoonde.

In 1794 was Mathias Weusten * 1715, gehuwd met Maria van der
Schuren. Zij waren beiden in dat jaar resp. 79 en 73 jaar oud, met
als inwonende kinderen Jacob, 36 jaar en Cath. 23 jaar.

- 27 bis Karel Jos Caelen * 1799, tr. M.Cath. Schroders * 1800-1868.
- 30-27 Begin 1800 was deze hoeve onderverdeeld, waarvan de linker
bouw bewoond was door Cornelis Schroders (* 1751-1838), ge-
huwd met Anna Mennens, strodekker.
Een dochter, Anna Maria * 1790-1851, tr. Servais Geelkens.
Zoon Peter Geelkens tr. 1847 Anna Maria Bruls uit Bemelen.
M.Cath. tr. 1847 Willem Jaspar uit Beek.
- C 172 Huis Jan Schroders, gehuwd met M. Odekerken.
31-28 Willem Schroders tr. 1747 Maria Cath. Maenen.
Leon Wetzels * 1824.
Cornelis Caelen * 30.11.1833 tr. Agnes Bruls. Hun kinderen
waren: * 1865 Karel, * 1869 Maria Anna.
Hij bewoonde voorheen C 621 nr. 27 bis. Van beroep smid, liet hij
dit klein huisje tot smidse inrichten. Nadien afgebroken en opge-
bouwd tot stalling.
In 1885 werd nr. 30-27 geheel verbouwd, aan de voorkant be-
woond door de familie Caelen en Lemmens, aan de achterkant
door Silvertand.
Het daarnaast gelegen huis was van Schouteten, winkelier, en het
andere gedeelte van Baltus van Aken, kleermaker.
- C 171 Aan de Klaterstraat.
32-29 Willem Sleijpen, tr. 12.4.1634 Catharina Pauwels uit Strabach.
* 23. 2.1636 Joannes
* 31. 3.1638 Gertrude, getuige Helena Sleijpen.
* 30.10.1640 Nicolaas en Anna, getuige Jan Sleijpen * 1594.
* 16. 3.1643 Renerus, getuige Crets.
* 23. 3.1650 Michiel
- Jan Sleijpen, schoenmaker in 1686.
Zijn zoon Jan Sleijpen tr. Maria Catharina Schroders, inwoners
van Walem. Zij gaven hun huis op 15 november 1737 in toust aan
de schoolmeester Pijs.
Noodzakelijke vernieuwingen moesten aangebracht worden, waar-
onder ook een ruitje voor het schoollokaal, uitkijkend naar de Kla-
terstraat.
De huurder had verder vrije doorgang naar de hof van Willem
en Jan Schroders, alsmede toegang tot de put.
Jan Schroders, gehuwd met Elise Stassen, bezat de helft van dit
huis aan de Klaterstraat, grenzend aan het "heiligen huisje".

41-36 De woning, sectie B 151, aan het Sterk Look kreeg 14.6.1712
B 151 Mathias Colleij van zijn broer Anton uit Berg.
Veel van zijn nakomelingen woonden in dit huis.
Anton Colleij, timmerman, tr. 10.2.1888 Maria Barbara Reintjens.
Bouwde 1894 een nieuw huis in St. Gerlach, nu hotel Lahaij.

Maria Philomena, dochter van Willem en M.C. Smeets, tr.
27.10.1890 Willem Notten.

42-40 Aan de overzijde tegen de beemden lag de hoeve, sectie 97. Deze
C 97 was in 1739 eigendom van Gerard Gijsen, gehuwd met Catharina
Coenen.

De volgende eigenaar was Lambert Munnix, gehuwd 15.9.1737
met Maria Hendrix.

Vervolgens:

Servais Duijkers, tr. eerst Maria Cath. Munnix en daarna Anna
Gertrude Dieremont. Hij was chirurgijn.

Het huis werd nog bewoond door Jan Remond met M.H. Spees-
sen, Arnold Duijkers en vervolgens:

Libertus Korthoutd, gehuwd 20.2.1857 met Elisabeth Jansen uit
Berg. Hun dochter heette Maria.

Maria * 1857 tr. 19.7.1879 Casper Gerard Willems.

Hun kinderen waren:

* 1. 8.1881-21.1.1968 Cornelis, ongehuwd.

* 9. 8.1883-13.2.1933 Elisabeth

* 7. 6.1887-23.2.1959 Charles, tr. M.C.H. Horbach. Secretaris
der gemeente.

* 8.12.1890- 1.6.1963 Ferdinand, ongehuwd.

* 20. 5.1893- 1958 August, tr. A.M.J. Kusters, hotelhouder in
Broekhem.

* 15. 1.1895-10.10.1967 Hubertina, tr. Herbert Mattonet.

* 1897 + Paulina

Het huis is herbouwd in 1886.

C 76 Giel Sleijpen + 1656, tr. 12.4.1634 Catharina Pauwels.

43-41 Hun kinderen waren:

* 31. 3.1638 Gertrude

* 13.10.1640 Nicolaas

* 12. 4.1643 Renerus, tr. 29.9.1675 Cecil Crets.

* 23. 3.1650 Michiel

Renerus Sleijpen tr. eerst Cecil Crets en daarna 25.6.1685 Aleide
Worms.

Hun kinderen waren:

* 7. 2.1679 Jan

* 22. 2.1682 Catharina

* 4. 3.1685 Marten

* 4. 7.1688 Gerard, tr. Anna Narinx.

* 16. 3.1692 Renerus

* 6. 9.1695 Renerus

Gerard tr. 10.2.1714 Anna Narinx

Hun kinderen waren:

* 25.10.1715 Elisabeth

* 29. 4.1724 Catharina, tr. Willem Schrödersen.

* 1728 Gerard

* 18. 7.1734 Anna

Gerard tr. 16.4.1752 Cornelia Smitsmans.

Hun kinderen waren:

* 22.12.1752 Anna, tr. eerst H. Lambrigs en daarna Jan M. Curvers.

* 22.12.1752 Balthazar

* 14. 8.1754 Gerard

* 15. 4.1757 Peter

* 17. 2.1759 Johanna Cath.

* 23. 8.1762 Joannes, tr. 1793 Anna Maria Frijns + 1827.

In 1796 was de hoeve nog bewoond door Gerard Sleipen, zijn vrouw en hun oudste dochter Anna, oud 44 jaar.

Vervolgens door Mathias Weusten, gehuwd met Maria Sleipen

* 1806, dochter van Jan Sleipen-Frijns, die nog drie andere kinderen had, n.l.

Theodorus * 1797 tr. 1824 Anna Maria van de Weijer.

Maria Helena * 1799 tr. 1823 Leon Prikken.

Anna Elisabeth * 1802 tr. 1835 Jan Reintjens.

41a

Een nieuw landhuis, in 1863 gebouwd door de rentenier Jan Baptist Peter van Melsen, geboren in Maastricht 1.1.1819.

De nieuwe bewoner was Dr. Erens uit Valkenburg 26.4.1859 - 22.2.1947, gehuwd met Caroline Deden uit Aken. Oud-burmeester van Houthem.

Huis Frijns in de Klaterstraat

Diefstal in "De Croon" in Strabeek.

16.6.1686

"Jan Sleipen, oud 47 jaar, is gedaagd om te verklaren, dat uit zijn huis bij nacht is gestolen een half vel lapleder, een lap oud leer, 2 lijsten, een kleed, 1 hemd, 7 gulden en 1 paar vrouwenschoenen, pas half gemaakt.

Hij heeft aan de heer Cremers gevraagd om een huiszoeking welk verzoek werd toegestaan. Met behulp van de bode Jan Meessen en twee schutten gingen zij naar het logement de Croon te Strabeek waar zij Nelis Pirong in de keuken aantroffen, hem zeggende dat zij wel zouden zoeken, gelijk in zijn vaders huis. Nelis die in de Croon was om te slapen en Jan Sleipen naar zijn kooie gaande, vond het leder en de schutten roepende dat zij naar beneden zouden komen, sloeg Nelis Pirong op de vlucht, door de weiden naar Maastricht.

Zijn zuster was in een kuip aan het wassen, mits zij aldaar wonende was bij Mathias Knubben en zij, zuster van Nelis Pirong, getrouwd was met Mathias Schairs. Zij had aan haar voeten de gestolen schoenen en verklaarde dat haar broer Nelis deze gekocht had voor een halve pattacon. De kuip doorzoekende vonden de schutten ook het hemd.

De volgende dag kwam de moeder met haar dochter, wenende en biddende bij Sleipen, om haar niet beschaamd te maken en beloofde zij alles te zullen teruggeven, maar hetgene wat zij bezat, was niet veel. Zijn geld, de lijsten en nog 4 paar schoenen kreeg hij niet terug.

Het was zeker dat Nelis Pirong die het vak leerde bij Jan Sleipen, hier meer van afwist."

Ondertekend door:

A. Croon burgemeester en Jan Philippens secretaris

Brug over de Geul, Geulhem.

St. Gerlach

"Een complex van woningen, schuur, stallingen, bouwplaats met 45 kleine roede weiland grenzend tot aan de Vauwerstraat t.o. het klooster, gelegen aan de Landstraat met voorhoofd de beemden."

De oorspronkelijke bewoners zijn niet bekend. Een eerste vermelding betreft Mathias Roebroeck, geboren 25.2.1661, overleden 15.10.1720, trouwde 1706 Johanna Duijckers. Hij was de oudste zoon van Jan Roebroeck (Hulsberg) en was driemaal gehuwd, resp. met Maria Nelissen uit Vroenhof, Maria Hanners en Anna Aarts.

Willem Stassen, in 1660 eigenaar van 6 bunder land, met 4 paarden en 4 koeien, getaxeerd op fl. 1000-. Woonde aan de Cromsteeg.

Hij was mede-erfgenaar van Jan Roebroeck, Maria Anna Roebroeck, religieuze in het klooster Annuntia in Wijk, en hun broer Mathias.

Uit een akte van 28-10-1756 blijkt dat Willem Stassen van wijlen Jenne Duijckers, halfwin van het klooster St. Gerlach, de tocht had van het voorhuis en kamertje en panhuis uit het gehele huis en hof, afkomstig van Johanna Roebroeck zaliger. De Geulweide 18 roede, afkomstig van Maria Roebroeck, nu als erfgenaar Arnold Weusten, uit hoofde van een testament van wijlen zijn tante Helena Stassen, ging naar al zijn kinderen, schoonzons en schoondochters, n.l.

Herman Decker	tr. 1748	Helena Stassen
Agnes Stassen	tr. 1748	Mathias Caldenberg
Arnold Stassen	tr.	Maria Anna Sleipen, dochter van Cornelis
Herman Stassen	tr. 1757	Johanna Roebroecks uit Hulsberg
Anton Stassen	tr. 1756	Anna Lenarts (Leenders)
Casimir Stassen	tr. 1754	Regina Meijers, halfwin op de Cardebeker hof.

Willem van der Schuren * 1735 tr. 1762 Maria Engels, + 12.12.1768. Zij erfden de hoeve. Hij sloot een tweede huwelijk in 1771 met Anna Elise Smeets uit Hulsberg. Zijn broer Michiel tr. Maria Helena Kleuters, beiden afkomstig uit het ouderlijk huis van hun vader Jan van der Schuren, gehuwd met M.H. Haccourt; dit huis was gelegen aan de Vauwerstraat.

Door vererving kwam de hoeve in bezit van Margareta, oud 30 jaar, dochter van Michiel van der Schuren. Zij huwde 1782 Jan Willem Geuskens, kleinzoon van Jan Geuskens, geboren 28.8.1687 in Raar.

Jan Willem Geuskens was aannemer/metselaar/brander en landbouwer.

Op 12 juni 1778 was hij met fl. 2600- de laagste inschrijver voor het maken van de nieuw afgepaalde landweg vanaf Meerssen naar de Houthemerhof.

In 1786 bouwde hij in Heerlen een nieuwe school.

Daniel Geuskens had een herberg.

De schutters van Houthem "1e corps servant aux patrouille de nuits" hadden daar hun lokaal.

Na het overlijden van Daniel Geuskens werd de herberg overgenomen door zijn nicht Christine Geuskens, gehuwd met Willem Kleuters.

Na het overlijden van Jan Willem Geuskens kreeg zijn broer Jan Arnold de hoeve. Hij was landbouwer in Heerlen, gehuwd met M. Gertrude à Campo. Hij sloot een tweede huwelijk met M.E. Wachelder en kreeg 18 kinderen.

Zijn jongste dochter Christine was de laatste die de "Schoor" bewoonde. Zij verkocht de hoeve aan Jos Curfs-Philippi.

De andere gebouwen werden grotendeels afgebroken en op de lege plek werden drie woningen gebouwd.

- 45-43 Rond 1770 woonde hier Mathias Roebroeck.
 Willem van der Schuren die zijn hoeve op nr. 44 verlaten had ten gunste van Willem Geuskens, vertrok als weduwnaar naar Hulsberg en trouwde daar in 1771 met Elisabeth Smeets. In 1773 werd zijn dochter Maria Margareta geboren. Na enige tijd kwam hij op nr. 45 wonen.
 Leonard Ackermans, geboren in Wijlre, wonend in Hulsberg, trouwde Maria Marg. van der Schuren. Hun kinderen waren:
 * 1800 Willem, * 1802 Peter, * 1812 Joseph, * 1815 Severius.
 Willem Ackermans trouwde Maria Anna Debeije uit Gulpen, hun kinderen waren:
 * 1837 Maria Christine
 * 1839 Peter Hubert Bernard
 * 1841 Peter Jos Gerlach. Hij liet het huis in 1890 herbouwen.
 * 1843 Severius
 * 1847 Theodorus
- 43 B Peter Klinkers * 1777 trouwde Helena van der Schuren.
 Inwonend:
 Jacob Beckers 1801-1852, uit Amstenrade, tr. Maria Helena Maas 1800-1846, uit Merkelbeek. Kinderen in Houthem geboren:
 * 1836 Anna Maria
 * 1838 Jan Leonard
 * 1839 Theodoor
 * 1842 Maria Anna
 * 1844 Maria Helena
 Inwonend: Willem Speetjens * 1829 in Schimmert, tr. A.M. Beckers. Zij kregen 6 kinderen. Huis afgebroken.
- 46-44 Rond 1796 woonde hier J.H. Remond. Hij trouwde A.W. Pirong. Inwonend was de weduwe van Samuel Remond. Hij was brander en had 3 knechten.
 Mathias Roebroeks * 1797 tr. Anna Maria Kerkhofs * 1796 in Schimmert.
 Hun kinderen waren: * 1826 Elise, * 1827 Maria Anna, * 1831 Caspar Peter, * 1833 Jan Willem.
- 47-45 Frans Massing tr. Ida van der Schuren * 1773-1823. Zij hadden 6 kinderen. Huis afgebroken en vernieuwd door Peter Joseph Ackermans * 1812, winkelier in Nuth, tr. Maria Cath. Limpens uit Wijnandsrade. Kinderen in Nuth geboren:
 * 1846 Joanne Hub.
 * 1847 Hendrik Jan
 * 1848 Maria Anna
 * 1851 Peter Jos
 * 1853 Hubertus
 * 1854 Leonard

- 48-46 Vóór 1770 woonde hier Lambert Bormans.
Lambert Weusten * 1750 tr. Cath. Caelen. Hun kinderen waren:
* 1782 Arnold, * 1783 Anna.
Peter Bonten tr. 1808 Anna Weusten; zij hadden een winkel in
grutterswaren.
Zijn zoon Frans * 16.3.1798 ging als vrijwilliger naar Oost-Indië.
Nieuwe bewoner was Hendrik Houben * 1798-1858. uit Nuth, tr. Joanna
Maria Bonten * 1802. Hun kinderen waren: * 1826 Anna Cath., * 1829
Peter, * 1831 Bart. + 1844, * 1835 Helena, * 1837 Willem, * 1841-1869
Maria, * 1842 Joannes.
- 44 bis Geheel nieuw huis, gebouwd door Arnold Colleij in 1899. Nu hotel
C 84 Lahaij.
- 49-47 Aan weerskanten van de Vauwerstraat stonden twee grote hoeven,
waarvan de stichting teruggaat tot de 14e eeuw.
Rechts lag de hoeve van Aert Aarts, rentmeester van het klooster
St. Gerlach. Hij moest anno 1565 aan de bank Houthem 14 vaten rogge
betalen, in het jaar 1599 teruggebracht tot 9 vaten rogge.
- Rond 1600 woonden hier Hendrik, Aert, Christiaan, Maria, Jan en Theo-
door Aarts.
Aert Aarts, geboren 1598 tr. 1645 Maria van Mulcken 1615-1707.
Hun kinderen waren:
* 1648 15-2 Hendrik
* 1649 18-12 Johan
* 1650 Aert, tr. 1678 6-2 Maria Roebroek + 12.4.1709. Hun
 kinderen waren: Aert, tr. 4.3.1726 Jenne Duijckers,
 weduwe van Math. Roebroek, en Maria, tr. 1708 Nicolaas
 Leenders.
* 1652 Anna, tr. 10.6.1679 Jan Roebroek + 1704.
* 1654 13- 6 Gerard

De weduwe Maria van Mulcken tr. 13.11.1656 Peter Haccourt + 1697.
Peter Haccourt was brouwer en tapper; hoeve getaxeerd op fl. 600-.
Hun dochter Elisabeth * 1657-1719 tr. 23.1.1688 Jan Philippens, schepen en
brouwer, wonend in de Cloosterstraat nabij de poort van het klooster.

Peter Haccourt vroeg in 1668 uitstel van betaling aan de bank Houthem. "Hij heeft
sedert 10 maanden als wanneer de Spaanse troepen vluchten ten opzichte van den
oorlog met Frankrijk, hij geschoten gerst heeft gevonden welke hij te betalen had.
Door Gods beschikking is zijn huis afgebrand in de winter en door zijn jammerlijke
omstandigheden verzoekt hij om uitstel van betaling na 2 jaren." Hendrik Stassen uit
Berg bezorgde hem een geldlening van fl. 250-, waarvan hij een nieuwe hoeve
bouwde, die in 1683 klaar kwam.

De weduwnaar Aert Aarts woonde in 1717 hier alleen met zijn meid Maria. Zijn
schoonzoon Nic. Leenders ging bij hem inwonen. Kost en inwoning werden onder-
ling verrekend, hetgeen uit de volgende gegevens blijkt:

Houthem bij Valkenburg. Zuid-Limburgs Dorpsgezicht.

"Staet van uijtgaef gedaen door Nic. Leenders tot dienst van zijn schoonvaeder.	
Eerstelijk in februari 1717 betaald aan de meid	fl. 5-10
het land van mijn schoonvader gelaboureert	2-10
betaald voor een bock	9- 0
achter Houtem aan saetgoet gedaan een vat gerst	1- 0
achter Houtem zijn land gebelckt en geackert vier roeden	1- 4
voor kemp en boeckweit, viermaal overgedaan	4-16
aan Teunis Ackermans anderhalf vat kempsaet	2- 5
bij ons vertrek in de kelder gelaten, twee tonnen, zes oorts bier	8-00
1 koper ketel betaald	2-10
vruchten laten afdoen en zijn gras maaïen, te samen drie dagen	3-15
mijn schoonvader heeft drie jongen varkens of baggen behouden	12- 0
twee dagen gemest op onze kost	8- 0
de smet (smid) Jan Mantelaers betaald	1- 4
5 karren hooi achtergelaten	60- 0
met 6 personen 2½ dag gegeijt met kost en drank	9- 0"

Het is bekend dat er onenigheid was tussen beiden en dat Nic. Leenders van zijn schoonvader het volgende te vorderen had:

"aan mijn schoonvader 160 hopstokken verstrekt aan 3 stuivers	24- 0
bovendien 300 boongaarden aan 1 stuiver	15- 0
twee dagen de hop laten stokken met kost en drank aan 16 stuivers	2- 0
voor mij zijn twee tonnen bier geweigerd	8-00
een dag getuijnt	1- 0
een dag aan de Niesthof getuijnt	1- 0
twee schinken daar gebleven ider 2 gulden	4- 0
vier maanden heeft mijn schoonvader den kost bij mij genoten, ieder dag	
25 stuivers	150- 0"

Na het overlijden van Peter Haccourt in 1697 was er scheiding en deling tussen Hendrik Aarts, Jan Roebroeck met Anna Aarts, Jan Philippens met Elise Haccourt en Aert Aarts met Maria Roebroeck.

Aert Aarts kocht de hoeve voor fl. 1800--.

Na zijn dood kreeg Arnold, zoon van Peter Haccourt, "die lam en kreupel" en ongehuwd bleef, de hoeve. Zijn broer Michiel tr. 29.6.1696 Maria Wijers, beiden overleden vóór 1744. Hun kinderen waren:

* 1698 27-8 Arnold, had 7-15-19 bunder land.

* 1705 6-1 Peter, tr. Elisabeth Rouschob uit Wijk.

* 1705 Ida, tr. 1747 Willem van der Schuren.

Maria Helena, tr. 1731 Jan van der Schuren, die volgt.

De nieuwe eigenaar was Nicolaas Leenders, brouwer en tapper.

Hij kocht 3.5.1721 huis en hof voor fl. 1200--.

-47 Opmvolger was Jan van der Schuren * 1706-1788, tr. 1731 Maria Helena Haccourt * 1697-1750. Zijn zoon Michiel tr. 2.12.1733 Maria Helena Kleuters.

Scheiding en deling volgde 16-2-1790 met de erven: Michiel, weduwe Nic. Kleuters, Caspar Munnix en Willem van der Schuren. Michiel van der Schuren kreeg de hoeve voor fl. 2300--.

Op 8 mei 1829 was er wederom deling van huis, schuur, stallingen, tuin en weide; gekocht door Hubert de Lahaij, gehuwd met Estella Nuchelmans, beiden uit Hulsberg, voor fl. 1400-.

Hun kinderen waren:

- * 1866 Hubertina
- * 1867 Maria, tr. 10-9-1889 Jos Hubert Roebroeck, vertrok naar nr. 51-49.
- * 1869 Maria Leonie, tr. Jan Maessen uit Strucht.
- * 1870 Julie, tr. Frans Maessen uit Strucht.
- * 1872 Victorie.
- * 1878 Eugenie, tr. Goijens uit Berg.

Op blanke grond A82, gelegen aan de overzijde van de weg, bouwde op 15 maart 1869 Christiaan de Lahaij een nieuw huis voor zijn zoon Hubert en diens echtgenote Estella Nuchelmans. Hier werden hun kinderen geboren. Dit huis kwam later in bezit van Mia, de enige dochter van Jan Maessen. Zij huwde Jacques Crombach uit Heerlen.

"Minnegeur" en Maneschijn - oorzaak en gevolg

"Gertrude Debets verklaart 6 augustus 1694, dat de zoon Michiel Haccourt heeft bekend, dat hij haar door de bijslap gedefloreerd en bezwangert heeft.

Expresselijk ontkend zij met veel minnegeur enige occasie gezocht te hebben.

Ter contrarie, het is dat Michiel haar met demonstraties en finesse, de belofte om haar te trouwen, daartoe gebracht heeft tot zijn interesse en boos voornemen.

Hij is wel bereid zes pattacons te vergoeden voor de craam, maar heeft geen voornemen haar te trouwen of te doteren, ofschoon hij zijn vaderschap erkende."

Dorpsruzie in 1712

Dezelfde Michiel Haccourt die een herberg had aan de Vauwerstraat, werd op een zekere dag getrakteerd op een fikse rel in zijn eigen huis. Aanwezig waren Jan Ackermans en zijn zoon, beiden uit Aalbeek, Geurt Snackers uit Nuth, Jan Wijnen uit Aalbeek, Hub Alofs en Peter Snackers. Deze hadden de meid van Michiel Haccourt, Jenne Ducat geheten, op een schandalige en infame wijze op een paar schansen geworpen en haar geslagen en besmeurd met paardedrek, terwijl Jan Ackermans riep "sluit haar op in een kist op zolder". Verder waren nog aanwezig: Aart Weijers, Jan Rietzaed, Peter de schoolmeester, Jan Philippens de jonge, Jan Gijzen en Willem Stassen. Dit alles was voor Jan Rietzaed teveel en hij riep "wat voor den duivel hebben wij met deze te discutenen". Hij werd zonder pardon met een gat in zijn hoofd neergeslagen. De zoon van Jan Ackermans en Geurt Snackers hadden toen met een stuk van een hoppestok Jan Philippens heerlijk neergeslagen en Aart Weijers die dit wilde beletten, kreeg zo'n klap op zijn vingers dat ze verpletterd werden. Alles werd kapot geslagen, de bierpotten, stoelen die voorhanden waren, terwijl de vreemdelingen riepen "voor alle koppen en ieder pot een pistool (geldstuk), wij kunnen dit betalen." De anderen waren genooddaakt uit het venster te springen, om aan de slachting te kunnen ontkomen.

Woonhuis Meex

50-48
A 444

Een hoeve westelijk van de Vauwerstraat, vermoedelijk uit de 14e eeuw. De cijnsen die deze moest opbrengen staan door proost van der Steijn opgetekend vóór 1590. Deze personen waren: "Rentgen Gielen, opgevolgd door Radermaker betalen 6 vat rogge van huis en hof, reijnende de Valderstraat."

Eigenaar was voorts "meister Jan de Beije". Jan Haemmackers, Jacob Freën de pachter van huis en hof, waarna de pacht van 6 vat rogge ten laste kwam van "Corporaal meister Gerard Croon", die dit pand kreeg van de erfgenaam Jan de Beije, gehuwd met Catharina, dochter van Huib Cloeps in Vroenhof.

Adolf Croon liet de zeer bouwvallige hoeve afbreken en een nieuwe bouwen van mergelblokken (in die tijd een uitzondering).

Deze hoeve kwam in 1663 klaar.

Gerard Croon, geboren 1597, tr. 1617 met Helena Vooght. Hij was soldaat in de compagnie van Johan Waddel, in de vesting Julich. Hij moet voor een tweede keer getrouwd zijn op 18.3.1665 met Helena Corsveld.

Zijn broer Adolf moest 1635 een keur betalen over het goed van Jan de Beije. Bij deling waren huis en hof getaxeerd op fl. 230-.

Adolf, zoon van Gerard, 1640-1727, tr. eerst met Cloest uit Maastricht en daarna in 1698 met Gertrude Sijmons. Haar vader was een der geheime protestanten in de Spaanse tijd. Zijn derde huwelijk sloot hij met Lucie Bousch.

Adolf Croon, burgemeester van Houthem, had acht kinderen, waarvan dochter Judith (weduwe) met Frans Kreuger, protestants schoolmeester in Houthem, trouwde.

Jan Croon die eveneens burgemeester van Houthem was, had elf kinderen. Zijn jongste zoon Jan Adam was eveneens burgemeester, gehuwd met C.G. Lejeune uit Burtscheid. Hun kinderen waren:

* 31.3.1798-12.8.1872 Johan Albert, tr. 28.10.1852 Maria Anna Limpens.

* 13.4.1799-31.1.1890 Johanna Catharina, tr. Herman Kicken. Zij sloot een tweede huwelijk met Martin Strommenger.

* 14.4.1801- 1803 Sibilla

* 5.10.1803-20.3.1883 Theodoor, tr. Anna Barbara Claassens uit Beek. Zij overleed in Houthem en liet 2 kinderen achter. Theodoor trouwde voor een tweede keer 25.5.1850 met Agnes Strommenger.

* 30.12.1804- 1861 ? , vertrok naar Soerabaja.

De gebroeders Jan Albert en Theodoor Croon waren aangesteld om de landonteigening bij de aanleg van de spoorlijn Maastricht-Aken te regelen.

Theodoor was burgemeester van Houthem en diaken der gereformeerde kerk in Gulpen. Twee kinderen uit het eerste huwelijk waren:

A* 1841 Jan Albert, tr. Maria Thewissen uit Hulsberg.

Maria ging tot het protestantisme over. Hun kinderen waren:

* 30.6.1872-10.3.1932 Marie José, tr. Jan Hubert Meex uit Nuth.

* 19.12.1873 Johanna Mathilde, tr. Johan Koch uit Beek.

* 26.9.1875 Anna Barbara, tr. Frits Koch.

* 21.1.1880 Gerard Theodoor

B* 1845 Anna Barbara Gertrude, tr. 18.5.1870 Jan Albert Strommenger.

Jan Albert Croon verliet kwaad het ouderlijk huis en liet in België zijn huwelijk voltrekken, tegen de wil van zijn vader en was daarom gedwongen in Pruisen te gaan wonen in een huis dat van zijn vader was.

Bij het overlijden van zijn vader 20.3.1883, was er deling tussen de twee kinderen. In de deling vielen: 175 percelen landerijen, de grote hoeve in St. Gerlach, 2 hoven in Strabeek, het totale vermogen was fl. 95.000-.

Op 5 januari 1896 (kermis) zijn om een uur 's nachts schuur en stallen afgebrand, waarbij 10 koeien en 13 varkens in de vlammen omkwamen. (In hetzelfde jaar weer opgebouwd).

In die nacht waren er ongeregelgheden. In Strabeek werd in de kapel het Onze Lieve Vrouwebeeld vernield en de waterput onklaar gemaakt (de rol meegenomen). Bij dhr. Neve in Vroenhof werden alle ruiten ingegooid.

In de kloostertuin van het zusterklooster in Vroenhof is een particulier kerkhof, waar twee leden van het geslacht Croon begraven zijn.

Theodoor Croon, geboren 5.10.1803, overleden 20.3.1883.

Theodoor Gerard Croon, echtgenoot van Barbara Gertrude Duyckers, overleden 40 jaar oud.

A 82 Een oude woning van omstreeks 1600, gelegen naast de Croddelsteeg, kreeg in 1723 een nieuwbouw. Deze hoeve, geheel van mergel, werd gebouwd door Arnold Limpens, zoon van Jan Limpens en Maria Sleipen. Cornelis Limpens trouwde Helena Peters. Hij was akkerman, brouwer en herbergier. Op zijn bedrijf waren vier knechten werkzaam.

51-49 Inwonende: Christiaan de Lahaij * 1758 in Sittard, trouwde 27.4.1792 Anna Elisabeth van der Schuren.

Hun kinderen waren:

Hubert

Christiaan, vertrok naar Hulsberg.

Peter, trouwde 23.8.1848 Anna Marx uit Nuth.

De hoeve werd op 15 april 1789 door Christ. Limpens gekocht voor fl. 3400-. Eigenaar van de hoeve werd daarna Jos Roebroek, zoon van Thomas Roebroek en Clara Goossens, gehuwd 10.9.1889 met Maria De Lahaij. Zij hadden 7 kinderen.

- 57- Een grote hoeve uit de 15e eeuw, eigendom van Claas Leenders, gehuwd in 1642 met Catharina van Aubel. Hun zoon Michiel * 8.4.1643, trouwde Anna Schouweren. Zij woonde naast Croon aan wie zij de groentetuin verkocht, die nu nog steeds in gebruik is.

Op 9 juni 1751 was er scheiding en deling, waarbij Arnold en Michiel Leenders de hoeve kochten voor fl. 1350-, n.l. het stokhuis met stal en schuur, het panhuis met het brouwgetuig (koperen kuip en onderkuip) en 26 percelen land en weide.

De hoeve werd in 1772 verkocht aan Gerard Vaessen voor fl. 1000-, en doorverkocht op 25 april 1775 aan Willem Theunissen door Albertine Philippens, weduwe van wijlen Gerard Vaessen. Willem Theunissen had hier nog een herberg en een schoollokaal.

De hoeve kwam in bezit van Willem Stassen, gehuwd met Elisabeth Vaassen uit Rothem, opgevolgd door smid Lambert Vaassen, gehuwd met Helena Cuijpers.

Hoeve met de daarnaast gelegen woningen zijn alle omtrent 1850 afgebroken.

- A 72 Een monumentale hoeve uit 1720, eigendom van de proost van St. Gerlach. Zij ligt nu nog fraai gelegen aan de grote weg.

58-54

De hoeve kwam in bezit van notaris Philippens, stadholder van het klooster. Zijn dochter Albertine huwde als weduwe Hendrik Jacobs, secretaris van Houthem. Bij haar overlijden kreeg Hendrik Jacobs deze hoeve. Hij hertrouwde met Agatha Paulissen. Hun enig kind Johanna Gertrude trouwde 14.12.1815 Hendrik Quix uit Wijnandsrade. Als burgemeester van Houthem overleed hij 12.8.1863. De hoeve werd nog beheerd door verschillende pachters en kwam uiteindelijk in handen van baron de Selys.

Voetnoot:

In Houthem overleed op 5.1.1813 een gewezen religieuze, Elisabeth Jacobs. Zij was moeder-overste van het St. Jacobs-ziekenhuis in Tongeren geweest; nicht van Johanna Gertrude Jacobs, gehuwd met H. Quix. Zij schonk fl. 2000- aan de kerk van Houthem.

Een dorpsruzie

Een criminele akte anno 1779 geeft bijzonderheden over een voorval in de herberg van Willem Theunissen, waar een ruzie ontaardde in een gevecht op de blanke sabel. Daniel Geuskens werd hiertoe door de lt.voogd van Valkenburg als getuige gedagvaard.

Op een zondag in augustus 1779 waren Hendrik en Peter Somers met Willem Geuskens en anderen naar Schimmert geweest en hadden daar ruzie gehad met de jongens van de Bies. Peter Somers had een pak slaag gekregen en had zich daarom willen wreken.

Daartoe waren beiden op zondag 14 september in de herberg van Daniel Geuskens gekomen om enkele jongens mee te krijgen, maar Mat Caldenberg, Mat Curvers en Thomas Lambrigts waren naar de hoogmis gegaan.

De volgende zondag waren in de herberg van Willem Theunissen aanwezig: Hendrik en Peter Somers, Jan Lahaij en Hub Pirong, allen ruiters van Famars, alsmede Mat Alofs en Jan Weusten, beiden uit Haasdal, en een speelman. Zij maakten veel herrie en zeiden op een gegeven ogenblik: "straks begint den oorlog. De Fransen zijn op marsch en de Pruijssen zullen hen aanvallen."

In een kamer waar gedanst werd, verscheen de ruiter Lahaij en zei "dat zijn twee kampeneers, ik zal deze eens attaceren", waarmee hij de soldaten Jan Geuskens en Jacob Moors bedoelde, waarop H. Somers zei "het zijn slechte kerels, ik heb van mijn leven geen slechte kerel gepasseerd". Hierop nam Jan Geuskens het op voor Moors en toen gingen beiden met de ruiter Somers naar buiten om hun sabels te halen, terwijl Somers die van Lahaij in handen had.

De getuige Daniel zag alleen dat Jan Theunissen op de grond viel na een houw op het hoofd en dat Peter Somers de constabel Geuskens verwondde, waarna zij met hun drieën de constabel Moors mishandelden en ook Alofs en Weusten.

De gebroeders Somers gedroegen zich als beesten en zelfs burgemeester Croon, die tussenbeide wilde komen kreeg slaag.

A 880 Een monumentaal huis van Jan Jos Geuskens * 1748-1788. Gehuwd in
-53 1775 met M.E. Guijkens uit Meerssen.

Als weduwe huwde deze 6.9.1789 Arnold Manteleers, smid, wonende in de Onderste Straat. Van haar vier kinderen trouwde Gerard Geuskens * 1778-1819 met M.Th. Houpperits uit Wijlre. Hij was slotenmaker en herbergier en bewoonde het ouderlijk huis. Zijn kinderen waren:

Johan Lambert * 1813-1881, landbouwer.

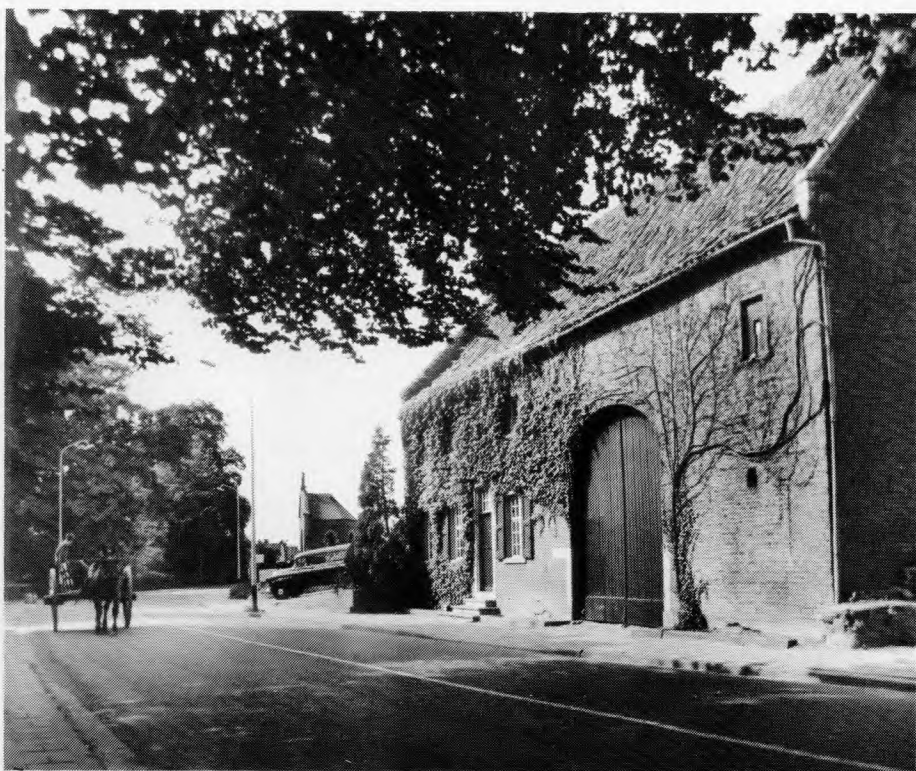
Jan Joseph * 1818-1900, ongehuwd, was landmeter en vanaf 1837-1900 gemeentesecretaris van Houthem.

Hun vader stierf vrij jong en de weduwe hertrouwde met Michiel Geuskens, zoon van Jan Willem Geuskens en Margareta van der Schuren. Michiel Geuskens was aannemer en gemeenteontvanger (1828-1847). Het ouderlijk huis werd in 1823 geheel vernieuwd, met stallingen en schuur ter waarde van fl. 2000-. In 1867 werd naast hun huis nog een gebouw afgebroken.

Zijn kinderen waren:

- * 1824-1892 Jan Willem Hubertus, rentmeester op kasteel Neubourg in Gulpen. Vanaf 1847 gemeenteontvanger van Gulpen.
- * 1826-1910 Maria Margareta, ongehuwd.
- * 1827-1848 Johan Stephen
- * 1830-1899 Paulus, tr. Hubertina Willems uit Bemelen, waarvan 8 kinderen geboren.
- * 1832-1906 Frans, tr. Maria Agnes Crijns uit Beek, met twee zonen: Guillaume, hoofd der school in Maastricht, tr. 10.2.1903 M.G. Mols.
Joseph, hoofd der school in Houthem, tr. 14.5.1912 M.H. Schenk.
- * 1836-1887 Maria Christine Geuskens, tr. Willem Kleuters, zoon van Ferd. Kleuters van de Houthemerhof; een tweede huwelijk sloot hij met Philomena Crolla.

Huis en hof zijn nu het eigendom van de beeldhouwer F.M. Timmermans.

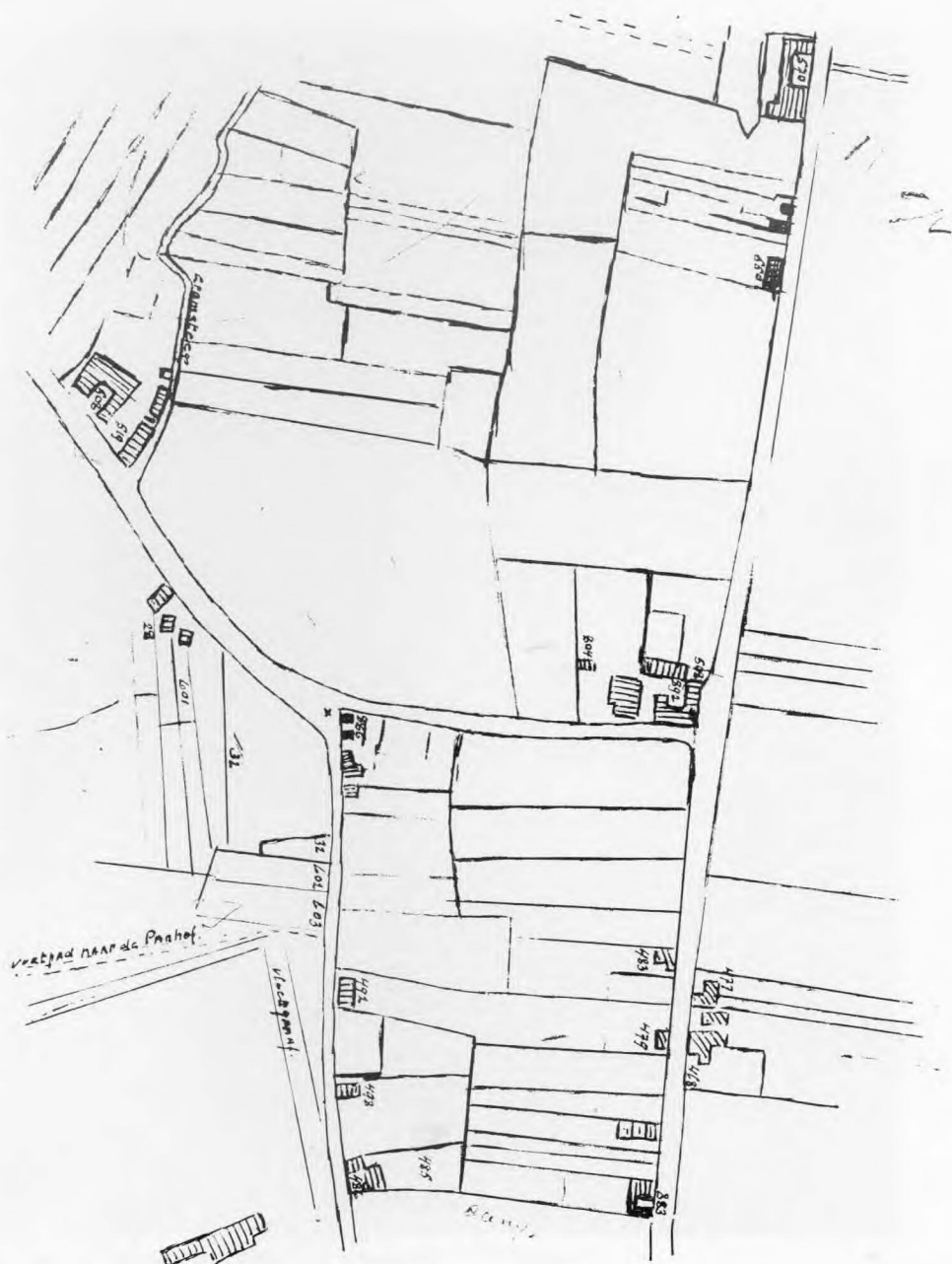
Stamhuis Geuskens

De bekende monumentale hoeve uit 1720

Smederij P.G. Philippens (schilderij van W.A. Nacke, 1903).

De "Camp" van St. Gerlach, een groot gebied, was in het oosten begrensd door de Kloosterstraat, die omstreeks 1852 werd vervangen door de nieuwe Kerkweg. Hierdoor kreeg de heer Corneli een groot park, met een allee die toegang gaf tot het kasteel. In die tijd was deze "Camp" één grote boomgaard met weiland, onderverdeeld in een twintigtal percelen, alle afgezet met doornheggen.

Hoewel hiervan veel verdwenen is, heeft men gelukkig dit aantrekkelijke landschap met de kerk en het kasteel en de uitgestrekte beemden verder ongemoeid gelaten. Rigoureuze bebouwing bleef achterwege en dit niet ten onrechte.

Het eerste huis aan de Camp was gelegen naast hotel Geuldal, dat destijds uiteraard nog niet bestond.

- 55 Aan de nieuwe Kerkweg liet de heer Corneli in 1854 een huis bouwen, bestemd voor Leonard Crolla, schoolmeester in Houthem, geboren 1824, zoon van Pieter Crolla en Maria Coox, landbouwers in Weert (Meerssen). Hij trouwde 10.8.1846 Anna Maria Weustenraad, oud 30 jaar, kamenierster bij mevr. Corneli in het kasteel St. Gerlach. Zij woonden in het huis van timmerman Jan Smeets, gehuwd met Maria Anna Anten (1779-1848). In deze woning had L. Crolla een herberg en winkel. Hier werd in 1853 de oude schutterij St. Martinus heropgericht. Zijn kinderen waren:
- * 10.3.1847 Maria Philomena, tr. 18.5.1889 Willem Kleuters, herbergier, zoon van Ferd. Kleuters van de Houthemerhof. Weduwnaar in eerste huwelijk van Anna Christina Geuskens.
 - * 28.3.1848 Peter Alphons, tr. Maria Bouwmans van de Geleenhof in Heerlen, + 19.11.1926.
 - * 1.8.1849 Joseph Aug., vertrok 1.12.1871 naar Aken.
 - * 12.12.1850 Anna Maria
 - * 1852 Karel Anton
 - * 6. 1.1854 Joseph, tr. 26.6.1884 Anna Eulalie Faliese uit Luik.
 - * 10. 1.1857 Balth. Gerard
 - * 10. 1.1857 Genoveva, tr. 2.4.1891 Hendrik Brouwers uit Munstergeleen. Hoofdonderwijzer in Houthem 1880-1885, zoon van Lodewijk Brouwers en Maria Gertrude Meertens uit Klimmen.
 - * 27.10.1859 Maria Valentina
 - * 1860 Mathias

Zij moesten de oude woning verlaten, die daarna werd afgebroken. In 1856 kwam de voor hen bestemde nieuwe woning klaar.

De familie Crolla had hier eveneens een winkel en een herberg. Van 1861 tot 1926 hadden zij het postagentschap voor Houthem.

Op 4 juli 1867 overleed Leonard Crolla. De weduwe met haar kinderen hebben daarna een drukkerij opgezet, waar zij in 1882 werk hadden voor vier letterzetters. Zij verzorgden de uitgave van het Limburgs Nieuwsblad, waarvan het abonnement fl. 4.40 kostte. De drukkerij kreeg een bijbouw in 1889. Het café kreeg een bijbouw in 1897. Hier hield de zangvereniging Orphée haar repetities.

- A 883
59-55 Dit oude vakwerkhuisje had vóór 1750 al verscheidene bewoners, met als laatste de weduwe Mulkens met haar dochter Gertrude. Deze huwde 7.1.1783 Adriaan van de Weijer, afkomstig uit Diest (B). Hun dochter Anna Maria trouwde 11.11.1824 Theodoor Sleijpen, van beroep kuiper. Na zijn overlijden werd het huis verhuurd aan Jan Jansen uit Valkenburg, gehuwd met Josephine Schoenmakers uit Gravenvoeren. Hun kinderen waren Frans, geboren in 1863 en Nicolaas, geboren in 1867. Na de familie Jansen ging Jan van de Weijer, kuiper in Strabeek, er met zijn gezin wonen.
- Het huis kreeg op 6.10.1879 een herbouw. Een vernieuwing aan de voorkant, met een verbreding naar de westkant, dit na de afbraak van het oude huisje.
- Jan van de Weijer had een herberg, waar de nieuw opgerichte fanfare repeteerde. Vier broers van de Weijer waren actief lid.
- Helena en Joseph van de Weijer, beiden ongehuwd, waren de laatsten die dit huis bewoonden. Thans verkocht aan Jo Ackermans.
- 60-56 Naburig huis bewoond door Peter Martens 1761-1811, tr. 14.10.1792 Elisabeth Thewissen, opgevolgd door:
- 61-57 Martinus Hoen 1787-1845 uit Amby, tr. 3.8.1816 Gertrude van de Weijer. Jan van de Weijer liet in 1877 woonhuis en werkplaats samenvoegen en verhuurde het aan Jan Casper Lelkens, postbode. Deze trouwde M.C. Rutten, dochter van Peter en Cath. Dols uit Sittard.
- De laatste bezitster was Maria van de Weijer.
- 58 Sectie A 468, hotel Sleijpen.
- Oorspronkelijk een huis met smidse, toebehorend aan:
- Jan Hendrik Cobben, zoon van Louis Cobben en Aldegonda Hendricken uit Bemelen, trouwde 31.8.1812 Maria Anna Manteleers, geboren 1791, dochter van Arnold Manteleers en de weduwe Gulkers (van wijlen Gerard Geuskens). De zoon Jan Hendrik Cobben trouwde Cornelia Roor, geboren 1820 in Meerssen; zijn dochter Marian, geboren 1847 trouwde 6.5.1870 Jos Sleijpen, zoon van Andreas Sleijpen en M.C. Ramakers uit Strabeek.
- Zij hadden er een zaak in bouwmaterialen en een winkel.
- Kinderen:
- * 3. 2.1871 Maria Hubertina, ongehuwd.
 - * 4. 2.1872 Andreas, trouwde Anna Cobben 1888-1966.
 - * 23.10.1873 Josephine, ongehuwd.
 - * 12.12.1874 Pierre, trouwde E. Somers * 28.6.1883. Stichters van het pension Sleijpen.
 - * 12. 3.1878 Elisabeth, ongehuwd.
- De weduwe Marian Sleijpen liet het ouderlijk huis in 1899 verbouwen. In 1902 werd het verbouwd tot hotel, beheerd door de drie dochters Sleijpen.
- Na hun overlijden kreeg dhr. A. Roeloffzen in 1959 dit hotel.
- A 472
65-62 Een huisje met 170 klein roede weide, gelegen naast de smid H. Cobben. Bewoond door Jan Demares, geb. 1759 in Montenaken, bode in Hasselt, getrouwd met Maria Suskens 1764-1842, dochter van Lauren Suskens, wachmeester, geb. 1724 en Catharina Philippi, geb. 1721

Oud huis Boreas Afgebroken in 1938

Nieuwe eigenaar: Hendrik Joseph Dorthu uit Clermont, getrouwd met Beatrix Cremers. De woning werd verkocht aan Michiel van der Schuren, wonend op de hoeve (nu hotel Curfs), wiens dochter gehuwd was met Willem Willems uit Bemelen.

Hubertina, een dochter van Willem Willems, huwde Paulus Geuskens uit Houthem. Zij bewoonden dit huis.

Hun kinderen waren:

* 23.11.1874 Hubert, tr. Elisabeth Willems.

* 5. 8.1877 Elisabeth, tr. Jan Philippens.

* 25. 4.1882 Joseph, tr. José Smeets.

* 26. 2.1887 Rosalie, tr. Adriaan Thirion.

Huis en stallen werden door de kinderen Geuskens verpacht en zijn in 1914 door brand vernield. De lege bouwplaats werd verkocht aan Andreas Sleipen, beambte, gehuwd met Anna Cobben. Zij lieten een fraai landhuis bouwen. Huidige eigenaar is de heer A. Roeloffzen.

A 474
-60

Een oude woning; was in 1770 bewoond door Barbara Engelen en daarna door Jan Desaar uit Bunde, gehuwd 27.12.1807 met Johanna van der Schuren.

Dit oud ingevallen huis werd in 1859 verkocht aan Carolus Boreas, smid, gehuwd met Catharina Ollems, beiden uit Maastricht. Hun zoon Jan Hubert nam de smidse over. De dochter Hubertina was de laatste die dit huis nog geruime tijd bewoonde. Oud en vervallen werd dit in 1938 afgebroken.

Ter plaatse werd door Jos Geuskens, rozenkweker, een dubbele woning gebouwd.

-59

Deze oorspronkelijke woning werd in 1864 afgebroken en vervangen door een nieuwe woning door Willem Willems uit Schimmert en Maria Nijsten uit Heer.

Hun dochter Elisabeth huwde in 1866 Hubert Geuskens. De dubbele woning onder een kap bleef in het bezit van de erven Geuskens.

Een nieuw gebouwd huis met smidse in 1867. Eigenaars waren: Dirk Cobben en zijn zuster Marian. Dit huis kreeg een herbouw en was later eigendom van Pierre Sleijpen, gehuwd met E. Somers. Nu een pension.

Aan de Stationsweg bouwde Jan Willem van der Schuren, gehuwd met Maria Catharina Bontemps, in 1877 een statig herenhuis. Van beroep bloemkweker.

Na zijn overlijden kreeg Elisabeth Bindels, weduwe van wijlen zijn broer Peter van der Schuren, de woning. Bijbouw in 1889. De weduwe met haar dochter, bijgestaan door Anna Maria Bontemps (+ 12.9.1920), beheerden een manufacturenzaak.

Het huis werd op 8 mei 1909 gekocht door de heer Louis van de Weijer en bestemd tot hotel-restaurant.

A 483
66-63

Huis van Jan Limpens in 1796. De zoon Peter 1769-1856. tr. Elise Coenraets. Huis afgebrand in 1857 met als laatste bewoner Max. Philippi, koster van Houthem.

Willem Curfs-Schroders, koster, bouwde een nieuwe woning.

Hun kinderen waren:

* 10. 7.1885 Joseph, tr. Maria Philippi

* 4. 4.1887 Jan, tr. Maria Smeets. Hij beheerde het postagentschap.

* 25.11.1889 Maria, tr. Jacobs.

* 23. 6.1892 Max, tr. Pauline Couvreur. Koster van Houthem en hotelier.

TWEE WONINGEN IN DE KLOOSTERSTRAAT

Sectie
A 72
A 71

I. Jan Philippens 1653-1722, zoon van Jan Philippens en Cath. Winten, tr. 23.1.1688 Elisabeth Haccourt 1663-1719.

Hij was schepen, burgemeester en secretaris van de bank Houthem.

Sectie
A 73
A 69
121-

II. Dit huis was van de erven Geuskens en was gelegen aan "genpoort" van het klooster.

Paulus, geboren 1717, zoon van Jan Geuskens en Cath. Offermans uit Vroenhof, tr. 23.4.1747 Agnes Roisengracht, gestorven 1794. Hun kinderen waren:

* 1748-1788 Jan Jos, tr. 1775 M.C. Gulkers uit Meerssen

* 1749-1813 Daniel, ongehuwd. Wethouder en herbergier.

* 1750-1810 Christiaan, hovenier in dienst van het klooster.

* 1752-1838 Jan Willem, tr. 17.11.1782 M.M. van der Schuren.

* 1753 Lambert, hovenier. Met zijn broer Christiaan vertrok hij met de zusters naar Roermond in 1786.

Paulus Geuskens kreeg dit huis van zijn vader Jan Geuskens, indertijd gekocht voor fl. 320-- van Barbara, dochter van Jan Pattera.

In 1743 werd dit huis door Jan Geuskens in pacht gegeven aan Willem Aft uit Teuven voor fl. 30-- jaarlijks. De huurder werd verplicht "een nieuwe stal te timmeren van tenminste 3 gebonten, een deel werkhuis en het ander voor stallingen, verder het huis te dichten en vensterglas aan te brengen, een behoorlijke keldertrap te maken en een klein kamertje in de keuken voor te slapen en te bezorgen, een klein winkeltje om kremerijen te verkopen."

De woning werd op 22.10.1832 verkocht door Jan Willem Geuskens voor 250 franse kronen aan J.M. Schoenmaeckers, waarna de woning werd afgebroken.

-66

De hoeve van St. Gerlach stamde uit de 13e eeuw en werd verpacht aan een halfwin met een toust (pachtcontract), waarvan de inhoud voor onze tijd zeer interessant is (zie bijlage).

Pachters die ons bekend zijn:

1660 Willem Stassen

1688 Jan van der Poort

1708 Michiel Lenarts

1712 Jan Schiffelaars

1725 Jan Limpens

1735 Willem Stassen (modern pachter)

1748 Willem Stassen

1756 Willem Stassen

1764 Mathias Stassen

1777 Willem van der Schuren

1790 Herman Stassen tr. Anna Cath. Roebroeck uit Hulsberg.

Na het verdwijnen van de kloosterlingen in 1786, werd de hoeve gekocht door de erven Schoenmaeckers. Het klooster werd ingericht tot landgoed en werd voortaan "kasteel St. Gerlach" genoemd.

Opvolger was de familie Corneli in 1843. Zij had een hofhouding van 17 personen.

In een kasboek staan zij vermeld, n.l.

1 boswachter, 2 hoveniers, 1 koetsier, 1 kamenierster, 2 keukenmeiden, 4 paardenknechten, 2 metselaars, 2 herders, 2 koeienjongens. Naar gelang hun positie verdienden zij 60 tot 100 francs per jaar.

Door vererving kwamen de goederen in handen van baron de Selys de Fanon.

Vanaf 1800 waren de pachters:

1807 Anton Ackermans

1821-1833 Jan Peter Boesten uit Oirsbeek. Hij had 60 bunder in pacht en betaalde hiervoor fl. 2720-- aan M.J. Schoenmaeckers.

1870 (circa) Thomas Roebroeck, geb. in Libeek, gehuwd met M. Clara Goossens uit Berg.

Hun kinderen waren:

* 1865 in Heerlen Jos Hubert, huwde Maria de Lahaij, dochter van de Lahaij-Nuchelmans.

* 1866 in Heerlen Hubert Willem, priester, pastoor in Schimmert 1919.

* 1867 in Heerlen Clara Bern., huwde J.H. Roebroeck (neef).

* 1869 in Heerlen Mathias, arts in Maastricht.

* 1870-1886 Maria Eugenie.

* 1872 Jan Hubert, huwde Anna America.

* 1873 Eugène, huwde 1896 Anna Wilh. Janssen-Roosenboom.

* 1875 Pieter Hendrik Frans, notaris in Valkenburg.

- * 1876 Maria Hub. Agnes, huwde Rutten.
- * 1878 Gustave, huwde 1912 M.W.I. Akkermans.
- * 1880 in Houthem Maria Ph. Chr., tr. Nicolaij uit St. Geertruid.
truid.

1877-1914 Jan Hubert La Croix uit Mheer.

P.J. Schoenmakers-Leunissen uit Voerendaal.

1941 P. Erens-Willems uit Wijnandsrade, opgevolgd door Jos Erens - P. Voncken.

ONDERSTE STRAAT, IN VROEGER TIJDEN DE "VUIJLSTRAAT".

- 64 Hendrik Maas 1797-1844, zoon van Leonard Maas en M.H. Willems, beiden uit Strabeek. Hij was gehuwd met Maria Catharina Curfs, geb. 1802 in Berg (Houthemerberg).
Hun kinderen waren:
* 1830 Willem Gerlach, tr. Anna Boosten, 2e huw. Agnes Maas, hoofd der school.
* 1831 Baltus Gerlach, tr. Barbara Meertens, herbergier in Limmel.
* 1832 Maria Cath., tr. Christiaan Duijsings, landbouwer in Vilt.
* 1836 Maria Anna, tr. Hendrik Duijsings, landbouwer, Heihof in Amby.
* 1838 Helena, tr. Hubert Delissen, winkelier in Maastricht.
* 1840 Maria Barbara, tr. Jan Huijnen, smid in Caberg.
Woning in 1869 afgebrand. Hendrik Maas en zijn kinderen vertrokken naar Caberg.
- 116-65 Jan Hendrik Smeets 1789-1855, tr. 1819 Maria Anten, geboren 1776, uit Maastricht. Hun zoon Jan Smeets tr. Joh. Gertrud Tonne.
Vanaf 1848 was inwonend Leonardus Crolla 1824-1867. Woning afgebrand. Nam zijn intrek in een nieuw gebouwd huis (nu hotel Geuldal).
- 69 Pastorie, naast de kerk gelegen, werd bewoond door pastoor Peter Jacob Eijcken en zijn kapelaan Ludovicus Ballings, beiden afkomstig uit Hamont (B). Na hen kwam anno 1853 pastoor Joannes Haenen uit Genk, overl. 1865, die opgevolgd werd door pastoor Joannes Beckers uit Düsseldorf.
- 117-70 Deze hoeve werd 17 mei 1756 verkocht voor fl. 715- aan Anton Stassen, gehuwd met Anna Leenders.
Michiel Kleuters, geboren 1806, tr. Barbara Timmers, geboren 1813, uit Schimmert. Hun zoon Frans tr. J. Maria Brouwers en vertrok naar nr. 92. Herberg van Andrea Sleijpen.
Peter Stassen tr. Johanna Gijsen. Zij hadden een herberg.
1873 Anna Maas-Kleuters.
- Anton Corneli liet 1857 een woning bouwen, met een schoollokaal op de eerste verdieping, waar Willem Maas onderwijs gaf aan de schooljeugd. Beneden vergaderde het gemeentebestuur. Verbouwd in 1904.
- Na opheffing van de school had Jan Duijckers er een herberg, waar in het begin van de 20e eeuw de fanfare St. Gerlach repeteerde. Duijckers bouwde in 1906 een nieuw huis (v.m. bakkerij Pluijmen).
In 1882/83 kwam een nieuwe school tot stand, thans de lagere school.

120-71 Op dit terrein, gelegen sectie A 498, had Jan Manteleers in 1717 een smederij, opgevolgd in 1780 door Peter Pickelrade. Vervolgens bewoond door Mathias Stassen, gehuwd 1822 met Agatha Theunissen, daarna door Peter Gerard Philippons, gehuwd met Maria Agnes Akkermans.
 Peter Gerard was gediplomeerd slotensmid. Hij leerde het vak van hoef-smid bij Kengen in Valkenburg.
 Bij hem waren werkzaam: Jan Meertens uit Berg, Jan Rokks uit Oud-Valkenburg en Hendrik Snackers uit Munstergeleen.
 Woning en smidse werden later gesloopt om plaats te maken voor de nieuwe pastorie. Deze werd gebouwd door aannemer Jan Brouns.
 Peter Philippons vertrok naar het einde van de straat, tegenover de kapel, waar hij twee huisjes kocht; het hoekhuis werd bestemd tot smidse en het daarnaast gelegen huis tot woning, dit na een algehele herbouw, die gereed kwam op 14.10.1870.
 Op de binnenplaats was nog een openbare waterput aanwezig.

Peter Gerard Philippons overleed 7.11.1894 en werd opgevolgd door zijn zoon Mathias, gehuwd met Maria Anna Stassen uit Terblijt.
 Zijn pleegzoon Jan Stassen, zoon van Caspar Stassen uit Vroenhof, nam het bedrijf over.

A 1169 Nieuw huis van Mathias Philippons, gebouwd in 1901. Nu aannemers-bedrijf Gilissen.

A 492 Een der oudste families van Houthem was de familie Speessen, waar-
 118-72 van het stamhuis in Vroenhof was gelegen. In de Onderste Straat woon-
 den de kinderen van Jan Speessen-Haetsen:

- * 1789 Jan Joseph, naar Klimmen verhuisd.
- * 13.12.1795 Maria Agnes
- * 9. 7.1794 Anna Maria, tr. 15.4.1820 Jan Moors uit Maasniel, kleer-maker.
- * 24. 1.1798 Maria Catharina, tr. 1821 J.P. Linsen.
- * 2.10.1800 Willem, tr. Maria Anna Kusters uit Hoensbroek.

Vervolgens:

De kinderen van Willem Speessen-Mulkens, strodekker:

- * 20. 8.1807 Willem
- * 15. 7.1811-1832 Maria Agnes
- * 2.10.1815-1838 Willem
- * 1819-1838 Jan Peter
- * 8. 3.1820 Maria Johanna
- * 18. 2.1821 Helena, tr. Jan Prikken
- * 8.10.1822 Maria

Zij hadden een landbouwbedrijf.

Jos Mela, getrouwd met M.C. Ollems.

Lambert Frijns, tr. 15.10.1898 M.G. Snackers.

Hun kinderen waren:

- * 13.8.1899 Maria
- * 24.9.1901 Clara
- * 20.9.1903 M.J. Annette, tr. 23.9.1931 Fr.J.H. Lochtman.
- * 31.3.1905 Pierre, tr. 28.5.1933 in Oirsbeek M.H.P. Beugels.

- * 23.5.1907 Helena, tr. 27.4.1932 W.J.H. Schoenmakers.
- * 13.11.1908 Jos Laurens, tr. 14.9.1933 in Berg A.H.M. Reinaerts.
- * 25.12.1910 M.W. Clara, tr. 17.4.1936 Jan Adolf Otten.
- * 29.2.1912 Gerlach Hendrik, tr. 16.10.1936 M.J. Hollanders.
- * 27.8.1913 M.C. Hubertina, tr. 6.8.1949 M.H. Jos Frederics.

Huis Frijs, afgebroken, thans de nieuwe kleuterschool.

- 117-73 Peter Steins, getrouwd met M. Agnes Geuskens. Kinderen:
- * 1813 Karel, * 1814 Helena, * 1818 Theo, * 1821 Jan, * 1823 Gertrude.
 - * 1830 Jan Hubert, zoon van Jan Speessen en Maria Margareta Thomassen, gehuwd 1859 met Adelgonda Kuijpers uit Bree, afkomstig uit Vroenhof nr. 98-118.
- Zij hadden een herberg en waren tevens rijtuigverhuurders.
- Hun kinderen waren:
- * 1860 Maria, tr. 1896 Willem Lambrichs.
 - * 1862 Jan Hubert, tr. Anna Maria Cordewener uit Houthem, die volgt A.
 - * 1864 Hubert, tr. Josephine Lambresche uit België.
 - * 1865 Adelgonda, tr. Jan Akkermans.
 - * 1868 Maria Helena, tr. Jan Nic. Habets.
 - * 1870 Joseph
 - * 1872 Maria Agnes
 - * 1874 Leon. Hubert, tr. Honée.
- A Jan Hubert Speessen, getrouwd met A.M. Cordewener.
- Hun kinderen waren:
- * 1894 Maria, tr. Albert Borghans.
 - * 1896 Jan, tr. Offermans uit Meerssen.
 - * 1897 Albert, tr. 1912 Til v.d. Wever uit Schimmert.
 - * 15.8.1899 Gertrude, tr. Jan Caelen geboren 1897, naar Vroenhof.

- 116-74 * 1814 Louis Cobben, smid.
Hier tussenin lag een ganzenhofje.
- 115-75 * 1757 Nic. Vaassen, getrouwd met Maria Horsmans, schoenmaker.
A 883 Jacob Stassen, getrouwd met Ida Schoorens, vertrokken naar 59.
In 1868 aangekocht door Pieter Philippens.
Huis werd afgebroken en vernieuwd.
- 114-76 Weduwe Anna Catharina Stassen in 1796.
Servais Kuijpers * 1814 in Beek, trouwde Anna Gertrude van St. Fijt.
- Hun kinderen waren:
* 1839 Jan Willem
* 1842 Hubert Joseph + 1868.
* 1844 Jan Willem
Zij vertrokken naar de Cromsteeg.

Jan Mulkens, getrouwd met Elise Massing.
De woning werd gekocht door Pieter Gerard Philippens.

113-77 Huis gesticht door Mathias Pirongs, gehuwd 16.11.1783 met Anna Catharina Geuskens. Hij was aangesteld als boswachter. Zij vertrokken naar Lanaken, waar hun zoon Mathias als hoefsmid bleef wonen. Zijn broer Christiaan, veldwachter, kreeg het huis. Inwonend waren Herman Joseph Bisschops, kuiper, gehuwd met Maria Helena Pirongs.

Het huis werd gekocht door Jan Leonardus Brouns, geboren 1827, trouwde 8.10.1866 Marie Herwarts. Aannemersbedrijf en timmerwerkplaats.

Het huis kreeg een herbouw in 1867. Hun zoon Mathias * 4.10.1867 tr. Wilhelmina Huijnen.

De woning werd geheel afgebroken en herbouwd in 1895.

Mathias Brouns vertrok uit deze woning en nam zijn intrek in een door hem nieuw gebouwde woning, nu Mevis-Brouns.

112-78 * 1772 Petrus Gerards, tr. 1812 Maria Cath. Welsen 1775-1847.
A 597 Hun enig kind Anna Maria tr. Joseph Jaspers, koster in Houthem. Hij was de zoon van Arnold en Maria v.d. Weijs.

Na hun vertrek:

Petrus Houben * 1829 getrouwd met Elise Van Kan * 1834 uit Meerssen.

Hierna Claessens, huis afgebroken.

Kunstschilder Windt bouwde 1902 een nieuwe woning, waar hij enige tijd verbleef en daarna verkocht aan dhr. Nijst, advocaat.

Dit eens zo fraaie huis werd afgebroken en maakte plaats voor een moderne nieuwbouw (directiehuis van het Franciscusoord).

111-80 Aan de Cromsteeg (de Schurensteeg in 1708).
Hendrik Theunissen tr. 1733 Maria, dochter van zijn buurman.
Mathias Stassen.

Jan van St. Fiit tr. 26.11.1769 hun dochter Gertrude + 6.5.1794.

Hun kinderen waren:

* 1771-1856 Johan, veldwachter. Die volgt A.

* 16.10.1773 Gerard

* 13. 2.1778 Maria Elisabeth

* 25.11.1781 Anna Gertrude

* ? Jan Peter, tr. Maria Cath. Speessen.

? Frans in 1833 op de Meerssenerhoeve.

A. Johan van St. Fiit, tr. 1805 Maria Elise Gudie uit Meerssen.

Hij was van beroep veldwachter en bewoonde het ouderlijk huis.

Zijn kinderen waren:

* 25. 6.1806- 8.3.1891 Anna Gertrude, tr. 1836 Servais Kuijpers

* 17. 6.1808- 2.9.1880 Maria Cath., tr. Peter Willems uit Beek
+ 1.4.1876. naar 82.

* 22.10.1810-14.3.1811 Jan Hendrik

* 20. 8.1813 Joseph, vertrok naar Brussel.

* 15.10.1814 Johanna Cath., tr. Leon Heuts uit Heer, naar
80 bis.

* 15. 1.1817 Maria Josephina

* 1818 Maria

- * 6. 3.1819 Jan Hendrik
- * 30. 6.1820- 4.7.1904 Jan Willem, tr. Anna Custers, naar nr. 111 Vroenhof.
- * 1823 Sophie, tr. 9.7.1853 Nicolaas Stassen, leien-dekker.

109-81 Naast de hoeve Stassen woonde Jan Philippens, schepen van Houthem, geboren 1578 in Meerssen, trouwde 6.10.1616 eerst met Elisabeth Bemelmans en daarna met Catharina Winten. De hoeve werd overgenomen door Bart. van der Schuren 1656-1719, gehuwd 1683 met Alette Stassen en daarna bewoond door Jacob van der Schuren 1658-1726 getrouwd met Catharina Cangen.

De nieuwe bewoner was Hubert van der Schuren 1711-1797, trouwde Maria Aarts, weduwe van wijlen Nic. Kleuters. Van hun 8 kinderen werd Jan, gehuwd met Maria Cath. Heijenrads, zijn opvolger. Hun zoon Jan Willem 1799-1872 trouwde 1824 Elisabeth Habets uit Schimmert, was bloemist, evenals zijn zoon Jan Willem Christ. 1827-1879, gehuwd met Maria Cath. Bontemps. Hij bouwde aan de Stationsweg een herenhuis.

De oude hoeve, bewoond door Bergstein, werd door brand vernield en gekocht door rentmeester Jan Janssen, die er een nieuwe woning liet bouwen. Zijn zoon August, geb. 21.6.1882, overl. 4.12.1930, trouwde Justine Eussen.

Hun twee kinderen waren: Gerard, veearts in Heerlen en Louis, Benedictijn in Leuven.

Het huis wordt momenteel bewoond door Jan Schoenmakers, landbouwer.

-82 Hiernaast woonde Jan Pieter Willems 1803-1876 uit Beek, trouwde 4.6.1832 Cath. van St. Fijt. Hij had een herberg en was in 1868 tolgaarder voor een jaarloon van fl. 52-.

Servais Cuijpers was getrouwd met Gertrude van St. Fijt; ze waren in 1844 beiden in dienst bij de heer Corneli. Zij kregen het huis A 898 bewoond door Jan Pieter Willems, herbergier. Deze had van de gemeente een strook grond gekocht, voor een uitbreiding van kamers aan de voorkant van zijn huis.

De zoon Jan Willem Cuijpers tr. 1862 Catrien Linssen uit Stramproy. Beiden waren werkzaam op kasteel Blankenberg in Keer. Zij keerden naar Houthem terug en waren 1887 eigenaars van deze herberg. Het pand A 519 en nog een ander gebouw lieten zij in 1894 slopen en opbouwen; van beide panden werd een hotel gemaakt. In 1901 liet dhr. Cuijpers, wethouder, een waranda bouwen.

Hun kinderen waren:

- * 1.11.1862- 4.3.1942 Leopold
- * 19.10.1867-11.3.1942 Mechtildus
- * 17. 6.1869- 1.1.1959 Gertrude
- * 12.12.1870- 5.5.1941 Pauline, tr. Theodoor Delissen * 1.3.1873, zoon van Jan Hubert Cuijpers en Maria Helena Maas, zuster van Willem Maas, hoofd van de lagere school in Houthem. Dhr. Th. Delissen was 7.6.1894 kwekeling in Houthem, waar hij later (1904-1937) hoofd werd.

Leopold en zijn twee zusters bleven ongehuwd en beheerden het hotel met het dependance hotel tot 1917. Het hotel werd overgenomen door de heer Paternotte. De huidige eigenaren van het hotel zijn de gebr. Cobbenhagen.

- A 802 Hendrik Huijnen geboren 1822, tr. 1850 Maria Gertrude v.d. Schuren ge-
67-84 boren 1826. Hun kinderen waren:
* 1851 Willem, tr. 1.5.1878 Maria Cath. Willems 1851-1922 uit Nuth.
* 1853 Hubertus
* 1856 Elisabeth, tr. 24.4.1879 Mathias Caenen geboren 23.3.1854 in Veltwezel.
* 1858 Maria Helena, tr. Desiré Couvreur.
* 1860 Wilhelmina, tr. Jan Mathias Brouns, inwonend.
* 1868 Anna Maria, tr. Jan Hubert Caelen.

De erven Huijnen stichtten 1897 een bijbouw, gedeeltelijk herbouwd in 1893.

In 1901 deed Albert Couvreur die hotelhouder was, hetzelfde.

Zijn zuster Pauline, geboren 14.6.1892 in Loenhout (B), dochter van Désiré Couvreur en M.H. Huijnen, tr. 19.9.1913 Max. H.G. Curfs, zoon van Willem Curfs, koster in Houthem en Helena Schrooders.

Max Curfs was eveneens koster en bovendien landbouwer en hotelhouder.

Hun 12 kinderen waren:

- * 13.7.1914 Helena, * 20.1.1916 Wilhelm, * 16.9.1917 Jan, * 8.5.1919 Albert, * 23.9.1920 Maria, * 28.5.1922 Robert, * 10.1.1924 August, * 2.9.1925 Paula, * 14.5.1927 Elisabeth, * 13.4.1929 Gerlach, * 12.8.1930 Yvonne, * 4.9.1932 Emile.

- 68-85 Twee kleine hoeven werden sedert 1550 bewoond door de erven
A 892 Caldenborgh (zie genealogie).
Anna Cath. van Caldenborgh, weduwe van Guilh. Philippens, had het vruchtgebruik van een dezer hoeven die zij met haar kinderen bewoonde tot aan haar vertrek naar Breijl.

Michiel van der Schuren, zoon van M. van der Schuren en Maria Kleuters, gehuwd met Maria Hartmans uit Beek, kreeg de hoeve.

Hun kinderen waren:

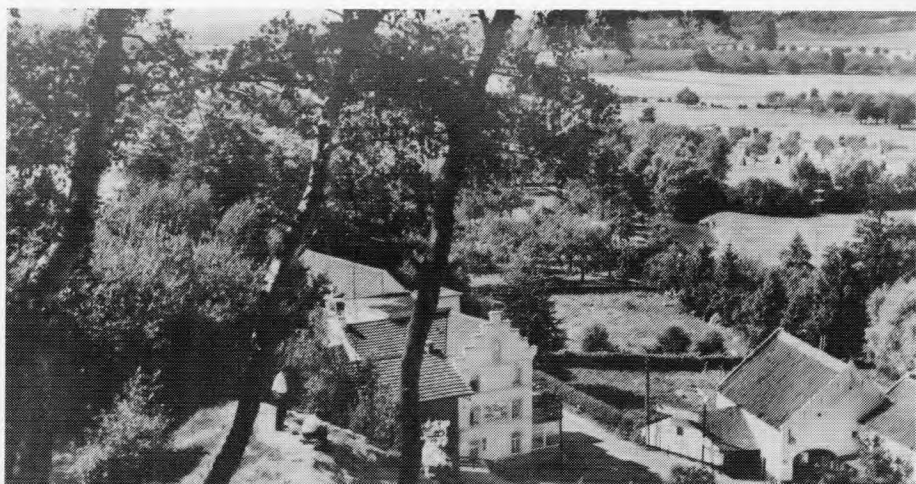
- * 1820 Maria Helena, tr. 1849 Willem Willems uit Bemelen.
* 1822 Elisabeth, tr. 1860 Jan Alex. Moobers uit Wijlre.
* 1824 Willem (de lange), ongehuwd.
* 1827 Maria, tr. Hendrik Huijnen uit Margraten.

De kinderen Moobers-van der Schuren waren:

- * 18.12.1861-18.4.1945 Hubertine, tr. 12.2.1890 Hubert Philippi.
* 27. 2.1864- 4.5.1940 Joseph, tr. 1898 Angeline Vankan uit Schimmert.
* 1867 Magdalena, religieuze onder de Bogen.
De zoon, Jan Moobers geb. 1907, tr. H. Cerfontaine.

25-Jariq bestaan Boerenleenbank in 1938

VROENHOF

Blik vanaf Berg en Terblijt

- 69 Het eerste huis, ten zuiden van de weg tegenover de huidige lagere school gelegen, was van
 a. Jan Manteleers, getrouwd met Ida Speessen.
 b. Math. Willems, getrouwd met A.M. Manteleers.
 c. Jan Bosch, getrouwd met Maria Boshouwers geboren 1751; zoon Willem was smid.
- 70-86 * 1780-1849 Willem Bosch, getrouwd met Maria Elise Puts uit Berg * 1783-1847, smid.
- 71-87 * 1761 Nic. Vrancken, getrouwd met Anna Gertr. Odekerken geboren 1762, metselaar; inwonend Arnold Odekerken geboren 1726.
- 88 * 1798 Willem Willems uit Houthem, getrouwd met Maria Anna Vonken geboren 1797 in Ulestraten.
- 89 * 1800 Leon Gerets, getrouwd met Anna Gulken uit Meerssen. Dochter Gertrude geboren 1836, getrouwd met Mathias Schroders. Hun zoon Leonardus werd in 1869 geboren.
- 72-91 Landgoed "Mon Refuge", oorspronkelijk de Oude Pastorie, zie bijdrage.
- A 581 Aan de Bockesteeg (Bemptsteeg).
 73-92 Jos Robeers, getrouwd met Maria Ida v.d. Schuren geboren 1740. Hun dochter Maria Helene geboren 1773, tr. Jan Jos Kleuters, zoon van Willem en Catharina Liedekerken.
 * 1804 Frans Kleuters, getrouwd met Maria Brouwers uit Klimmen, waarna rond 1860 Christ. Scheers, getrouwd met Ph. Kerkhofs uit Schin op Geul. Na hun vertrek werd het huis in 1890 verbouwd tot het landhuis "Beukenhorst".
 Mej. Maria Hutsemakers * 17.5.1858-13.2.1926 en mej. Gadiot. Thans eigendom van de heer W. Borghans.

A 916
74-93

St. Maartenshoeve. Dit vakwerkgebouw kreeg in 1699 een nieuwe voorgevel in mergel. De fraaie poort stamt uit 1727. Eigenaar van deze hoeve met brouwerij was in 1698 Willem Philippi.

Maartens-hoeve met woning naast de poort. gebouwd door Mathias Curfs in 1835 en afgebroken in 1930.

Bernard Philippi 17.7.1768, getrouwd met Maria Agnes Bemelmans.
Hun kinderen waren:

- * 1769 Wilhelm, tr. A.C. Canisius. Die volgt A.
- * 1773 Peter
- * 1778 Bernard
- * 1779 Max, tr. Maria Agnes Stassen, vertrok naar Strabeek.

Wilhelm Philippi, tr. 1802 Anna Cath. Canisius 1771-1.6.1843 uit Meerssen. Hun kinderen waren:

- * 1803 Maria Agnes
 - * 1805 Johanna Barbara, tr. 24.2.1836 Mathias Curfs 1809-1885 uit Berg.
 - * 1809 Maria Gertrude
 - * 1813 Bernard, tr. Christine Vijghen. Naar 93 bis.
 - * 1816 Max, in 1841 koster van Houthem.
- In 1843 was er deling.

Mathias Curfs, trouwde eerst J.B. Philippi en daarna 7.11.1845 Catharina Thewissen geboren 1815 in Schimmert.

Hun kinderen waren:

1e huwelijk:

- * 22. 9.1837-1883 Willem Hubert, tr. de weduwe Helena Schroders.
- * 13. 8.1842 Hubert Christ., tr. Helena Schroders, 1 kind Maria Corn.

2e huwelijk:

- * 20. 9.1847 Jan Hubert, tr. 5.10.1881 Helena Mela.
- * 16. 8.1849 Mathias, tr. 3.6.1875 Monica Paas.
- * 29. 1.1851 Maria Elisabeth, tr. 25.4.1878 Ferd. Urlings.
- * 8. 1.1857 Max. Hubert, oprichter fanfare. Vertrok naar België.
- * 26.11.1858 Catharina Hubertina, ongehuwd.

Deling volgde en het ouderlijk huis werd eigendom van Ferd. Urlings. De St. Maartenshoeve werd later eigendom van mr. Frans Erens, een bekend letterkundige, geboren 1857 in Schaesberg. Vanaf 1927 tot aan zijn dood in 1935 woonde hij in Houthem. Hij werd begraven in Schaesberg.

Een nieuw huis bestemd voor de familie Curfs werd naast de poort gebouwd. Begin 1930 afgebroken.

De kinderen van Mathias Curfs-Paas waren:

Emile, student in Schimmert, overleden.

Joannes, tr. A. Beckers

Hubertus, tr. H. Bisschops

Willem, tr. Tine Drummen

Joseph, tr. M.W. Huijnen

Lucie

Tine

Paul, tr. Cilissen, wachtmeester in Os.

Maria, naar Brussel.

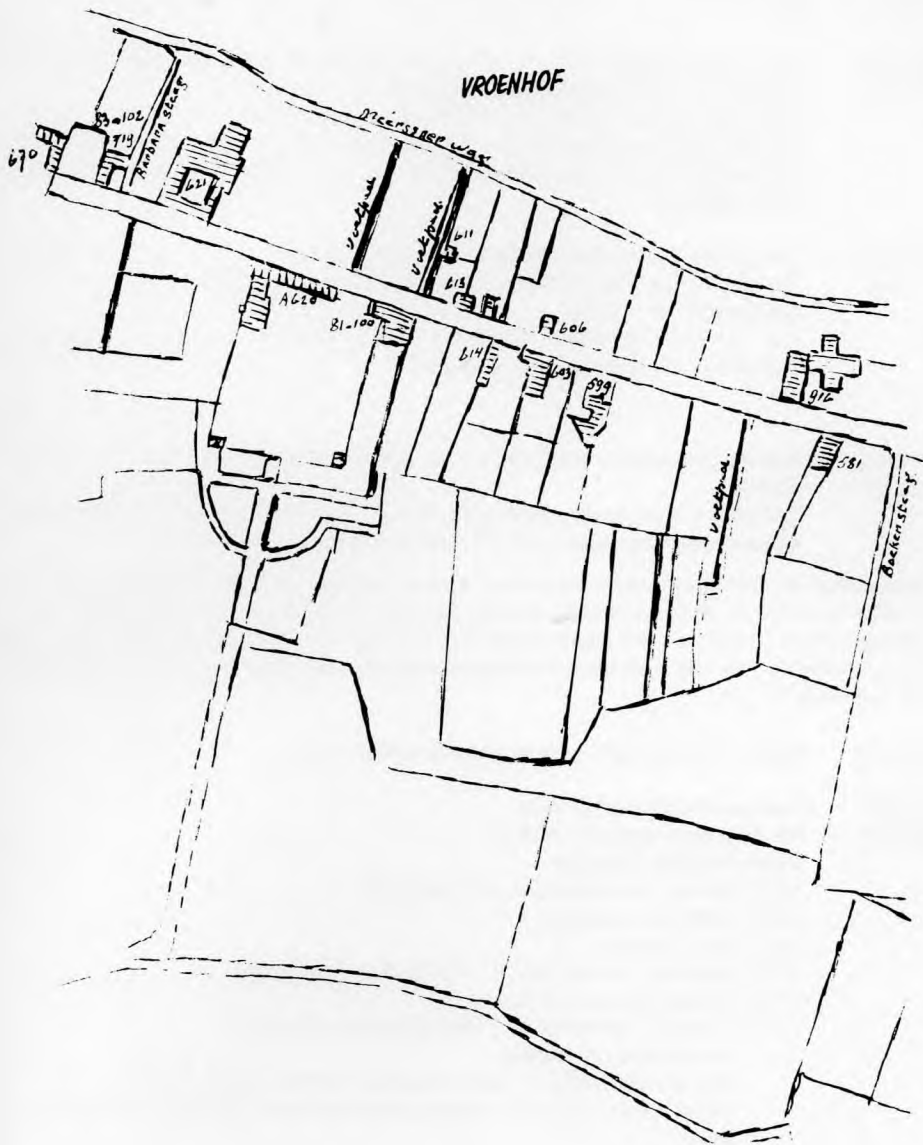
Naast de woning van Ferd. Urlings werd een nieuwe villa gebouwd door jhr. Van Geen, getrouwd met jkvr. v.d. Maesen de Sombreff.

- 93 bis Pieter Bernard Philippi, getrouwd met Maria Cath. Viighen.
Hun kinderen waren:
Maria Gertrud
Maria Agnes
Max.
- A 599 Hoeve van Anton Frijns, tr. 1746 Elisabeth Schrodgers. Hun dochter Anna
75-94 Barbara tr. 3.2.1845 Thomas Sleipen uit Klimmen.
Maria Philomena Sleipen, tr. 12.6.1866 Joseph Leufkens uit Voerendaal.
Na een brand werd de hoeve opgebouwd in 1873. In deze eeuw werd ze
nogmaals door brand vernield. Opgebouwd en bewoond door Genders
(nu Englebert).
- A 603 Christiaan Geuskens 1720-1793, getrouwd met Maria Agnes Frissen.
-95 Jan Reintjens 1801-1851, getrouwd met Elise Sleipen.
Afgebrand 16.1.1880.
Jan Gerlach Voncken, geboren 18.11.1876, trouwde eerst Estella
Schrodgers en daarna M.H. Lemaire.
- A 614 Arnold Speessen, getrouwd met Maria Smulders, kocht 1777 deze
78-97 hoeve.
Catharina Speessen, getrouwd met J. Buijsers. Zij stierf 71 jaar oud
samen met haar zoon Jan 32 jaar oud aan de cholera.

Tegenover Huize Gurtsenich moet een kleine woning gelegen hebben die voor fl. 200- is verkocht door de proost van het klooster St. Gerlach aan Wilhelm Philippi, gehuwd met Catharina Last. Hij overleed op 15 juni 1731. Bij zijn overlijdensbericht stond vermeld "hij was een bijzonder goed tuinman, in dienst van het klooster van St. Gerlach."

81-100 Huize "Gurtsenich" (zie genealogie Wijnants).

- A 621 De Houthemerhof (1452)
82-101 Als pachters staan vermeld:
1560 Hendrik Sleipen
1597 Merten Sourke en Jan Crombach
1608 Celis Schrooders
1644 Aart Cangen
1660 Mathias Heusschen, tr. 1648 Maria Sleipen.
1708 Willem van der Schuren
1712 Cornelis Sleipen, tr. 1703 Elisabeth Weijsers.
Hun kinderen waren:
Maria Catharina, tr. Jan Limpens, halfwin op St. Gerlach.
Maria Anna, tr. 1743 Arnold Stassen van de hoeve Rosengard in Berg.
Ida, tr. 1739 Mathias Roebroek uit Hulsberg, verhuisd naar Broekhem.
Gertrude, tr. Lambert Hustinx.
Arnold, tr. Maria Vilvoije. Hij ontving van zijn ouders als huwelijksgift
"3 van de beste paarden, 3 koeien, de helft van de schapen en
zoveel varkens als hij nodig had."

1730 Jan Meessen

1738 Lambert Boormans

1754 Casimir Stassen. Zijn toust voor huis, hof en stallen bedroeg fl. 100- jaarlijks.

Hij moest tevens leveren: "een vet varken van 150 pond op Nieuwjaarsdag, verder 12 pond canariesuiker, $\frac{1}{4}$ pond muskaat, twee pond peper en elk jaar met Pasen een vet kalf en rond St. Servaas een vet lam en met St. Andries een koppel goede kuikens."

1759 Jan Kleuters

1770 Peter Jacobs

1796 Peter Martens

Deze eeuwenoude hoeve in vakwerkbouw, de daken met stro bedekt, was in verval geraakt en uit een rapport, opgesteld door C. Philippi en Jan Geuskens, bleek dat een en ander nodig vernieuwd moest worden: "De schuur is geheel ontreponeert. De hoofdgevel geheel met een buijk en al de houten gebarsten. De 2e en 3e balk met rij houte bogen gebroken. De suijd muur geheel met de boog uitgeperst. De hele schuur buiten lood. De stallen aan de westseijde geheel ontreponeert, zoo door het bersten der houten als uitpersen der muren, waardoor de selve in gevaar zijn van instorten. Aan de straat de muren van het huis ter hoogte van 10 voet, moet noodzakelijk vernieuwd worden. De beide schoorsteen van het huis af te breken, wegens brandgevaar. De put zoover als buiten de grond te repareren."

Kosten van vernieuwing bedroegen fl. 4500-.

De nieuwe eigenaar A. Bemelmans, advokaat in Maastricht, kocht deze hof voor fl. 45000-.

Nieuwe pachter was Ferd. Kleuters, geboren 1790 in Bunde, tr. 1824 M.A. Indemans, geboren 1797, uit Ohé en Laak.

Hun kinderen waren:

* 1824 Jan Andreas Ferdinand

* 1825 Margareta Sophia, tr. 30.7.1851 Peter Urlings uit Reijmerstok.

* 1829 Maria Catharina, tr. 1.1.1851 Peter Willems.

* 1832 Maria Elisabeth, tr. 1855 Jan Alex. Honée uit Raar.

* 1834 Leon. Jan Hubert

* 1837 Maria Helena

* 1839 Willem, trouwde eerst Christine Geuskens, daarna 18.5.1899 Phil. Crolla.

* 1845 Maria Philomena, tr. 1.1.1870 Peter Jan Thijssens uit Borgharen. Hij was inwonend. Hun zoon Willem werd 2.4.1894 tot priester gewijd.

Jan E.H. Borghans geboren 1847, getrouwd met Maria Erkens uit Voerendaal.

H. Frissen uit Itteren koopt 21.2.1917 de hof.

De Berbersteeg was gelegen naast de Houthemerhof, aansluitend aan de Meerssenerweg en de Stevensweg (nu verdwenen).

Op dit punt stond omstreeks 1600 een eik waar Johanna van Cruningen woonde. Omstreeks 1558 had Dries Pallant, opgevolgd door Jan van Strijthagen, hier een hofstede. In latere tijden woonde hier Gerard Offermans + 1717 en daarna Jan Geuskens, in 1713 getrouwd met diens dochter Catharina.

Er lagen hier nog twee woningen. Het is niet bekend wanneer deze woningen verdwenen zijn.

A 919 Mat Reintjens geboren 1740, getrouwd met Elisabeth Somers geboren 1737.

85-102 Inwonend: Dirk Somers geboren 1732, landbouwer.

Andreas Stassen geboren 1788, getrouwd met Maria Nelissen uit Margraten. Hun kinderen waren:

* 1816 Casper, tr. Maria Claassens uit Berg. Kantonnier in Heer.

* 1819 Renerus, tr. H. Hennevé.

Jan Noël Gozé geboren 2.3.1831, zoon van Jan Hendrik geboren 15.5.1791 in Luik en Anna Catharine Schram geboren 8.3.1796, uit Heel, tr. 2.7.1863 Maria Anna Akkermans, geboren 5.8.1839 in Houthem.

Hun kinderen waren:

* 1864 Maria

* 1866 Anna Maria Cath., tr. H.M. Devigne uit Luik.

* 1868 Jan Hendrik Joseph, tr. 8.10.1898 de weduwe M.H.E. Willems-Klein. Haar twee zonen waren huisarts in Maastricht. Kinderen uit het tweede huwelijk waren Hendrik, Mariette en Jean Gozé; deze laatste was als oor-, neus- en keelarts gevestigd in Maastricht.

De familie vertrok naar nr. 113.

Nieuwe bewoners waren:

De weduwe Renerus Stassen met haar kinderen:

* 1857 Hendrik

* 1858 Leonardus, tr. Agnes van Kan uit Berg en Terblijt.

* 1860 Casper, tr. Gerardine Stassen uit Berg en Terblijt.

Hun kinderen waren:

* 2. 2.1902 Anna, tr. Mathias Voncken uit Vroenhof.

* 4.12.1904 Jan, smid in Houthem, bleef ongehuwd.

Deze hoeve, een oud vakwerkgebouw, werd in 1931 afgebroken. Er werd een nieuw huis gesticht.

-103 Jan Schrooders geboren 1793, getrouwd met Anna Maria Smeets geboren 1795, uit Heer.

Hun kinderen waren:

* 1820 Theodoor, * 1825 Anna Cath, * 1837 Mathias, * 1841 Maria Elisabeth.

Jan Vaassen, getrouwd met Helena Frijs.

Hun kinderen waren:

* 1858 Louis, * 1865 Maria Philomena.

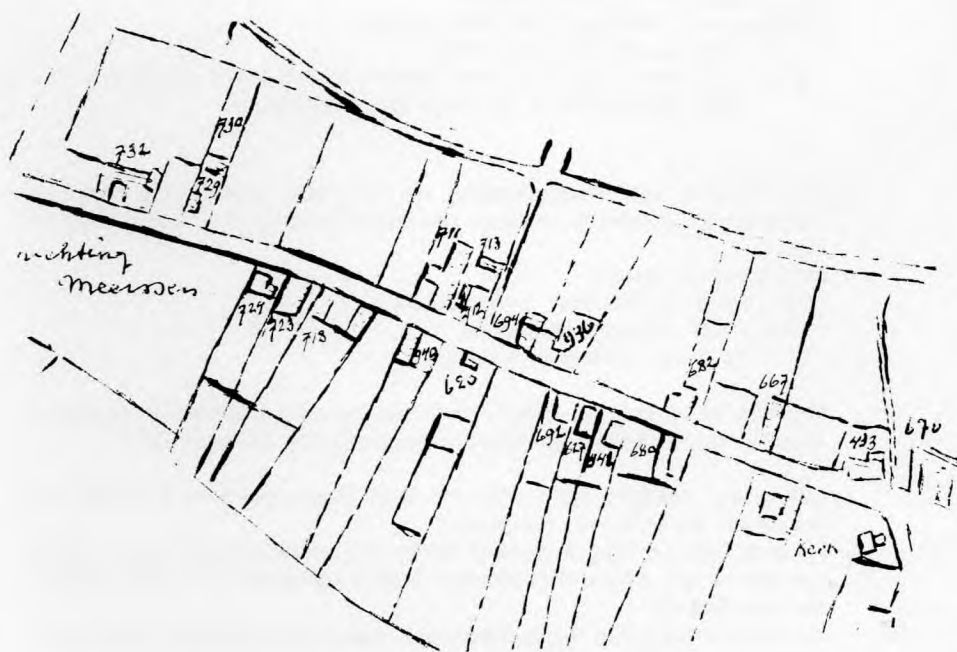
-104 Leonardus Wijnants, getrouwd met Anna Elise Frijs.

Jan Petrus Habets, getrouwd met Anna Elisabeth Huntjes geboren 1808 in Hulsberg.

* 1838 Anna Elise, * 1841 Hubertina, * 1844 Jan Hendrik, * 1847 Maria Helena.

Villa "De Kluis"

A 933 Hoeve aan de Stassenbeek (drinkbeek) tegenover de Pasweg.
 86-105 Een vakwerkgebouw dat gezien de ligging zeer oud moet zijn en waarvan de stichting teruggaat tot de 12e eeuw.
 In 1772 werden de twee voorgevels vernieuwd en in mergel opgetrokken.
 Omstreeks 1550 eigendom van Merten Stassen en daarna in 1620 van Winand Habets, afkomstig uit Genhout (zie genealogie).
 In 1796 woonden hier:
 Jan Thomas Sarolea, drossaard van Warsage, gehuwd met Anna Maria Habets.
 Hun kinderen waren:
 * 1784 Jan Peter Ernest
 * 1786 Anna Cath. José
 * 1787 Lambert
 * 1790 Maria José
 * 1794 Jan Frans
 * 1795 Jan Thomas
 Inwonend: Stephen Jos Sarolea, oud 80 jaar, overl. 30 mei 1801.
 Winand Habets 45 jaar en Jan Willem 42 jaar.
 De hoeve werd door Sarolea gekocht voor fl. 2500-.

De nieuwe bewoners waren:

Mathias Akkermans, zoon van Jan Anton Akkermans geboren 1772 en Cath. Mopers, trouwde in 1833 Catharina Duijsens uit Vilt.

Jan Anton was omstreeks 1806 pachter op de hoeve St. Gerlach. Door de vele inkwartieringen, vorderingen van vee en vruchten, moest hij noodgedwongen de hoeve verlaten. Hij bouwde een huis in Strabeek en had er een klein landbouwbedrijf.

Kinderen van Mathias Akkermans waren:

- * 2. 9.1834 Jan Hendrik. Die volgt A.
- * 8.10.1836 Maria Agnes. tr. Peter Gerard Philippens uit Geulle.
- * 1839 Maria Anna. tr. Jan Noel Gozé uit Blerick.

A. Jan Hendrik was houtkoopman en had een zagerij. Hij trouwde Maria Anna Coenjaarts, dochter van Peter Coenjaarts en Maria Damoiseau.

Hun kinderen waren:

- * 19.2.1865 Jan Mathias. tr. Speessen.
- * 28.8.1868 Joseph. tr. Genders.
- * 27.1.1871 Jan Willem. tr. Leufkens.

Mathias, broer van Jan Anton Akkermans, werd kluizenaar op de plaats waar nu het landgoed "de Kluis" gelegen is. Hij overleed 1825.

Landgoed, gesticht 1901 door jhr. M.G. Testa, geboren 8.2.1861 en overleden 29.5.1934 in Houthem.

Hij was gehuwd met jonkvrouw Smits van Hatert geboren 28.9.1869, overleden 18.7.1936. Hun dochter Odette geboren 12.11.1926 huwde de heer Russel.

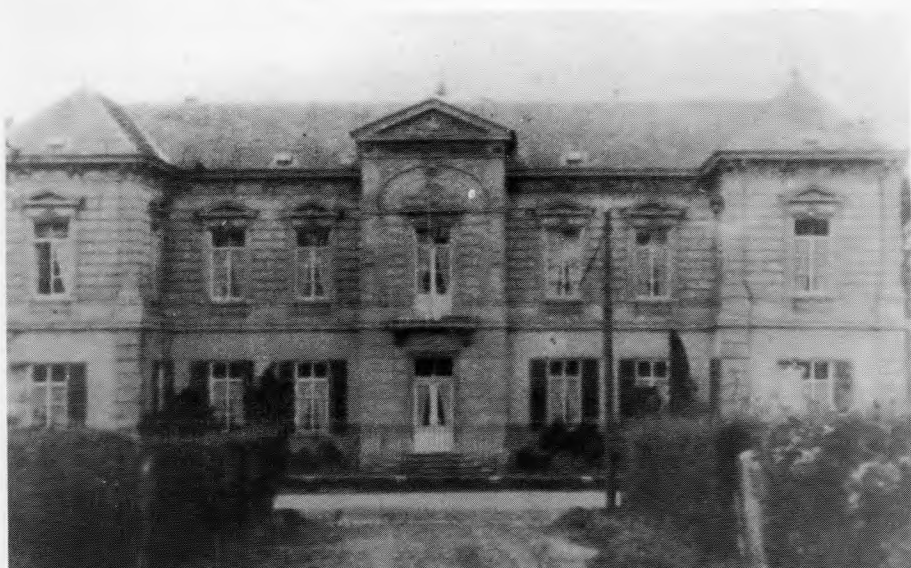
Jhr. Mr. Hannibal C.J. Testa, zijn broer, was gezant in Japan 1896-1901 en in Madrid 1902-1910.

Hij was bemiddelaar in de Marokko-crisis (pantersprong) van de Duitse keizer Wilhelm II. Eveneens bemiddelaar in Algiers op 18.1.1906. Overleden in Berlijn 26.9.1910 en in Houthem 3.10.1910 in de grafkelder van de familie Testa bijgezet.

Hun vader was jhr. M.E.Fr. Testa 1821-1896, gehuwd met contessa de Rossini de San Giovanna della Venna; hij was een zoon van Caspar Testa en Caroline, comtessa de Marine. Hun stamreeks begon 1560 in Genua.

87- In de pastorie gelegen naast de Vroenhof, ook genoemd het Berberhuis, woonden in 1776 pastoor W. Vreën, geboren 1726, en kapelaan Thewessen.

88- De hoeve aan de Pasweg (putweg), oorspronkelijk eigendom van Peter Habets, werd later het bezit van de erven Van der Vrecken. Gepacht door Peter Stassen geboren 1753, gehuwd met Joanna Gijsen. Opgevolgd door?
Later woonde hier Hendrik Bielders gestorven 26.5.1901, gehuwd met Pellemans. Hij was in dienst van Jhr. Ruijs de Beerenbroeck, eigenaar van het landgoed.

Huize Vroenhof in 1928 als klooster

De "Vroenhof", een der oudste hoeven, bestond al in 1272 en was in de 16e eeuw eigendom van Goswin Wijnants. Van deze grote hoeve was toen niet veel meer over. Zij werd nog slechts aangeduid als het "Berber-huis" met weide en vijver en werd in 1644 gekocht door Winand Habets. Door vererving kwam dit goed in bezit van Lambert de Sauveur, gehuwd met Elisabeth Habets. Deze liet naast zijn huis nog een nieuwe pastorie bouwen.

In 1796 staan als bewoners nog vermeld:

Elisabeth Habets, oud 80 jaar.

Johanna Catharina de Sauveur, haar dochter, oud 50 jaar.

Marian de Sauveur, oud 23 jaar.

Vier bedienden.

Het huis met landerijen werden gekocht door de heer Charles Remi de Flice, oud-notaris uit Maastricht. Hij woonde er tot 1863.

In 1864 verwierf jhr. Michiels van Kessenich deze goederen. Hij was gehuwd met M.L.P. Leekens de Reijmersbeek. Het huis en het aangrenzende huis werden verbouwd tot een landgoed. Op 11 mei 1866 konden zij er hun intrek nemen.

In 1875 kocht jhr. Jerome Ruijs de Beerenbroeck dit landgoed. Hij was president van het Hof van Appel in Luik. Hij overleed 28 september 1889 en werd op het kerkhof van Houthem bijgezet. Ook zijn zoon Karel, gouverneur van Limburg, overleden 28 september 1913.

De nieuwe eigenaar was in 1904 de heer E.M.C.B. Franquinet, industrieel, afkomstig uit Maastricht. Hij liet het landgoed in 1905 verbouwen.

Wederom kreeg het landgoed een nieuwe eigenaar, de heer Penners uit Heerlen. Deze verkocht het landgoed aan de kloosterorde van St. Joseph in Heerlen, die het na een algehele verbouwing in 1927 bestemde tot klooster.

De restanten van het voormalige kerkje werden tot op de fundamenteën afgebroken. De brokstukken van het oudste gedeelte uit de 12e eeuw, waarin nog overblijfselen van een Romeinse villa verwerkt waren, werden afgevoerd naar het Meerssener-broek om er een terrein mee op te vullen.

Het kerkje werd weer opgebouwd en tot kloosterkerk bestemd, een waardig monument voor al diegenen die hier gedurende acht eeuwen hun geloof beleden, gedoopt, getrouwd en begraven waren.

Het oude kerkhof werd omstreeks 1815 gedeeltelijk ontruimd. Oude grafstenen uit de 17e eeuw, die bij vele kerken nog intact zijn, zijn allemaal verdwenen.

Bij het uitdiepen van een bouwplaats in 1927 kwam nog een diep gelegen gedeelte van een kerkhof te voorschijn. Alleen een kleine begraafplaats van de protestantse familie Croon is overgebleven.

In het zusterklooster, ingericht als bejaardentehuis, woonde ook de bekende schrijfster Marie Koenen (1879-1959). Zij was gehuwd met de Sittardse dichter Felix Rutten en woonde korte tijd in Geulle. Zij werd in Maastricht begraven.

Omstreeks 1964 verkochten de zusters hun klooster aan de orde van de Montfortanen uit Meerssen. Een felle brand vernietigde in 1967 een gedeelte van het gebouw. In 1976 werd het gehele klooster opnieuw ingericht en kreeg bovendien nog een grote bijbouw. Voortaan was het een bejaardenoord voor de religieuzen van bovengenoemde orde.

A 433

90-106

107

1775 Pattera, 1746 Aron Salomon, 1851 Isaac Kauffmann.

1755 Cornelis Donkers, getrouwd met Maria Suskens.

Jan Ackermans, getrouwd met Maria Agnes Habets. Hun kinderen waren:

* 1839 Maria, * 1841 Jan Willem, * 1842 Maria Agnes, * 1850 Jan Mathias.

Beide huizen, gelegen tegenover het landgoed van Ruijs de Beerenbroeck, zijn omstreeks 1880 door hem afgebroken.

A 667

noord-109

Hoeve van Jan Roebroek, tr. 1641 Maria Nelissen.

Arnold Jaspers 1782-1861 herbergier, getrouwd met Maria Helena van de Weijer. Hun kinderen waren:

* 1810 Maria Agnes

* 1813 Joseph, tr. A.M. Gerards, koster van Houthem.

* 1819 Willem, tr. 4.5.1848 Gertrude Meulenberg uit Schinnen; hun dochter Maria Anna, geboren 23.8.1861, trouwde Hubert Senden.

Hun drie kinderen waren: Willem, Hendrik en Johan.

Woning afgebroken.

A 622

- 111 bis

Jan Crombag 1650. In 1722 Willem Senden. Judith, dochter van zijn broer Gerard, kreeg huis en hof, eigendom van wijlen hun heeroom pastoor pater Oensel.

A 682

Willem Speessen * 1800, tr. 16.9.1832 Maria Anna Kusters uit Hoensbroek. Zij hadden een aangenomen kind, een vondeling uit Namen (B). Gegevens over dit kind vernemen wij uit een akte, afgegeven op 8.8.1848 door Leopold De Ainette, schepen en officier in Namen, waarin getuigen bevestigen dat op 8.2.1829 des avonds om half zeven, door Constance Burneij en M.J. van de Grave, woonachtig in de Rue de Bouchers in Namen, gevonden is een pas geboren kind in de Rue St. Loup op de drempel van de kerkdeur.

Het kind, een meisje, had op het hoofdje een rood wollen petje en was behoorlijk gekleed, in kleren nauwkeurig omschreven.

Zij gaven haar de naam Marthe Galsonte.

In 1848 heeft Maria Anna Kusters, oud 45 jaar, in een akte dit kind erkend, zijnde een kind van onbekende ouders.

Men kan zich afvragen, hoe dit kind vanuit Namen in Houthem terecht gekomen is. Hypothese: mevr. Maria Elise Barrette, weduwe de Blier, zuster van de bisschop van Namen en inwonend bij graaf Paulus van der Vrecken en echtgenote. Door hun bemiddeling kan dit kind in het gezin Willem Speessen terecht gekomen zijn.

Echtpaar Jan Willem van St. Fijt-Kusters.

Toen Marthe 20 jaar oud was huwde zij 29.1.1849 met Jan Willem van St. Fiit, kandidaat-notaris in Houthem. Hij woonde bij zijn schoonouders.

Hun kinderen waren:

- * 27.11.1849-7.4.1935 Maria Sophie Constance, goevernante bij Néve-Collard.
- * 22. 6.1852- 1925 Maria Agnes Elise, tr. Drummen, bakker in Klimmen.
- * 19. 2.1854-1.5.1919 Rosalie, boekhoudster in Brussel.
- * 1856 Julia, tr. P. Willems 1860-1957.
- * 1858 Maria, tr. 1879 Andreas Spronck 1853-1899, onderwijzer. Zijn zoon was professor in Utrecht.
- * 8. 2.1863- 1866 Pauline

In 1859 kreeg de woning van Jan Willem een bijbouw met schuur en stallingen.

De kinderen van P. Willems-van St. Fijt waren:

Anna, tr. Hendrik Senden.

Gerard, tr. Maria Boreas.

Maria ongehuwd.

- A 692
94-111 Willem Schrodgers 1762-1810, zoon van Willem Schrodgers en Catharina Sleijpen, tr. 4.5.1783 Johanna van de Weijer.
Martin Somers * 1782, tr. Maria Louis uit Geleen. Kinderen:
* 1825 Joanna, * 1833 Martinus.
Jan Lambert Voncken 1818-1878 uit Meerssen, kleermaker, tr. Joanna Somers. Kinderen:
* 1854 Martinus
* 1858 Jan Jacob
* 1862 Helena
Petrus Roden, tr. 20.4.1888 Helena Voncken. Kinderen:
Lamb., Martin en Josephus.
- A 627
93-112 Peter Somers * 1749, getrouwd met Anna M. Delbroek.
Anton Massot * 1772 uit Heer, getrouwd met M.C. Somers. Kinderen:
* 1807 Anna Maria, * 1809 Petrus, * 1812 Martinus, * 1813 Christ. en Willem, * 1815 Anton, * 1818 Jan, * 1820 Maria Cath.

Theodorus Steins * 1818, tr. 3.4.1849 Maria Cath. Massot. Kinderen:
* 1851 Ant. Lambert, * 1853 Jan Arnold, * 1856 Helena, * 1862 Maria Martin Leonard.
Herbouw in 1886.
- A 692
92-113 Jan Coenraeds * 1748, getrouwd met Cath. Bouwens, kleermaker.
zuid Sebastian Geurts * 1798, getrouwd met Ida Stassen * 1784.
Leonard Habets * 1813, tr. 7.1.1845 Elise Geurts.
Mathias Raeven * 1840 uit Hulsberg, getrouwd met Anna Claessens
* 1844 uit Meerssen. Herbouw huis in 1886 door
Jan Gozé, getrouwd met Maria Ackermans.
J. van de Venne uit Blerick.
- A 694
96-114 Aan de Steeg.
noord Vóór 1754 Hubert Duijckers en Arnold Duijckers, koster.
Theodoor Schrodgers * 1798, getrouwd met Maria Anna Vissers 1796-1861, uit Heerlen, hun zoon Theodoor * 1832, tr. Maria Bruls uit Schimmert. Kinderen:
* 1863 Estella, * 1865 Mathias, * 1867 Maria, * 1869 Petrus.
Jan Wachelder, herberg in 1882.
- A 936
97-115 Hubert Duijckers, getrouwd met Cath. Boosten.
noord Jan Prickken 1793-1866, getrouwd met Cath. Duijckers.
Michiel Voncken 1828-1875 uit Meerssen, trouwde eerst 1861 Maria Cath. Pricken en daarna 1875 M.C. Steijns.

- A 620 Maria Janssen in 1796.
95-116 Jan. Dom. Klinkhamers 1791-1854, getrouwd met Cath. Vaassen.
Carolus Haesen 1820-1862 uit Schimmert, getrouwd met M.C. Klinkhamers. Kinderen:
* 1857 Maria Cath., * 1859 Maria, * 1861 Johan.
- A 711 Speessen, woonachtig aan de Niestenweg, ook wel de Speessensteeg
98-118 genoemd (1708).
Arnold Speessen, tr. 1668 Heijlke Vaassen. Maria Speessen, tr. Jan Somers 1695.
Arnold Speessen * 2.8.1709, getrouwd met Ida Jenten.
Dionisius Speessen * 11.11.1785, getrouwd met Anna Duijckers.
Helena Speessen * 1776, getrouwd met Frans v.d. Mouse.
Agnes Speessen * 1690, tr. 15.4.1736 Peter Duijckers + 6.5.1777.
"Zij compareerde een gedeelte van de bouwage en weide met coolhof gelegen aan de Niestenweg aan de erfgenaam Nijst Speessen."

* 1733 Arnold, tr. 1.12.1765 Maria Smulders. Kinderen:
* 1774 Maria Cath.
* 1782 Martinus
Zij vertrokken naar het huis nr. 97.

* 1741-1799 Johan Speessen, tr. 7.8.1768 Agnes Weusten. Hij bewoonde het ouderlijk huis, was landbouwer en bezat 4 paarden.
Hij was voogd van de minderjarige kinderen van zijn zuster Ida, weduwe van Jan Manteleers, smid + 1776.
Kinderen van Jan Speessen-Weusten:
* 1770 Jan, tr. Maria Judith Haetsen, timmerman.
* 1774 Anna Cath., tr. 17.2.1800 Paas Clairbois.
* 1778 Willem, tr. M.C. Mulken 1774-1844
Dionisius Speessen trouwde 1799 eerst M.C. Frijns en daarna Maria Ida Neven. Hij was schoenmaker en had 2 kinderen:
* 18. 9.1800 Jan, die volgt A.
* 19.12.1811 Maria Agnes
- A. Jan Speessen, tr. 10.4.1828 Maria Margareta Thomassen, van beroep schoenmaker.
Kinderen waren:
* 18.2.1829 Elisabeth, gestorven aan de zwarte pokken.
* 1830 Jan Hubert, tr. 1859 Aldegonda Cuypers, verhuisde naar de Onderste Straat.
* 1833 Willem Dion.
* 1836 Jan Joseph
* 1838 Hubert Willem + 1840.
* 1839 Paulus, + 1840.
* 1841 Martin Hubert
* 1843 Leon. Hubert + 1895, tr. 27.9.1888 M.H. Honneé; ze woonden in Broekhem.
Hun kinderen waren:
Joseph, getrouwd met M. Reneerkens; ze hadden 7 kinderen
Agnes, getrouwd met Jan Frissen.

Het ouderlijk huis in Vroenhof van Jan Speessen met het daar achter gelegen huis van de weduwe Linsen, bewoond door Casper Stassen, is afgebrand op 23.7.1860 en weer opgebouwd.

Martinus en Willem Speessen, beiden schoenmaker, bewoonden elk een gedeelte van dit huis, gelegen naast de nieuwbouw van Jan Gerlach Linsen aan de Niestenweg.

Gertrude, dochter van Jan Hubert Speessen en Anna Maria Cordewener, was gehuwd met Jan Caelen. Zij bewoonden dit huis.

- A 713 Noord
99- Servais Vaessen * 1746, getrouwd met Johanna Duijckers * 1760, timmerman.
Lambert Schappin.
- A 712
100- Jan Geelkens
- A 940 Ten zuiden van de weg.
101-119 Daniel Rousengracht, tr. 13.3.1693 Agnes Laeven.
- Paulus Geuskens, tr. 23.4.1747 Agnes Roisengracht. Huis verpacht aan: Herman Schappin, timmerman, getrouwd met M.E. Gulkers * 1756 in Meerssen.
- Peter Linsen * 1797 in Klimmen, tr. 26.11.1821 Catharina Speessen * 1799.
- J. Wilh. Linsen * 1823 in Houthem, tr. 1851 Gertrude Muijtjens; vertrok naar 116 b.
- Peter Martens uit Berg * 1828, tr. 1854 Anna Maria Linsen * 1831. Kinderen:
* 1855 Anna Philomene, tr. 27.4.1887 Hubert Frissen.
* 1857 Anna Maria, tr. 25.5.1878 Jan Jos Frissen.
* 1859 Maria Gertrude, tr. 15.4.1887 Theodoor Jaspers.
* 1861 Maria Josephine
* 1863 Jan Gerlach, tr. 3.10.1892 M.A. Akkermans uit Berg.
Huis afgebrand in 1860.
- A 718 Leonard Pricken * 1792, tr. Helena Sleijpen 1798-1850. Kinderen:
102-120 * 1826 Leonard, * 1831 Barbara, * 1834 Maria, * 1836 Jan, * 1845 Thomas (herberg in 1882).
- A 723 Lambert Frissen, schutbode in 1682, tr. 1674 Elise Vreën.
103-121 Nelis Frissen, scheper in 1709, woonde 27 jaar in Oensel.
- Maria Agnes Frissen tr. Christiaan Geuskens + 1793.
- Hubert Frissen * 1763, tr. Anna Marie Schappin.
- Michiel Frissen * 1799, tr. 1825 Maria Anna Willems uit Houthem. Kinderen:
* 1829 Jan, tr. Elisabeth Vaessen uit Meerssen, die volgt A.
* 1831 Clara, tr. Arnold Frijns naar Strabeek. Die volgt B.
* 1832 Willem + 1860.

- A. Jan Frissen-Vaessen. Hun kinderen waren:
 * 1854 in Meerssen Jan Jos, tr. 25.5.1878 Anna Marie Martens.
 Hun kinderen waren:
 * 25.1.1882 Willem, tr. Spronck uit Berg.
 Elisabeth, tr. Jan Sleijpen
 1892 Jos, tr. Agnes Lemmens uit Strabeek.
 1880 Hubert, tr. 1909 Sibille Wouters
 Hun kinderen waren:
 * 6.12.1910 Elise, tr. Jan Sleijpen.
 * 23.12.1912 Maria Marg., tr. J. Odekerken.
 * 1856 in Meerssen Peter Hubert, tr. 27.4.1887 Philomena Martens.
 Kinderen:
 Jan, tr. Agnes Speessen * 1890.
 Jos, tr. Elisabeth Quaedvlieg.
 Peter, tr. Elise Philippens uit Valkenburg.
 * 1861 in Houthem Anna Maria Philomena
 * 1863 in Meerssen Anna Maria
 * 1865 in Houthem Jan Lambert, herbergier
 * 1866 in Houthem Jan Michiel
 * 1869 in Houthem Maria Catharina
 Huis bewoond door Lambert Frissen, is 14.7.1876 afgebrand.

- A 724 Laatste huis, zuid.
 104-122 Hendrik Henneveé 1757-1833, tr. Agnes Schapping 1759-1803, stro-
 dekker.
 Hendrik Henneveé, tr. Catharina Nadenoen * 1779 uit Petersvoeren
 + 1844.
 Hun kinderen waren:
 * 1807 Maria Cath., * 1810 Elisabeth, * 1816 Marie José, * 1820 Hendrik,
 * 1823 Helena, tr. 2.1.1856 Renerus Stassen; naar nr. 102.

Het laatste huis ten noorden van de weg was een grote hoeve met twee inrijpoorten, eigendom van Willem van der Schuren, zoon van Jacob, gehuwd in 1653 met Gertrude Vaessen. Willem van der Schuren was halfwin op de Houthemerhof. Hun nakomelingen waren zeer talrijk in Houthem.

Omstreeks 1850 werd deze hoeve nog bewoond door Hubert, Jan, Agnes en Barbara Akkermans.
 Jan Akkermans, gehuwd met Vaassen, vertrok naar Geulhem en bewoonde een huis naast hotel Heuts.
 Restanten van de hoeve, waarin overigens nog andere families gewoond hebben, werden afgebroken. Ter plaatse liet de heer R. Curfs-Cornips een nieuwe woning met timmerfabriek bouwen.
 In deze omgeving lag 1796 nog een woning van Baltus Swildens. Daarna bewoond door Theodoor Jaspers.
 Op nr. 124 woonde Leon Habets, geboren 1769 in Hulsberg, gehuwd met Anna Barbara Jansen, geboren 1770 in Geulle. Hun kinderen waren:
 Jan Mathias * 1801 in Hulsberg
 Peter Hubert * 1805 in Hulsberg
 Maria Agnes * 1812 in Houthem
 Leonard * 1813 in Houthem

Tombe St. Gerlach vóór de restauratie.

Priesters, door verwantschap nauw met Houthem verbonden.

Leefden

- p>1546 Michiel, zoon van Jan van Strabach, in St. Croix in Luik. Was 1540 rector magister van het adellijk klooster St. Gerlach en van de kapel in Berchem.
p>1605 Arnold Wijnants, pastoor in Houthem in 1632.
p>1624 Dr. Conrad Wijnants, deken in Weert.
p>1642 Gabriel Sleijpen, pastoor in Wijlre.
p>1667 Willem Schrooders, kapelaan O.L.V. kerk in Maastricht.
p>1671 Arnold Hiacinth Wijnants, hoog proost St. Servaas.
p>1687 Gerard Habets, pastoor in Valkenburg en Tilburg.
p>1690 Petrus Habets, kanunnik abdij Averbode en pastoor in Neergladbeek.
p>1692 Winandus Habets, kanunnik abdij Averbode.
p>1659 Mathias van Caldenborgh, pastoor in Wijlre, overl. 1690.
p>1689 Jan Arnold Philippens, pastoor in Houthem 1716-1752.
p>1735 Wilhelm Philippens, pastoor in Amby.
p>1717 Jan Willem Habets, pastoor in Nuth 1772.
p>1775 Jan Loyen (zwager van Habets), kapelaan 1775 in Voerendaal, pastoor in Itteren.
p>1760 Ernest de Sauveur (zoon van Lamb. de Sauveur en Elise Habets), kanunnik St. Servaas.
p>* 1866 M.V.H. Victor Roebroeck, gewijd en Eerste H. Mis 1890. Overleden 11.12.1947.
p>* 1871 L.A. Willem Thijssens. Ouders op de Houthemerhof. Eerste H. Mis 2.4.1899. Overleden 12.12.1954.
p>* 1871 Jos Hubert Reintjens, gewijd 28.7.1935 in Namen (B). Overleden 22.5.1969.
p>* 1883 D.E. Frans Schoenmaeckers, Huize Strabeek, gewijd 4.4.1908. Overleden 18.7.1955.
p>* 1889 Martinus Rooden, Montfortaan, gewijd 6.6.1914 Ottawa. Overleden in Vroenhof 28.5.1977.
p>* 1902 M.Norbert Claassens, trappist in Echt, gewijd 26.5.1945.
p>* 1906 Leo Systemans, gewijd 1.4.1933; Eerste H. Mis in Broekhem 16.4.1933.
p>* 1909 Louis Kengen in Broekhem. Orde Heilige Harten, gewijd 1935.
p>* 1910 Jan Smeets, Montfortaan, gewijd 1940, overleden 16.9.1954.
p>* 1911 Jos Smeets, Montfortaan, gewijd 1939.
p>* 1911 Jo Geuskens, gewijd in Stein 2.9.1951.
p>* 1912 Louis Janssen, Benedictijn in Leuven, gewijd 1940.
p>* 1912 Jos Philippens, gewijd in Roermond 13.3.1937. Overleden 12.3.1979.
p>*1914 Marcel Frissen, gewijd in Roermond 25.3.1939. Deken van Geleen, overleden 7.9.1980.
p>* 1916 Henk Wakkers S.J., gewijd 22.8.1947 in Maastricht. Verblijft in Indonesië.
p>* 1916 Lambert Van Aken, gewijd in Roermond 1944, pastoor in Klimmen.
p>* 1918 Theodoor Delissen, gewijd in Roermond 10.4.1943, pastoor in Bocholtz.
p>Laurens Duijckx, gewijd 1930.
p>* 1921 H. van Nispen tot Pannerden, gewijd in Roermond 1947.
p>* 1939 Paul Philippens, gewijd in Roermond 3.4.1965. Moderator in Meerssen.

Jan Lambert Geuskens
15.11.1843 - 10.11.1881

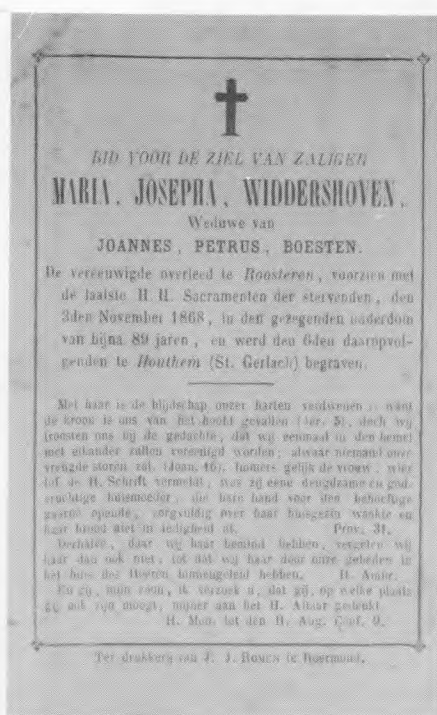
Jhr. J.P.M. Ruys van Beerenbrouck
+ 28.12.1889

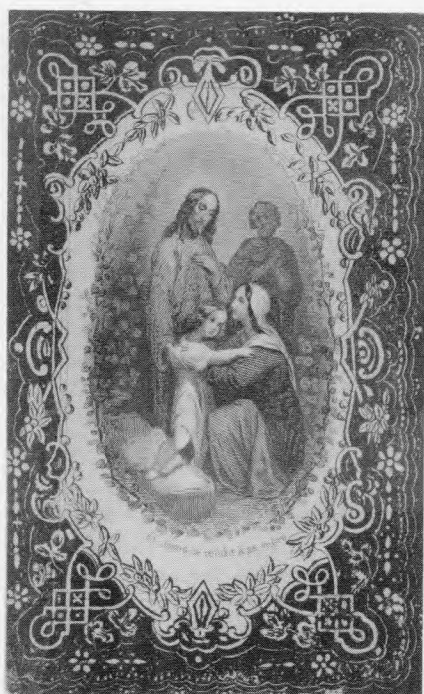

Geulhemerweg met molen.

St. Martinus kapel.

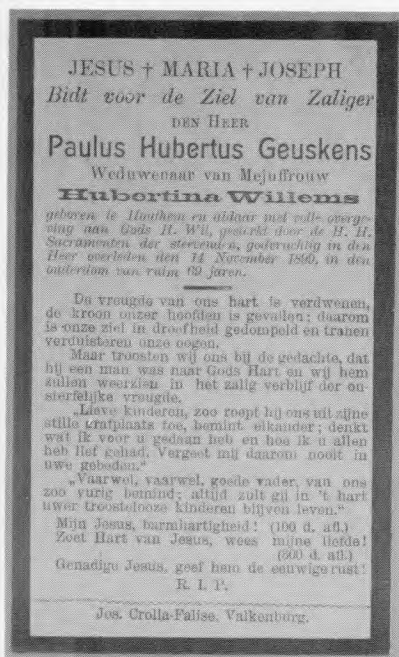
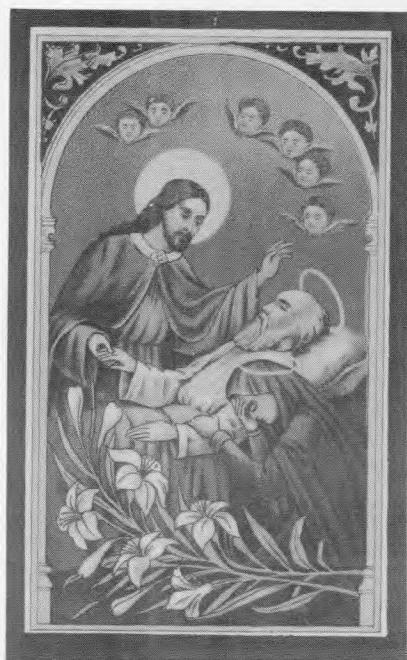

P.A. de Borman, + 3.8.1856.

A. van Kesteren
20.7.1842 - 28.5.1924

Kasteel St. Gerlach met de hoeve (pandhof)

Rotswoningen in de vorige eeuw.

Processie

Fanfare St. Gerlach, met voorzitter J. Philippens.

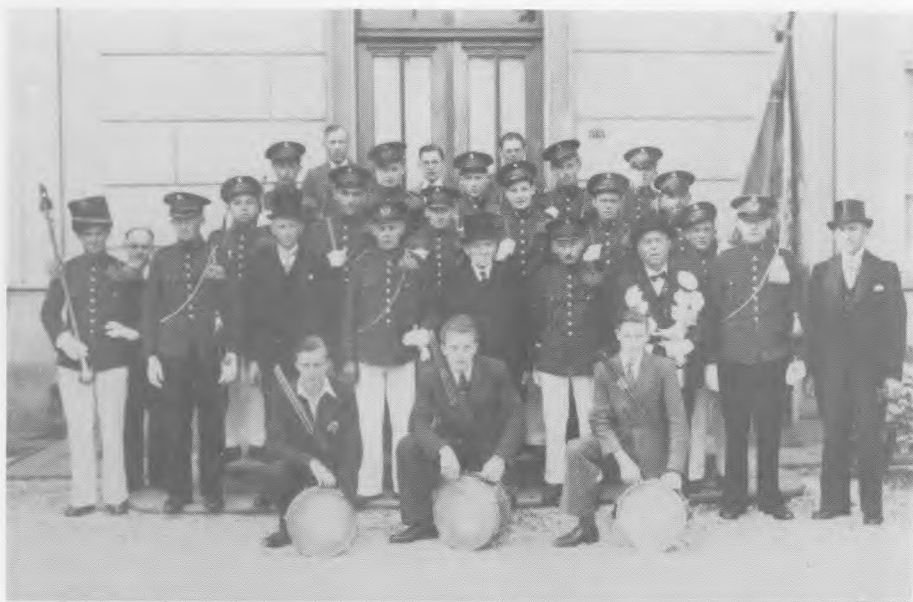
1936.

1948. Voetbalclub I.A.S.O.N. opgericht in 1911.

Schutterij St. Martinus

Schutterij St. Martinus

Schoolgroep 1920.

Veld- en straatnamen

1. Duvelshegge
2. Overbroekje
4. Op het hetje (Hetjesweg)
6. Op het eikske
8. Houthemerveld
10. Het vossestuk
12. Zwanenstuk
14. Amstenrood
16. Calvariëberg. Bereikbaar door de Berbersteeg naar de Stevensweg (v.m. heiweg), anno 1600.
18. Pastoorsbosje (1e bezitter W. Vreën 1770)
20. 10 morgen (ook langs het lintje)
22. Ronde bos
24. Op de Steintjes
26. Gewan
28. Caldenbergs voetpad anno 1700.
30. De doode weg
32. Vildersdel. Begin 1900 woonde er een vilder.
34. Op de blok
36. Moeringsbos (drassig)
38. De 18 bunder
40. Aan de eik
42. Goudenroodsweg
44. Elzenbos
- 45a. Agoudenrood, in 1452 goldenroid
47. In de schruk
49. Op de puul
51. De blauwe hond
53. Heutschuur (anno 1600)
55. Het boterpotje
57. Tussen de graven
59. Hoeve Holswick
61. De veldlei
63. Ravensbos
65. Haasdallerput
67. De grote mol
- 68a. Haasdallermolenweg
70. Vrijthofbos
72. Berkenhoeve
74. Wilgenbos
78. Op de steentjes
- 79a. Inde kul
- 80a. Aan de Sittarderweg
- 1a. Meerssenerveld
3. Stiene paol
5. Luutenlanden
7. Levoir
9. Oude hof van St. Fijt
11. Vroenhofveld, met de duvelsheg.
13. Aan de Niestenweg of Speessen steeg
15. Op de Kluis
17. Reutje
19. Smallenbos
21. Op de zes bunder
23. Hakkelschiet
25. De lange Rijn
27. Oldeneel brugje
29. St. Gerlachsveld
31. Waimerstart
33. Tussen de weggen, nabij de Brummelenkoel.
35. Cloosterbos
37. Het raadge (rintje in 1600)
39. Elsenweg
41. Eikenbosje
43. De muurdel (hoogte)
45. Op de graaf
46. Doodsleger (ligplaats)
48. Schravenernak
50. Strabekerveld
52. Gewan
54. Het rood
56. Tussen de bos
58. Kronenland
60. De veldwei
62. Katsbeemd
64. De kleine mol
66. Ravensbos voetpad
68. St. Servaaskoel
69. Vrijthof
71. Op de plette
73. Op de bos (bosland)
75. Op de keelbos
79. Krom bunder
80. Op de boud
81. Op de kempkens Broekhem, beneden het spoor

82. Op het veldje	83. Op de bedden
84. De loeszak	85. Polverbos (de heide)
86. Steine paol	87. De geulgracht
88. Waterleidingsbos	89. De beemden van Guasco
90. Broek hemmerbeemden	91. Op de kamp
92. Op de kwaolof	93. Het keugelke
94. Clootbeemd, grenzend aan de
clootsteeg.	95. Oude geulloop
96. St. Gerlachsbeemd ofwel putbeemd	97. Weijerweiden
98. Kleine kamp	99. Sterklook, diep gelegen voetpad
tussen twee talluds. In 1550 sterk
gaat.
100. Op de kamp (Strabeek)	101. Het kruusstegelke
102. De grote kamp	103. Vauwerstuk, naast de Vauwersteeg
(Croon)
104. Het Engelswerk (van Corneli)	105. Op de ploes (pelouse, waarlangs de
croddel
106. De putweide	108. De panhof, met voetpad naar de
geulsteeg
110. De batweide	111. De paardeweide
112. Beemd, in 1716 van de oude pas-
torije	113. Brannende zijk, naast de stationsweg
114. Op de kamp, in 1700 de waumer-
beemd	115. Smal brug, in 1540
116. Meulenbreukske	117. De geulweide
119. Maria breukske	120. Heren beemden, in 1700 de snee-
beemd
121. De schelbeemd, daarnaast de
Geldropsberg	122. Op de kamp.
131. Koninxwinkelbos	123. Meerssner beemden
	132. Houthemerbergveld

INSTRUCTIE TEGEN BRANDGEVAAR DOOR DE LT. VOOGD EN SCHEPENEN VAN DE BANK HOUTHEM

"Niet tegenstaande verscheidene droevige en ruineuse branden in het Land van Houthem, ordeneren en bevelen wij dato 6.3.1732, vooreerst dat alle houtwerken, hetzij balken, treven als andersins uit alle schoorstenen zullen geruimd worden, inwendig den tijd van 3 maanden van dato deses.

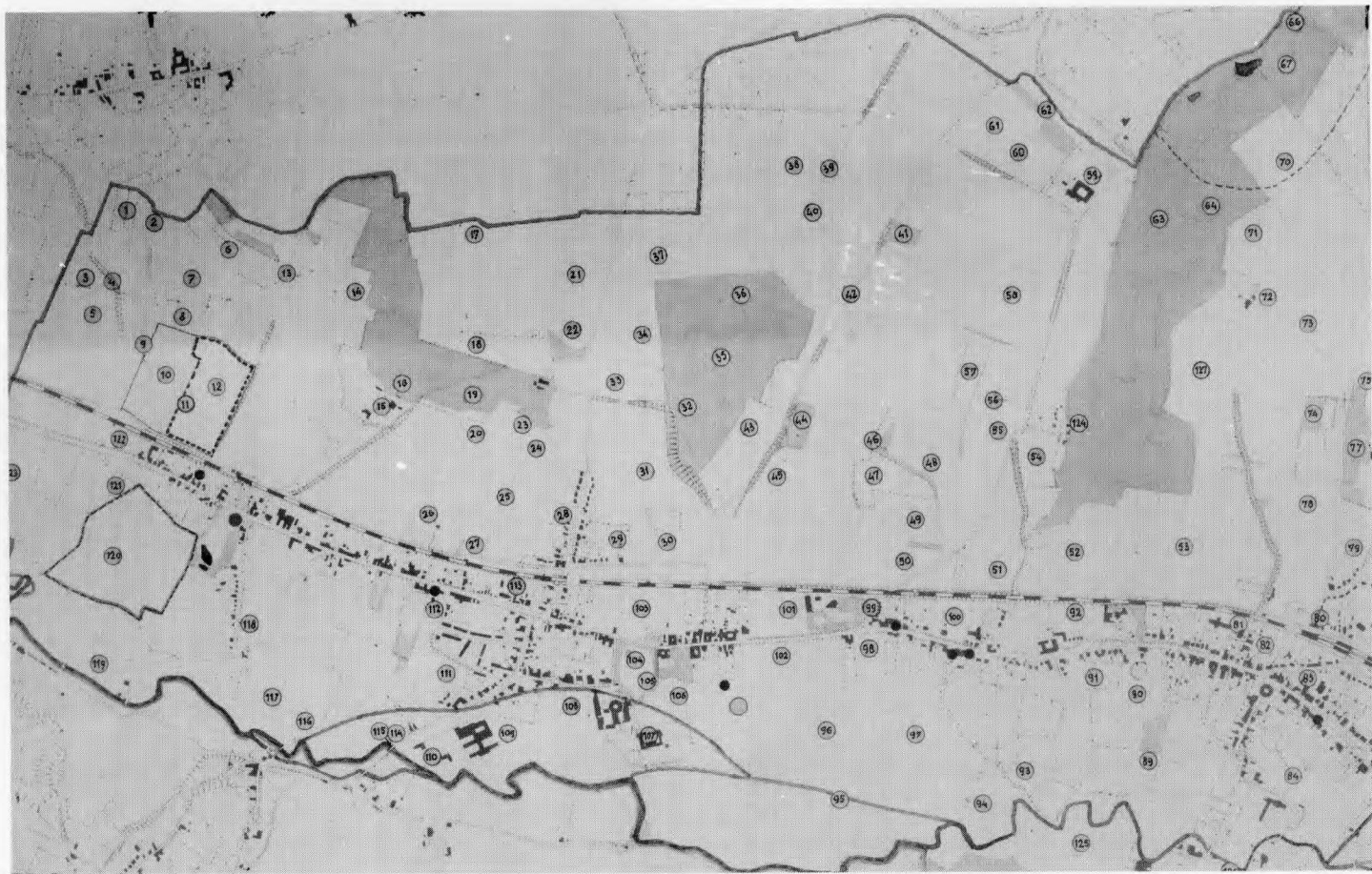
Dat van nu af geen hout in de schoorsteen mag worden getimmerd op poen van 5 gulden.

Dat alle bakovens zullen verplaatst worden ter distantie van vijf en twintig passen af het woonhuis.

Dat alle stroo en riet van de daken worden afgenomen en in de plaats met pannen gedekt worden.

Verder wordt gelast de waterpoelen in de dorpen behoorlijke uit te vegen en te verdiepen en zoodanig te onderhouden, dat genoegzaam water aanwezig is, tot uitblussing van eventuele branden.

Aldus gedaan 6.3.1732."

Lijst van begrippen

aflijvig	overleden
aldegrote	muntstuk ter waarde van 1 penning of stuiver
allodium	eigen, vrij erfgoed, waarvoor men geen leenhulde schuldig was
anwald	advocaat
cijns	belasting
collecteur	belastingontvanger (verbonden aan de schepenbank)
compareren	voor een notaris verschijnen om een akte te doen opmaken (i.v.m. b.v. koop en verkoop)
consorten	deelgenoten; cum suis (= en de zijnen)
dame	kloosterzuster van adel
drossaard	andere benaming voor schout (op het platteland)
fundatie	schenking aan een klooster of kerk waarvoor een tegenprestatie verricht moest worden, b.v. missen lezen
gichten	verkopten of overdragen
godspenning	hand- of drinkgeld bij verkoop
halfwin	pachter die de helft van de oogst als pacht moest betalen
heller	muntstuk ter waarde van een halve penning of stuiver
kellerin	opzichteres over de voorraadkamer in een klooster; bestuurster van de inkomsten van een klooster
keur(rechten)	bedrag (al dan niet in natura) dat betaald moest worden bij de verheffing van een leen (zie aldaar)
laat	horige, halfvrije die onroerend goed in gebruik had
lt(= luitenant)-voogd	plaatsvervanger van de voogd (zie aldaar)
Mankamer	gerechtshof voor leenzaken (ook Leenhof)
modern pachter	pachter die in tegenstelling tot de halfwin niet de helft van de oogst hoefde te betalen
modern pastoor	wereldlijk geestelijke (in tegenstelling tot een kloosterling)
momber	voogd d.w.z. iemand die vrouwen en kinderen bij rechtshandelingen (b.v. koop en verkoop) vertegenwoordigde; beheerder of bestuurder van een stichting
moniale	aan de clausuur onderworpen kloosterzuster
ophelder	leenman
panhuis	brouwerij
pattacon	muntstuk ter waarde van 4 gulden
pistool	Spaanse gouden munt van 6,75 gram
poen	straf
reinen of reijnen	grenzen aan
reingenoten	belendende eigenaren
releveren	zie verheffen
schat-codille	belastingregister
schatheffer	zie collecteur
scholtis	schout (bestuursambtenaar, later hoofd van het gerecht en de politie)
solidus	muntstuk ter waarde van 12 penningen of stuivers
stadholder	rentmeester (van het klooster St. Gerlach)
steenmetser	metselaar
stock	beenblok of gevangenis

sub(p)priorin of supprieuse tiend	onderpriorin (prior=hoofd van een klooster) belasting in de vorm van een tiende deel van de oogst (grote tiend=tiend van koren; kleine tiend=tiend van andere veldvruchten)
tocht	vruchtgebruik
toust	pachtcontract
vauweren of falder	afsluiting (hekwerk, slagboom)
verheffen (van een leen)	het in bezit nemen door een nieuwe leenman van een leen dat door het wegvallen van de vorige leenman zonder bezitter "gevallen" was
verobligeren	een schuld aangaan met een goed (b.v. een huis) als pand
voogd	vanaf de 16e eeuw de benaming voor de schout (in bepaalde streken)
vroenhof	de hoeve van waaruit een domein bestuurd werd
wicke	peulvrucht; bundel stro

Hoeve "Ronde Bos", oorspronkelijk jagerswoning van Corneli 1830, nu bezit van H. Schaepkens-Kengen.

Lijst van bronnen en literatuur

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

Bulletin KNOB	Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond
PSHAL	Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg.
R.A.L.	Rijksarchief in Limburg (Maastricht).
z.pl.	zonder plaats van uitgave.
z.j.	zonder jaar van uitgave.

HOOFDSTUK I. ST. GERLACH EN HET KLOOSTER

J. Belonje, Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Limburg, PSHAL 96-97, 1960-1961, p. 117-120 (Le Fort, Recueil d'épithaphes; staatsarchief Luik).

Proost H. Casteel, Registers van obligatiën en ervenrechten anno 1735, deel 1 en 2, kloosterarchief Sint Gerlach, R.A.L.

J.L. van Craywinckel, Het leven vanden salighen Gerlacus, Antwerpen 1665

Dom. C. Damen O.S.B. Studie over Sint Gerlach van Houthem, PSHAL 92-93, 1956-1957

Th. W.J. Driessen, De kunstminnende priorin Isabella van Raveschot te Houthem-Sint Gerlach, Maasgouw 91, 1969

Portefeuille Durlinger, R.A.L.

G.D. Franquinet, Beredeneerde inventaris der oorkonden en bescheiden van het klooster Sint Gerlach, Maastricht 1877

F.J. Gerits, Mariaverering in Kortenbos, z.pl., z.j.

J.A.K. Haas, Inventaris van het archief van het Norbertinessenklooster van Sint Gerlach, Maastricht 1971

Jos Habets, Houthem-Sint Gerlach en het adellijk vrouwenstift aldaar, PSHAL 6, 1869 Land van Overmaas, nr. 6587, 6599, R.A.L.

Necrologium, parochiearchief Houthem. Berust in het gemeentearchief Valkenburg aan de Geul.

Guilhelmus Philippens, notaris in Houthem (1724-1774); diens akten berusten in het R.A.L.

Jan en Jan Mathias Schoenmaeckers; hun notariële akten waren vroeger in het bezit van Corneli en de Selys en berusten nu in het R.A.L.

HOOFDSTUK II. PAROCHIE ST. MARTINUS

Jos Habets, Houthem-Sint Gerlach en het adellijk vrouwenstift aldaar, PSHAL 6, 1869 Parochiearchief Houthem (brief monumentenzorg 1927). Berust in het gemeentearchief Valkenburg aan de Geul.

Archief proosdij Meerssen, R.A.L. nr. 17396, 17748, 17926.

W. van Mulken, Inventaris van de Archieven van de Rooms-Katholieke Parochie van de H. Gerlachus te Houthem, 1598- ca 1953, Houthem 1978

HOOFDSTUK III. DE SCHEPENBANK HOUTHEM

P.C. Boeren, Bestuurs- en Rechtsinstellingen ca 1300-1500, in: Limburgs Verleden, II, Maastricht 1968

Louis baron de Crassier et du S.E.R., Dictionnaire historique du Limbourg Néerlandais, de la période féodale à nos jours, PSHAL 68, 1932, p. 203-210

Jos Habets, De Leenen van Valkenburg, PSHAL 21, 1884

Land van Overmaas, nr. 4230, 6486, 6526, 6532, 6533, 6557, 6580, 6599, 6601, 6607, 6610, 6623, 6753, 6757, 6758, R.A.L.
H.J.H. Schurgers, J.G.M. Notten, L.G.W.N. Pluymaekers, Geschiedenis van Valkenburg-Houthem, Valkenburg 1979
Eg. Slanghen, Bijdragen tot de Geschiedenis van het tegenwoordige Hertogdom Limburg, Amsterdam 1865
J.M. van de Venne, Geschiedenis van het kasteel van Valkenburg, zijn Heren en hun Drossaarden, Valkenburg 1951

HOOFDSTUK IV. WIJNANTS

M. van Heijst over van der Vrecken in De Limburgse Leeuw, jaargang I, 1952/1953, p. 93-120
Land van Overmaas, nr. 6553, 6573, 6603, 8372, R.A.L.
Archief proosdij Meerssen, R.A.L., Land van Overmaas, nr. 7341
G. Philippens, notariële akte nr. 4226, R.A.L.
E. Poswick, Histoire de la noblesse Limbourgeoise, Luik 1873
Godfr. Schaepen, notariële akte nr. 1739, 1746, 1750, R.A.L.

HOOFDSTUK V. HET RIDDERGOED STRABACH

K.J.Th. Janssen de Limpens, Geschiedenis der Heerlijkheid Oud-Valkenburg, PSHAL 102, 1966
Land van Overmaas, nr. 6530, 6555, 6573, 6586, 7318, 7340, 8372, R.A.L.
Le Fort, Manuscrits généalogiques (staatsarchief Luik)
L'Intermédiaire des généalogistes (Brussel)
Felix Maes, Geschiedenis van Bree, z.pl. z.j.
Archief proosdij Meerssen, R.A.L. nr. 17489, 17602
H. Mosmans, C.s.s.R., De Heeren van Wittem, Venlo 1923
Register Leenhof Brabant, R.A.L. nr. 956, 1283
Register Leenhof Eijs, R.A.L., nr. 580
Register Leenhof Valkenburg, R.A.L. nr. 742, 746, 758, 767, 768, 769, 770
Portefeuille Wetzlar (processen Rijkskamergerecht Wetzlar), R.A.L. nr. 196.

HOOFDSTUK VI. VARIA

J.A. Jolles, De Schuttersgilden en schutterijen van Limburg; Overzicht van hetgeen nog bestaat, PSHAL 72, 1936, p. 91-96
Land van Overmaas, nr. 6521, 6552, 6553, 6619, R.A.L.
W.A.J. Munier, Het einde van het simultaneum in de kerk van de H.H. Nicolaas en Barbara te Valkenburg (1795-1819), PSHAL 118, 1982
J.E. Toussaint Raven, Heksenvervolging, Bussum 1972

HOOFDSTUK VII. DE OUDE PASTORIJE

Nederland's Adelsboek, 1949, R.A.L.
Nederland's Patriciaat, 1919, R.A.L.
G. Philippens, notariële akte nr. 4237, R.A.L.
A. Wilmar, notariële akte nr. 3223, 3224, R.A.L.

HOOFDSTUK VIII. VAN KLOOSTER TOT KASTEEL

P. Hanquet, Les Liverlo à Liège, z.pl. 1963
Brief van Paul Hatrin aan baron de Selys. In het bezit van H.J.J. Philippens.
Nederland's Adelsboek, 1950, R.A.L.

HOOFDSTUK IX. DE NIEUWE PAROCHIEKERK ST. GERLACH

P.M. Le Blanc, de Gerlachuskerk te Houthem en haar monumentale beschildering, Bulletin KNOB, 76, 1977

HOOFDSTUK X. HOUTHEM IN DE NIEUWE TIJD (±1800-1945)

J.C. Boogman, De "revolutie" van 1848 en haar nasleep, in: Algemene Geschiedenis der Nederlanden, deel 12, Haarlem 1977

Rob Ubaghs, dagboek (ongepubliceerd)

HOOFDSTUK XI. EEN BIJDRAGE TOT NEGEN GENEALOGIEËN

Caldenborch:

Land van Overmaas, nr. 6535, 6560, 6579, R.A.L.

G. Philippens, notariële akte nr. 4226, 4238, R.A.L.

E. Poswick, Histoire de la noblesse Limbourgeois, Luik 1873

Habets:

Land van Overmaas, nr. 6553, 6562, 6572, 6588, 6592, 6612, R.A.L.

Leggerboek nr. 6605, R.A.L.

van der Schuren:

Land van Overmaas, nr. 6572, 6573, R.A.L.

Stassen:

Land van Overmaas, nr. 6559, 6572, 6575, R.A.L.

Geuskens:

G. Philippens, notariële akte nr. 4226, R.A.L.

Croon:

Genealogie Strommenger. Particulier bezit.

Land van Overmaas, nr. 6773, R.A.L.

HOOFDSTUK XII. DE BEVOLKING EN HAAR BEZIT

Geraadpleegd zijn de parochiearchieven van Houthem, Bunde, Meerssen en Maas-tricht; de gichtregisters van de schepenbank Houthem; de akten van een groot aantal notarissen.

Verantwoording der illustraties

Ackermans J., p. 158, 289
Archief klooster van St. Gerlach, R.A.L., p. 65, 66, 67
Bisdom Roermond, Kunstbezit te Houthem, p. 31, 53, 56
Bonnet C., p. 277
Brassband St. Gerlach, p. 174
Broers M., p. 244
Curfs-Smeets A., p. 172
Frijs G., p. 231
Frijs Harry, van schilderijen, p. 119, 212, 218, 220, 254
Frijs-Brands, p. 164, 165
Geuskens P., p. 248
Haas J.A.K., Inventaris van het archief van het Norbertinessenklooster van Sint Gerlach, p. 13, 14, 26, 64
Kleijnen B., p. 111
Laeven G., van schilderij, p. 114
Odekerken Ch., p. 286
Paping H., p. 55, 130, 131, 135, 141, 176, 181
Pluymaekers Leon., p. 119, 138
Portefeuille Durlinger, R.A.L., p. 24, 28, 30, 33, 45, 52, 61
Quaadvlieg-Thijssens R., p. 245
Ronckers N., p. 269
Schaepkens H., p. 301
Schols H. (Geulrand), p. 183
Schümmer P.C.H., p. 185
Schutterij St. Martinus, p. 127, 129
Senden H., p. 272
Sleijpen A., p. 261
Sleijpen-Duchateau C., p. 281
Streekmuseum Valkenburg, p. 68, 72, 117, 142, 145, 167, 171, 173, 210
Timmermans F.M., p. 243
Ubaghs Robert, p. 159
van de Weijer Jos., p. 7, 134, 152, 156, 169, 206, 285
Willem Alphons, p. 93, 166, 172, 175, 212, 213, 218, 220
Willems P.J. (Holswick), p. 94
Zurstrassen Emile, p. 79.

Verwijzing naar de kleurenfoto's.

Gerlacus bij de waterput.
Offer van Abraham.
Terugkeer en bekering van Gerlacus.
Vijf tableaux.
In bruin: hoeve aan de Pasweg (17e eeuw).

INHOUD

Ten geleide, door P.P.M. Gilissen, burgemeester van Valkenburg aan de Geul	3
Voorwoord	5
HOOFDSTUK I St. Gerlach en het klooster	7
De eerste eeuwen	7
Het leven van St. Gerlach	9
Stichting van een klooster	11
Kroniek	15
Fundaties	22
De oude Fontein	23
Vernieuwing van klooster en kerk	25
Plan van het adellijk klooster St. Gerlach	27
Devotie tot St. Gerlach	30
Bezittingen van het klooster St. Gerlach	34
Pachtopbrengsten	35
Donaties	37
Refugiehuis in Maastricht	38
Opheffing van het adellijk klooster van St. Gerlach	40
Het St. Gerlachklooster in Roermond	41
Terugkoop van gekonfiskeerde goederen	42
Proosten en kloostervrouwen van St. Gerlach	46
Lijst der proosten van de abdij St. Gerlach	46
Kloostervrouwen van St. Gerlach	48
Grafschriften in de Stiftskerk St. Gerlach	54
Pachtcontracten	57
Een romantische schaking uit het klooster Sint Gerlach op Sint Jansdag 1699	60
Clausuur	62
Lijst van inwoners, schatplichtig aan het klooster anno 1663	62
Strijd tussen het klooster St. Gerlach en de pastoor van Houthem	63
Sauvegarde	64
HOOFDSTUK II Parochie St. Martinus	69
Stichting van een kapel in Vroenhof	69
Verdere lotgevallen in kroniekvorm	74
Opheffing	78
Kerkmeesters van de St. Martinuskerk	78
HOOFDSTUK III De Schepenbank Houthem	79
Reformatie, oorlogen, verwoesting	83
Paardenbezit anno 1660	86
Lijst van inwoners	87
Dorpsvergadering anno 1691	87
De Geulhemer "Brugge"	88
Grenzen, wegen en waterlopen	89
Onderwijs vanaf de 17e eeuw	91
Het Ravensbos en het landgoed "Holswick"	94

HOOFDSTUK IV	Wijnants	99
	Huize Gurtsenich	101
	Nalatenschap van Isabella Graven 1771	105
HOOFDSTUK V	Het Riddergoed Strabach	108
	Huize Strabach met de hoeve	111
HOOFDSTUK VI	Varia	113
	Hekserij en andere misdaden	113
	Waterputten	115
	Bokkerijders in Houthem en omgeving	115
	Romantische mergelgrotten	116
	Kapellen en kruisbeelden	118
	Protestantisme	120
	Kermis in Houthem	122
	Wijnbouw en hopteelt	124
	De schutters van Houthem	125
HOOFDSTUK VII	De Oude Pastorije	130
HOOFDSTUK VIII	Van klooster tot kasteel	135
HOOFDSTUK IX	De nieuwe parochiekerk St. Gerlach	141
	Het gebeente van St. Gerlachus	150
HOOFDSTUK X	Houthem in de nieuwe tijd (±1800-1945)	152
	De revolutie die voorbij ging	153
	Kroniek van Houthem	156
	Houthem in de frontlinie	159
	Toerisme	168
HOOFDSTUK XI	Een bijdrage tot negen genealogieën	176
	Caldenborch	176
	Habets	182
	Van der Schuren	186
	Stassen	189
	Roebroeck	194
	Philippens	195
	Geuskens	200
	Twee eeuwen van de Weijer in Houthem	203
	Het geslacht Croon	207
HOOFDSTUK XII	De bevolking en haar bezit	211
	Lijst van priesters	278
	Veld- en straatnamen	289
	Instructie tegen brandgevaar 1732	290
	Lijst van begrippen	292
	Lijst van bronnen en literatuur	294
	Verantwoording der illustraties	297
	Inhoud	298

Josephine de Pocheau

J. H. J. Selman

D. de Bess Amelia de Pulzer

fr. H. Clausen

Josephine van de Kijmen

C. de Kijroldi (de roijer)

A. de Fleminge S. de Fleming

Lenard Philippson

S. Bergrath Schoenmak

roch

J. J. de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Conrad de inluid

roch

Handwritten signature/initials

Van onser elken vromen
elken vromen in
kanker van vromen, in de
onvromen

Handwritten text at bottom right

ERRATA EN AANVULLINGEN

22

Blz. 29. Schöpf is overleden in 1772.

Blz. 95. Henriëtte was een zuster van René Alex. Louis Pelerin.

Blz. 102-104. Uit het huwelijk van Dr. Paul Auguste Nève en Aleida Kerksen werd één kind geboren. Zie toevoeging elders.

Blz. 111 r. 8-11. Balthazar Janssen was een zoon van Paul Janssen en getrouwd met Maria Winthagen, dochter van Jan Winthagen en Anna Vaassen enz.

Blz. 112. De verkoop van het landgoed vond plaats in 1851.

Blz. 133. Anna Ferdinande, hofdame, is geboren op 22.4.1854.

Blz. 149. Pastoor Castermans overleed op 12.1.1980.

Blz. 169. Hotel Van de Weijer in 1909 (foto).

Blz. 186. Alette Stassen is geboren op 13.8.1862.

Blz. 189. Jan Pieter van der Schuren trouwde in 1863.

Blz. 190. Mathias Stassen trouwde 12.9.1708 Maria Waelen.

Blz. 194. Jan Roebroek is vóór 1565 geboren.

Blz. 195. Guilhaume Philippens is overleden in 1674.

Blz. 202. Marie Thérèse Geuskens trouwde op 2.1.1845.

Blz. 205. Ludovicus Van de Weijer overleed op 9.8.1954.

Blz. 210. Villa Flora is in 1885 gebouwd door baron de Heusch.

Blz. 215. Philomena Stevens trouwde op 18.8.1896.

Blz. 217. Hubert Otten (geboren op 23.5.1877) en niet Willem Otten.

Blz. 222. Eigenares van de Strabekershof was in 1644 mevr. Anna van Veen.

Blz. 223. Lambertus Pirongs trouwde in 1693.

Blz. 224. Elisabeth was een dochter van Jan Hendrik Ramakers.

Blz. 225. Jan Hubert Sleijpen trouwde Hendrika v.d. Heijde.

Blz. 235. Peter Bonten trouwde op 13.4.1788.

Blz. 237. Michiel van der Schuren (zoon van Jan) trouwde op 2.12.1764.

Blz. 239. Woonhuis Croon (foto). De laatste bewoner was Albert Meex.

Blz. 248. Wijlen Jan Joseph Geuskens

Blz. 249. Hubert Geuskens trouwde op 31.5.1916 Elisabeth Willems.

Blz. 256 r. 21. I.p.v. Nijst, Emile M.J.Cl. Neys, doctor in de rechten, weduwnaar van jonkvrouw Coralie Aimée Ghislaine de Fabriceckers de Cortils, geboren te Maastricht op 23.9.1854, overleden te Houthem op 11.9.1933 en bijgezet in het familiegraf te Bemelen.

Blz. 257. Theodoor Delissen, zoon van Jan Hubert Delissen.

Blz. 261. De St. Maartenshoeve is in 1950 afgebroken.

Blz. 268. I.p.v. r 3-7 van beneden: De villa "de Kluis" werd in 1901 gesticht door jhr. mr. Gaspard Marie Raban Testa, geboren op 8.2.1861 te Mannheim en overleden te Houthem op 29.5.1934. Hij was vice-president van de arrondissementsrechtbank te Maastricht en officier in de orde van Oranje-Nassau. Gehuwd met jkv. Smits van Hatert, geboren op 28.9.1869 Hun dochter Oda Marie, geboren op 31.6.1896, huwde op 28.9.1920 Eduard J.E.L.A. Russel, geboren op 8.8.1897 te Geleen en overleden op 31.7.1957 te Houthem. Hun dochter Odette M.C., geboren op 12.4.1926, overleed op 5.5.1945.

Blz. 272. Niet Maria maar Elise Francisca trouwde op 5.5.1881 Andreas Spronck.

Blz. 285. Geen processie maar de inhaling van een neomist.

Blz. 289. Nr. 47. In de Schreub.

Blz. 297. Illustraties: p. 213 H. Frijns; p. 161 R. Ubachs.

Omslag naar een aquarel van G. Ruyters (kunstgalerij te Hoensbroek).

KASTEEL STRABEEK

Kasteel Strabeek

Een groot stuk grond, nog onbebouwd, gelegen ten noorden van de grote landweg, vanaf huize Strabach naar de Cremerstraat, was gedeeltelijk bezit van de erven Schoenmaeckers en Rosenboom. Dezen verkochten rond 1845 een groot perceel aan P.A.C.R.P.E. De Ceva, generaal-majoor in Nederlandse dienst, die er een groot landhuis bouwde, het zg. kasteel Strabeek met schuur, erf en tuin. Op 8.1.1848 was het nieuwe kasteel klaar.

Op 26.2.1824 huwde kapitein De Ceva, adjudant van generaal-majoor baron Ghigny, in garnizoen te Luik, geboren op 25.5.1791 te Sèvres (Fr.), te Maastricht met Emilie A.J. Poswick, geboren op 24.4.1804 te Luik en overleden te Houthem op 4.6.1879. Zij was een dochter van Ive Aimé L.Ch. Poswick, licentiaat in de rechten, geboren op 9.2.1773 op kasteel Goé (B) en overleden op kasteel Rijckholt op 9.9.1855.

Er werden vijf kinderen geboren; een dochter Emilie L.Ch.T. De Ceva, geboren in 1825 en wonend te Houthem, huwde op 8.1.1855 met jhr.mr. Paulus Theresia Van der Maesen de Sombreff, geboren op 25.10.1827, lid van de Staten-Generaal en minister van Buitenlandse Zaken, zoon van jhr. Leonard Jan Pieter Lodewijk, lid van de Ridderschap en Henriette Agnes Salomon.

Zij vestigden zich in Houthem op

10.1.1864, waar zes kinderen werden geboren. Op 9.11.1880 vertrokken zij naar Maastricht.

Generaal-majoor De Ceva overleed op 18.5.1876, oud 84 jaar. Daar hij protestant was, werd hij in Heerlen begraven. Nochtans had de familie in 1851 twee stoelen in de kerk van St. Gerlach. Hij was ridder in de Militaire Willems-Orde, de Orde van de Nederlandse Leeuw, de Orde van St. Jan van Jeruzalem, de Orde der Gulphen van Hannover en commandant in de Orde van de Eikenkroon van Luxemburg.

Twee kinderen erfden de goederen, nl. Arthur A.J.R. De Ceva, inspecteur van de belastingen in Eindhoven, en P.Th. Van der Maesen de Sombreff, in naam van zijn echtgenote Emilie De Ceva.

In 1880 lagen de gebouwen leeg. In 1885 werden ze in bezit genomen door de paters Oblaten. Dezen bouwden in 1887 twee dwarsvleugels aan weerszijden van het huis. Na het vertrek van de paters Oblaten, werd in 1948 dit gebouw in gebruik genomen door de stichting Geerlingshof. Zij beheert er de volkshogeschool en het Europahuis.

Mr. Frans Erens wonend op "het oude Slot" te Heemstede in 1930, kocht de St. Maartenshoeve, bewoonde deze

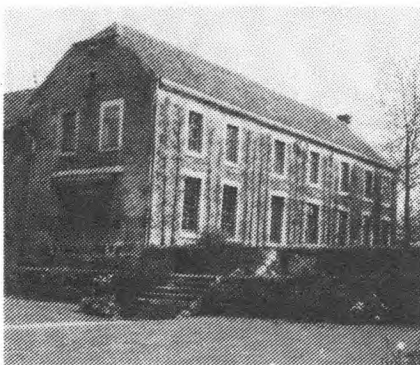
vanaf juli 1932 en overleed er in 1935. Het pand werd in 1954 gekocht door Jacques Vonk, geboren op 16.4.1923 te Rotterdam en gehuwd op 23.9.1953 met M.L.Ph. Stille, geboren op 15.2.1909 te Maastricht, dochter van P.M.J.A. Stille en W.A.H.L. Rutten, sinds 1948

weduwe van W.M.H. Boersma. Jacques Vonk is kunstschilder en glazenier en voltooide zijn opleiding aan de Jan van Eyckacademie te Maastricht.

In 1982 werd het pand verkocht aan de huidige eigenaren.

"DEN HOF VAN ST. GERLACH TOT RAER"

De oude hoeve van het adellijk klooster St. Gerlach stamt van vóór 1382 (X) en is in 1581 afgebrand. Het hieraan verbonden herenhuis kreeg in 1771 een nieuwbouw en werd op 17 februari 1798 gekocht door de rentmeester Jan Schoenmaeckers. De huidige eigenaar van huize "Rahr" is M.P.J.G. Roebroek-de Wever.

ST. GERLACHVERERING IN TSJECHO-SLOWAKIJE

Volgens prof. A. Grosz (1) aldaar, bezig met een onderzoek naar de herkomst van kolonisten, die vanaf de 11e eeuw een Duitse volksplanting vormden aan de voet van de Hoge Tatra, is de plaatselijke verering van St. Gerlach, voordien een onbekende heilige in zijn streek, te danken aan kolonisten uit de Nederduitse gebieden.

Stellig werd deze devotie in de 12e en 13e eeuw in stand gehouden door de monniken van Heinsberg. Zij zorgden in opdracht van de heer van Heinsberg voor het onderhoud van en het toezicht op het graf van St. Gerlach in Houthem, de plaats waar deze heilige geleefd heeft en op 5.1.1165 gestorven is.

De grote toeloop van pelgrims was voor Goswin IV, heer van Heinsberg en Valkenburg, en zijn vrouw Jutta, dochter van hertog Hendrik III van Limburg, aanleiding aan het klooster van Heinsberg opdracht te geven

Deze villa eertijds bezit van de familie Neys werd afgebroken om plaats te maken voor een administratiekantoor (Franciscusoord).

voor de bouw van een klooster te Houthem, welk in 1201 tot stand

kwam en in 1225 uitsluitend bestemd werd voor adellijke monialen.

Uit alles blijkt dat deze Norbertijner kloosters o.m. die van Heinsberg; Steinfeld, Knechtstede en Averbode, een belangrijk aandeel hadden in de verspreiding van de devotie tot St.

Gerlach, niet alleen in de Waalse en Vlaamse gebieden, doch ook in het Rijnland.

(1) Volgens "Veldeke", november 1964.

Genealogie Nève

1. Prof. Dr. Emile Gabriel Benoit Nève, zoon van Auguste Julien Joseph Nève en Marie Rosalie Jeanne Delwarde, werd geboren te Rijssel 12.4.1819; hij overleed te Houthem ten huize Gurtzenich 9.2.1889. Hoogleraar in de wijsbegeerte en de letteren aan de universiteit van Leuven. Huwde te Maastricht 1863 met Jeanne Agathe Marie Elisabeth Collard, geb. te Susteren 20.4.1827, overleden te Houthem 26.3.1899, dochter van Isaac Lode-wijk Collard, ontvanger te Limbricht en Susteren, en van Marie Gertrude Coene-gracht.

Uit dit huwelijk sproten drie kinderen:

1. Dr. Paul Auguste Félix Marie Grégoire Nève, volgt II.

2. Marie Félicité Raphaëlle Nève, geb. te Houthem 20.2.1865, overleden te Leidschendam 30.10.1946, huwde te Houthem 1891 met Prof. Dr. Charles Hubert Henri Spronck, hoogleraar in de pathologie aan de universiteit van Utrecht, overleden te Utrecht 4.12.1932.

3. Gabriëlle Marie Nève, geb. te Houthem 24.12.1867, overleden te Krefeld 9.3.1900, huwde te Houthem 17.4.1894 met Dr. Armand Drathen, advocaat te Krefeld.

II. Dr. Paul Auguste Félix Marie Grégoire Nève, geb. te Maastricht 11.3.1864, overleden te Houthem 1.1.1948, huwde te 's-Gravenhage 21.10.1899 met Aleida Sophia Johanna Kerksen, geb. te Leiden 22.8.1877, overleden te Overveen 4.8.1931, dochter van Abraham Bernardus Kerksen en Neeltje Tak.

Uit dit huwelijk een zoon:

III. Mr. Emile Bernard Herman Marie Nève, geb. te Houthem 30.7.1900, directeur van de Algemene Bank Nederland te Maastricht, huwde te Maastricht 2.6.1930 met Anne Marie Hubertine Sylvie Fouquet, geb. te Maastricht 23.1.1901, dochter van Lucien Charles René Hubert Fouquet en

van Hedwige Marie Joséphe Hubertine de Becker.

Uit dit huwelijk twee kinderen:

1. Prof. Mr. Dr. Paul Lucien Nève, geb. te Sittard 1.10.1933, hoogleraar Romeins recht te Nijmegen.

2. Suzanne Aleida Marthe Nève, geb. te Maastricht 28.2.1938.

**Ruiterzegel van Reinoud J, heer van Monschau
en Valkenburg.
Het zegel is bevestigd aan een akte van
25 mei 1316.**